

И.СТАЛИН

СЪЧИНЕНИЯ

12

РУСКОТО
ИЗДАНИЕ СЕ ПЕЧАТА
ПО ПОСТАНОВЛЕНИЕ НА
ЦЕНТРАЛНИЯ КОМИТЕТ
НА ВСЕСЪЮЗНАТА
КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ
(БОЛШЕВИКИ)

Пролетарии от всички страни, съединявайте се!

ИНСТИТУТ МАРКС—ЕНГЕЛС—ЛЕНИН при ЦК на ВКП(б)

И.В. СТАЛИН

СЪЧИНЕНИЯ

ИЗДАТЕЛСТВО НА БЪЛГАРСКАТА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ

И.В. СТАЛИН

ТОМ

12

АПРИЛ 1929 — юни 1930

ПРЕДГОВОР

В дванадесетия том от Съчиненията на И. В. Сталин влизат произведенията, написани от април 1929 година до юни 1930 година.

През този период болшевишката партия разгръща общо настъпление на социализма по целия фронт, мобилизира работническата класа и трудещите се маси на селяните на борба за реконструкция на цялото народно стопанство върху основата на социализма, на борба за изпълнение на първия петгодишен план. Болшевишката партия осъществява един от решаващите поврати в политиката — преминаване от политиката на ограничаване експлоататорските тенденции на кулачеството към политиката на ликвидиране кулачеството като класа върху основата на пълната колективизация. Партията решава най-трудната след завоюването на властта историческа задача на пролетарската революция — привеждането на милионите индивидуални селски стопанства на пътя на колхозите, на пътя на социализма.

В речта си пред априлския пленум на ЦК и ЦКК на ВКП(б) (1929 г.) „За десния уклон във ВКП(б)“, която се публикува изцяло за пръв път в настоящия том, И. В. Сталин дава анализ на класовите изменения, които са станали в СССР и в капиталистическите страни, сочи засилващото се в нашата страна настъпление на социализма срещу капиталистическите елементи в града и селото и свързаното с това изостряне на класовата борба. И. В. Сталин показва разклащането на частичната

стабилизация на капитализма, нарастването на елементите на революционния подем в капиталистическите страни и обосновава необходимостта от заостряне на борбата против десните елементи в комунистическите партии.

И. В. Сталин разобличава антипартийната фракционна дейност на бухаринската група, нейното двуличие, нейните задкулисни преговори с троцкистите за организиране на блок против партията.

И. В. Сталин подчертава, че десният уклон и примиренството към него са главната опасност през този период, разобличава десните капитуланти като врагове на ленинизма, като агентура на кулачеството, разкрива либерално-буржоазната, антиреволюционна същност на десноопортюнистическата „теория“ за мирно вращване на кулаците в социализма. В борба против бухаринската опозиция И. В. Сталин развива ленинското положение за унищожаване на експлоататорските класи чрез ожесточена класова борба на пролетариата. И. В. Сталин показва, че опортюнистическата линия на десните капитуланти по въпросите на класовата борба е свързана с антиленинските грешки на Бухарин по въпросите на теорията за държавата.

В борбата с десните опортюнисти И. В. Сталин отстоява и развива марксистко-ленинското учение за държавата и за диктатурата на пролетариата.

В статията „Съревнованието и трудовият подем на масите“ И. В. Сталин определя социалистическото съревнование като комунистически метод за строителството на социализма, като лост, с помощта на който трудещите се са призвани да преустроят целия стопански и културен живот на страната върху основата на социализма.

В статията „Година на велик прелом“ И. В. Сталин оценява 1929 година като година на велики постижения по всички фронтове на социалистическото строителство: в областта на производителността на труда, в строителството на промишлеността и на селското стопанство. Отбелязвайки успехите на колхозното движение, И. В. Сталин посочва, че към колхозите се е устремила основната маса на селяните — средните селяни, че във връзка с пре-

минаването на индивидуалното селско стопанство на пътя на социализма вътре в страната се унищожават последните източници за възстановяване на капитализма.

Опирайки се на кооперативния план на В. И. Ленин, И. В. Сталин разработва теорията за колективизацията на селското стопанство и посочва практическите пътища за осъществяването ѝ в живота.

В речта си „Към въпросите на аграрната политика в СССР“ И. В. Сталин разобличава буржоазните и десноопортюнистическите теории за „равновесие“ и „самотек“ в социалистическото строителство, за „устойчивостта“ на дребното селско стопанство, показва предимствата на едрото, колективното стопанство в земеделието. И. В. Сталин определя природата на колхозите като социалистическа форма на стопанство и обосновава завоя от политиката на ограничаване и изтласкване на капиталистическите елементи в селото към политиката на ликвидиране кулачеството като класа върху основата на повсеместната колективизация.

В произведенията „Главозамайване от успехите“, „Отговор на другарите колхозници“ и други И. В. Сталин разобличава „левичарските“ изкривявания на партийната линия в колхозното строителство, набелязва пътищата за тяхното изправяне и посочва, че основно и главно звено в колхозното движение при съвременния етап е селскостопанският артел.

В този том се печата „Политическият отчет на Централния комитет пред XVI конгрес на ВКП(б)“, в който И. В. Сталин дава дълбок анализ на кризата на световния капитализъм, разкрива изострянето на противоречията на капиталистическата система. Характеризирайки отношенията между СССР и капиталистическите държави, И. В. Сталин определя външната политика на съветската държава като последователна политика на мир. И. В. Сталин показва растящия подем на народното стопанство в СССР, предимствата на социалистическата стопанска система пред капиталистическата система, определя същността и задачите на разгънатото социалистическо настъпление по целия фронт. Мобилизирайки партията за

борба против уклоните по националния въпрос, И. В. Сталин показва, че периодът на диктатурата на пролетариата и на строителството на социализма в СССР е период на разцвет на националните култури, социалистически по съдържание и национални по форма.

В тома за пръв път се публикуват писмата на И. В. Сталин до Феликс Кон, А. М. Горки, до др. Безименски и Рафаил.

*Институт Маркс—Енгелс—Ленин
при ЦК на ВКП(б)*

АПРИЛ 1929 ~ ЮНИ 1930

ЗА ДЕСНИЯ УКЛОН ВЪВ ВКП(б)*

Реч пред пленума на ЦК и ЦКК на ВКП(б)
през април 1929 година¹

(Стенограма)

Другари! Аз не ще засягам личния момент, макар че личният момент в речите на някои другари от групата на Бухарин игра доста внушителна роля. Не ще засягам, тъй като личният момен е дреболия, а върху дреболии не си струва да се спираме. Бухарин говори за личната кореспонденция с мен. Той прочете няколко писма, от които се вижда, че ние, довчера още лични приятели, сега сме в разногласие с него в политиката. Същите нотки прозираха в речите на Угланов и Томски. Сиреч как тъй: ние — стари болшевики, и изведнаж разногласия помежду ни, не умеем взаимно да се уважаваме.

Аз мисля, че всички тия хленчения и вопли не струват пукната пара. Ние не сме семеен кръжок, не сме артел от лични приятели, а политическа партия на работническата класа. Не бива да се допуска, щото интересите на личната дружба да се поставят по-високо от интересите на делото.

Ако ние се наричаме стари болшевики само защото сме *стари*, лоша ни е работата, другари. Старите болшевики се ползват с уважение не защото са *стари*, а защото същевременно са вечно нови, не стареещи революционери. Ако старият болшевик се е отклонил от пътя на революцията или се е отпуснал и е загаснал

* В речта са възстановени повече от 30 страници текст, които на времето не са били публикувани в печата. *Ред.*

политически, ако ще би и на сто години да е, той няма право да се нарича стар болшевик, той няма право да иска от партията уважение към себе си.

Сетне, не бива въпросите на личната дружба да се поставят на една дъска с въпросите на политиката, защото, както се казва, дружбата си е дружба, а службата — служба. Ние всички служим на работническата класа, и ако интересите на личната дружба са в разногласие с интересите на революцията, то личната дружба трябва да се остави на второ място. Другояче ние не можем да поставяме въпроса като болшевики.

Не ще засягам също тъй намеците и скритите обвинения от личен характер, с каквито бяха преизпълнени речите на другарите от бухаринската опозиция. Тия другари искат очевидно чрез намеци и двусмислици да прикрият политическата основа на нашите разногласия. Те искат да подменят политиката с политиканство. Особено характерна в това отношение е речта на Томски. Неговата реч бе типична реч на трейдюнионистки политикан, който се опитва да замени въпросите на политиката с политиканство. Но този им фокус не ще мине.

Да минем към въпроса.

I

ЕДНА ИЛИ ДВЕ ЛИНИИ ?

Съществува ли у нас една обща генерална линия, или имаме две линии — този е основният въпрос, другари.

Риков говори тук в речта си, че генералната ни линия е една, и ако помежду ни има някои „незначителни“ разногласия, това е защото съществуваат „оттенъци“ в разбирането на генералната линия.

Вярно ли е това? За съжаление, не е вярно. И не само не е вярно, но е напълно противоположно на истината. Всъщност, ако линията ни е една и между нас съществуват само оттенъци, то защо Бухарин ходи при вчерашните троцкисти начело с Каменев, опитвайки се да организира с тях фракционен блок против ЦК и него-

вото Политбюро? Нима не е факт, че Бухарин е говорил там за „гибелност“ на линията на ЦК, за принципиални разногласия на Бухарин, Томски и Риков с ЦК на партията, за необходимост от коренно изменение състава на Политбюро на ЦК?

Ако линията е една, защо Бухарин конспирира с вчерашните троцкисти против ЦК и защо го подкрепят в това отношение Риков и Томски?

Ако генералната линия е една, как може да се допусне една част от Политбюро, която се придържа към една обща генерална линия, да създава интриги против другата част на Политбюро, която се придържа към същата тази генерална линия?

Нима може да се допуска такава политика на прелитания при наличността на една обща генерална линия?

Ако линията е една, отде се взе декларацията на Бухарин от 30 януари, насочена изцяло и напълно против ЦК и неговата генерална линия?

Ако линията е една, отде се взе декларацията на тройката (Бухарин, Риков, Томски) от 9 февруари, в която нагло и грубо-клеветнически обвиняват партията: а) в политика на военно-феодална експлоатация на селяните, б) в политика на насаждане бюрократизъм, в) в политика на разлагане на Коминтерна?

Може би тия декларации не съществуват вече в природата? Може би те, тия декларации, да се смятат сега за погрешни? Може би Риков, Бухарин и Томски са съгласни да оттеглят тия безусловно погрешни и антипартийни декларации? Тогава нека те ни кажат това открито и честно. Тогава за всекиго ще бъде ясно, че линията ни е една и че между нас съществуват само незначителни оттенъци. Но те не пожелаха да сторят това, както се вижда от речите на Бухарин, Риков и Томски. И не само не пожелаха да сторят това, но и не възнамеряват да се отказват в бъдеще от своите декларации, заявявайки, че си остават със своите възгледи, изложени в тия декларации.

Къде е тогава общата генерална линия?

Ако линията е една, а линията на партията се състои, по мнението на групата на Бухарин, в това, да провежда

политика на военно-феодална експлоатация на селяните, то нима Бухарин, Риков и Томски искат заедно с нас да провеждат тая гибелна политика, а не да се борят срещу нея? Но това е просто глупост.

Ако линията е една, а линията на партията се състои, според бухаринската опозиция, в това, да насажда бюрократизъм, то нима Риков, Бухарин и Томски искат заедно с нас да насаждат бюрократизъм в партията, а не да се борят срещу него? Та това е просто безсмислица.

Ако линията е една, а линията на партията се състои, според бухаринската опозиция, в това — да се разлага Коминтернът, то нима Риков, Бухарин и Томски искат заедно с нас да разлагат Коминтерна, а не да се борят срещу политиката на разлагане на Коминтерна? Как може да се вярва в тоя абсурд?

Не, другари, с заявлението на Риков, за наличието на една обща линия, има нещо не в ред. Както искате, но въпросът за една обща линия някак не върви, ако се имат предвид току-що изложените факти из областта на декларациите и поведението на Бухариновата група.

Ако линията е една, отде се взе политиката на оставки от страна на Бухарин, Риков и Томски? Нима е мислимо при наличност на обща генерална линия една част от Политбюро систематически да се отказва да изпълнява нееднократните постановления на ЦК на партията, продължавайки в течение на половин година да саботира работата в партията? Отде се взе тая дезорганизаторска политика на оставки, грижливо провеждана от една част на Политбюро, ако ние действително имаме една обща генерална линия?

Историята на нашата партия знае примери на политика на оставки. Известно е например, че на другия ден след Октомврийската революция една част от другарите начело с Каменев и Зиновиев се отказаха от дадените им постове, искайки изменяване политиката на партията. Известно е, че политиката на оставки те обосноваваха тогава с искането за създаване на коалиционно правителство заедно с меншевиките и есерите въпреки ЦК на нашата партия, който провеждаше политика на създаване чисто болшевишко правителство. Но тогава по-

литиката на оставки имаше смисъл, тъй като тя се основаваше върху наличието на две различни линии, от които едната линия се състоеше в създаване на чисто болшевишко правителство, а другата линия — в създаване на коалиционно правителство заедно с меншевиките и есерите. Това беше ясно и понятно. Но няма никаква, абсолютно никаква логика в това, че бухаринската опозиция, от една страна, провъзгласява единство на генералната линия, а, от друга страна, провежда политика на оставки, заимствувана от Зиновиев и Каменев от периода на Октомврийския преврат.

Едно от двете: или линията е една — и тогава политиката на оставки от страна на Бухарин и на неговите приятели е непонятна и необяснима; или линиите ни са две — и тогава политиката на оставки е напълно понятна и обяснима.

Ако линията е една, откъде се е получил такъв факт, че тройката от Политбюро — Риков, Бухарин и Томски — в своето гласуване в Политбюро сметна за възможно *да се въздържи* при приемането на основните тезиси за петгодишния план и по селския въпрос? Нима е възможно — генералната линия на хората да е една, а по основните въпроси на стопанската политика една част от другарите да се въздържа от гласуване? Не, другари, такива чудеса не съществуват в света.

Най-сетне, ако линията е една и помежду ни съществуват само оттенъци, защо другарите от бухаринската опозиция — Бухарин, Риков и Томски — не се съгласиха да приемат компромиса на комисията на Политбюро, който им бе предложен на 7 февруари тая година? Нима не е факт, че тоя компромис даваше на групата на Бухарин напълно приемлив изход от задънената улица, в която тя самата попадна?

Ето текста на този компромис, предложен от мнозинството на ЦК на 7 февруари тази година:

„От размяната на мнения в комисията се изясни, че:

1) Бухарин признава като политическа грешка преговорите с Каменев;

2) Бухарин признава, че твърденията в неговото „заявление“ от 30 януари 1929 г. че ЦК на дело провежда политика на „военно-феодална експлоатация на селяните“, че ЦК разлага Коминтерна и

насажда бюрократизъм в партията — всички тия твърдения са казани от него в разгорещено състояние, в разгара на полемиката, че той вече не поддържа тия твърдения и смята, че между него и ЦК няма различия в мненията по тези въпроси ;

3) Бухарин признава въз основа на това, че е възможна и необходима дружна работа в Политбюро ;

4) Бухарин се отказва от оставката си както по линия на „Правда“, така и по линия на Коминтерна ;

5) Бухарин оттегля предвид на това своето „заявление“ от 30 януари.

Въз основа на изложеното комисията смята за възможно да не внася на обединеното заседание на Политбюро и Президиума на ЦКК своята проекторезолюция с политическа оценка грешките на Бухарин и предлага на обединеното заседание на Политбюро и Президиума на ЦКК да иземе от употреба всички съществуващи документи (стенограмата на речите и т. н.).

Комисията предлага на Политбюро и на Президиума на ЦКК да се осигурят на Бухарин всички ония условия, които са необходими за неговата нормална работа на постове отговорен редактор на „Правда“ и секретар на ИККИ.

Защо Бухарин и неговите приятели отхвърлиха този компромис, ако линията ни е наистина една и помежду ни има само незначителни оттенъци ? Нима е трудно да се разбере, че Бухарин и неговите приятели трябваше с всички сили да се уловят за тоя компромис, предложен им от Политбюро, за да се ликвидира по тоя начин изостреността на вътрешно-партийното положение и се създаде обстановка на единодушна и дружна работа в Политбюро ?

Говори се за единство на партията, за колегиална работа в Политбюро. Но нима не е ясно, че който иска действително единство и скъпи колегиалността в работата, той трябваше да приеме този компромис ? А защо Бухарин и неговите приятели отхвърлиха този компромис ?

Нима не е ясно, че ако линията ни бе една, тогава съвсем не би съществувала в природата нито декларация на тройката от 9 февруари, нито отказът на Бухарин и неговите приятели от компромиса, който им бе предложен от Политбюро на ЦК ?

Не, другари, вашето твърдение за една обща линия се оказва неправилно, ако се вземат предвид гореизложените факти.

Излиза, че на дело ние имаме не една линия, а две линии, от които едната линия е линията на ЦК, а другата — линията на групата на Бухарин.

Риков каза в речта си неистина, като заяви, че ние имаме една генерална линия. С това той искаше да замаскира своята собствена линия, различна от линията на партията, за да започне тихомълком да подкопава линията на партията. Политиката на опортюнизма се състои именно в това, да замаже разногласията, да прикрие действителното положение вътре в партията, да замаскира своята собствена позиция и да лиши партията от възможността да добие пълна яснота.

За какво е нужна на опортюнизма такава политика? За да може, като се прикрие чрез празни приказки за единство на линията, да провежда на практика своята собствена линия, различна от линията на партията. В своята реч пред настоящия пленум на ЦК и ЦКК Риков застана върху това опортюнистическо гледище.

Не ще ли бъде добре да чуете характеристиката на опортюниста изобщо, дадена от другаря Ленин в една от неговите статии? Тя, тази характеристика, е важна за нас не само поради нейното общо значение, но и защото тя напълно подхожда за Риков.

Ето какво казва Ленин за особеностите на опортюнизма и на опортюнистите:

„Когато се говори за борба с опортюнизма, не трябва никога да се забравят характерните черти на целия съвременен опортюнизъм във всички и всякакви области: неговата неопределеност, неясност, неуловимост. Опортюнистът по самата си природа винаги отбягва от определена и безвъзвратна постановка на въпроса, дири равнодействащата, вие се като змия между взаимно изключващи се гледища, стараяйки се „да бъде съгласен“ и с едната, и с другата, свеждайки своите разногласия до поправчици, до съмнения, до облаги и невинни пожелания и т. н. и т. н.“ (т. VI, стр. 320).

Ето я нея, физиономията на опортюниста, който се бои от ясността и определеността и стареещ се да замаже действителното положение на нещата, да прикрие действителните разногласия в партията.

Да, другари, трябва да умеем да гледаме действителността право в лицето, колкото и да е тя неприятна. Не дай боже, ако се заразим от болестта да се боим от

истината. Болшевиките по това между другото се и отличават от всяка друга партия, че те не се боят от истината, не се боят да погледнат истината в очите, колкото и горчива да е тя. А истината в дадения случай се състои в това, че ние нямаме на дело една обща линия. Има една линия, линията на партията, революционната, ленинска линия. Но редом с нея съществува и друга линия, линията на групата на Бухарин, която води борба срещу линията на партията чрез антипартийни декларации, чрез оставки, чрез клевети срещу партията, чрез замаскирани интриги против партията, чрез задкулисни преговори с вчерашните троцкисти за организиране антипартиен блок. Тая втора линия е опортюнистическата линия.

Ето факта, който не можеш да замажеш с никакви дипломатически речи, с никакви хитроумни заявления за наличност на единна линия и т. н. и т. н.

II

КЛАСОВИТЕ ИЗМЕНЕНИЯ И НАШИТЕ РАЗНОГЛАСИЯ

В какво се състоят нашите разногласия, с какво са свързани те?

Те са свързани преди всичко с въпроса за класовите изменения, които стават в последно време в нашата страна и в капиталистическите страни. Някои другари мислят, че разногласията в нашата партия имат случаен характер. Това не е вярно, другари. Това е свършено невярно. Разногласията в нашата партия възникнаха върху почвата на ония класови изменения, върху почвата на онова изостряне на класовата борба, което става в последно време и което създава прелом в развитието.

Главната грешка на Бухариновата група е в това, че тя не вижда тези изменения и този прелом, не ги вижда и не иска да ги види. С това всъщност се и обяснява онова неразбиране новите задачи на партията и на Коминтерна, което е характерната черта на бухаринската опозиция.

Забелязахте ли, другари, че ръководителите на бухаринската опозиция в речите си пред пленума на ЦК и

ЦКК свършено заобиколиха въпроса за класовите изменения в нашата страна, не споменаха нито дума за изострянето на класовата борба и даже не загатнаха отдалече за това, че нашите разногласия са свързани именно с това изостряне на класовата борба? Те говориха за всичко, и за философия, и за теория, но не казаха нито дума за ония класови изменения, които определят ориентацията и практиката на нашата партия в дадения момент.

С какво се обяснява тази странност? Може би със забравяне? Разбира се, не! Политиците не могат да забравят главното. То се обяснява с това, че те не виждат и не разбират новите революционни процеси, които се извършват сега както у нас, в нашата страна, така и в капиталистическите страни. То се обяснява с това, че те не видяха главното, не видяха ония класови изменения, които политикът няма право да не вижда. С това собствено се и обяснява объркаността и безпомощността, които проявява бухаринската опозиция пред лицето на новите задачи на нашата партия.

Спомнете си последните събития в нашата партия. Спомнете си лозунгите, които издигна партията напоследък във връзка с новите класови изменения в нашата страна. Аз говоря за такива лозунги като лозунга за *самокритиката*, лозунга за изострянето на *борбата против бюрократизма и за прочистването на съветския апарат*, лозунга за *създаването на нови стопански кадри и червени специалисти*, лозунга за *засилването на колхозното и совхозно движение*, лозунга за *настъпленieto против кулака*, лозунга за *снижаване себестойността на продукцията* и за *коренното подобряване практиката на профсъюзната работа*, лозунга за *прочистването на партията* и т. н. Тия лозунги се сториха на някои другари поразителни и главозамайващи. А ясно е между това, че тия лозунги са най-необходимите и актуалните лозунги на партията в дадения момент.

Работата се почна оттам, че във връзка с шахтинския процес² ние отново поставихме въпроса за нови стопански кадри, въпроса за създаване червени специа-

листи из средата на работническата класа, които да сменят старите специалисти.

Какво се изясни във връзка с шахтинския процес? Изясни се това, че буржоазията далеч още не е напълно доубита, че тя организира и още ще организира вредителство в нашето стопанско строителство, че нашите стопански, профсъюзни и отчасти партийни организации не можаха да видят подривната работа на нашите класови врагове, че е нужно следователно с всички сили, с всички средства да укрепваме и подобряваме нашите организации, като развиваме и укрепваме тяхната класова бдителност.

Във връзка с това се заостри въпросът върху лозунга за *самокритиката*. Защо? Защото не може да се подобряват нашите стопански, профсъюзни и партийни организации, не може да се движи напред делото на социалистическото строителство и да се обуздава буржоазното вредителство, без да се развива с всички сили критиката и самокритиката, без да се постави работата на нашите организации под контрола на масите. А факт е, че имаше и още има вредителство не само в каменно-въглените райони, но и в областта на металното производство, в областта на военната индустрия, в Народния комисариат на пътищата и съобщенията, в златната и платинената индустрия и т. н. и т. н. Оттук — лозунгът за самокритиката.

По-нататък, във връзка със затрудненията при държавните доставки на храни, във връзка с борбата на кулачеството против съветската политика за цените ние заострихме въпроса за всемерното развитие на колхозите и совхозите, за настъпление против кулака, за организирането на държавните доставки на храни чрез натиск върху кулашките и заможни елементи.

Какво показаха затрудненията при държавните доставки на храни? Те показаха, че кулакът не дреме, кулакът расте, той организира подривна работа против политиката на Съветската власт, а нашите партийни, съветски и кооперативни организации, всеки случай една част от тях, или не виждат врага, или се приспособяват към него, вместо да се борят против него.

Оттук новото заостряне на лозунга за самокритиката, лозунга за проверка и подобряване на нашите партийни, кооперативни и изобщо всички организации, свързани с държавните доставки.

По нататък, във връзка с новите задачи за реконструкцията на индустрията и селското стопанство върху основата на социализма възникна лозунгът за систематичното снижаване на себестойността на продукцията, за укрепване на трудовата дисциплина, за разгръщане на социалистическото съревнование и т. н. Тия задачи изискваха проверка на цялата практика на професионалните съюзи и на съветския апарат, коренно съживяване на тия организации и очистване на тия организации от елементите на бюрократизъм.

Оттук заостряне лозунга за борба против бюрократизма в професионалните съюзи и в съветския апарат.

Най-после, въпросът за лозунга за чистка на партията. Би било смешно да се мисли, че може да се заздравят нашите съветско-стопански, профсъюзни и кооперативни организации, може да се очистят те от безобразията на бюрократизма, без да се стегне самата партия. Не може да има съмнение, че бюрократическите елементи са живи не само в стопанско-кооперативните и в профсъюзните и съветските организации, но и в организациите на самата партия. Ако партията е ръководна сила във всички тия организации, то ясно е, че очистването на партията е онова необходимо условие, без което не може да бъде проведено докрай съживяването и подобряването на всички други организации на работническата класа. Оттук — лозунгът за чистка на партията.

Случайни ли са тия лозунги? Не, не са случайни. Вие сами виждате, че те не са случайни. *Те са необходимите звена от една непрекъсната верига, която се нарича настъпление на социализма против капиталистическите елементи.*

Те са свързани преди всичко с периода на реконструкцията на нашата индустрия и на нашето селско стопанство върху базата на социализма. А какво представлява от себе си реконструкцията на народното стопанство върху базата на социализма? То е настъпление

на социализма по целия фронт против капиталистическите елементи в народното стопанство. Това е най-сериозният напредък на работническата класа в нашата страна по пътя към построяването на социализма. Но за да се извърши тая реконструкция, трябва преди всичко да се подобрят и укрепят кадрите на социалистическото строителство както стопанско-съветските и профсъюзните, така и партийно-кооперативните, трябва да се стегнат всички наши организации, да се очистят от всичко гнило, трябва да се повдигне активността на милионните маси на работническата класа и селяните.

По-нататък, тия лозунги са свързани с факта на съпротивата на капиталистическите елементи в народното стопанство против настъплението на социализма. Не може да се смята случайност така нареченото шахтинско дело. „Шахтинци“ са се настанили сега във всички клонове на нашата индустрия. Мнозина от тях са изловени, но още далеч не всички са изловени. Вредителството на буржоазната интелигенция е една от най-опасните форми на съпротива против развиващия се социализъм. Вредителството е толкова по-опасно, че то е свързано с международния капитал. Буржоазното вредителство е несъмнен показател за това, че капиталистическите елементи далеч още не са сложили оръжието, че те събират сили за нови акции против Съветската власт.

Що се отнася до капиталистическите елементи в селото, то още по-малко може да се смята случайност съпротивата на кулачеството против съветската политика на цените, която продължава ето вече втора година. Мнозина и досега още не могат да си обяснят факта, че до 1927 г. кулакът даваше жито, без да се противи, а след 1927 г. той престана да дава жито без съпротивление. Но в това обстоятелство няма нищо чудно. Ако кулакът по-рано беше сравнително слаб, нямаше възможност сериозно да уреди добре своето стопанство, нямаше достатъчно капитали, за да засили своето стопанство, поради което той беше принуден да изнася на пазара всички или почти всички излишъци от своето производство на храни, то сега, след редица плодородни години, когато той успя да се обзаведе стопански, когато

той успя да натрупа необходимите капитали — той получи възможност да маневрира на пазара, той получи възможност да тури настрана жито, тази валута на валутите, като запас за себе си, предпочитайки да изнася на пазара месо, овес, ечемик и други второстепенни култури. Би било смешно да се надяваме сега, че може да се вземе жито от кулака доброволно.

Ето къде е коренът на съпротивата, която оказва сега кулакът против политиката на Съветската власт.

А какво представлява от себе си съпротивата на капиталистическите елементи в града и селото против настъплението на социализма? Това е прегрупиране на силите на класовите врагове на пролетариата с цел да се брани старото против новото. Не е трудно да се разбере, че тези обстоятелства не могат да не предизвикват изостряне на класовата борба. Но за да се сломи съпротивата на класовите врагове и се очисти пътят за успеха на социализма, необходимо е освен всичко друго да се стегнат нашите организации, да се очистят те от бюрократизма, да се подобрят техните кадри и да се мобилизират милионните маси на работническата класа и трудещите се слоеве в селото против капиталистическите елементи в града и селото.

Ето върху почвата на какви класови изменения възникнаха сегашните лозунги на нашата партия.

Същото трябва да се каже за класовите изменения в капиталистическите страни. Би било смешно да се мисли, че стабилизацията на капитализма е останала без изменения. Още по-смешно би било да се твърди, че стабилизацията се заздравява, че тя става трайна. В действителност стабилизацията на капитализма с всеки изминат месец, с всеки изминат ден се разяжда и разклаща. Изострянето на борбата за външни пазари и суровини, увеличаването на въоръженията, разрастването на антагонизма между Америка и Англия, развитието на социализма в СССР, олевяването на работническата класа в капиталистическите страни, периодът на стачки и на класови битки в европейските страни, засилването на революционното движение в колониите, в това число и в Индия, растежът на комунизма във всички страни на

света — всичко това са такива факти, които несъмнено показват, че в страните на капитализма нарастват елементите на нов революционен подем.

Оттук — задачата да се заостри борбата против социалдемокрацията и преди всичко против нейното „ляво“ крило като социална опора на капитализма.

Оттук — задачата да се заостри борбата против десните елементи в комунистическите партии като агентура на социалдемократическото влияние.

Оттук — задачата да се заостри борбата против примиренческото отношение към десния уклон като убежище на опортюнизма в комунистическите партии.

Оттук — лозунгът за очистване на комунистическите партии от социалдемократическите традиции.

Оттук — така наречената нова тактика на комунизма в професионалните съюзи.

Някои другари не разбират смисъла и значението на тия лозунги. Но марксистът винаги ще разбере, че без осъществяването на тия лозунги е немислима подготовката на пролетарските маси за новите класови боеве, немислима е победата над социалдемокрацията, невъзможно е да се подберат истински водачи на комунистическото движение, способни да поведат работническата класа на борба против капитализма.

Ето, другари, ония класови изменения в нашата страна и в страните на капитализма, върху чиято основа израснаха сегашните лозунги на нашата партия както по линията на нейната вътрешна политика, така и по линията на Коминтерна.

Нашата партия вижда тия класови изменения. Тя разбира значението на новите задачи и мобилизира силите за разрешаване на тия задачи. Затова тя посреща събитията в пълна готовност. Затова тя не се бои от трудностите, които се намират пред нея, защото е готова да ги преодолее.

Нешастието на Бухариновата група е в това, че тя не вижда тези класови изменения и не разбира новите задачи на партията. И именно защото не ги разбира, тя се е объркала окончателно, тя е готова да бяга от трудностите, да отстъпи пред тях, да предаде позициите.

Виждали ли сте вие рибари пред буря на голяма река като Енисей? Аз съм ги виждал неведнаж. Случва се, че една група рибари пред лицето на настъпилата буря мобилизира всичките си сили, въодушевява хората си и смело кара лодката срещу бурята: „Дръжте се, момчета, дръжте здраво кормилото, порете вълните, ние ще победим!“

Но има и друг сорт рибари, които, усещайки приближаването на бурята, падат духом, започват да хленчат и деморализират собствените си редове: „Ето ти беда, буря настъпва, лягайте, момчета, на дъното на лодката, затворете си очите, белки ни изкара на брега“ (Общ смях).

Нужно ли е още да се доказва, че становището и поведението на Бухариновата група като две капки вода приличат на становището и поведението на втората група рибари, които панически отстъпват пред трудностите?

Ние казваме, че в Европа назряват условия за нов революционен подем, че това обстоятелство ни налага нови задачи по усилване борбата срещу десния уклон в комунистическите партии и за изгонване привържениците на десния уклон от партията, по усилване борбата против примиренството, което прикрива десния уклон, по усилване борбата със социалдемократическите традиции в комунистическите партии и т. н. и т. н. А Бухарин ни отговаря, че всичко това са празни работи, че ние нямаме никакви такива нови задачи и че в действителност думата е за това, че мнозинството в ЦК иска да „компрометира“ него, т. е. Бухарин.

Ние казваме, че класовите изменения в нашата страна ни диктуват нови задачи, които изискват систематическо снижаване на себестойността и укрепване на трудовата дисциплина в предприятията, че провеждането на тия задачи е невъзможно без коренно изменение на цялата практика в дейността на професионалните съюзи. А Томски ни отговаря, че всичко това са празни работи, че ние нямаме никакви такива нови задачи, че в действителност става дума за това, че мнозинството в ЦК желае да „компрометира“ него, т. е. Томски.

Ние казваме, че преустройството на народното стопанство ни диктува нови задачи по усилване борбата

против бюрократизма в съветско-стопанския апарат, по почистване на тоя апарат от гнилите и чужди елементи, от вредители и т. н. и т. н. А Риков ни отговаря, че всичко това са празни работи, че ние нямаме никакви такива нови задачи, че в действителност става дума за това, че мнозинството в ЦК желаело да „компрометира“ него, т. е. Риков.

Но нима това не е смешно, другари? Нима не е ясно, че Бухарин, Риков и Томски не виждат нищо друго в света освен пъпа си?

Нешастието на Бухариновата група е в това, че тя не вижда новите класови изменения и не разбира новите задачи на партията. И именно защото тя не ги разбира, тя е принудена да се влачи в опашката на събитията и да пасува пред трудностите.

Ето къде е коренът на нашите разногласия.

III

РАЗНОГЛАСИЯТА ПО ЛИНИЯТА НА КОМИНТЕРНА

Аз вече говорих, че Бухарин не вижда и не разбира ония нови задачи на Коминтерна относно изгонването на десните от комунистическите партии, обуздаването на примиренството и почистването на комунистическите партии от социалдемократическите традиции, които се диктуват от нарастващите условия на новия революционен подем. Това положение напълно се потвърди от нашите разногласия по въпросите за Коминтерна.

С какво започнаха разногласията в тая област? Разногласията започнаха на VI конгрес³ с тезисите на Бухарин по международното положение. Обикновено тезисите се разглеждаха предварително в делегацията на ВКП(б). Обаче в дадения случай това условие не беше спазено. Получи се така, че подписаните от Бухарин тезиси, изпратени до делегацията на ВКП(б), същевременно били изпратени до чуждестранните делегации на VI конгрес. Но тезисите се оказаха незадоволителни в редица пунктове. Делегацията на ВКП(б) трябваше да внесе в тезисите около 20 поправки.

Това обстоятелство постави Бухарин в известно неловко положение. Но кой е виновен за това? Защо беше нужно на Бухарин да разпраща тезисите до чуждестранните делегации преди да бъдат те разгледани от делегацията на ВКП(б)? Можеше ли делегацията на ВКП(б) да не внася поправки, щом тезисите се оказаха незадоволителни? И ето, получи се така, че от делегацията на ВКП(б) излязоха всъщност нови тезиси по международното положение, които чуждестранните делегации започнаха да противопоставят на старите тезиси, подписани от Бухарин. Ясно е, че тая неловкост нямаше да я има, ако Бухарин не беше прибързал с разпращането на своите тезиси до чуждестранните делегации.

Аз бих искал да отбележа четири основни поправки, внесени в тезисите на Бухарин от делегацията на ВКП(б). Аз бих искал да отбележа тия главни поправки, за да покажа по-ясно характера на разногласията по въпросите на Коминтерна.

Първият въпрос — това е въпросът за характера на капиталистическата стабилизация. Според тезисите на Бухарин излизаше, че в настоящия момент не се извършва нищо ново, което разклаща капиталистическата стабилизация, че, напротив, капитализмът *се реконструира* и общо взето, се държи повече или по-малко *здро*. Ясно е, че делегацията на ВКП(б) не можеше да се съгласи с такава характеристика на тъй наречения трети период, т. е. на периода, който ние преживяваме сега. Тя не можеше да се съгласи с това, тъй като една такава характеристика на третия период, ако тя се запазеше, можеше да даде материал на нашите критици да говорят, че ние заставаме върху гледището на така нареченото „оздравяване“ на капитализма, т. е. върху гледището на Хилфердинг, гледище, върху което ние, комунистите, не можем да стоим. Предвид на това делегацията на ВКП(б) внесе поправка, от която се вижда, че капиталистическата стабилизация не е трайна и не може да бъде трайна, че тя се разклаща и ще се разклаща от хода на събитията поради изострянето на кризата на световния капитализъм.

Този въпрос има, другари, решаващо значение за секциите на Коминтерна. Дали капиталистическата стабилизация се разклаща или се заздравява — от това зависи и ориентацията на комунистическите партии в тяхната всекидневна политическа работа. Дали ние преживяваме период на упадък на революционното движение, период на просто събиране на силите, или преживяваме период на нарастване условията за нов революционен подем, период на подготовка на работническата класа за бъдещите класови битки — от това зависи тактическата ориентация на комунистическите партии. Поправката на делегацията на ВКП(б), приета след това от конгреса, е всъщност затова и добра, че тя дава ясна ориентация към втората перспектива, към перспективата на нарастване условията за един нов революционен подем.

Вторият въпрос — това е въпросът за борбата против социалдемократията. В тезисите на Бухарин се казваше, че борбата против социалдемократията е една от основните задачи на секциите на Коминтерна. Това, разбира се, е вярно. Но това е недостатъчно. За да се развива успешно борбата против социалдемократията, необходимо е да се заостри въпросът върху борбата против така нареченото „ляво“ крило на социалдемократията, против същото това „ляво“ крило, което, играейки с „леви“ фрази и мамейки по този начин ловко работниците, задържа процеса на отдръпването на работническите маси от социалдемократията. Ясно е, че без разгрома на „левите“ социалдемократи не е възможно да бъде преодоляна социалдемократията изобщо. А при това в тезисите на Бухарин въпросът за „лявата“ социалдемократия беше свършено заобиколен. Това, разбира се, е голям недостатък. Поради това делегацията на ВКП(б) трябваше да внесе в тезисите на Бухарин съответна поправка, приета след това от конгреса.

Третият въпрос — това е въпросът за примиренчеството в секциите на Коминтерна. В тезисите на Бухарин се говореше за необходимостта от борба против десния уклон, но те не съдържаха нито дума за борбата против примиренчеството с десния уклон. Това, разбира се, е голям недостатък. Въпросът е в това, че когато се

обявява война на десния уклон, привържениците на десния уклон обикновено се пребоядисват като примиренци и поставят партията в затруднено положение. За да се предотврати тази маневра на привържениците на десния уклон, необходимо е да се постави въпрос за решителна борба против примиренството. Затова делегацията на ВКП(б) счете за необходимо да внесе в тезисите на Бухарин съответна поправка, приета след това от конгреса.

Четвъртият въпрос — това е въпросът за дисциплината. В тезисите на Бухарин не се споменава за необходимостта да се спазва желязна дисциплина в комунистическите партии. Това също не е маловажен недостатък. Защо? Защото в период, когато се засилва борбата против десния уклон, в период, когато се провежда лозунгът за очистване на комунистическите партии от опортюнистическите елементи, привържениците на десния уклон обикновено се организират във фракция създават своя собствена фракционна дисциплина, а дисциплината на партията нарушават и разрушават. За да се предпази партията от фракционните нападения на привържениците на десния уклон, необходимо е да се постави въпрос за желязна дисциплина в партията и за безусловно подчиняване на партийните членове на тази дисциплина. Без това не може и да се мисли за сериозна борба против десния уклон. Затова делегацията на ВКП(б) внесе в тезисите на Бухарин съответна поправка, приета след това от VI конгрес.

Можехте ли ние да не внесем тия поправки в тезисите на Бухарин? Ясно, че не можехте. В старо време казвали за философа Платон: Ние обичаме Платон, но истината — още повече. Същото би могло да се каже за Бухарин: ние обичаме Бухарин, но истината, но партията, но Коминтерна ние обичаме още повече. Затова делегацията на ВКП(б) беше принудена да внесе тия поправки в тезисите на Бухарин.

Това е, така да се каже, *първият етап на нашите разногласия* по въпросите за Коминтерна.

Вторият етап на нашите разногласия е свързан с така нареченото дело на Виторф и Телман. Виторф —

това е бившият секретар на хамбургската организация, обвинен в злоупотреба на партийни пари. Той беше изключен затова от партията. Примиренците в ЦК на германската комунистическа партия, използвайки близостта на Виторф с др. Телман, макар др. Телман и да не е имал нищо общо с престъплението на Виторф, превърнаха делото Виторф в дело на Телман и почнаха кампания за сваляне ръководството на германската комунистическа партия. Вие вероятно знаете вече от съобщенията в печата, че примиренците Еверт и Герхард успяха тогава временно да увлекат със себе си мнозинството на ЦК на германската комунистическа партия против др. Телман. И какво се получи? Те отстраниха Телман от ръководството, започнаха да го обвиняват в корупция и публикуваха „съответна“ резолюция без знанието и санкцията на Изпълнителния комитет на Коминтерна.

По този начин, вместо изпълнение на директивата на VI конгрес на Комунистическия интернационал за борба против примиренството, вместо борба против десния уклон и примиренството, в действителност се получи най-грубо нарушение на тая директива, получи се борба против революционното ръководство на германската комунистическа партия, борба против др. Телман, борба, която имаше за цел да прикрие десния уклон и да *закрепи* примиренството в редовете на германските комунисти.

И ето, вместо да обърне кормилото и изправи положението, вместо да възстанови правата на нарушената директива на VI конгрес, да призове към ред примиренците, Бухарин в своето известно писмо предлага да се *санкционира* превръщането на примиренците, да се предаде германската комунистическа партия на примиренците, а др. Телман отново да бъде опозорен в печата с ново заявление за неговата виновност. И това се нарича „ръководител“ на Коминтерна! Та нима има в света такива „ръководители“?

ЦК обсъди предложението на Бухарин и го отхвърли. Това, разбира се, не се хареса на Бухарин. Но кой е тук виновен? Решенията на VI конгрес са приети не за да бъдат нарушавани, а да се изпълняват. Ако VI кон-

грес реши да се обяви борба на десния уклон и примиренството към него, като се запази ръководството в ръцете на основното ядро на германската комунистическа партия начело с др. Телман, а на примиренците Еверт и Герхард хрумнало да отхвърлят това решение, то дълг беше на Бухарин да призове към ред примиренците, а не да оставя в техни ръце ръководството на Германската комунистическа партия. Виновен е Бухарин, който „забрави“ за решенията на VI конгрес.

Третият етап на нашите разногласия е свързан с въпроса за борбата против десните в германската комунистическа партия, с въпроса за разгрома на фракцията на Брандлер и Талхаймер и изключването на водачите на тази фракция от германската комунистическа партия. „Позицията“ на Бухарин и неговите приятели по този кардинален въпрос беше тая, че те през всичкото време избягваха да вземат участие в решаването на този въпрос. Всъщност решаваше се въпросът за съдбата на германската комунистическа партия. А Бухарин и неговите приятели, знаейки за това, не престанаха през всичкото време да спъват работата, като систематически избягваха да участвуват в заседанията на съответните инстанции. С каква цел? Навярно за да останат „чистички“ и пред Коминтерна, и пред десните в германската комунистическа партия, за да могат после да кажат: „Не ние, бухаринците, а те, мнозинството на ЦК, проведоха изключването на Брандлер и Талхаймер от комунистическата партия.“ И това се нарича борба против дясната опасност!

Най-после, *четвъртият етап на нашите разногласия*. Той е свързан с искането на Бухарин пред ноемврийския пленум на ЦК⁴ да бъде отзован Нойман от Германия и да се призове към ред др. Телман, който уж бил критикувал в една от своите речи доклада на Бухарин пред VI конгрес. Ние, разбира се, не можехме да се съгласим с Бухарин, без да имаме на ръка абсолютно никакви документи в потвърждение искането на Бухарин. Бухарин обеща да представи документи против Нойман и Телман. Обаче той не представи никакви документи. Вместо документи той разпрати до членовете

на делегацията на ВКП(б) известната реч на Ембер-Дро в Политическия секретариат на ИККИ, същата оная реч, която след това президиумът на ИККИ квалифицира като опортюнистическа реч. С разпращането речта на Ембер-Дро до членовете на делегацията на ВКП(б) и препоръчвайки я като материал против Телман, Бухарин искаше да докаже правотата на своето искане да бъде отзован Нойман и да се призове към ред др. Телман. А в действителност той с това доказва, че е солидарен с Ембер-Дро, чиято позиция ИККИ счита за опортюнистическа позиция.

Ето, другари, главните пунктове на нашите разногласия по въпросите на Коминтерна.

Бухарин мисли, че като водим борба против десния уклон и примиренството към него в секциите на Коминтерна, като очистваме германската и чехословашката комунистическа партия от социалдемократическите елементи и традиции, като изключваме от комунистическите партии Брандлеровци и Талхаймеровци, с това ние „разлагаме“ Коминтерна, „погубваме“ Коминтерна. Ние пък мислим наопаки, че като провеждаме такава политика и като заостряме въпроса върху борбата против десния уклон и примиренството към него, ние укрепваме Коминтерна, очистваме го от опортюнистите, болшевицираме неговите секции и помагаме на комунистическите партии да подготвят работническата класа за бъдещите революционни схватки, защото партията се укрепва, като се очиства от гнилото.

Вие виждате, че това не са прости отненъци в редовете на ЦК на ВКП(б), а доста сериозни разногласия по основните въпроси на политиката на Коминтерна.

IV

РАЗНОГЛАСИЯ ПО ЛИНИЯ НА ВЪТРЕШНАТА ПОЛИТИКА

Аз вече говорих за класовите изменения и за класовата борба в нашата страна. Аз говорих, че групата на Бухарин е заразена от слепота и не вижда тия изменения, не разбира новите задачи на партията. Аз говорих, че на тая почва възникнаха в бухаринската опо-

зиция забърканост, страх от трудностите, готовност да се капитулира пред тях.

Не може да се каже, че тия грешки на бухаринци паднаха от небето. Напротив, те са свързани с оня период от развитието, който е вече изминат и който се нарича период на *възстановяване* на народното стопанство, когато строителството вървеше по мирен път, така да се каже, от само себе си, когато още нямаше ония класови изменения, които имаме сега, когато още не беше настанало онова изостряне на класовата борба, което наблюдаваме сега.

Но сега ние имаме нов период на развитие, различен от стария период, от възстановителния период. Сега ние имаме нов период на строителството, период на *реконструкция* на цялото народно стопанство върху основата на социализма. Тоя нов период предизвиква нови класови изменения, изостряне на класовата борба. Той изисква нови начини на борба, прегрупиране на нашите сили, подобряване и укрепване на всички наши организации.

Нещастieto на Бухариновата група е именно в това, че тя живее с миналото, тя не вижда характерните особености на тоя нов период и не разбира необходимостта от нови начини на борба. Оттук нейната слепота, забърканост, паника пред трудностите.

а) За класовата борба

В какво се състои теоретическата основа на тая слепота и на тая забърканост на Бухариновата група?

Аз мисля, че теоретическата основа на тая слепота и забърканост е погрешният, немарксисткият подход на Бухарин към въпроса за класовата борба в нашата страна. Аз имам предвид немарксистката теория на Бухарин за врастването на кулачеството в социализма, неразбирането механиката на класовата борба при диктатурата на пролетариата.

Тук цитираха няколко пъти известното място от книжката на Бухарин „Пътят към социализма“ за врастването на кулачеството в социализма. Но то се цити-

раше тук с някои съкращения. Позволете да го цитирам изцяло. Това е необходимо, другари, за да се покаже отново цялата дълбочина на Бухариновото отстъпление от марксистката теория на класовата борба.

Слушайте:

„Основната мрежа на нашите кооперативни селски организации ще се състои от кооперативни ядки не от кулашки, а от „трудов“ тип, от ядки, които вращват в системата на нашите общо-държавни органи и които по този начин стават звена от единната верига на социалистическото стопанство. От друга страна, точно така и кулашките кооперативни гнезда чрез банките и т. н. ще се вращват в същата тази система; но те ще бъдат до известна степен чуждо родно тяло, подобно например на концесионните предприятия.*

Цитирайки това място от брошурата на Бухарин, някои другари, кой знае защо, пропускаха последната фраза за концесионерите. Розит, желаяйки очевидно да помогне на Бухарин, се възползува от това и викаше тук от мястото си, че изопачават Бухарин. А при това солта на целия цитат е именно в последната фраза за концесионерите. Защото ако концесионерите се поставят на една дъска с кулаците, а кулаците се вращват в социализма, то какво следва оттук? Оттук следва само едно, а именно, че концесионерите също така вращват в социализма, че не само кулаците, но и концесионерите вращват в социализма (Общ смях).

Ето какво следва оттук.

Розит. У Бухарин е казано — „чуждородно тяло“.

Сталин. У Бухарин е казано не „чуждородно тяло“, а „до известна степен чуждородно тяло“. Значи кулаците и концесионерите представляват „до известна степен“ чуждородно тяло в системата на социализма. Но именно в това е и грешката на Бухарин, че кулаците и концесионерите, бидейки „до известна степен“ чуждородно тяло, все пак вращват в социализма.

Ето до каква глупост довежда теорията на Бухарин.

Капиталистите от града и селото, кулаците и концесионерите, които вращват в социализма — ето до каква глупост дойде Бухарин.

* Курсивът е мой. *И. Ст.*

Не, другари, нам не ни е нужен такъв „социализъм“. Нека Бухарин го вземе за себе си.

Досега ние, марксистите-ленинци, мислехме, че между капиталистите от града и селото, от една страна, и между работническата класа, от друга страна, съществува *непримирима* противоположност на интересите. Върху това именно се и гради марксистката теория за класовата борба. А сега според теорията на Бухарин за *мирното вращване* на капиталистите в социализма, всичко това се преобръща с дъното нагоре, непримиримата противоположност на класовите интереси на експлоататорите и експлоатираните изчезва, експлоататорите вращват в социализма.

Розит. Това не е вярно, диктатурата на пролетариате се предполага.

Сталин. Но диктатурата на пролетариата е най-остра форма на класовата борба.

Розит. Та именно в това е и работата.

Сталин. А у Бухарин излиза, че в самата тая диктатура на пролетариата вращват капиталистите. Как вие не разбирате това, Розит? Против кого тогава ще се води борба, против кого ще се води в най-остра форма класовата борба, ако капиталистите от града и селото вращват в системата на диктатурата на пролетариата?

Диктатурата на пролетариата е нужна, за да се води непримирима борба против капиталистическите елементи, за да се смаже буржоазията и се изтръгне капитализма с корените. Но ако капиталистите от града и селото, ако кулакът и концесионерът вращват в социализма, нужна ли е след това изобщо диктатура на пролетариата и ако тя е нужна, то за смазването на коя класа?

Розит. Там е работата, че вращването у Бухарин предполага класовата борба.

Сталин. Аз виждам, че Розит се е заклел да послужи на Бухарин. Но неговата услуга е мечешка услуга, тъй като той в желанието си да спасява Бухарин всъщност го удавя окончателно. Не напразно е казано, че „услужливата мечка е по-опасна от врага“ (Общ смях).

Едно от двете: или между класата на капиталистите и класата на работниците, дошли на власт и организирали своя диктатура, има непримирима противоположност на интересите, или няма такава противоположност на интересите, и тогава остава едно — да се обяви хармонията на класовите интереси.

Едно от двете:

или Марксовата теория за класовата борба, *или* теорията за врастването на капиталистите в социализма; *или* непримирима противоположност на класовите интереси, *или* теория за хармонията на класовите интереси.

Може още да разберем „социалисти“ от типа на Брентано или Сидней Веб, които проповядват врастване на социализма в капитализма и на капитализма в социализма, тъй като тия „социалисти“ всъщност са антисоциалисти, буржоазни либерали. Но не можем да разберем човек, който желае да бъде марксист и в същото време проповядва теория за врастването на капиталистите в социализма.

Бухарин в речта си се опита да подкрепи теорията за врастването на кулаците в социализма, като се позоваваше на известния цитат от Ленин. При това той твърди, че Ленин говори *същото*, което и Бухарин.

Това не е вярно, другари. Това е груба и непозволена клевета против Ленин.

Ето текстът на този цитат от Ленин:

„Разбира се, в нашата Съветска република социалният строй е основан върху сътрудничеството на две класи: на работниците и селяните, към което сътрудничество сега са допуснати при известни условия и „непманите“, т. е. буржоазията“ (т. XXVII, стр. 405).

Вие виждате, че тук няма нито дума за врастване на капиталистите в социализма. Тук се казва само това, че ние сме „допуснали“ „при известни условия“ и непманите, т. е. буржоазията, към сътрудничество с работниците и селяните.

Какво значи това? Значи ли, че ние с това сме допуснали възможността за врастване на непманите в социализма? Разбира се, не значи. Така могат да тълкуват цитата от Ленин само хора, които са изгубили срам. Това значи само едно, че *сега* ние не унищожаваме

буржоазията, че *сега* ние не я конфискуваме, а допускаме нейното съществуване при известни условия, т. е. при безусловното ѝ подчинение на законите на диктатурата на пролетариата, което води към все по-голямото ограничение на капиталистите и постепенното им изместване от народностопанския живот.

Може ли да се осъществи изместване на капиталистите и унищожаване корените на капитализма без ожесточена класова борба? Не, не може.

Могат ли да бъдат унищожени класите при теорията и практиката на врастването на капиталистите в социализма? Не, не могат. Такава теория и практика могат само да култивират и увековечат класите, защото тя, тази теория, противоречи на марксистката теория за класовата борба.

А цитатът от Ленин всецяло и напълно се основава върху марксистката теория за класовата борба в обстановката на диктатурата на пролетариата.

Какво общо може да има между теорията на Бухарин за врастването на кулаците в социализма и теорията на Ленин за диктатурата, като ожесточена класова борба? Ясно е, че тук няма и не може да има нищо общо.

Бухарин мисли, че при диктатурата на пролетариата класовата борба трябва да *угасне и се ликвидира*, за да се получи унищожение на класите. Ленин пък, напротив, учи, че класите могат да бъдат унищожени само чрез упорита класова борба, която в условията на диктатурата на пролетариата става *още по-ожесточена* отколкото преди диктатурата на пролетариата.

„Унищожаването на класите — казва Ленин — е работа на дълга, трудна, упорита *класова борба*, която *след* събарянето властта на капитала, *след* разрушаването на буржоазната държава, *след* установяване диктатурата на пролетариата *не изчезва* (както си въобразяват вулгаризаторите от стария социализъм и старата социал-демокрация), а само изменя своите форми, като в много отношения става още по-ожесточена (т. XXIV, стр. 315).

Ето какво казва Ленин за унищожаването на класите.

Унищожаване на класите *чрез ожесточена класова борба на пролетариата* — такава е формулата на Ленин.

Унищожаване на класите *чрез потушаване на класовата борба и врастване на капиталистите в социализма* — такава е формулата на Бухарин.

Какво общо може да има между тия две формули?

Бухариновата теория за врастването на кулаците в социализма е по такъв начин отстъпление от марксистко-ленинската теория за класовата борба. Тя е приближаване към теорията на катедър-социализма⁵.

В това е основата на всички грешки на Бухарин и на неговите приятели.

Могат да кажат, че не си струва трудът да се разпростираме надълго върху Бухариновата теория за врастването на кулаците в социализма, тъй като тя самата говори — и не само говори, а крещи — против Бухарин. Това не е вярно, другари! Докато тази теория лежеше под миндера, можеше да не ѝ се обръща внимание: малко ли глупости има в писанията на различните другари! Ние така и постъпвахме до последно време. Но в последно време обстановката се измени. Дребнобуржоазната стихия, която се развилня през последните години, започна да одухотворява тая антимарксистка теория, придавайки ѝ актуален характер. Сега вече не може да се каже, че тя лежи под миндера. Сега тя, тая странна Бухаринова теория, има претенцията да стане знаме на десния уклон в нашата партия, знаме на опортюнизма. Затова ние не можем вече да отменим тая теория. Затова ние сме длъжни да я разбием като невярна и вредна теория, за да улесним борбата на нашите партийни другари срещу десния уклон.

б) За изострянето на класовата борба

Втората грешка на Бухарин, която произтича от неговата първа грешка, е неправилният, немарксисткият подход към въпроса за изострянето на класовата борба, за засилване съпротивата на капиталистическите елементи против социалистическата политика на Съветската власт.

За какво става дума тук? Не за това ли, че капиталистическите елементи растат по-бързо отколкото социалистическият сектор на нашето стопанство и че поради това те усилват съпротивата си, като подкопават социалистическото строителство? Не, не за това. Освен това не е вярно, че капиталистическите елементи уж растат

по-бързо от социалистическия сектор. Ако това беше вярно, то социалистическото строителство щеше да бъде вече накрая на своята гибел.

Става дума за това, че социализмът успешно настъпва против капиталистическите елементи, социализмът расте *по бързо* от капиталистическите елементи, поради това относителното тегло на капиталистическите елементи *пада* и тъкмо поради това, че относителното тегло на капиталистическите елементи *пада*, капиталистическите елементи чувствуват смъртната опасност и засилват съпротивата си.

А засега те имат още възможност да засилват своята съпротива не само защото световният капитализъм ги поддържа, но и защото въпреки падането на относителното им значение, въпреки намаляването на относителния им растеж в сравнение с растежа на социализма, все пак става абсолютно увеличение на капиталистическите елементи и това им дава донякъде възможност да трупат сили, за да се съпротивяват срещу растежа на социализма.

Върху тази именно основа *на дадения стадий на развитието, при дадените условия* на съотношение на силите възникват изострянето на класовата борба и засилването съпротивата на капиталистическите елементи в града и селото.

Грешката на Бухарин и неговите приятели е в това, че те не разбират тази проста и очевидна истина. Тяхната грешка е в това, че те подхождат към въпроса не по марксистки, а филистерски, като се опитват да обяснят изострянето на класовата борба с всевъзможни случайни причини: с „негодността“ на съветския апарат, с „непредпазливата“ политика на местните другари, с „липсата“ на гъвкавост, с „изкривявания“ и т. н. и др. т.

Ето например един цитат от брошурата на Бухарин „Пътят към социализма“, който показва неговия свършено немарксистки подход към въпроса за изострянето на класовата борба:

„Ту тук, ту там класовата борба в село избухва в предишните си проявления, при което [това изостряне се предизвиква обикновено от кулашките елементи. Когато например кулаците или обоба-

тяващите се за чужда сметка и промъкналите се в органите на Съветската власт хора почнат да стрелят по селкорите* — това е проява на класовата борба в най-остра форма. (Това не е вярно, тъй като най-острата форма на борба е въстанието. *И. Сталин.*) Обаче такива случаи стават обикновено там, където съветският местен апарат е още слаб. *Паралелно с подобряването на този апарат, с укрепването на низовите организации на Съветската власт, с подобряването и усилването на местните селски партийни и младежки комунистически организации такива явления ще стават, както това е свършено очевидно, все по-редки и в края на краищата ще изчезнат безследно.***

Излиза по такъв начин, че изострянето на класовата борба се обяснява с причини от апаратен характер, с годността или негодността, със слабостта или силата на нашите низови организации.

Излиза например, че вредителството на шахтинските буржоазни интелегенти, което е форма на съпротива на буржоазните елементи против Съветската власт и форма на изостряне на класовата борба, се обяснява не със съотношението на класовите сили, не с растежа на социализма, а с негодността на нашия апарат.

Излиза, че до появата на масово вредителство в шахтинския район апаратът ни е бил добър, а после, когато се прояви масовото вредителство, апаратът изведнаж, кой знае защо, станал съвсем негоден.

Излиза, че до миналата година, когато държавните доставки на храни протичаха по самотек и у нас нямаше особено изостряне на класовата борба, нашите местни организации бяха добри или даже идеални, а от миналата година, когато съпротивата на кулачеството прие особено остри форми, нашите организации станаха изведнаж лоши и за нищо негодни.

Това не е обяснение, а подигравка с обяснението, това не е наука, а врачуване.

С какво всъщност се обяснява това изостряне?

С две причини.

Първо, с нашето напредване, с нашето настъпление, с растежа на социалистическите стопански форми и в индустрията, и в селското стопанство, с растежа, който

* Селкор — селски кореспондент. *Ред.*

** Курсивът е мой. *И. Ст.*

се придружава със съответно изтласкване на известни капиталистически отреди в града и селото. Работата е там, че ние живеем според формулата на Ленин — „кой кого“: ние ли ще положим на гръб тях, капиталистите, и ще им дадем, както се изразяваше Ленин, последен решителен бой, или те ще ни положат на гръб.

Второ, с това, че капиталистическите елементи не искат доброволно да слязат от сцената: те се съпротивяват против социализма, защото виждат, че настъпват последните дни на тяхното съществуване. А засега те могат още да се съпротивяват, тъй като, въпреки намаляването на относителното им значение, абсолютно те все още растат: дребната буржоазия, градска и селска, отделя от своята среда, както казваше Ленин, ежедневно, ежечасно капиталисти и капиталистчета и те, тия капиталистически елементи, вземат всички мерки, за да отстояват своето съществуване.

В историята още не е имало такива случаи, когато умиращите класи доброволно да са слизали от сцената. В историята още не е имало такива случаи, когато умиращата буржоазия да не е опитвала и последните остатъци на своите сили, за да защитава своето съществуване. Добър ли ще бъде нашият низов съветски апарат или лош, нашето напредване, нашето настъпление ще намалява капиталистическите елементи и ще ги изтласква, а те, умиращите класи, ще се съпротивяват въпреки всичко.

Ето каква е основата за изострянето на класовата борба в нашата страна.

Грешката на Бухарин и на неговите приятели е в това, че засилването съпротивата на капиталистите те отъждествяват с растежа на тяхното относително значение. Но това отъждествяване няма под себе си никаква почва. Няма почва, защото ако те, капиталистите, се съпротивяват, то това съвсем не означава, че те са станали по-силни от нас. Тъкмо наопаки Отживяващите времето си класи се съпротивяват не затова, че те са станали по-силни от нас, а защото социализмът расте по-бързо от тях и те стават по-слаби от нас. И именно защото стават по-слаби, те чувствуват последните дни

на своето съществуване и са принудени да се съпротивяват с всички сили, с всички средства.

Ето в какво се състои механиката на изострянето на класовата борба и на съпротивата на капиталистите в дадения исторически момент.

Каква трябва да бъде политиката на партията при такова положение на нещата?

Тя трябва да се състои в това — да буди работническата класа и селските експлоатирани маси, да повдига тяхната боеспособност и да развива тяхната мобилизационна готовност за борба против капиталистическите елементи в града и селото, за борба против съпротивяващите се класови врагове.

Марксистко-ленинската теория за борбата на класите е добра между другото затуй, че тя улеснява мобилизацията на работническата класа против враговете на пролетарската диктатура.

В какво се състои вредата от бухаринската теория за врастването на капиталистите в социализма и от бухаринското разбиране на въпроса за изострянето на класовата борба?

В това, че тя приспива работническата класа, подкопава мобилизационната готовност на революционните сили в нашата страна, демобилизира работническата класа и улеснява настъплението на капиталистическите елементи против Съветската власт.

в) За селяните

Третата грешка на Бухарин се отнася до въпроса за селяните. Известно е, че у нас въпросът за селяните е един от най-важните въпроси на нашата политика. Селяните в нашите условия се състоят от различни социални групировки, а именно: от бедняци, средняци и кулаци. Ясно е, че нашето отношение към тези групировки не може да бъде еднакво. Бедняците като *опора* на работническата класа, среднякът като *съюзник* и кулакът като *класов враг* — такова е нашето отношение към тези социални групировки. Всичко това е ясно и е общоизвестно.

Обаче Бухарин гледа на този въпрос малко по-иначе. При характеристиката на селяните у него отпада фактът на диференциацията, изчезва някъде си наличността на социални групировки и остава само едно сиво петно, наречено село. У него и кулакът не е кулак, и среднякът не е средняк, а някаква си всеобща мизерия в селото. Той така и заяви тук в своята реч: нима нашият кулак може да бъде наречен кулак? Та това е просяк — казваше той. — А нашият средняк — нима той прилича на средняк? — заявяваше тук Бухарин. — Та това е просяк, който влачи полугладно съществуване. — Ясно е, че такъв възглед за селяните е в основата си погрешен възглед, несъвместим с ленинизма.

Ленин казваше, че индивидуалните селяни са *последната капиталистическа класа*. Вярно ли е това положение? Да, безусловно вярно. Защо селяните се квалифицират като последна капиталистическа класа? Защото от двете основни класи, от които се състои нашето общество, селяните са оная класа, чиито стопанство се базира върху частната собственост и дребното стоково производство. Защото селяните, докато те си остават индивидуални селяни, които водят дребностоково производство, постоянно и непрекъснато отделят и не могат да не отделят от своята среда капиталисти.

Това обстоятелство има за нас решаващо значение относно въпроса за нашето марксистко отношение към проблемата за съюза на работническата класа със селяните. Това значи, че на нас не е нужен *всякакъв* съюз със селяните, а само *такъв* съюз, който се базира върху борбата против капиталистическите елементи сред селяните.

Както виждате, тезисът на Ленин за селяните като последна капиталистическа класа не само противоречи на идеята за съюза на работническата класа и селяните а, наопаки, обосновава този съюз като съюз на работническата класа и селяните, насочен против капиталистическите елементи въобще, против капиталистическите елементи сред селяните в селото специално.

Ленин издигна този тезис, за да покаже, че съюзът на работническата класа и селяните може да бъде траен

само ако той се базира върху борбата против същите ония капиталистически елементи, които селяните отделят из своята среда.

Грешката на Бухарин се състои в това, че той не разбира и няма да усвои това просто нещо, той забравя социалните групировки в селото, от неговия поглед изчезват кулаците и бедняците и остава само една от начало докрай средняшка маса.

Това е, безсъмнено, уклон на Бухарин надясно в противоположност на „левия“, троцкисткия, уклон, който не вижда в селото други социални групировки освен бедняци и кулаци и от погледа на който изчезват средняците.

В какво се състои разликата между троцкизма и групата на Бухарин по въпроса за съюза със селяните? В това, че троцкизмът се изказва *против* политиката на *траен* съюз със средняшките маси на селяните, а Бухариновата група е *за всеки* съюз със селяните въобще. Няма нужда и да се доказва, че и двете тези становища са погрешни, и едното струва толкова, колкото и другото.

Ленинизмът безусловно е за траен съюз с основните селски маси, за съюз със средняците, но не за всеки съюз, а за такъв съюз със средняците, който осигурява *ръководната роля* на работническата класа, *укрепва* диктатурата на пролетариата и *облекчава унищожаването на класите*.

„Под споразумение между работническата класа и селяните — казва Ленин — може всичко да се разбира. Ако не се вземе предвид, че от гледище на работническата класа споразумението само тогава е допустимо, правилно и принципиално възможно, когато то поддържа диктатурата на работническата класа и е една от мерките, целещи унищожаването на класите, то формулата за споразумение на работническата класа със селяните, разбира се, си остава формула, която всички врагове на Съветската власт и всички врагове на диктатурата в своите възгледи и прокарват“ (Ленин, Сочинения том XXVI, стр. 387).

И по нататък:

„Сега — казва Ленин — пролетариатът държи в ръцете си властта и я ръководи. Той ръководи селяните. Какво значи това — да се ръководят селяните? Това значи, първо, да се води линия на

унищожение на класите, а не линията на дребния производител. Ако ние бихме се отклонили от тази главна и основна линия, тогава бихме престанали да бъдем социалисти и бихме изпаднали в лагера на ония дребни буржоа, в лагера на есерите и меншевиките, които сега са най-злите врагове на пролетариата“ (*пак там*, стр. 399—400).

Ето гледището на Ленин по въпроса за съюза с основните маси на селяните, за съюза със средняците.

Грешката на Бухариновата група по въпроса за средняка е в това, че тя не вижда двойствената природа, двойственото положение на средняка между работническата класа и капиталистите. „Среднякът е колебаеща се класа“, казваше Ленин. Защо? Защото среднякът, от една страна, е труженик, което го сближава с работническата класа, а от друга страна — собственик, което го сближава с кулака. Оттук са колебанията на средняка. И това е вярно не само теоретически. Тези колебания се проявяват също и на практика всекидневно, всекичасно.

„Селянинът — казва Ленин — като труженик се стреми към социализма, като предпочита диктатурата на работниците пред диктатурата на буржоазията. Селянинът като продавач на жито се стреми към буржоазията, към свободната търговия, т. е. назад към „обикновения“, стария, „традиционния“ капитализъм“ (т. XXIV, стр. 314).

Поради това съюзът със средняка може да бъде траен само в този случай, ако той е насочен против капиталистическите елементи, против капитализма изобщо, ако той осигурява ръководната роля на работническата класа в този съюз, ако той спомага за унищожаването на класите.

Групата на Бухарин забравя тези прости и ясни неща.

г) За НЕПА и пазарните отношения

Четвъртата грешка на Бухарин се отнася до въпроса за непа (новата икономическа политика). Грешката на Бухарин тук е в това, че той не вижда двете страни на непа, той вижда само едната страна на непа. Когато в 1921 г. въвеждахме непа, ние насочвахме тогава неговото острие срещу военния комунизъм, срещу такъв режим и порядък, които изключват *каквато и да било*

свобода на търговията. Ние смятахме и смятаме, че непът означава *известна* свобода на търговията. Бухарин запомнил тази страна на въпроса. И това е много добре.

Но Бухарин греши, като мисли, че тази страна на въпроса изчерпва непа. Бухарин забравя, че непът има и друга страна. Въпросът е в това, че непът съвсем не означава *пълна* свобода на търговията, *свободна* игра на цените на пазара. Непът е свобода на търговията в *известни* предели, в *известни* рамки, при *осигуряване регулиращата роля на държавата на пазара*. В това именно и се състои втората страна на непа. При това тази страна на непа е не по-малко, ако не повече, важна от първата му страна. У нас на пазара няма свободна игра на цените, както това става обикновено в капиталистическите страни. Ние определяме цените на зърнените храни изобщо. Ние определяме цените на индустриалните стоки. Ние се стараем да провеждаме политика на снижаване себестойността и намаляване цените на индустриалните стоки, като се стремим да запазим стабилността на цените на продуктите от селското стопанство. Нима не е ясно, че в капиталистическите страни няма изобщо такива особени и специфични порядки на пазара.

От това следва, че докато съществува непът, трябва да бъдат запазени двете му страни: и първата страна, която е насочена против режима на военния комунизъм и имаща за цел да осигури *известна* свобода на търговията, и втората страна, която е насочена против *пълната* свобода на търговията и имаща за цел да осигури регулиращата роля на държавата на пазара. Унищожете едната от тези страни — и вие не ще имате нова икономическа политика.

Бухарин мисли, че опасност може да заплашва непа само „отляво“, от страна на хора, които желаят да ликвидират *всяка* свобода на търговията. Това не е вярно. Това е най-груба грешка. А при това такава опасност сега е най-малко реална, защото ние нямаме, или почти нямаме сега такива хора в нашите местни и централни организации, които да не разбират всичката несобходимост и целесъобразност от запазването на *известна* свобода на търговията.

Много по-реална е опасността отдясно, опасността от страна на хората, които желаят да ликвидират регулиращата роля на държавата върху пазара, които желаят да „разкрепостят“ пазара и да открият по този начин ерата на пълната свобода на частната търговия. Не може да има никакво съмнение, че такава опасност за проваляне на непа отдясно сега е много по-реална.

Не трябва да се забравя, че дребнобуржоазната стихия работи именно в тая посока — в посоката на проваляне на непа отдясно. Трябва също така да се помни, че воплите на кулаците и заможните елементи, воплите на спекулантите и прекупвачите, на които често се поддават много наши другари, бомбардират непа от тази именно страна. Фактът, че Бухарин не вижда тази втора, действително реална опасност за проваляне на непа — този факт несъмнено говори, че той се е поддал на натиска на дребнобуржоазната стихия.

Бухарин предлага „нормализиране“ на пазара и „маневриране“ с цените, по които държавата доставя зърнени храни, по райони, т. е. повишаване цените на зърнените храни. Какво значи това? Това означава, че той не е удовлетворен от съветските условия на пазара, той иска да се премахне постепенно регулиращата роля на държавата на пазара и предлага да правим отстъпки на дребнобуржоазната стихия, която проваля непа отдясно.

Да допуснем за минутка, че сме последвали съветите на Бухарин. Какво ще се получи тогава? Ние повишаваме цените на зърнените храни, да кажем, през есента, в началото на периода на държавните доставки. Но тъй като на пазара всякога има хора, всевъзможни спекуланти и прекупвачи, които могат да заплатят за житото тройно повече, и тъй като ние не можем да се сравняваме със спекулантите, защото те купуват всичко на всичко някакви си десетина милиона пуда, а ние трябва да купуваме стотици милиона пуда, то притежателите на зърнените храни все едно ще задържат зърнените храни, очаквайки по-нататъшно покачване на цените. Значи ние трябва отново да повишим цената на зърнените храни през пролетта, когато главно се и за-

почва голямата нужда на държавата от зърнени храни. Но какво значи да се повиши цената на зърнените храни през пролетта? Това значи да се пожертвуват бедняците и слабосъстоятелните слоеве на селото, които сами са принудени да купуват добавъчно зърнени храни през пролетта отчасти за семена, отчасти за храна — ония същите зърнени храни, които те са продали през есента на по-евтина цена. Ще можем ли ние да получим нещо сериозно в резултат от тези операции — в смисъл да набавим достатъчно количество зърнени храни? Най-вероятно е, че не ще можем, тъй като винаги ще се намерят спекуланти и прекупвачи, които ще съумеят отново да заплатят за същите тези зърнени храни два и три пъти повече. Значи ние трябва да бъдем готови за ново повишаване цените на зърнените храни, като напразно се стараем да конкурираме със спекулантите и прекупвачите.

Но от това следва, че щом като сме тръгнали по пътя на повишаване цените на зърнените храни, ние трябва и по-нататък да вървим надолу по наклонената плоскост, без да имаме гаранция, че ще получим достатъчно количество зърнени храни.

Но с това работата не се свършва.

Първо, покачвайки цените, по които *държавата доставя* житото, ние ще трябва след това да покачим цените и на суровите материали, за да запазим известна пропорция между цените на продуктите на селското стопанство.

Второ, покачвайки цените, по които държавата доставя житото, ние не ще можем да запазим ниската цена на хляба в градовете — значи ще трябва да повдигнем и *продажните* цени на хляба. А тъй като ние не можем и не трябва да увреждаме интересите на работниците — ние трябва с ускорен темп да повишаваме работната заплата. Но това не може да не повлече повишаване цените и на индустриалните стоки, защото в противен случай може да се получи преливане на средствата от града в селото във вреда на индустриализацията.

В резултат ние ще трябва да изравняваме цените на индустриалните стоки и селскостопанските продукти не върху базата на *спадаци* или поне стабилизиращи

цени, а върху базата на *повишаващи се* цени както на зърнените храни, така и на индустриалните стоки.

С други думи, ние ще трябва да държим курс на *поскъпване* на индустриалните стоки и на селскостопанските продукти.

Не е трудно да се разбере, че такова „маневриране“ с цените не може да не доведе до пълно ликвидиране на съветската политика на цените, до ликвидиране регулиращата роля на държавата на пазара и до пълно развързване на дребнобуржоазната стихия.

На кого ще бъде изгодно това?

Само на заможните слоеве в града и селото, защото скъпите индустриални стоки и селскостопански продукти не могат да не станат недостъпни както за работническата класа, така и за беднотата и слабосъстоятелните слоеве на селото. Ще спечелят кулаците и заможните, непманите и другите състоятелни класи.

Това също ще бъде съюз, но своеобразен съюз — съюз със състоятелните слоеве на селото и града. Работниците и слабосъстоятелните слоеве на селото ще имат пълно право да ни попитат: каква власт сме ние, работническо-селска или кулашко-непманска?

Скъсване с работническата класа и със слабосъстоятелните слоеве на селото, съюз със заможните слоеве на селото и града — ето какво ще бъде последствието от Бухариновото „нормализиране“ на пазара и „маневриране“ с цените на зърнените храни в разните райони.

Ясно е, че партията не може да тръгне по този гибелен път.

Доколко са се забъркали у Бухарин всичките му понятия за непа и как здравата е попаднал той в плен на дребнобуржоазната стихия — личи, между другото, от неговото повече от отрицателно отношение към въпроса за новите форми на стокооборота между града и селото, между държавата и селяните. Той е възмутен и крещи против това, че държавата е станала доставчик на стоки за селяните, а селяните стават доставчици на храни за държавата. Той смята това за нарушение на всички правила на непа, едва ли не проваляне на непа. Пита се, защо, на какво основание?

Какво лошо може да има в това, че държавата, държавната индустрия е доставчик на стоки за селяните без посредници, а селяните — доставчици на храни за индустрията, за държавата, също без посредници?

Какво лошо може да има от гледището на марксизма и на марксистката политика в това, че селяните *се превърнаха* вече в доставчици на памук, цвекло, лен за нуждите на държавната индустрия, а държавната индустрия — в доставчик на градски стоки, семена и оръдия за производство за тези клонове на селското стопанство?

Методът на контрактацията е тук основният метод за установяване на тези нови форми на стокооборота между града и селото. Но няма методът на контрактацията противоречи на изискванията на непа?

Какво лошо може да има в това, че благодарение на същия този метод на контрактацията селяните *стават* доставчици на държавата и по отношение на зърнените храни, а не само по отношение на памука, цвеклото, лена?

Защо търговията на малки партиди, търговията на дребно, може да се нарича стокооборот, а търговията на големи партиди по предварително сключени договори (контрактация) относно цените и качеството на стоката не може да се счита за стокооборот?

Нима е трудно да се разбере, че тези нови масови форми на стокооборота по метода на контрактацията между града и селото възникнаха именно въз основа на непа, че те са огромна крачка напред за нашите организации в смисъл на усилване плановото, социалистическото ръководство на народното стопанство?

Бухарин се е отучил да разбира тези прости и ясни неща?

д) За така наречената „дан“

Петата грешка на Бухарин (аз говоря за главните му грешки) се състои в опортюнистическото изкривяване на партийната линия по въпроса за „ножиците“ между града и селото, по въпроса за така наречената „дан“.

За какво става дума в известната резолюция на обединеното заседание на Политбюро и на Президиума на ЦКК (февруари 1929 година) по въпроса за „ножиците“? Става дума за това, че освен обикновените данъци — преки и косвени, — които селяните плащат на държавата, те дават още известен свръхданък във форма на надплащания за индустриалните стоки и във формата на недополучавания по линия на цените на селскостопанските продукти.

Вярно ли е, че този свръхданък, плащан от селяните, съществува действително? Да, вярно е. Как той се нарича у нас другояче? Той се нарича у нас другояче „ножици“, „преливане“ на средства от селското стопанство в промишлеността за бързо развитие на нашата индустрия.

Нужно ли е то, това „преливане“? Между нас няма разногласия относно това, че туй „преливане“ като временна мярка е нужно, ако наистина искаме да запазим бързото темпо на развитието на промишлеността. А бързият растеж на индустрията ние трябва да го запазим на всяка цена, тъй като той е нужен не само за самата промишленост, но преди всичко за селяните, за селското стопанство, което най-много се нуждае сега от трактори, от селскостопански машини, от торове.

Можем ли ние още сега да премахнем този свръхданък? За съжаление, не можем. Ние трябва да го премахнем при първа възможност, в най-близките години. Но още сега — ние не можем да го премахнем.

Та така, този свръхданък, получаван в резултат на „ножиците“, представлява именно „нещо като дан“. Не дан, а „нещо като дан“. Това е „нещо като дан“ заради нашата изостаналост. Този свръхданък е нужен, за да се тласне напред развитието на индустрията и да се сложи край на нашата изостаналост.

Не означава ли това, че вземайки този добавъчен данък, ние по този начин експлоатираме селяните? Не, не означава. Природата на Съветската власт не допуска каквото и да било експлоатиране на селяните от страна на държавата. В речите на нашите другари пред юлския пленум^б направо е казано, че в условията на съветската

система експлоатиране на селяните от страна на социалистическата държава е *изключено*, тъй като непрекъснатото увеличаване благосъстоянието на трудовите селяни е закон на развитието на съветското общество, а това изключва всякаква възможност за експлоатиране на селяните.

Дали този добавъчен данък е по силите на селяните? Да, по силите е. Защо?

Защото, първо, налагането на този добавъчен данък става в условия на непрекъснато подобряване материалното положение на селяните.

Защото, второ, селянинът има свое лично стопанство, доходите от което му дават възможност да плаща добавъчен данък, което не може да се каже за работника, който няма лично стопанство и който, въпреки това, отдава всичките си сили за делото на индустриализацията.

Защото, трето, размерите на добавъчния данък се намаляват от година на година.

Правилно ли постъпваме ние, като наричаме този добавъчен данък с думите „нещо като дан“? Безусловно, правилно. С тези думи се внушава на нашите другари, че е неприятно, нежелателно да има добавъчен данък и че е недопустимо запазването му в течение на дълъг срок. Наричайки така добавъчния данък, с който са обложени селяните, ние искаме да кажем, че го приемаме не по желание, а по необходимост, че ние, болшевиките, трябва да вземем всички мерки да ликвидираме този добавъчен данък при първа възможност, колкото може по-скоро.

Такава е същността на въпроса за „ножиците“, за „преливането“, за „свръжданька“, за онова, което се квалифицира в горепосочените документи за „нещо като дан“.

Бухарин, Риков и Томски се опитаха да се заловят за думата „дан“ и започнаха да обвиняват партията в политика на военно-феодално експлоатиране на селяните. Но сега дори и слепите виждат, че това бе нечестна постъпка от страна на бухаринци да оклеветят по най-груб начин нашата партия. Сега дори те самите са принудени мълча-

ливо да признаят, че с празните си приказки за военно-феодално експлоатиране те се провалиха с трясък.

Защото — едно от двете:

или бухаринци признават неизбежността в настоящия момент на „ножици“ и „преливане“ на средства от селското стопанство в промишлеността — и тогава те трябва да признаят клеветническия характер на своите обвинения и пълната правота на партията;

или те отричат неизбежността в настоящия момент на „ножици“ и „преливане“, но тогава нека кажат те за това открито, та партията да може да ги зачисли в категорията на противниците на индустриализацията на нашата страна.

Аз бих могъл, във всеки случай, да се позова на редица изказвания на Бухарин, Риков и Томски, в които те без уговорки признават неизбежността в настоящия момент на „ножици“, неизбежността на „преливане“ на средства от селското стопанство в промишлеността. А, разбира се, това е и признаване на формулата „нещо като дан“.

И какво — продължават ли те да стоят върху гледната точка на „преливането“, върху гледната точка на запазване на „ножиците“ в настоящия момент или не? Нека те кажат това открито.

Бухарин. Преливането е нужно, но „дан“ е несполучлива дума (Общ смях).

Сталин. Следователно, по същината на въпроса помежду ни няма разногласия, следователно, „преливането“ на средства от селското стопанство в промишлеността, така наречените „ножици“, добавъчният данък, „нещо като дан“ — е необходимо, но временно средство за индустриализацията на страната в настоящия момент.

Много добре. В какво се състои тогава работата, защо е този шум? Не се харесва думата „дан“, или „нещо като дан“, тъй като този израз те го смятат за неупотребителен в марксистическата литература?

Тогава да поговорим за думата „дан“.

Аз твърдя, другари, че тази дума отдавна вече е получила право на гражданство в нашата марксистическа литература, например в статиите на другаря Ленин. Това

може да учуди някого от онези, които не четат Ленин, но това е факт, другари. Бухарин се „разпъваше“ да доказва тук, че марксистическата литература не можела уж да търпи думата „дан“. Той се възмущаваше и се учудваше по повод на това, че ЦК на партията и изобщо марксистите си позволяват да употребяват думата „дан“. Но какво чудно има тук, щом като е доказано, че тази дума отдавна вече е получила право на гражданство в статиите на такъв марксист като другаря Ленин? Или може би Ленин не задоволява изискванията за да се счита марксист от гледната точка на Бухарин? Тогава кажете си откровено, драги другари.

Вземете например статията на такъв марксист като Ленин „За „лявата“ детинщина и за дребнобуржоазността“ (май 1918 г.) и прочетете там следното място:

„Дребният буржоа, съхраняващ хилядарки, е враг на държавния капитализъм, и тези хилядарки той желае да ги реализира непременно за себе си, против беднотата, против всякакъв общодържавен контрол, а сумата на хилядарките дава многомилиардна база за спекула, която руши нашето социалистическо строителство. Да допуснем, че известен брой работници дават в течение на няколко дни сума от ценности, която се изразява с цифрата 1,000. Да допуснем, сетне, че 200 от тази сума пропада у нас вследствие на дребна спекула, всякакъв вид разхищаване и дребнособственическо „заобикаляне“ на съветските декрети и съветските разпореждания. Всеки съзнателен работник ще каже: ако аз бих могъл да дам 300 от хиляда с цената на създаване на по-голям ред и организираност, бих дал на драго сърце триста вместо двеста, тъй като при Съветската власт да се намали отсетне тази „дан“, да речем, до сто или до петдесет, ще бъде съвсем лесна задача, щом като редът и организираността бъдат създадени, щом като дребнособственическото сриване на всякакъв държавен монопол бъде окончателно превъзможнато“ (т. XXII, стр. 515).

Струва ми се, че е ясно. Не трябва ли на това основание да обявим Ленин за привърженик на политиката на военно-феодално експлоатиране на работническата класа? Опитайте, драги другари!

Глас. Все пак по отношение на средняка никога не се е употребявало понятието „дан“.

Сталин. Не мислите ли вие, че среднякът е по-близо до партията, отколкото работническата класа? Вие сте вятърничав марксист (Общ смях). Ако може по отношение на работническата класа да се говори за

„дан“ по отношение на работническата класа, чиято партия сме ние, защо да не може да се каже същото по отношение на средняка, който е чисто и просто наш съюзник?

Някой от придирчивите хора може да помисли, че думата „дан“ в статията „За „лявата“ детинщина“ е изпуснатата от другаря Ленин дума, случайно изпуснатата дума. Проверката обаче показва, че подозрението на придирчивите хора е лишено от всякакво основание. Вземете друга статия или по-добре брошурата на другаря Ленин „О продналоге“ [„За продоволствения данък“] (април 1921 г.) и прочетете там стр. 324 (т. XXVI, стр. 324). Вие ще видите, че току-що приведенният цитат относно „дан“ е повторен там от другаря Ленин дословно. Най-сетне, вземете статията на другаря Ленин „Предстоящите задачи на Съветската власт“ (т. XXII, стр. 448, март — април 1918 г.) и вие ще видите, че Ленин и тук говори за „дан (вече без кавички), плащана от нас поради нашата изостаналост в делото за организиране на всенародна проверка и контрол отдолу“.

Излиза, че *думата* „дан“ представлява в статиите на Ленин далеч не случаен елемент. Тази *дума* се употребява от другаря Ленин с цел да се подчертае временният характер на „данта“, да се повдигне сред болшевиките енергията и да се насочи тя към това, да се ликвидира при първа възможност самата тази „дан“, плащана от работническата класа поради нашата изостаналост, заради нашите „недостатъци“.

Излиза, че с израза „нещо като дан“ аз се намирам в доста добра компания марксисти, в компанията на другаря Ленин.

Бухарин казваше тук, че марксистите не трябва да търпят в своята литература думата „дан“. За какви марксисти говореше той? Ако той е имал предвид такива, с позволение казано, марксисти като Слупков, Марецки, Петровски, Розит и т. н., които повече приличат на либерали отколкото на марксисти, то възмущението на Бухарин е напълно понятно. А ако той има предвид истински марксисти, например другаря Ленин, то трябва да се признае, че думата „дан“ е отдавна вече

получила сред тях право на гражданство, а Бухарин, слабо запознат с произведенията на Ленин, е улучил тук с пръст небето.

Но въпросът за „дан“ не се свършва с това. Работата е там, че Бухарин и неговите приятели се уловиха за думата „дан“ и заговориха за политика на военно-феодална експлоатация на селяните неслучайно. Няма съмнение, че като вдигнаха шум за някаква си военно-феодална експлоатация, те искаха да изразят крайното си недоволство от онази политика на нашата партия по отношение на кулаците, която се провежда от нашите организации. Недоволство от ленинската политика на партията по ръководенето на селяните, недоволство от нашата политика за зърнодоставките, недоволство от нашата политика за всемерното развитие на колхозите и совхозите, най-сетне, желанието да се „разкрепости“ пазарът и да се утвърди пълна свобода на частната търговия — ето кое намери своя израз във воплите на Бухарин относно някаква си политика на военно-феодална експлоатация на селяните.

Аз не зная в историята на нашата партия друг такъв пример, когато партията да е била обвинявана в политика на военно-феодална експлоатация. Това оръжие против партията е взето не от арсенала на марксистите. А отде е взето то? От арсенала на лидера на кадетите на Милюков. Когато кадетите искат да скарат работническата класа със селяните, те обикновенно казват: вие, господа болшевики, строите социализъм върху костите на селяните. Вдигайки шум относно „данта“, Бухарин приглася на господа милюковци, влече се в опашката на враговете на народа.

е) за темпа на развитието на индустрията и за новите форми на спойката

Най-после, въпросът за темпа на развитието на индустрията и за новите форми на спойката между града и селото. Този въпрос е един от най-важните въпроси на нашите разногласия. Важността на този въпрос е в това, че в него са съсредоточени всички нишки на на-

шите *практически* разногласия по въпросите за стопанската политика на партията.

Какво нещо са новите форми на спойката, какво значи това от гледището на нашата стопанска политика?

Това значи, преди всичко, че освен старите форми на спойка между града и селото, когато индустрията задоволяваше главно *личните* нужди на селянина (басма, обуца, изобщо мануфактура и т. н.), на нас са нужни още и нови форми на спойка, когато индустрията ще задоволява *производствените* нужди на селското стопанство (земеделски машини, трактори, подобрени семена, торове и т. н.).

Ако по-рано ние задоволявахме *главно* личните нужди на селянина, като засягахме малко производствените нужди на неговото стопанство, то сега, продължавайки да задоволяваме личните нужди на селянина, ние трябва с всички сили да наблягаме върху снабдяването му със земеделски машини, трактори, торове и т. н., които имат пряко отношение към реконструкцията на селскостопанското производство върху нова техническа база.

Докато ставаше въпрос за *възстановяване* на селското стопанство и усвояване на бившите земи на помещиците и кулаците от страна на селяните, ние можехме да се задоволим със старите форми на спойка. Но сега, когато става въпрос за *реконструкция* на селското стопанство, това е вече недостатъчно. Сега трябва да се отиде по-нататък, като се помогне на селянина да преустрои селскостопанското производство върху базата на новата техника и колективния труд.

Това на второ място означава, че заедно с превъоръжаването на нашата индустрия ние трябва да се заловим сериозно да превъоръжим и селското стопанство. Ние превъоръжаваме и отчасти вече превъоръжихме нашата индустрия, като ѝ създаваме нова техническа база, като я снабдяваме с нови усъвършенствувани машини, с нови обучени кадри. Ние строим нови заводи и фабрики, ние реконструираме и разширяваме старите, ние развиваме металургията, химията, машиностроенето. Върху тази основа растат градовете, умножават се новите инду-

стриални центрове, разширяват се старите. Върху тази база расте търсенето на продоволствени продукти, на сурови материали за индустрията. А селското стопанство си остава със старите оръдия, със старите дядоадамовски начини на обработване на земята, със старата, примитивна, сега вече негодна или почти негодна техника, при старите дребноселски индивидуални форми на стопанисване и на труд.

Какво означава например фактът, че преди революцията у нас имаше около 16 млн. стопанства, а сега има не по-малко от 25 млн.? Какво означава всичко това, ако не, че селското стопанство придобива все по-разпокъсан, по-раздробен характер. А характерната черта за разпокъсаните дребни стопанства е, че те не са в състояние да използват в необходимата степен техниката, машините, тракторите, данните на агрономическата наука, че те са слаби стокови стопанства.

Оттук — недостатъчното производство на селско-стопански продукти за пазара.

Оттук — опасността от разрыв между града и селото, между индустрията и селското стопанство.

Оттук — необходимостта да се потикне селското стопанство напред, да се приближи то към темпа на развитието на нашата индустрия.

И ето, за да се отстрани опасността от разрыв, трябва сериозно да се заловим да превъоръжим селското стопанство върху базата на новата техника. А за да го превъоръжим, трябва постепенно да се обединяват раздробените селски стопанства в едри, колективни стопанства, трябва да се организира селското стопанство върху базата на колективния труд, трябва да се уголемяват колективните стопанства, трябва да се развиват старите и създават нови совхози, трябва систематически да се прилагат масовите форми на контракцията във всички основни клонове на селското стопанство, трябва да се развива системата на машинно-тракторните станции, които помагат на селяните да усвояват новата техника, и да се колективизира трудът — с една дума, трябва постепенно да се превеждат дребните селски индивидуални стопанства върху базата на едрото колективно производ-

ство, защото само едрото производство от обществен тип е способно да използва напълно данните на науката и на новата техника и да тласне напред с гигантски крачки развитието на нашето селско стопанство.

Това не значи, разбира се, че ние трябва да изоставим индивидуалното бедняшко-средняшко селско стопанство. Не, не значи. Индивидуалното бедняшко-средняшко стопанство играе и още ще играе в близко бъдеще преобладаваща роля в снабдяването на индустрията с продоволствие и сурови материали. Затова именно е необходимо да се поддържа индивидуалното бедняшко-средняшко стопанство.

Но това означава, че само индивидуалното селско стопанство е *вече* недостатъчно. За това говорят нашите затруднения при държавните доставки на храни. Затова развитието на индивидуалното бедняшко-средняшко стопанство трябва да се *допълни* с всестранното развитие на колективните стопански форми и на совхозите.

Затова трябва да се хвърли мост между индивидуалното бедняшко-средняшко стопанство и колективните обществени форми на стопанство чрез масовата контракция, чрез машинно-тракторните станции, чрез всестранното развиване на кооперативната общественост, за да се улеснят селяните да преведат своето дребно индивидуално стопанство върху релсите на колективния труд.

Без тези условия не е възможно никакво сериозно развитие на селското стопанство. Без тези условия невъзможно е да се разреши зърнената проблема. Без тези условия не е възможно да се избавят малоимотните слоеве на селяните от разорение, от мизерията.

Това означава, най-после, че трябва всестранно да се развива нашата индустрия като основен източник за снабдяване на селскостопанското производство с всичко необходимо за неговата реконструкция, трябва да се развива металургията, химията, машиностроенето, трябва да се строят тракторни заводи, заводи за земеделски машини и т. н.

Няма нужда да се доказва, че е невъзможно да се развиват колхозите, невъзможно е да се развиват машинно-тракторните станции, ако основните селски маси

не се привличат към колективните форми на стопаниване чрез масовата контракция, ако селското стопанство не се снабдява със значително количество трактори, земеделски машини и т. н.

Но невъзможно е да се снабдява селото с машини и трактори, ако нашата индустрия не се развива с усилен темп. Оттук и бързият темп за развитието на нашата индустрия като ключ за реконструкцията на селското стопанство върху базата на колективизма.

Такъв е смисълът и значението на новите форми на спойката.

Групата на Бухарин е принудена да признае на думи необходимостта от новите форми на спойката. Но това е признаване само на *думи*, под флага на което групата на Бухарин разчита да промъкне нещо тъкмо *противоположно* на новите форми на спойката. В действителност Бухарин е против новите форми на спойката. У Бухарин изходният пункт не е бързият темп за развитието на индустрията като лост за реконструкцията на селскостопанското производство, а развитието на индивидуалното селско стопанство. У него на първо място стои „нормализирането“ на пазара и допускането свободна игра на цените на пазара на селскостопанските продукти, допускане всъщност пълна свобода на частната търговия. Оттук неговото недоверчиво отношение към колхозите, което се отрази и в речта му на юлския пленум на ЦК, и в тезисите му пред юлския пленум на ЦК. Оттук неговото отрицателно отношение към каквито и да било извънредни мерки против кулачеството при изпълнение на държавните доставки на храни.

Известно е, че Бухарин бяга от извънредните мерки като дявол от тамян.

Известно е, че Бухарин все още не може да разбере, че при сегашните условия кулакът не ще дава доброволно, без външно въздействие, достатъчно количество храни.

Това е доказано сега от двегодишния ни опит по изпълнение на държавните доставки.

А какво да се прави, ако въпреки всичко не се изнасят достатъчно храни на пазара? Бухарин на това

отговаря: не тревожете кулака с извънредни мерки и внесете храни от чужбина. Тси недавна предлагаше да се внесат от чужбина 50 милиона пуда храни, т. е. за 100 милиона рубли валута. А ако валутата е нужна за внасяне на машини за индустрията? Бухарин отговаря на това: трябва да се предпочете вносът на храни от чужбина, като се остави очевидно на заден план вносът на машини за индустрията.

Излиза, по такъв начин, че основа за разрешаването на зърнената проблема и за реконструкцията на селското стопанство не е бързият темп за развитие на индустрията, а развитието на индивидуалното селско стопанство, включително и кулашкото стопанство, върху базата на свободния пазар и свободната игра на цените на него.

По такъв начин ние имаме работа с два различни плана на стопанска политика.

Планът на партията:

1. Ние превъоръжаваме индустрията (реконструкция).
2. Ние започваме сериозно да превъоръжаваме селското стопанство (реконструкция).
3. Затова трябва да се разширява организирането на колхози и совхози, практиката на масовите контракции и машинно-тракторни станции като средства за установяване *производствена спойка* между индустрията и селското стопанство.
4. Що се отнася до затрудненията при изпълнението на държавните доставки на храни в дадения момент, необходимо е да се признае за допустимо вземането на временни извънредни мерки при обществената поддръжка на средняшко-бедняшките маси като едно от средствата да се сломи съпротивата на кулачеството и да се вземе от него максимално количество излишни храни, необходими за да минем без внос на храни и запазим валутата за развитието на индустрията.
5. Индивидуалното бедняшко-средняшко стопанство играе още и ще продължава да играе преобладаваща роля в снабдяването на страната с продоволствие и суровини, но само то вече не е достатъчно — затова развитието на индивидуалното бедняшко-средняшко стопан-

ство трябва да се допълни с развитието на колхозите и совхозите, с масовите контрактации, с усиленото развитие на машинно-тракторните станции, за да се улесни изтласкването на капиталистическите елементи от селското стопанство и постепенното преминаване на индивидуалните селски стопанства върху релсите на едрите колективни стопанства, върху релсите на колективния труд.

6. Но за да постигнем всичко това, необходимо е преди всичко да се усили развитието на индустрията, метала, химията, машиностроенето, тракторните заводи, заводите за земеделски машини и т. н. Без това не е възможно разрешаването на зърнената проблема и реконструкцията на селското стопанство.

Извод: ключът за реконструкцията на селското стопанство е бързият темп на развитие на нашата индустрия.

Планът на Бухарин:

1. „Нормализиране“ на пазара, допускане свободна игра на цените на пазара и повишаване цените на житото, без да се спираме пред обстоятелството, че това може да доведе до поскъпване на индустриалните стоки, суровините и хляба.

2. Всестранно развитие на индивидуалното селско стопанство при известно забавяне темпа на развитието на колхозите и совхозите (тезисите на Бухарин от м. юли, речта на Бухарин на юлския пленум).

3. Държавни доставки на храни по пътя на самотека, като всякога и при всички условия се изключва даже и частично прилагане на извънредни мерки против кулачеството, даже ако тези мерки се поддържат от средняшко-бедняшката маса.

4. В случай на недостиг на храни — да се внесат храни за 100 милиона рубли.

5. А ако не стигне валута за покриване и на вноса на храни, и на вноса на машини за индустрията, да се намали вносът на машини, значи да се намали и темпът на развитието на нашата индустрия — иначе ние ще имаме „тъпчене на едно място“, ако не и „пряк упадък“ на селското стопанство.

Извод: *ключът за реконструкцията на селското стопанство е развитието на индивидуалното стопанство на селяните.*

Ето как се обръща работата, другари!

Планът на Бухарин е план за *намаляване* темпа на развитието на индустрията и за *подкопаване* новите форми на спойка със селото.

Такива са нашите разногласия.

Понякога запитват:

Не сме ли закъснели с развитието на новите форми на спойка, с развитието на колхозите, совхозите и т. н.?

Има хора, които твърдят, че партията закъсняла по този въпрос най-малко с две години. Това не е вярно, другари. Това е свършено невярно. Така могат да говорят само „леви“ крескачи, които нямат представа за икономиката на СССР.

Какво значи да се закъснее по този въпрос? Ако става дума за предвиждане необходимостта от колхози и совхози, то тази работа ние започнахме още през време на Октомврийския преврат. Че партията предвиди необходимостта от колхози и совхози още тогава, още през време на Октомврийския преврат — в това не може да има никакво съмнение. Може, най-после, да се вземе нашата програма, приета на VIII партиен конгрес (март 1919 г.). Там свършено ясно е взета под внимание необходимостта от колхози и совхози.

Но само предвиждане необходимостта от колхози и совхози от страна на партийните ръководители не е достатъчно, за да се създаде на практика и организира *масово движение* за колхози и совхози. Следователно дума става не за предвиждане, а за *осъществяване* план на колхозно-совхозното строителство. Но за осъществяване на такъв план се изискват редица условия, които досега ние нямахме и които се създадоха едва напоследък.

Ето каква е работата, другари.

За да се проведе планът на едно масово движение за колхози и совхози, необходимо е преди всичко партийното ръководство да бъде поддържано по този въпрос преди всичко от партията в *нейната маса*. А както е известно, нашата партия наброява милион. Следователно

нужно беше да се убедят широките партийни маси в правилността на политиката на партийното ръководство. Това — първо.

За това е необходимо, по-нататък, в недрата на селяните да се създаде масово движение за колхози, селяните да не се боят от колхозите, а сами да влизат в колхозите, като от опит се убеждават в предимството на колхозите пред индивидуалното стопанство. А това е сериозна работа, която изисква известно време. Това — второ.

За това е необходимо, по-нататък, държавата да има материални средства, необходими за финансирането на движението, за финансирането на колхозите и совхозите. А за тая работа са нужни стотици и стотици милиони, драги другари. Това — трето.

За това е необходимо, най-после, повече или по-малко достатъчно развита индустрия, необходима за снабдяване на селското стопанство с машини, трактори, торове и т. н. Това — четвърто.

Може ли да се твърди, че преди две или три години ние имаме всички тези условия? Не, това не може да се твърди.

Не трябва да се забравя, че ние сме *управляваща, а не опозиционна* партия. Опозиционната партия може да издига лозунги — аз говоря за основните практически лозунги на движението — с цел да ги осъществи след идването си на власт. Никой не може да обвини опозиционната партия в това, че тя не осъществява основните си лозунги незабавно, тъй като всички разбират, че на кормилото стои не тя, опозиционната партия, а други партии.

Свършено иначе стои въпросът с една управляваща партия, каквато е нашата болшевишка партия. Лозунгите на такава партия не са прости (агитационни) лозунги, а нещо много повече, защото те имат силата на *практическо решение, силата на закон*, които трябва да се прокарват още сега. Нашата партия не може да издигне един практически лозунг и след това да отложи неговото осъществяване. Това би било измама на масите.

За да се издигне един лозунг, особено такъв сериозен лозунг като този за превеждането на милионите селски маси върху релсите на колективизма, трябва да има условия за неговото непосредствено осъществяване, трябва, най-после, да се създадат, да се организират тези условия. Ето защо за нас не е достатъчно само да се предвиди необходимостта от колхози и совхози от страна на партийните ръководители. Ето защо на нас са нужни условия, необходими *за да се осъществят, за да се проведат в живота* нашите лозунги.

Беше ли готова нашата партия в *своята маса*, да кажем, преди две или три години да развие всестранно колхозите и совхозите? Не, за това тя не беше още готова. Сериозен поврат на партийните маси към новите форми на спойка се започна едва при първите сериозни затруднения при изпълнение на държавните доставки на храни. Тези затруднения бяха необходими за да почувствува партията в своята маса всичката необходимост от форсирането на новите форми на спойка и преди всичко на колхозите и совхозите и да поддържа решително своя ЦК по този въпрос. Ето ви едно условие, което ние по рано няхахме и което сега е налице.

Имаше ли у нас преди две или три години сериозно движение на милионните селски маси в полза на колхозите или совхозите? Не, нямаше. На всеки е известно, че преди две или три години селяните се отнасяха враждебно към совхозите, а пък колхозите те третираха като за нищо негодна „комуния“. А сега? Сега работата е друга. Сега ние имаме цели слоеве от селяни, които гледат на совхозите и колхозите като на извори за подпомагане на селското стопанство със семена, породист добитък, машини, трактори. Сега дай само машини и трактори, и колхозната работа ще тръгне напред с усилен темп.

Как се появи този прелом сред известни, доста широки селски слоеве? Какво му благоприятствуваше?

Преди всичко развитието на кооперацията и на кооперативната общественост. Няма съмнение, че без мощното развитие на кооперацията, особено на селскостопанската кооперация, която създаде психологическата

база сред селяните в полза на колхозите, ние не бихме имали онова влечение към колхозите, което сега се проявява от цели селски слоеве.

Голяма роля изигра тук също и наличността на добре уредени колхози, които дадоха на селяните добри образци как може да се подобри селското стопанство, като се обединят дребните селски стопанства в едри, в колективни стопанства.

Тук изигра своята роля също и наличността на благоустроени совхози, които помагаша на селяните да подобрят стопанствата си. Аз вече и не говоря за другите факти, които ви са добре известни. Ето ви още едно условие, което по-рано ние няхаме и което сега имаме.

По-нататък, може ли да се твърди, че преди две или три години ние имаме възможност да финансираме сериозно колхозите и совхозите, отпускаяки за тази цел стотици милиони рубли? Не, не може да се твърди. Вие знаете добре, че не ни стигаха средства даже за развитието на онзи минимум от индустрия, без който изобщо не е възможна никаква индустриализация, без да говоря за реконструкцията на селското стопанство. Можехме ли да отнемем тези средства от индустрията, която представлява база за индустриализацията на страната, и да ги предадем на колхозите и совхозите? Ясно е, че не можехме. А как е сега? Сега ние имаме средства за развитието на колхозите и совхозите.

Може ли, най-после, да се твърди, че преди две или три години ние имаме вече достатъчна база в индустрията за усилено снабдяване на селското стопанство с машини, трактори и т. н.? Не, това не може да се твърди. Тогава задачата беше да се създаде *минимум от индустриална база за снабдяване в бъдеще* на селското стопанство с машини и трактори. За създаването на тази база именно отидоха у нас тогава нашите оскъдни финансови средства. А как е сега? Сега ние имаме тази индустриална база за селското стопанство. Във всеки случай тя, самата тази база, се създава у нас с усилен темп.

Излиза, че условията, които са необходими за масовото развитие на колхозите и совхозите, се създадоха у нас едва напоследък.

Ето как стои работата, другари.

Ето защо не може да се говори, че ние сме закъснели с развитието на новите форми на спойка със селото.

ж) Бухарин като теоретик

Такива са в общи черти главните грешки на теоретика на дясната опозиция — Бухарин — по основните въпроси на нашата политика.

Казват, че Бухарин е теоретик на нашата партия. Това, разбира се, е вярно. Но работата е там, че с теорията у него не всичко е благополучно. Това се вижда дори от обстоятелството, че той натрупа цяла грамада грешки по въпросите на партийната политика, които аз току-що охарактеризирах. Не може да бъде, щото тези грешки, грешки по линията на Коминтерна, грешки по въпросите за класовата борба, за изострянето на класовата борба, за селяните, за непа, за новите форми на спойка със селяните — не може да бъде, щото всички тези грешки да са се появили у него случайно. Не, тези грешки не са случайни. Те, тези грешки на Бухарин, произтичат от неговото неправилно теоретическо становище, от неговите теоретически недостатъци. Да, Бухарин е теоретик, но той е теоретик не напълно марксистки, теоретик, който, за да стане напълно марксистки теоретик, трябва още да се доучва.

Позовават се на известното писмо на другаря Ленин за Бухарин като теоретик. Нека да прочетем това писмо:

„От младите членове на ЦК — пише Ленин — искам да кажа няколко думи за Бухарин и Пятаков. Това са, според мене, най-видните сили (между най-младите) и относно тях би трябвало да се има предвид следното: Бухарин е не само много ценен и голям теоретик на партията, той също така законно се счита за любимец на цялата партия, но неговите теоретически възгледи с много голямо съмнение могат да бъдат отнесени към напълно марксистките, защото у него има нещо схоластическо (той никога не се е учил и

*мисля, никога не е разбирал напълно диалектиката)*** (Стенограма на юлския пленум 1926 г., свизък IV, стр. 66).

И така, теоретик без диалектика. Теоретик-схоластик. Теоретик, чиито „теоретически възгледи с много голямо съмнение могат да бъдат отнесени към напълно марксистките“. Такава е характеристиката на теоретическата физиономия на Бухарин, дадена от Ленин.

Вие сами разбирате, другари, че такъв теоретик трябва да се доучва. И ако Бухарин разбираше, че той още не е напълно завършен теоретик, че той има нужда още да се учи, че той е теоретик, който още не е усвоил напълно диалектиката, а диалектиката е душата на марксизма — ако той разбираше това, то той би бил поскромнен и от това партията само би спечелила. Но бедата е там, че Бухарин не страда от скромност. Бедата е там, че той не само не страда от скромност, но той даже се заема да учи нашия учител Ленин по цяла редица въпроси и преди всичко по въпроса за държавата. Ето где е бедата на Бухарин.

Позволете да се позова по този случай на известния теоретически спор между Ленин и Бухарин по въпроса за държавата, който избухна през 1916 г. Това е важно за нас, за да разкрием както прекомерните претенции на Бухарин, който се готвеше да учи Ленин, така и корените на неговите теоретически слабости по такива важни въпроси като въпроса за диктатурата на пролетариата, класовата борба и т. н.

Както е известно, през 1916 г. се появи в списанието „Младежки интернационал“⁷ една статия от Бухарин, насочена всъщност против др. Ленин, подписана Nota Bene. В тази статия Бухарин пише:

„... Съвършено погрешно е да се търси разликата между социалистите и анархистите в това, че първите са привърженици, а вторите — противници на държавата. В действителност разликата се състои в това, че революционната социалдемократия иска да организира новото обществено производство като централизирано, т. е. технически най-прогресивно производство, докато децентрализираното анархистическо производство би означавало само крачка назад към старата техника, към старата форма на предприятия...“

* Курсивът е мой. И. Ст.

„... За социалдемокрацията, която е или поне трябва да бъде възпитателка на масите, сега повече от когато и да било друг път е необходимо да подчертава своята принципиална враждебност към държавата... Сегашната война показва колко дълбоко са проникнали корените на държавността в душата на работниците.“

Като критикува тези възгледи на Бухарин, Ленин казва в известната статия, публикувана през 1916 г., следното:

„Това не е вярно. Авторът поставя въпроса, в какво е различието между социалистите и анархистите по тяхното отношение към държавата, а отговаря не на този въпрос, а на друг въпрос — в какво е различието между тях по отношение към икономическата основа на бъдещото общество. Разбира се, това е много важен и необходим въпрос. Но отгук не следва, че може да се забравя *главното* в различното отношение на социалистите и анархистите към държавата. Социалистите са за използване на съвременната държава и нейните институти в борбата за освобождението на работническата класа, а също така те признават необходимостта от използване на държавата като своеобразна преходна форма от капитализма към социализма. Такава преходна форма, *също така* държава, е диктатурата на пролетариата. Анархистите искат да „отменят“ държавата, да я „вдигнат във въздуха“ (sprengen), както се изразява на едно място др. Nota Bene, като погрешно приписва този възглед на социалистите. Социалистите — авторът е цитирал, за съжаление, твърде негълно, отнасящи се тук думи на Енгелс — признават „отмирането“, постепенното „заспиване“ на държавата след експроприацията на буржоазията“...“

„За да се „подчертава“ „принципиалната враждебност“ към държавата, тя трябва действително „ясно“ да бъде разбрана, а у автора липсва именно яснотата. Фразата пък за „корените на държавността“ е вече съвсем забъркана, немарксистка и несоциалистическа. Не „държавността“ се сблъска с отричането на държавността, а опортюнистическата политика (т. е. опортюнистическото, реформистическото, буржоазното отношение към държавата) се сблъсква с революционната социалдемократическа политика (т. е. с революционното социалдемократическо отношение към буржоазната държава и към използването на държавата против буржоазията за нейното събаряне) Това са неща съвсем различни“ (т. XIX, стр. 296).

Струва ми се, че е ясно в какво е тук работата и в каква полуанархистическа локва е поладнал Бухарин!

Стен. Ленин тогава още не беше формулирал в развита форма необходимостта от „вдигане във въздуха“ на държавата. Бухарин, правейки анархистически грешки, се приближаваше към формулировката на този въпрос.

Сталин. Не, сега става дума не за това, дума става за отношението към държавата изобщо, става дума, че,

по мнението на Бухарин, работническата класа трябва да бъде *принципиално* враждебна на *всяка* държава, включително и на държавата на работническата класа.

Стен. Ленин тогава говореше само за използването на държавата, без да казва нищо в критиката си на Бухарин за „вдигането във въздуха“.

Сталин. Лъжете се. Смяя да ви уверя, че тук става дума за това, че работниците трябва да подчертаят, по мнението на Бухарин (и на анархистите), своята *принципиална* враждебност към всяка държава, значи и към държавата на преходния период, към държавата на работническата класа.

Опитайте се да разясните на нашите работници, че работническата класа трябва да се преникне от *принципиална* враждебност към пролетарската диктатура, която е също така държава.

Позицията на Бухарин, изложена в неговата статия в „Младежки интернационал“, е позиция на отричане на държавата през периода, преходен от капитализма към социализма.

Бухарин е пропуснал тук една „дреболия“, а именно — той е пропуснал целия преходен период, когато работническата класа не може да мине без своя собствена държава, ако тя действително иска да смаже буржоазията и да строи социализъм. Това — първо.

Второ, не е вярно, че тогава др. Ленин не засягал в своята критика теорията за „вдигането във въздуха“, за „отмяната“ на държавата изобщо. Ленин не само засяга тази теория, както се вижда от приведените от мен цитати, но той я разкритикува още като теория анархистическа, като ѝ противопостави теорията за *образуването и използването* на нсва държава след събарянето на буржоазията, а именно — държавата на пролетарската диктатура.

Най-после, не бива да се смесва анархистическата теория за „вдигането във въздуха“ и „отменяването“ на държавата с марксистката теория за „отмирането“ на *пролетарската* държава, или „разрушаването“, „разбиването“ на *буржоазната* държавна машина. Някои са склонни да смесват тези две различни понятия, мислейки,

че те изразяват една и съща мисъл. Но това не е вярно. Съвършено невярно е, другари. Ленин изхождаше именно от марксистката теория за „разрушаването“ на буржоазната държавна машина, и „отмирането“ на пролетарската държава, когато той критикуваше анархистическата теория за „вдигането във въздуха“ и „отмяната“ на държавата изобщо.

Може би не ще бъде излишно, ако цитирам тук, за по-голяма ясност, един от ръкописите на др. Ленин за държавата, написан, по всичко изглежда, в края на 1916 г. или в началото на 1917 г. (преди Февруарската революция в 1917 г.). От този ръкопис може лесно да се види, че:

а) като критикуваше полуанархистическите грешки на Бухарин по въпроса за държавата, Ленин изхождаше от марксистката теория за „отмирането“ на пролетарската държава и за „разрушаването“ на буржоазната държавна машина.

б) че макар Бухарин, по израза на Ленин, „да е близо до истината отколкото Кауцки“, но той все пак, „вместо да разобличава кауцкианците, помага им със своите грешки“.

Ето текста на този ръкопис:

„Извънредно голямо значение по въпроса за държавата има писмото на *Енгелс* до *Бебе* 1 от 18/28 март 1875 г.

Ето най-важното място без съкращения:

„... Свободната народна държава се превърна в свободна държава. По граматическия смисъл на тези думи свободна държава е такава, в която държавата е свободна по отношение на своите граждани, т. е. държава с деспотическо правителство. *Би трябвало да се престане с всичкото това бръщолевене за държавата, особено след Комуната, която вече не беше държава в истинския смисъл.* С „народната държава“ анархистите ни бодоха очите повече от достатъчно, макар че съчинението на Маркс против Прудон, а след него „Комунистическия манифест“ говорят направо, че с възвездането на социалистическия обществен строй държавата сама по себе си се разпуска (*sich auflöst*) и изчезва. Тъй като държавата е само преходен институт, от който трябва да се ползуваме в борбата, в революцията, за да смажем със сила противниците си, то да се говори за свободна народна държава е чиста безсмислица: докато пролетариатът още се нуждае от държавата, той се нуждае от нея не в интереса на свободата, а в интереса на смазване на своите противници, а когато стане възможно да се говори за свобода, тогава държавата както такава престава да съществува. За това ние бихме предложили да се постави навсякъде вместо думата

държава думата: „община“ (Gemeinwesen), прекрасна стара немска дума, която съответствува на френската дума „комуна“ (курсивът е на Енгелс)“.

Това е може би най-забележителното и сигурно — най-рязкото място, така да се каже, „против държавата“ у Маркс и Енгелс.

(1) „Трябва да се сложи край на всяко бръщолевене за държавата.“

(2) „Комуната *не* беше вече държава в истинския смисъл.“ (А какво беше? Преходна форма от държава към недържава, очевидно!)

(3) Анархистите достатъчно ни „бодоха очите“ (In die Zähne geworfen — буквално — навираха в сурата ни) с „народната държава.“ (Маркс и Енгелс значи са се срамували от тази явна грешка на своите немски другари; обаче те я считаха и, разбира се, *при тогавашните обстоятелства* правилно считаха за несравнено по-малка важна грешка отколкото грешката на анархистите. Това е NB!!)

(4) Държавата „сама по себе си се разлага („разпуска се“) (Nota Bene) и изчезва“ . . . (ср. по-късно: „отмира“) „с въвеждането на социалистическия обществен строй“ . . .

(5) Държавата е „временен институт“, който е нужен „в борбата, в революцията“ . . . (нужен на *пролетариата*, разбира се) . . .

(6) Държавата е нужна *не* за свобода, а за *подавяне* (Niederhaltung не е всъщност *подавяне*, а удържане от реставрацията, държане в покорност) *противниците на пролетариата*.

(7) Когато ще има свобода, тогава не ще има държава

(8) „*Ние*“ (т. е. Енгелс и Маркс) бихме преложили „*навсякъде*“ (в програмата) да се казва вместо „държава“ — „община“ (Gemeinwesen), „комуна“ !!!

Отука се вижда как опошлиха, омърсиха Маркса и Енгелса не само опортюнистите, но и Кауцки.

Опортюнистите не разбраха нито една от тези 8 извънредно богати мисли!

Те взеха *само* сегашната практическа нужда: да използват политическата борба, да използват *съвременната* държава за обучение, възпитание на пролетариата, за „изтръгване на отстъпки“. Това е вярно (против анархистите), но това е още само $\frac{1}{100}$ от марксизма, ако може така аритметически да се изразя.

Кауцки съвсем забулваше (или е забравил? или не е разбрал?) в своята пропагандистка и изобщо публицистическа работа п. п. 1, 2, 5, 6, 7, 8 и „Zerbrechen“ на Маркс (в полемиката с Панекук в 1912 г. или 1913 г. (виж по-долу, стр. 45—47) Кауцки съвсем вече затъна в опортюнизма по този въпрос . . .

От анархистите нас ни отличава (α) използването на държавата *сега* и (β) във време на пролетарската *революция* („диктатурата на пролетариата“) — най-важни пунктове за практиката, веднага. (Тях именно и е *забравил* Бухарин!)

От опортюнистите — по дълбоките, „по-вечните“ истини за ($\alpha\alpha$) „временния характер на държавата, за ($\beta\beta$) *вредата* от „бръщолевенето“ за нея сега, за ($\gamma\gamma$) не съвсем държавния характер на диктатурата на пролетариата, за ($\delta\delta$) противоречието между държавата и

свободата за (εε) по-вярната идея (понятие, програмен термин) „община“ вместо държава, за (ξξ) „разбиването“ (Zerbrechen) на бюрократическо-военната машина.

Да не се забравя още, че откритите опортюнисти в Германия (Бернщайн, Колб etc.) открито отричат *диктатурата на пролетариата*, а официалната програма и Кауцки *косвено*, като я премълчават във всекидневната агитация и *твърдят* ренегатството на Колбовци и Сие.

На Бухарин беше написано през август 1916 г.: „дай на твоите мисли за държавата *да дозреят*“. А той *без да даде* да дозреят, излезе в печата като „Nota Bene“ и направи това така, че вместо да разобличи кауцкианците, *помогна им* със своите грешки!! А всъщност Бухарин е по-близо до истината отколкото Кауцки“.⁸

Такава е кратката история на теоретическия спор по въпроса за държавата.

Като че въпросът е ясен: Бухарин е допуснал по-уанархистически грешки — време е да поправи тези грешки и да тръгне по-нататък по стъпките на Ленин. Но така могат да мислят само ленинистите. Оказва се, че Бухарин не е съгласен с това. Той твърди, наопаки, че е сгрешил не той, а Ленин, че не той е тръгнал или трябва да тръгне по стъпките на Ленин, а, наопаки, Ленин бил принуден да тръгне по стъпките на Бухарин.

Вие не считате това за вероятно, другари? В такъв случай послушайте по-нататък. След тези спорове, които станаха в 1916 г., след изтичането на 9 години, през които Бухарин мълчеше, *едни година след смъртта на Ленин*, а именно в 1925 г., Бухарин печата в сборника „Революция на право“ статия „Към теорията за империалистическата държава“, която навремето си не беше приета за печатане от редакцията на „Сборник на социалдемократата“⁹ (т. е. от Ленин) в *забележката* към тая статия Бухарин открито заявява, че в този спор прав бил не Ленин, а той, Бухарин. Това може да се покаже вероятно, но това е факт, другари.

Послушайте текста на тази забележка:

„Против статията в „Младежки интернационал“ излезе с бележка В. И (т. е. Ленин). Читателите лесно ще видят, че у мене нямаше грешката, която ми се приписваше, тъй като аз ясно виждах необходимостта от диктатурата на пролетариата; от друга страна, от бележката на Илич се вижда, че той тогава *погрешно се отнасяше към положението за „вдигачето във въздуха“ на държавата* (разбира се, буржоазната), *като смесваше този въпрос с въпроса за*

*отмирането на диктатурата на пролетариата**. Може би аз трябваше тогава повече да развия темата за диктатурата. Но за свое оправдание мога да кажа, че *тогава* имаше такова всеобщо социалдемократическо възпяване на буржоазната държава, при което естествено беше да съсредоточим всичкото си внимание върху въпроса за *вдигането във въздуха* на тази машина.

Когато аз пристигнах от Америка в Русия и видях Надежда Константиновна (това беше на нашия нелегален VI конгрес, а в това време В. И. се криеше), нейните първи думи бяха следните: „В. И. ме помоли да ви предам, че по въпроса за държавата той няма сега разногласия с вас.“ Занимавайки се с въпроса, *Илич дойде до същите изводи** относно „вдигането във въздуха“, но той разви тази тема, а след това и учението за диктатурата дотолкова, че направи цяла епоха в развитието на теоретическата мисъл в тази посока“

Така пише Бухарин за Ленин *една година след смъртта на Ленин*.

Ето ви образец от хипертрофирана претенциозност на недоучилия се теоретик!

Напълно е възможно, че Надежда Константиновна наистина е говорила на Бухарин за това, за което тук пише Бухарин. Но какво следва от това? От това следва само едно, че Ленин е имал известни основания да мисли, че Бухарин се е отказал или е готов да се откаже от своите грешки. И нищо повече. Но Бухарин решил друго. Той решил, че отсега-нататък създател, или във всеки случай вдъхновител, на марксистката теория за държавата трябва да се смята не Ленин, а той, т. е. Бухарин.

Досега ние се смятахме и продължаваме да се смятаме ленинисти. А сега се оказва, че и Ленин, и ние, неговите ученици, сме бухаринци. Това е малко смешничко, другари. Но какво ще правиш, когато се случва да имаш работа с разбухналата претенциозност на Бухарин.

Може да се помисли, че Бухарин се е изпуснал в своята забележка към споменатата по-горе статия, че той е казал една глупост и после я е забравил. Но това, оказва се, не е вярно. Бухарин е говорил напълно сериозно. Това се вижда например от обстоятелството, че изказването на Бухарин за *грешките на Ленин и право-*

* Курсивът е мой. *И. Ст.*

тата на Бухарин, направено от него в тази забележка, беше отново публикувано неотдавна, а именно в 1927 г., т. е. две години след първата нападка на Бухарин срещу Ленин, в биографическия очерк на Марецки за Бухарин, при което Бухарин и не помисли да протестира против такава... смелост на Марецки. Ясно е, че изказването на Бухарин против Ленин не може да се счита случайност.

Излиза, по такъв начин, че прав е Бухарин, а не Ленин, че вдъхновителят на марксистката теория за държавата не е Ленин, а Бухарин.

Такава е, другари, картината на теоретическите изкълчвания и на теоретическите претенции на Бухарин.

И след всичко това този човек има смелостта да говори тук в речта си, че в теоретическото становище на нашата партия имало „нещо гнило“, че в теоретическото становище на нашата партия имало уклон към троцкизма!

И това говори същият този Бухарин, който допуска (и е допускал в миналото) редица най-груби теоретически и практически грешки, който неотдавна още беше между учениците на Троцки, който вчера още търсеше блок с троцкистите против ленинистите и се промъкваше при първите през задната врата!

Нима това не е смешно, другари?

з) Петилетка или двулетка

Позволете ми да премина сега към речта на Риков. Ако Бухарин се опитваше да обоснове теоретически десния уклон, то Риков в речта си се старее да постави под тази работа база от практически предложения, като ни плаши с „ужаси“ из областта на нашите затруднения по линията на селското стопанство. Това не значи, че Риков не засяга теоретическите въпроси. Не, той ги засегна. Но като ги засегна, той допусна най-малко две сериозни грешки.

В своята проекторезолюция по петгодишния план, отхвърлена от комисията на Политбюро, Риков казва, че „централната идея на петгодишния план се състои в

увеличаване производителността на народния труд“. Въпреки че комисията на Политбюро отхвърли това съвършено погрешно становище, Риков го защитаваше тука в своята реч.

Вярно ли е, че централната идея на петгодишния план в *Съветската страна* е увеличаването производителността на труда? Не, не е вярно. На нас не е нужно *всякакво* увеличение на производителността на народния труд. На нас е нужно *определено* увеличение производителността на народния труд, а именно — такова увеличение, което осигурява *систематическото надмощие на социалистическия сектор на народното стопанство над капиталистическия сектор*. Петгодишен план, който забравя тази централна идея, не е петгодишен план, а петгодишна безсмислица.

От увеличение производителността на труда изобщо е заинтересовано всяко общество, и капиталистическото, и докапиталистическото. Различието на *съветското* общество от всяко друго общество е именно в това, че то е заинтересовано не от всякакво увеличение производителността на труда, а от такова увеличение, което осигурява надмощието на социалистическите форми на стопанството над другите форми и преди всичко над капиталистическите форми на стопанството, което осигурява по такъв начин преодоляването и изместването на капиталистическите форми на стопанството. А Риков е забравил тази действително централна идея на петгодишния план за развитието на *съветското* общество. Това е неговата първа теоретическа грешка.

Втората му грешка е, че той не прави разлика или не иска да разбере разликата от гледището на стокооборота, да речем, между колхоза и каквото и да е индивидуално стопанство, включително и индивидуалното капиталистическо стопанство. Риков уверява, че от гледището на стокооборота на житния пазар, от гледището на доставките на храни той не вижда разлика между колхоза и частния притежател на храните, на него значи е все едно дали ние купуваме храни от колхоз, от частен притежател или от някой аржентински житар. Това съвсем не е вярно. Това е повторение на известното заявление на Фрумкин, който едно време уверяваше, че на него е

все едно откъде се купуват и от кого се купуват храни, от частния производител или от колхоза.

Това е замаскирана форма на защита, реабилитация, оправдание на кулашките машинации на житния пазар. Фактът, че тази защита се води от гледището на стокооборота — този факт не изменя положението, че тя е все пак оправдание на кулашките машинации на житния пазар. Ако няма разлика от гледището на стокооборота между колективните и неколективните форми на стопанството, струва ли си тогава да се развиват колхозите, струва ли си да им се дават улеснения, струва ли си да се занимаваме с такава трудна задача като преодоляването на капиталистическите елементи в селското стопанство? Ясно е, че Риков е застанал на погрешно становище. Това е неговата втора теоретическа грешка.

Но това между впрочем. Да преминем към практическите въпроси, поставени в речта на Риков.

Риков твърдеше тук, че освен петгодишния план е нужен още друг, паралелен план, а именно — двегодишен план за развитието на селското стопанство. Той обосноваваше това предложение за паралелен двегодишен план със затрудненията в селското стопанство. Той казваше: петгодишен план — това е хубаво нещо, и той е за него, но ако ние едновременно дадем двегодишен план за селското стопанство, ще бъде още по-добре — в противен случай селското стопанство ще закъса.

На пръв поглед това предложение като че ли не представлява нищо лошо. Но ако се вгледаме в работата, ще се види, че двегодишният план за селското стопанство е измислен, за да се подчертае нереалният, книжният характер на петгодишния план, и обратно. Можехме ли ние да се съгласим с това? Ясно, че не можехме. Ние казвахме на Риков: ако вие сте недоволни от петгодишния план по линията на селското стопанство, ако вие считате недостатъчни сумите, които се дават по петгодишния план за развитието на селското стопанство, то кажете открито вашите допълнителни предложения, вашите допълнителни вложения — ние сме съгласни да внесем в петгодишния план тези допъл-

нителни вложения за селското стопанство. И какво? Оказа се, че Риков няма никакви допълнителни предложения за допълнителни вложения в селското стопанство. Пита се: а за какво е тогава паралелният двегодишен план за селското стопанство?

Ние му казахме по-нататък: освен петгодишния план има още годишни планове, които са част от петилетката — дайте да внесем в годишните планове за първите две години допълнителните конкретни предложения по линията на подема на селското стопанство, които вие имате, ако такива изобщо има у Риков. И какво? Оказа се, че такива конкретни планове за допълнителни суми Риков няма, за да предлага.

Ние разбрахме тогава, че предложението на Риков за двегодишен план има предвид не подема на селското стопанство, а желанието да се подчертае нереалният, книжният характер на петилетката, желанието да се развенчае петилетката. За „душата“, за вид — петгодишен план, за дело, за практическата работа — двегодишен план — ето каква стратегия се получи у Риков. Двегодишният план излезе на сцената у Риков, за да може после, в течение на практическото осъществяване на петгодишния план, да противопостави двегодишния план на петилетката, да престои петилетката и да я приспособи към двегодишния план, като съкрати и ореже предназначенията за индустрията суми.

Ето по какви съображения ние отхвърлихме предложението на Риков за двегодишен паралелен план.

и) Въпросът за посевните площи

Риков тук плашеше партията, като уверяваше, че посевната площ в СССР има тенденция систематически да се намалява. При това той кимаше към партията, загатвайки, че за намаляването на посевната площ е виновна политиката на партията. Той не казваше открито, че ние отиваме към деградация. Но от неговата реч се получава впечатление, че ние имаме налице нещо като деградация.

Вярно ли е, че посевните площи имат тенденция към систематическо намаляване? Не, не е вярно. Риков оперираше тука със средни числа за посевните площи в страната. Но методът на средните числа, некоригиран от данните по райони, не е научен метод.

Може би Риков е чел някога „Развитието на капитализма в Русия“ от Ленин. Ако е чел, той трябва да помни как Ленин там ругае буржоазните икономисти, които се ползват от метода на средните числа за увеличението на посевните площи и игнорират данните по райони. Странно е, че Риков сега повтаря грешките на буржоазните икономисти. И ето, ако се разгледа движението на посевните площи по райони, т. е. ако научно се погледне на въпроса, излиза, че в едни райони посевните площи растат *систематически*, а в други — те се намаляват *понякога*, в зависимост главно от метеорологическите условия, при това няма такива данни, които да показват, че някъде, поне в един от важните зърнени райони, ние имаме *систематическо* намаляване на посевните площи.

В действителност в районите, където е имало измръзване на посевите или суша, например в някои области на Украйна, посевните площи напоследък показват намаление.

Глас. Не в цяла Украйна.

Шлихтер. В Украйна посевните площи са пораснали с 2·7%.

Сталин. Аз имам предвид степната област на Украйна. А ето в други райони, например в Сибир, в Поволжието, в Казахстан, в Башкирия, незасегнати от неблагоприятните климатически условия, посевните площи систематически се увеличават.

С какво да се обясни, че в едни райони посевните площи систематически се увеличават, а в други — понякога се намаляват? А не може сериозно да се твърди, че политиката на партията в Украйна е една, а на изток или в центъра на СССР — друга. Това би било абсурд, другари. Ясно е, че климатическите условия имат тук немаловажно значение.

Вярно е, че кулаците намаляват посевните площи независимо от климатическите условия. За това може би е „виновата“ политиката на партията, която поддържа бедняшко-средняшките маси *против* кулачеството. Но какво следва оттук? Нима ние някога сме се задължавали да водим такава политика, която би задоволила всички социални групи в село, включително и кулаците? И изобщо нима ние можем да водим такава политика, която би задоволявала и експлоататорите, и експлоатираниите, ако изобщо желаем да водим марксистка политика? И какво особено има тук, ако в резултат на нашата ленинска политика, насочена към ограничаване и преодоляване на капиталистическите елементи в селото, кулаците започват частично да намаляват своите посеви? Та нима може да бъде иначе?

Може би тази политика е погрешна — нека ни кажат това открито. Не е ли странно, че хора, които се наричат марксисти, обзети от страх, се стараят да представят частичното намаляване на посевите от кулаците като намаляване на посевните площи *изобщо*, забравят, че освен кулаци има още бедняци и средняци, чиито посеви се разширяват, има колхози и совхози, чиито посеви растат с ускорен темп.

Най-после, още една неистина в речта на Риков по въпроса за посевните площи. Риков се оплакваше тука, че тук-таме, а именно в местата, където колхозите са най-развити, бедняшко-средняшките индивидуални посеви започват да се намаляват. Това е вярно. А какво лошо има в това? А как иначе? Ако бедняшко-средняшките стопанства започват да се отказват от индивидуалното засяване и минават към колективното стопанство, нима не е ясно, че разширяването и увеличаването на колхозите трябва да повлече след себе си известно намаляване на индивидуалните бедняшко-средняшки посеви? А как искате вие?

Сега колхозите имат повече от два милиона хектара земя. Към края на петилетката колхозите ще имат повече от 25 милиона хектара. За чия сметка се увеличават тук колхозните посеви. За сметка на индивидуалните бедняшко-средняшки посеви. А как искате вие?

А как иначе ще се приведе бедняшко-средняшкото индивидуално стопанство върху релсите на колективното стопанство? Нима не е ясно, че колхозните посеви ще растат в цяла редица райони за сметка на индивидуалните посеви?

Странно е, че хората не искат да разберат такива прости неща.

к) За държавните доставки на храни

За нашите затруднения с храните наговориха тука куп небивалици. Но изпуснаха изпредвид главните моменти в нашите конюнктурни затруднения с храните.

Забравиха преди всичко, че тази година ние събрахме ръж и пшеница — аз говоря за общия урожай — 500—600 милиона пуда по-малко отколкото миналата година. Можеше ли да не се отрази това върху нашите държавни доставки? Разбира се, не можеше да не се отрази.

Може би в това е виновна политиката на ЦК? Не, политиката на ЦК тук няма никаква вина. Това се обяснява с доста голямото неплодородие в степната област на Украйна (замръзвания и суша) и с частичното неплодородие в Северния Кавказ, в Централната черноземна област, в Северозападната област.

С това главно се и обяснява, гдето миналата година към 1 април ние събрахме от Украйна 200 млн. пуда храни (ръж и пшеница), а тази година — всичко на всичко 26—27 милиона пуда.

С това също така трябва да се обясни намалението на държавните доставки на пшеница и ръж в Централната черноземна област почти 8 пъти и в Северния Кавказ — 4 пъти.

Държавните доставки в източните области се увеличиха тази година в някои райони почти два пъти. Но те не можеха да наваксат и не наваксаха, разбира се, недостига от храни, който имахме в Украйна, в Северния Кавказ и в Централната черноземна област.

Не трябва да се забравя, че при нормални реколти Украйна и Северният Кавказ дават повече от полови-

ната, а понякога и две трети от всички държавни доставки на храни в СССР.

Странно е, че Риков е изпуснал изпредвид това обстоятелство.

Най-после, второто обстоятелство, което представлява главният момент в нашите конюнктурни затруднения с държавните доставки на храни. Аз имам предвид съпротивата на кулашките и заможните елементи в село против политиката на Съветската власт по държавните доставки на храни. Риков заобиколи това обстоятелство. Но да се заобиколи този момент — значи да се заобиколи главното в държавните доставки на храни. Какво показва опитът с държавните доставки на храни през последните две години? Той показва, че състоятелните слоеве в селото, които имат в ръцете си значителни излишъци от храни и играят на житния пазар сериозна роля, не желаят доброволно да дават нужното количество зърнени храни по цените, определени от Съветската власт. За да осигурим с хляб градовете и индустриалните центрове, Червената армия и районите на технически култури, ние се нуждаем ежегодно от около 500 млн. пуда храни. Ние успяваме да доставим по пътя на самотек около 300—350 милиона пуда. Останалите 150 млн. пуда трябва да събираме чрез организиран натиск върху кулашките и заможните слоеве в село. Ето какво показва опитът с държавните доставки на храни през последните две години.

Какво стана през последните две години, откъде такива промени, защо по рано ни помагаше самотекът, а сега той се оказа недостатъчен? Стана това, че през последните години кулашките и заможните елементи пораснаха, редицата плодородни години не минаха за тях напразно, те укрепнаха стопански натрупаха капиталец и сега могат да маневрират на пазара, задържайки зърнените излишъци с надежда за високи цени и търгувайки с други култури.

Зърнените храни не са проста стока. Житото не е памук, който не може да се яде и който не може да се продаде на всеки. За разлика от памука житото при сегашните условия у нас е такава стока, която купуват

всички и без която не може да се съществува. Кулакът взема това под внимание и задържа житото, като заразява с примера си притежателите на храни изобщо. Кулакът знае, че житото е валута на валутите. Кулакът знае, че житните излишъци са не само средство за личното му обогатяване, но и средство за заробване на бедняците. Житните излишъци в ръцете на кулака при дадените условия са средство за стопанско и политическо засилване на кулашките елементи. Затова изземвайки излишъците от кулаците, ние не само улесняваме снабдяването на градовете и Червената армия с хляб, но и подкопаваме средството за стопанско и политическо засилване на кулачеството.

Какво е нужно да се направи, за да получим тези житни излишъци? Трябва преди всичко да се ликвидира като вредна и опасна психологията на самотека. Трябва да се *организират* държавните доставки на храни. Трябва да се мобилизират бедняшко-средняшките маси против кулачеството и да се организира тяхната обществена поддръжка при провеждане на мерките, които предприема Съветската власт за усиление държавните доставки на храни. Значението на уралско-сибирския начин за изпълнение на държавните доставки на храни, по принципа на самосблагането, се състои именно в това, че той дава възможност да се мобилизират трудещите се слоеве на селото против кулачеството с цел за усиление държавните доставки на храни. Опитът показва, че този начин ни дава положителни резултати. Опитът показва, че положителни резултати ние получаваме по две посоки: първо, ние изземваме зърнените излишъци от състоятелните слоеве на селото, като с това улесняваме снабдяването на страната; второ, ние мобилизираме за тази работа бедняшко-средняшките маси против кулачеството, просвещаваме ги политически и организираме из тях нашата мощна многомилionна политическа армия в село. Някои другари не обръщат внимание на последното обстоятелство. А при това, именно то е един от важните, ако не и най-важният резултат от прилагането на уралско-сибирския начин при изпълнение държавните доставки на храни.

Наистина този начин се съчетава понякога с прилагането на извънредни мерки против кулачеството, нещо, което предизвиква комичните вопли у Бухарин и Риков. А какво лошо има в това? Защо да не може понякога, при известни условия, да се прилагат извънредни мерки против нашия класов враг, против кулачеството? Защо може да се арестуват със стотици спекуланти в градовете и да се интернирват в Туруханския край, а от кулаците, които се опитват да хванат за гушата Съветската власт и да заробят беднотата, да не може да се изземат житните излишъци чрез обществено принуждение по цени, по които бедняците и средняците дават храните на държавните органи? Откъде следва това? Нима нашата партия някога се е изказвала *по принцип* против прилагането на извънредни мерки срещу спекулантите и кулачеството? Нима у нас няма закон против спекулантите?

Риков и Бухарин очевидно са *по принцип* против всяко прилагане на извънредни мерки срещу кулачеството. Но това е буржоазно-либерална политика, а не марксистка политика. Вие не можете да не знаете, че Ленин след въвеждането на непа се изказваше даже за възвръщане към политиката на комбедите, разбира се, при известни условия. А какво нещо е частичното прилагане на извънредни мерки против кулаците? Това даже не е капка в морето в сравнение с политиката на комбедите.

Те, привържениците на Бухариновата група, се надяват, че ще убедят класовия враг да се отрече доброволно от своите интереси и да даде доброволно зърнените си излишъци. Те се надяват, че кулакът, който се усили, който спекулира, който има възможност да печели от другите култури и който крие своите зърнени излишъци — те се надяват, че същият този кулак ще ни даде доброволно зърнените си излишъци по нашите покупни цени. Не са ли изгубили те ума си? Не е ли ясно, че те не разбират механиката на класовата борба, не знаят какво е това класи?

А известно ли им е как кулаците се подиграват с нашите дейци и със Съветската власт на селските събрания, устройвани за засилване на държавните доставки

на храни? Известни ли им са например такива факти, когато нашият агитатор в Казахстан два часа подред е убеждавал притежателите на храни да дадат храните за изхранването на страната, а един кулак излиза с лула в устата и му отговаря: „А ти ми поиграй ръченица, момко, тогава ще ти дам два пуда жито“.

Гласове. Мерзавци!

Сталин. Иди убеди такива хора.

Да, другари, класата си е класа. От тази истина не ще избегнеш. Уралосибирският начин с това всъщност е добър, че той помага да се вдигат бедняшко-средняшките слоеве против кулаците, помага да се сломи съпротивата на кулаците и ги заставя да дават зърнените си излишъци на органите на Съветската власт.

Сега най-модната дума в редовете на новата опозиция, в редовете на Бухариновата група, е думата „изкривявания“ при изпълнението на държавните доставки на храни. Тази дума у тях е най-евтината стока, тъй като тя им помага да маскират опортюнистическата си линия. Когато те искат да замаскират линията си, те обикновено казват: ние, разбира се, не сме против натиска върху кулаците, но ние сме против изкривяванията, които се допускат в тази област и които засягат средняка. Понататък идват разкази за ужасите на тези изкривявания, четат се писма от „селяни“, четат се панически писма от другари като Марков и след това се прави извод: трябва да се отмени политиката на натиск върху кулачеството.

Та така им се ще: *тъй като* има изкривявания при провеждането на правилната политика, *трябва да се отмени самата тази правилна политика*. Такъв е обикновеният похват у опортюнистите: поради изкривяванията при провеждането на правилната линия — да се отмени тази линия и се замени с опортюнистическа линия. При това привържениците на Бухариновата група старателно замълчават, че съществува още и друг сорт изкривявания, по-опасни и по-вредни, а именно — изкривявания по посока на срастване с кулачеството, на приспособяване към заможните слоеве в село, по посока на заменяването революционната политика на партията с

опортюнистическата политика на привържениците на десния уклон.

Разбира се, ние всички сме против тези изкривявания. Ние всички сме против това, щото ударите, насочени против кулаците, да засягат средняците. Това е ясно и в това не може да има никакво съмнение. Но ние сме решително против това, щото с бръщолевенето за изкривяванията, усърдно практикувано от групата на Бухарин, да бъде отменена революционната политика на нашата партия и бъде заменена с опортюнистическата политика на групата на Бухарин. Не — този техен номер няма да мине.

Посочете поне една политическа мярка на партията, провеждането на която да не се е придружавало с едно или друго изкривяване. От това следва, че трябва да се борим с изкривяванията. Но нима може *въз основа на това* да се черни самата линия, която е единствено правилната линия?

Да вземем такава мярка, като провеждането на 7-часовия работен ден. Няма никакво съмнение, че тази мярка е една от най-революционните мерки, които е провела нашата партия напоследък. На кого не е известно, че тази всъщност дълбоко революционна мярка доста често се придружава у нас от редица понякога най-отвратителни изкривявания? Значи ли това, че ние трябва да отменим политиката за провеждане на 7-часовия работен ден?

Разбират ли привържениците на новата опозиция в каква локва те попадат, използвайки като коз изкривяванията при изпълнението на държавните доставки на храни?

л) За валутните резерви и вноса на зърнени храни

Накрай, няколко думи за вноса на зърнени храни и валутните резерви. Аз вече казах, че Риков и неговите най-близки приятели неколкократно поставяха въпроса за внос на зърнени храни отвън. Риков говореше отначало за необходимостта от внасяне на около 80—100 милиона пуда зърнени храни. Това ще възлезе на около

200 милиона рубли валута. После той постави въпроса за внасяне 50 милиона пуда, т. е. за 100 милиона рубли валута. Ние отхвърлихме това нещо, като решихме, че е по-добре да упражним натиск върху кулака и да изкараме зърнените му излишъци, каквито той има не малко, отколкото да губим валутата, отделена, за да внесем оборудване на нашата промишленост.

Сега Риков променя фронта. Сега той уверява, че капиталистите ни дават зърнени храни на кредит, а ние не сме искали да ги вземаме. Той каза, че през ръцете му минали няколко телеграми, от които се вижда, че капиталистите искат да ни дадат зърнени храни на кредит. При това той представяше работата така, като че ли има у нас хора, които не искат да вземат зърнените храни на кредит било поради каприз, било поради някакви други непонятни причини.

Всичко това са глупости, другари. Би било смешно да се мисли, че капиталистите от Запада изведнаж започнаха да ни жалят, желяйки да ни дадат няколко десетки милиона пуда зърнени храни едва ли не даром или на дългосрочен кредит. Това са глупости, другари.

В какво се състои тогава работата. Работата се състои в това, че различни капиталистически групи ни сондирват, сондирват нашите финансови възможности, нашата кредитоспособност, нашата стабилност ето вече половин година. Те се обръщат към нашите търговски представители в Париж, в Чехословакия, в Америка, в Аржентина и обещават да ни продадат зърнени храни на кредит за най-кратък срок, за около три месеца или, максимум, за около шест месеца. Те искат да постигнат не толкова това, да ни продадат зърнени храни на кредит, колкото да узнаят наистина ли е тежко нашето положение, наистина ли са се изчерпали нашите финансови възможности, стоим ли ние здраво на краката си от гледна точка на финансовото положение и не ще ли се хванем на въдицата, която те ни подхвърлят.

Сега в капиталистическия свят се водят големи спорове относно нашите финансови възможности. Едни казват, че ние сме вече фалирали и падането на Съветската власт е въпрос на няколко месеца, ако не седмици.

Други казват, че това не е вярно, че Съветската власт стои здраво на краката си, че финансови възможности тя има и зърнените храни ще ѝ стигнат.

В настоящия момент, задачата се състои в това, да проявим необходимата стойкост и издържливост, да не се поддаваме на лъжливите обещания за отпускане на зърнени храни на кредит и да покажем на капиталистическия свят, че ние можем да минем без внасяне на зърнени храни. Това не е само мое мнение. Това е мнение на мнозинството на Политбюро.

На това основание ние решихме да се откажем от предложението на различни там благотворители като Хансен за внасяне на зърнени храни в СССР на кредит за 1 милион долара.

На същото това основание ние дадохме отрицателен отговор на всички тези разузнавачи на капиталистическия свят в Париж, в Америка, в Чехословакия, които ни предлагат неголямо количество зърнени храни на кредит.

На същото това основание ние решихме да проявим максимум икономия в изразходването на зърнени храни, максимум организираност в системата на доставките на зърнени храни.

Ние преследвахме тук две цели: от една страна — да минем без внос на зърнени храни и да запазим валутата за внасяне на оборудване, от друга страна — да докажем на всички наши врагове, че ние стоим здраво на краката си и не възнамеряваме да се поддаваме на обещанията за подаяния.

Правилна ли бе тази политика? Аз мисля, че тя бе единствено правилната политика. Тя бя правилна не само защото ние открихме тук, вътре в нашата страна, нови възможности за получаване на зърнени храни. Тя бе правилна още, защото, като минахме без внос на зърнени храни и като отхвърлихме разузнавачите на капиталистическия свят, ние укрепихме своето международно положение, ние повдигнахме своята кредитоспособност и разбихме на пух и прах бръщолевенето за „предстояща гибел“ на Съветската власт.

Неотдавна ние имахме някои предварителни преговори с представители на германските капиталисти. Те

обещават да ни дадат 500-милионен кредит, при което работата изглежда тъй, че те всъщност смятат за необходимо да ни дадат този кредит, за да осигурят съветски поръчки за своята промишленост.

Неотдавна у нас беше дошла делегация английски консерватори, която също тъй счита за нужно да констатира устойчивостта на Съветската власт и целесъобразността да ни се отпуснат кредити, за да осигурят за себе си промишлени съветски поръчки.

Аз мисля, че ние не бихме имали тези нови възможности в смисъл на получаване на кредити, от страна на германците преди всичко, а сетне и от страна на една група английски капиталисти, ако ние не бяхме проявили онази необходима стойкост, за която аз говорих по-горе.

Значи, става дума не за това, че уж от каприз се отказваме да получим въображаемите зърнени храни на въображаем дългосрочен кредит. Работата е в това — да разгадаем лицето на нашите врагове, да разгадаем техните действителни желания и да проявим издържливост, необходима за заздравяване на нашето международно положение.

Ето защо, другари, ние се отказахме от внос на зърнени храни.

Както виждате, въпросът за внос на зърнени храни не е дотолкова прост, както го представяше тук Риков. Въпросът за внос на зърнени храни е въпрос на нашето международно положение.

V

ВЪПРОСИТЕ НА ПАРТИИНОТО РЪКОВОДСТВО

По този начин ние разгледахме всички главни въпроси на нашите разногласия както в областта на теорията, така и в областта на коминтерновската и вътрешната политика на нашата партия. От казаното се вижда, че изявлението на Риков за наличието у нас на *единна* линия не съответствува на действителността. От казаното се вижда, че на практика у нас съществуват *две* линии. Едната линия — това е генералната линия на партията,

революционната ленинска линия на нашата партия. Другата линия — това е линията на групата на Бухарин. Тази втора линия още не е напълно оформена отчасти, защото в редовете на групата на Бухарин има невъобразима обърканост на възгледите, отчасти защото тя, тази втора линия, бидейки слаба по своето относително тегло в партията, се старее така или иначе да се маскирва. Но тя, тази линия, все пак съществува, както виждате, и съществува тя като линия, *различна* от линията на партията, като линия, *противопоставяща се* на генералната линия на партията почти по всички въпроси на нашата политика. Тази втора линия е линията на *десния* уклон.

Да преминем сега към въпросите на партийното ръководство.

а) За фракционността на групата на Бухарин

Бухарин казваше, че в нашата партия няма опозиция, че тя, групата на Бухарин, не представлява опозиция. Това не е вярно, другари. От разискванията в пленума се изясни с пълна очевидност, че в лицето на групата на Бухарин ние имаме нова опозиция. Опозиционната работа на тази група се състои в това, че тя се опитва да ревизира линията на партията, тя се опитва да изменя линията на партията и подготвя почва, за да замени нея, линията на партията, с друга линия, с линията на опозицията, която не може да бъде нищо друго освен линия на десен уклон.

Бухарин казваше, че тройката не представлява фракционна група. Не е вярно това, другари. Групата на Бухарин съдържа всички елементи на фракционност. Тук има и платформа, тук има и фракционна затвореност, тук има и политика на оставки, тук има и организирана борба против ЦК. Какво е още нужно? Защо да скриваме истината за фракционността на групата на Бухарин, когато тя е ясна сама по себе си? Пленумът на ЦК и ЦКК се събра именно затова — да се каже тук цялата истина по нашите разногласия. А истината се състои в това, че групата на Бухарин е фракционна група. И тя е не просто фракционна група, а — бих казал — най-

неприятната и най-дребнавата от всички съществували в нашата партия досега фракционни групи.

Това се вижда макар и от факта как тя се опитва сега да използва за своите фракционни цели такава нищожна дреболия като вълненията в Аджария. Възшност какво представлява от себе си това така наречено „въстание“ в Аджария в сравнение с такива въстания като кронщадтското въстание? Аз мисля, че в сравнение с това въстание така нареченото „въстание“ в Аджария не представлява дори капка в морето. Имало ли е такива случаи, при които троцкистите или зиновиевците да са се опитвали да използват това сериозно въстание в Кронщадт против ЦК, против партията? Трябва да се признае, другари, че такива случаи не е имало. Напротив, опозиционните групи, които съществуваха в нашата партия през периода на това сериозно въстание, помагаха на партията за неговото потушаване, не решавайки се да го използват против партията.

А как постъпва сега групата на Бухарин? Вие имавте вече случай да се убедите, че тя се опитва да използва против партията това микроскопично „въстание“ в Аджария по най-дребнав, най-неприличен начин. Какво е прочее това, ако не крайна степен на фракционно заплеление и на фракционно издребняване?

От нас искат очевидно, щото у нас да няма случаи на вълнения в покрайнините, граничещи с капиталистическите държави. От нас искат очевидно такава политика, която да задоволява всички класи на нашето общество — и богати, и бедни, и работници, и капиталисти. От нас искат очевидно да няма у нас недоволни елементи. Не са ли се умопобъркали те, тези другари от групата на Бухарин?

Как може да се иска от нас, хора на пролетарската диктатура, водещи борба срещу капиталистическия свят както вътре, така и извън нашата страна — как може да се иска от нас в нашата страна да няма недоволни и да няма никога случаи на вълнения в някои покрайнини, граничещи с враждебни на нас държави? За какво прочее съществува тогава капиталистическото обкръжение, ако не за това, международният капитал да влага всички

сили за организиране у нас в пограничните райони акции на недоволните елементи в нашата страна против Съветската власт? Кой прочее, освен празните либерали, може да предявява към нас подобни искания? Нима не е ясно, че фракционната дребнавост е способна да доведе понякога хората до либерална слепота и ограниченост?

б) За лоялността и колективното ръководство

Риков уверяваше тук, че Бухарин е един от най-„безупречните“ и „лоялните“ партийни членове по отношение на ЦК на нашата партия.

Позволете да се усъмним в това. Ние не можем да вярваме на думата на Риков. Ние искаме факти. А именно факти на Риков му липсват.

Да вземем например такъв факт като задкулисните преговори на Бухарин с групата на Каменев, свързана с троцкистите — преговори за организиране на фракционен блок, за изменение политиката на ЦК, за изменение състава на Политбюро, за използване кризата с доставките на храни за борба против ЦК. Пита се — къде е тук „лоялността“, „безупречността“ на Бухарин по отношение на своя ЦК?

Не е ли това, напротив, нарушение на *всякаква* лоялност от страна на един от членовете на Политбюро по отношение на своя ЦК, по отношение на своята партия? Ако това се нарича лоялност по отношение на ЦК, то кое се нарича тогава предателство спрямо своя ЦК?

Бухарин обича да говори за лоялност, за честност, но защо той не се опита да погледне на себе си и да се запита: не нарушава ли той по най-нечестен начин елементарните изисквания за лоялност по отношение на своя ЦК, като води задкулисни преговори с троцкистите против своя ЦК и като предава по този начин своя ЦК?

Бухарин говори тук за липса на колективно ръководство в ЦК на партията, уверявайки ни, че изискванията за колективно ръководство се нарушават от мнозинството на Политбюро на ЦК.

Разбира се, нашият пленум всичко търпи. Той може да изтърпи и това безсрамно и лицемерно изявление на

Бухарин. Но нужно е действително човек да загуби чувството на срам, за да се осмели да се изкаже на племума в такъв дух против мнозинството на ЦК.

Всъщност за какво колективно ръководство може да става дума тук, когато мнозинството на ЦК, впрегнало се в държавната талига, я движи напред с напрежение на всички свои сили, като моли групата на Бухарин да му помогне в тази трудна работа, а групата на Бухарин не само не помага на своя ЦК, но напротив — всячески му пречи, поставя пръти в колелата, заплашва с оставка и се сговаря с враговете на партията, с троцкистите, против ЦК на нашата партия?

Кои прочее, освен лицемери, могат да отричат, че Бухарин, който организира блок с троцкистите против партията и който предава своя ЦК, не желае и не ще провежда колективно ръководство в Централния комитет на нашата партия?

Кои прочее, освен слепци, могат да не виждат, че когато Бухарин все пак приказва за колективно ръководство на ЦК, кимайки против мнозинството на ЦК — той прави това, за да замаскира по този начин своята предателска позиция?

Трябва да се отбележи, че Бухарин не за пръв път нарушава елементарните изисквания за лоялност и колективно ръководство по отношение на ЦК на партията. Историята на нашата партия знае примери как Бухарин през периода на Бресткия мир, при Ленин, останал в малцинство по въпроса за мира, бягваше при левите есери, при враговете на нашата партия, водеше с тях задкулисни преговори, опитваше се да склучи с тях блок против Ленин и ЦК. За какво се е сговарял той тогава с левите есери — на нас това, за съжаление, още не ни е известно¹⁰. Но на нас ни е известно, че левите есери възнамеряваха, тогава да арестуват Ленин и да извършат антисъветски преврат... Но най-удивителното е това, че бягвайки при левите есери и конспирайки с тях против ЦК, Бухарин продължаваше да крещи, също както и сега, за необходимост от колективно ръководство.

Освен това историята на нашата партия знае примери, когато Бухарин, при Ленин, имайки мнозинство в Московското областно бюро на нашата партия и поддържан от групата на „левите“ комунисти, призоваваше всички членове на партията да изкажат недоверие към ЦК на партията, да откажат да му се подчинят и да поставят въпрос за разкол в нашата партия. Това бе през периода на Бресткия мир, след като ЦК вече бе взел своето постановление за необходимостта да се приемат условията на Бресткия мир.

Такива са лоялността и колективното ръководство на Бухарин.

Риков говори тук за необходимост от колегиална работа. При това той кимаше по посока на мнозинството на Политбюро, искайки да каже, че той и неговите най-близки приятели са за колегиална работа, а мнозинството на Политбюро значи е против колегиалната работа. При това Риков не приведе нито един факт в потвърждение на своето изказване.

За да разобличи тази риковска басня, позволете ми да приведа няколко факта, няколко примера, които показват как Риков провежда колегиалната работа.

Първи пример. Вие знаете историята с износа на злато за Америка. Мнозина от вас мислят, може би, че златото е било изнесено за Америка по решение на Совнаркома или на ЦК, или със съгласието на ЦК, или със знанието на ЦК. Но това не е вярно, другари. ЦК и Совнаркомът нямат никакво отношение към тази работа. Ние имаме решение в смисъл че златото не може да се изнесе без санкцията на ЦК. Обаче това решение бе нарушено. В такъв случай кой е разрешил изнасянето му? Оказва се, че златото е било изнесено с разрешение на одного от заместниците на Риков със знанието и съгласието на Риков

Какво е това — колегиална работа ли?

Втори пример. Става дума за преговорите с една от големите частни банки в Америка, чието имущество е било национализирано след Октомврийския преврат и която иска сега обезщетение за загубите. На ЦК стана известно, че с тази банка се водят преговори от пред-

ставител на нашата Госбанк* относно условията за обезщетение на загубите.

Въпросът за обезщетяване на частните претенции е, както знаете, един от най-сериозните въпроси, които имат пряко отношение към нашата външна политика. Може да се помисли, че тези преговори са се водили с разрешение на Совнаркома или на ЦК. Обаче това не е вярно, другари. ЦК и Совнаркомът нямат никакво отношение към тази работа. Впоследствие, като узна за тези преговори, ЦК постанови да се прекъснат преговорите. Но ето въпрос: кой е санкционирал тези преговори? Оказва се, че те са били санкционирани от един от заместниците на Риков със знанието и съгласието на Риков.

Какво е това — колегиална работа ли?

Трети пример. Става дума за снабдяването на кулаците и средняците със селскостопански машини. Става дума за това, че ЕКОСО на РСФСР¹¹, където председателствува един от заместниците на Риков за РСФСР, е постановило да се *намали* снабдяването на средняците със селскостопански машини и да се *увеличи* снабдяването на горните селски слоеве, т. е. на кулаците, с машини. Ето текста на това антипартийно и антисъветско постановление на ЕКОСО на РСФСР:

„За Казахската и Башкирската АССР, Сибирския и Инже-Волжския край и Средноволжската и Уралската област посочените в настоящия пункт проценти за пласиране на селскостопанските машини и оръдия се *увеличават* за горните селски слоеве до 20%, а за средняшките слоеве се *намаляват* до 30%“.

Видите ли: ЕКОСО на РСФСР през периода на засилено настъпление на партията срещу кулаците и на организиране на бедняшко-средняшките маси против кулачеството приема постановление за *намаляване* нормата за снабдяване с машини на средняците и *увеличаване* нормата за снабдяване на горните селски слоеве.

И това се нарича ленинска, комунистическа политика!

* Държавна банка. *Бел. пр.*

Впоследствие ЦК, като узна за този необикновен случай, отмени постановлението на ЕКОСО. Но кой е санкционирал това антисъветско постановление? Санкционирал го е един от заместниците на Риков със знанието и съгласието на Риков.

Какво е това — колегиална работа ли?

Струва ми се, че тези примери са достатъчни, за да се покаже как Риков и неговите заместници осъществяват колегиалната работа.

в) За борбата с десния уклон

Бухарин говори тук за „гражданската екзекуция“ на трима членове на Политбюро, „тенденциозно критикувани“, по неговите думи, в партийните организации. Той казваше, че партията подложила тримата членове на Политбюро — Бухарин, Риков и Томски — на „гражданска екзекуция“, като критикувала техните грешки в печата и на събранията, когато те, тези трима членове на Политбюро, били „принудени“ да мълчат.

Всичко това са глупости, другари. Това са фалшиви думи на либералствуващ комунист, който се опитва да разслаби партията в борбата ѝ против десния уклон. У Бухарин излиза, че ако той и неговите приятели са се заплели в десничарски грешки, то партията няма право да разобличава тези грешки, партията трябва да прекрати борбата против десния уклон и да чака момента, когато Бухарин и приятелите му ще благоволят да се откажат от грешките си.

Не иска ли твърде много от нас Бухарин? Не мисли ли той, че партията съществува за него, а не той за партията? А кой го заставя да мълчи, да прекарва в състояние на покой, когато цялата партия е мобилизирана против десния уклон и води решителни атаки против трудностите? Защо той, Бухарин, и неговите близки приятели не излязат сега и не поведат решителна борба против десния уклон и примиренството? Нима някой може да се съмнява, че партията не ще приветства Бухарин и неговите близки приятели, ако те се решат на тази не кой знае каква трудна крачка? Защо

те не се решават на тази в края на краищата задължителна за тях крачка? Не за това ли, че те поставят интересите на групата си по-високо от интересите на партията и на нейната генерална линия? Кой е виновен, че в борбата против десния уклон Бухарин, Риков и Томски се намират въвн от нея? Не е ли ясно, че приказките за „гражданската екзекуция“ на тримата члена на Политбюро са лошо замаскиран опит на тримата члена на Политбюро да заставят партията да замълчи и да прекрати борбата против десния уклон?

Борбата против десния уклон не е второстепенна задача на нашата партия. Борбата против десния уклон е една от решаващите задачи на нашата партия. Ако ние в собствената си среда, в собствената си партия, в политическия щаб на пролетариата, който ръководи движението и който води напред пролетариата — ако ние в самия този щаб допуснем свободно съществуване и свободно функциониране на десничарите, които се опитват да демобилизират партията, да разложат работническата класа, да приспособят нашата политика към вкусовете на „съветската“ буржоазия и по такъв начин да скръстят ръце пред трудностите на нашето строителство — ако ние допуснем всичко това, то какво ще означава това? Не ще ли означава това, че ние искаме да ликвидираме постепенно революцията, да разложим нашето социалистическо строителство, да избягаме от трудностите, да предадем позициите в ръцете на капиталистическите елементи?

Разбира ли групата на Бухарин, че да се откажем от борбата против десния уклон значи да предадем работническата класа, да предадем революцията?

Разбира ли групата на Бухарин, че без сломяването на десния уклон и примиренството не е възможно да се преодолеят стоящите пред нас трудности, а без преодоляването на тези трудности не е възможно да се постигнат решаващи успехи в социалистическото строителство?

Какво струват след всичко това жалките приказки за „гражданската екзекуция“ на тримата члена на Политбюро?

Не, бухаринци не ще уплашат партията с либералното си бръщолевене за „гражданска екзекуция“. Партията изисква от тях решителна борба против десния уклон и примиренството рамо до рамо с всички членове на ЦК на нашата партия. Тя изисква това от групата на Бухарин, за да улесни мобилизирането на работническата класа, за да сломи съпротивата на класовите врагове и организира преодоляването трудностите на нашето социалистическо строителство.

Или бухаринци ще изпълнят това искане на партията, и тогава партията ще ги приветствува, или те не ще направят това — но тогава нека се сърдят на себе си.

VI

ИЗВОДИ

Преминавам към изводите.

Внасям следните предложения:

1) Трябва преди всичко да се осъдят възгледите на групата на Бухарин. Трябва да се осъдят възгледите на тази група, изложени в нейните декларации и в речите на нейните представители, като се признае, че тези възгледи са несъвместими с линията на партията и че те съвпадат напълно с позицията на десния уклон.

2) Трябва да се осъдят задкулиските преговори на Бухарин с групата на Каменев като най-ярък израз на нелоялността и фракционността на групата на Бухарин.

3) Трябва да се осъди политиката на оставки, която се практикува от Бухарин и Томски, като грубо нарушение на елементарните изисквания на партийната дисциплина.

4) Трябва да се снемат Бухарин и Томски от заеманите от тях постове, като се предупредят, че в случай на най-малък опит за неподчинение на постановленията на ЦК, ЦК ще бъде принуден да ги изключи от състава на Политбюро.

5) Трябва да се вземат мерки в изказванията на отделни членове и кандидати на Политбюро пред събрания да не се допускат каквито и да било отклонения

от линията на партията, от решенията на ЦК и на неговите органи.

6) Трябва да се вземат мерки в печатните органи — както партийни, тъй и съветски, както във вестниците, тъй и в списанията — напълно да се провеждат линията на партията и решенията на нейните ръководни органи.

7) Трябва да се установят специални мерки, включително изключване от ЦК и от партията, против онези, които се опитват да нарушат секретността на решенията на партията, на нейния ЦК, на нейното Политбюро.

8) Трябва резолюцията на обединения пленум на ЦК и ЦКК по вътрешно-партийните въпроси да се изпрати до всички местни партийни организации и до членовете на XVI конференция¹², без да се публикува тя засега в печата.

Такъв е, според мен, изходът от положението.

Някои другари настояват за незабавно изключване на Бухарин и Томски от Политбюро на ЦК. Аз не съм съгласен с тези другари. Според мен, понастоящем може да се мине без такава крайна мярка.

Напълно се печата за пръв път

СЪРЕВНОВАНИЕТО И ТРУДОВИЯТ ПОДЕМ НА МАСИТЕ

Предговор към книжката на Е. Микулина
„Съревнованието на масите“

Едва ли може да има съмнение, че един от най-важните факти, ако не и най-важният факт на нашето строителство, представлява в настоящия момент широко разгъващото се съревнование на милионните работнически маси. Съревнованието на цели фабрики и заводи в най-различните краища на нашата необятна страна; съревнование между работниците и селяните; съревнование между колхози и совхози; закрепяване на това масово производствено взаимоподканяне за съревнование в специални договори между трудещите се — всичко това са такива факти, които не оставят съмнение, че социалистическото съревнование на масите е вече встъпило в сила.

Могъщият производствен подем на трудещите се маси започна.

Това са принудени да признаят сега дори и най-отчаяните скептици.

„Социализмът — казва Ленин — не само не угасява съревнованието, но, напротив, за пръв път създава възможност да се приложи то действително *широко*, действително в *масов* размер, да се привлече действително мнозинството на трудещите се върху арената на такава работа, където те могат да се проявят, да разгърнат своите способности, да проявят таланти, каквито сред народа има неназначен извор и които капитализмът мачкаше, потискаше, задущаваше с хиляди и милиони“ . . .

. . . „Широко, наистина масово създаване на възможност да се проявява предприемчивост, съревнование, смел почин се явява едва сега“ . . . тъй като „за пръв път след столетия на труд за чужди, на робска работа за експлоататорите се явява възможност за *работа за себе си*“ . . .

... „Нашата задача сега, когато е на власт социалистическо правителство, да организираме съревнованието.“¹³

От тези Ленинови положения изхождаше XVI конференция на ВКП(б), когато тя издаде специално обръщение към работниците и трудещите се за съревнование.

Някои „другари“-бюрократи мислят, че съревнованието е нова мода на болшевиките и като такава неизбежно ще заглъхне след свършване на „сезона“. „Другарите“-бюрократи, разбира се, се заблуждават. Всъщност съревнованието е *комунистически метод на изграждане на социализма* върху основата на максимална *активност* на милионните маси на трудещите се. Всъщност съревнованието е оня *лост*, с помощта на който работническата класа е призвана да преобрази целия стопански и културен живот на страната на базата на социализма.

Други „другари“-бюрократи, бидейки изплашени от мощната вълна на съревнованието, се опитват да създадат за него изкуствени рамки, да го вкарат между брегове, да „централизират“ делото на съревнованието, да стеснят неговия размах и да го лишат по този начин от най-важното в него — от *инициативата* на масите. Излишно е и да казваме, че плановете на бюрократите не ще се оправдаят. Във всеки случай партията ще вземе всички мерки, за да ги превърне в пух и прах.

Социалистическото съревнование не трябва да се разглежда като канцеларска работа. Социалистическото съревнование е израз на деловата революционна *самокритика* на масите, която се опира върху творческата *инициатива* на милионите трудещи се. Всеки, който стеснява, съзнателно или несъзнателно, тази самокритика и тази творческа инициатива на масите, трябва да бъде отхвърлен настрана от пътя като спънка в нашето велико дело.

Опасността от бюрократизма се изразява конкретно преди всичко в това, че той сковáva енергията, инициативата и самодейността на масите, той държи неизползувани колосалните резерви, които се крият в недрата на нашия строй, в недрата на работническата класа и селяните, той пречи да се използват тези резерви в борбата срещу нашите класови врагове. Задачата на

социалистическото съревнование се състои в това, да разбие тези бюрократически окови, да разкрие широко поприще за разгръщане енергията и творческата инициатива на масите, да разкрие колосалните резерви, които се крият в недрата на нашия строй, и да ги хвърли върху блюдото на везните в борбата срещу нашите класови врагове както вътре, така и извън нашата страна.

Понякога социалистическото съревнование бива смесвано с конкуренцията. Това е голяма грешка. Социалистическото съревнование и конкуренцията представляват два съвсем различни принципа.

Принципът на конкуренцията е: *поражение и смърт за едни, победа и господство за други.*

Принципът на социалистическото съревнование е: оказване другарска *помощ* на изоставащите от страна на напредващите, за да се постигне *общ* подем.

Конкуренцията казва: *доубивай изостаналите*, за да утвърдиш своето господство.

Социалистическото съревнование казва: едни работят зле, други добре, трети още по-добре — *догонвай най-добрите* и постигни *общ* подем.

С това собствено се и обяснява небивалият производствен ентузиазъм, който е обхванал милионните маси на трудещите се в резултат на социалистическото съревнование. Излишно е и да казваме, че конкуренцията никога не може да предизвика нещо подобно на този ентузиазъм на масите.

Напоследък зачестиха в нашия печат статии и бележки за съревнованието. Пишат за философията на съревнованието, за корените на съревнованието, за възможните резултати от съревнованието и т. н. Но рядко можеш да срещнеш такива бележки, които да изобразяват що-годе свързано картината на това, *как* се провежда съревнованието *от самите маси*, картината на това, какво *преживяват* милионните маси на работниците, осъществявайки съревнованието и подписвайки договори, картината на това, че работническите маси смятат делото на съревнованието за *свое собствено, родно дело*. А между

това тази страна на работата представлява за нас във висша степен важна страна на съревнованието.

Аз мисля, че брошурата на др. Е. Микулина представлява пръв опит да се даде свързано изложение на материалите из *практиката* на съревнованието, демонстриращо делото на съревнованието като дело на самите трудещи се маси. Достойнството на тази брошура се състои в това, че тя представлява прост и правдив разказ за онези дълбоки процеси на великия трудов подем, които са вътрешната пружина на социалистическото съревнование.

11 май 1929 г.

„Правда“ брой 114,
22 май 1929 г.

Подпис: *И. Сталин*

ДО ДР. ФЕЛИКС КОН

Копие до секретаря на областното бюро на ЦК
на Иванововознесенска област др. Колотилев

Др. Кон!

Бележката на др. Русова относно брошурата на др. Микулина („Соревнование масс“) получих. Моите забележки по този повод са следните:

1) Рецензията на др. Русова прави впечатление на твърде едностранчива и пристрастна бележка. Допускам, че предача Бардина не съществува и в Зарядие няма предачница. Допускам също така, че Зарядиевската фабрика „се чисти ежеседмично“. Може да се признае, че др. Микулина може би — бидейки вкарана в заблуждение от някой от разказвачите — да е допуснала редица груби неточности, и това, разбира се, не е хубаво и е непростително. Но нима в това е същността? Нима ценността на брошурата се определя от отделни подробности, а не от нейната обща насока? Знаменитият писател на нашето време др. Шолохов е допуснал в своя „Тихий Дон“ редица извънредно груби грешки и явно неверни сведения относно Сирцов, Подтълков, Кривошликов и др., но нима от това следва, че „Тихий Дон“ е съвсем негодно нещо, заслужаващо изземане от продажба?

В какво се състои достойнството на брошурата на др. Микулина? В това, че тя *популяризира* идеята за съревнование и *заразява* читателя с духа на съревнованието. Същността е в това, а не в отделни случайни грешки.

2) Възможно е във връзка с моя предговор към брошурата на др. Микулина критиците да са очаквали от тази брошура твърде много и нещо необикновено — и сега, разочаровани в своите очаквания, да са решили да накажат заради това автора на брошурата. Но това е неправилно и несправедливо. Брошурата на др. Микулина, разбира се, не е научно произведение. Брошурата на др. Микулина е *разказ* за съревнователните подвизи на масите, за практиката на съревнованието. И толкоз. Не е виновна др. Микулина, ако моят предговор е създал твърде преувеличено мнение относно нейната всъщност доста скромна брошурка. Не бива заради това да се наказва авторът на брошурата, както и читателите на брошурата, чрез изземане на брошурата от продажба. Може да се изземват от продажба само произведения с несъветска насока, антипартийни, антипролетарски произведения. В брошурата на др. Микулина няма нищо антипартийно и несъветско.

3) Др. Русова е възмутена особено от това, че др. Микулина „е заблудила др. Сталин“. Не може да не се цени грижата за др. Сталин, проявена в дадения случай от др. Русова. Но тя, тази грижа, струва ми се, не е необходима.

Първо, не е тъй лесно да се въвежда в „заблуждение др. Сталин“.

Второ, аз съвсем не се разкайвам, загдето съм дал предговор към *незначителна* брошура на *неизвестен* в литературния свят човек, понеже смятам, че брошурата на др. Микулина, въпреки нейни отделни и може би груби грешки, ще принесе на работническите маси голяма полза.

Трето, аз съм решително против това, да се дават предговори само към брошури и книги на литературни „велможи“, на литературни имена, на „корифеи“ и т. н. Аз мисля, че е време вече да се откажем от тази аристократическа привичка да се изтъкват и без това изтъкнати литературни „велможи“, от чието „величие“ много страдат нашите млади, никому неизвестни и от всички забравени литературни сили.

У нас има стотици и хиляди млади способни хора, които с всички сили се стараят да си пробият път от низините към върховете, за да внесат своята лепта в общата съкровищница на нашето строителство. Но техните опити често пъти остават напразни, тъй като тях почти винаги ги заглушават самомнението на литературните „имена“, бюрократизмът и бездушието на някои наши организации, най-сетне, завистта (която още не е преминала в съревнование) на връстниците и връстничките. Една от нашите задачи се състои в това, да пробием тази глуха стена и да дадем изход на младите сили, чието име е легион. Моят предговор към *незначителната* брошура на *неизвестен* в литературния свят автор е опит да се направи стъпка към разрешаване на тази задача. Аз и напред ще давам предговори само към прости и не крещящи брошури на обикновени и неизвестни автори измежду младите сили. Възможно е на някого от чиновочитателите подобен маниер да не се понрави. Но какво ме интересува това? Аз изобщо не съм любител на чиновочитателите...

4) Аз мисля, че другарите иванововознесенци би трябвало да поканят другарката Микулина в Иваново-Вознесенск и „да ѝ подръпнат ушите“ заради грешките, които тя е допуснала. Съвсем не съм против това да понаругаят хубавичко в пресата другарката Микулина заради нейните грешки. Но съм решително против това, да я тласнат към дъното и да поставят кръст над тази безусловна способна писателка.

Що се отнася до това, дали брошурата на другарката Микулина да се из земе от продажба, то тази дива мисъл би трябвало, според мен, да се остави „без последствие“.

С ком. привет *И. Сталин*

9 юли 1929 г.

Печата се за пръв път

ДО КОМСОМОЛА В УКРАЙНА ПО СЛУЧАЙ ДЕНЯ НА НЕГОВАТА ДЕСЕТГОДИШНИНА

На изпитания в боевете през време на гражданската война, успешно разгъващ социалистическо съревнование и активно участващ в изграждането на украинската социалистическа култура Ленински комсомол на Украйна по случай деня на неговата десетгодишнина — горещ привет.

И. Сталин

Москва, 10 юли 1929 г.

*„Правда“ брой 157,
12 юли 1929 г.*

БЕЛЕЖКА В КОРАБНИЯ ДНЕВНИК НА КРАЙЦЕРА „ЧЕРВОНА УКРАИНА“

Бях на крайцера „Червона Украина“. Присъствувах на вечеринка, изнесена от самодейния колектив.

Общото впечатление: прекрасни хора, смели културни другари, готови на всичко за нашето общо дело.

Приятно е да имаш работа с такива другари. Приятно е да се бориш срещу враговете в редиците на такива бойци. С такива другари може да се победи целият свят на експлоататорите и потисниците.

Желая ви успех, скъпи приятели от „Червона Украина“!

И. Сталин

25 юли 1929 г.

*Вестник „Красний Черноморец“
(Севастопол) брой 260,
7 ноември 1929 г.*

ГОДИНА НА ВЕЛИК ПРЕЛОМ

Към XII-та годишнина на Октомври

Изтеклата година беше година на велик *прелом* по всички фронтове на социалистическото строителство. Този прелом се развиваше и продължава да се развива под знака на решителното *настъпление* на социализма против капиталистическите елементи в града и селото.

Характерната особеност на това настъпление е, че то ни даде вече редица решителни *успехи* в главните области на социалистическото преустройство (реконструкция) на нашето народно стопанство.

От това следва, че партията съумя целесъобразно да използва отстъплението през първите стадии на новата икономическа политика, за да организира след това през следващите стадии *прелома* и да поведе *успешно настъпление* против капиталистическите елементи.

При въвеждането на непа Ленин казваше:

„Ние сега отстъпваме, като че отстъпваме назад, но ние правим това, за да отстъпим отначало, а след това да се засилим и по-силно да скочим напред. При провеждането на нашата нова икономическа политика само при това единствено условие ние отстъпихме назад... за да започнем след отстъплението най-упорито *настъпление напред*“ (т. XXVII, стр. 361—362).

Резултатите от изтеклата година несъмнено показват, че партията в своята работа успешно изпълнява това решаващо указание на Ленин.

* * *

Ако се вземат резултатите от изтеклата година по линията на стопанското строителство, което за нас има

решаващо значение, то *успехите* на нашето настъпление на този фронт, нашите *постижения* през изтеклата година биха могли да се сведат до три основни момента.

I

В ОБЛАСТТА НА ПРОИЗВОДИТЕЛНОСТТА НА ТРУДА

Едва ли може да се съмняваме, че един от най-важните факти в нашето строителство през последната година е фактът, че успяхме да постигнем *решителен прелом* в областта на производителността на труда. Този прелом се изрази в разгръщането *творческата инициатива* и могъщия *трудов подем* на милионните маси на работническата класа на фронта на социалистическото строителство. В това е нашето първо и основно *постижение* през изтеклата година.

Разгръщането на творческата инициатива и трудовият подем на масите се стимулираше по три основни линии:

а) по линията на борбата с бюрократизма, който скована трудовата инициатива и трудовата активност на масите — чрез *самокритиката*;

б) по линията на борбата против неоправданите отсъствия от работа и против разрушителите на пролетарската трудова дисциплина — чрез *социалистическото съревнование*;

в) по линията на борбата против рутината и застой в производството — чрез организирането *системата на непрекъсната работа*.

В резултат ние имаме огромно постижение на фронта на труда: трудовия ентузиазъм и трудовото съревнование на милионните маси от работническата класа във всичките краища на нашата необятна страна. А значението на това постижение е наистина неоценимо, тъй като само трудовият подем и трудовият ентузиазъм на милионните маси могат да осигурят онзи прогресивен растеж на производителността на труда, без който е немислима окончателната победа на социализма над капитализма в нашата страна.

„Производителността на труда — казва Ленин, — това в края на краищата е най-важното, най-главното за победата на новия обществен строй. Капитализмът създаде производителност на труда, невиджана при крепостничеството. Капитализмът може да бъде окончателно победен и ще бъде окончателно победен с това, че социализмът създава нова, много по-висока производителност на труда“ (т. XXIV, стр. 342).

Изхождайки от това, Ленин счита, че:

„Ние трябва да се проникнем от оня трудов ентузиазъм, от оная воля към труда, от онова упорство, от които сега зависи най-бързото спасение на работниците и селяните, спасението на народното стопанство“ (т. XXV, стр. 477).

Такава е задачата, поставена от Ленин пред партията.

Изтеклата година показва, че партията успешно изпълнява тази задача, като решително преодолява срещаните по този път трудности.

Така стои въпросът с първото важно постижение на партията през изтеклата година.

II

В ОБЛАСТТА НА ИНДУСТРИАЛНОТО СТРОИТЕЛСТВО

В неразделна връзка с това първо постижение на партията се намира нейното второ постижение. Това второ постижение на партията се състои в това, че през изтеклата година ние разрешихме благоприятно в главните ѝ черти *проблемата на натрупването* средства за капиталното строителство на тежката индустрия, взехме *ускорен темп* за развитие производството на средства за производство и създадохме предпоставки за превръщането на нашата страна в страна *на метала*.

В това е нашето второ и основно *постигане* през изтеклата година.

Проблемата на леката индустрия не представлява особени трудности. Тя е вече разрешена от нас преди няколко години. По-трудна и по-важна е проблемата за тежката индустрия.

По-трудна, тъй като тя изисква колосални вложения, при което, както показва историята на изостана-

лите в индустриално отношение страни, тежката индустрия не минава без колосални дългосрочни заеми.

По-важна, тъй като без развитието на тежката индустрия ние не можем да построим никаква индустрия, не можем да проведем никаква индустриализация.

А тъй като ние нямахме и нямаме нито дългосрочни заеми, нито що-годе дългосрочни кредити, то остротата на проблемата става за нас повече от очевидна.

От това именно изхождат капиталистите от всички страни, когато ни отказват заеми и кредити, като предполагат, че със собствените си сили ние не ще се справим с проблемата за натрупването, ще се провалим по въпроса за реконструкцията на тежката индустрия и ще бъдем принудени да отидем да им се кланяме и робуваме.

А какво ни говорят в това отношение резултатите от изтеклата година? Значението на резултатите от изтеклата година се състои в това, че те разбиват на пух и прах сметките на господата капиталистите.

Изтеклата година показва, че въпреки явната и тайна финансова блокада против СССР, ние не се оставихме да ни заробят капиталистите и със собствени сили успешно разрешихме проблемата за натрупването, като положихме основите на тежката индустрия. Това сега не могат да отричат даже върлите врагове на работническата класа.

И наистина, ако, първо, капиталните вложения в едрата индустрия през миналата година съставляваха повече от 1,600 милиона рубли, от които около 1,300 млн. отидоха за тежката индустрия, а капиталните вложения в едрата индустрия през текущата година съставляват повече от 3,400 млн. рубли, от които повече от 2,500 млн. ще отидат за тежката индустрия; ако, второ, общата продукция на едрата индустрия през миналата година даде 23% увеличение, при което тежката индустрия в това число даде увеличение 30%, а общата продукция на едрата индустрия през текущата година трябва да даде 32% увеличение, при което тежката индустрия в това число трябва да даде 46% увеличение — то няма не е ясно, че пробле-

мата на натрупването за построяване на тежка индустрия не представлява вече за нас непреодолими трудности.

Как може да се съмняваме, че ние вървим напред с ускорени крачки по линията на развиване нашата тежка индустрия, като надминаваме старите темпове и като оставяме назад нашата „от памтивека“ изостаналост?

След всичко казано можем ли да се учудваме, че предположенията на петилетката се оказаха през изтеклата година надминати, а *оптималният* вариант на петилетката, който се счита от буржоазните драскачи за „недосегаема фантазия“ и докарва в ужас нашите десни опортюнисти (групата на Бухарин), в действителност се превърна в *минимален* вариант на петилетката?

„Спасението за Русия — казва Ленин — е не само добрият урожай на селското стопанство — това е още малко — и не само доброто състояние на леката индустрия, която доставя на селяните предмети за потребление — това също така е още малко, — на нас е необходима също така *тежка* индустрия... Без спасяването на тежката индустрия, без нейното възстановяване ние не ще можем да построим никаква индустрия, а без нея ние изобщо ще загинем като самостоятелна страна... Тежката индустрия се нуждае от държавни субсидии. Ако ние не ги намерим, то ние като цивилизована държава — аз вече не говоря като социалистическа — сме загинали“ (т. XXVII, стр. 349).

Ето как рязко формулира Ленин проблемата за натрупването и задачата на партията по построяването на тежката индустрия.

Изтеклата година показва, че партията успешно се справя с тази задача, като решително преодолява всички и всякакви трудности по този път.

Това не значи, разбира се, че индустрията не ще среща вече сериозни трудности. Задачата за построяването на тежка индустрия се натъква не само на проблемата за натрупването. Тя се натъква още на проблемата за кадрите, на проблемата:

а) *да се приобщят* десетки хиляди съветски настроени техници и специалисти към социалистическото строителство и

б) *да се създадат* нови червени техници и червени специалисти от средата на работническата класа.

Ако проблемата за натрупването може да се счита разрешена в главните си черти, то проблемата за кадрите още чака своето разрешение. А проблемата за кадрите е сега, в обстановката на техническото преустройство на индустрията, решаваща проблема на социалистическото строителство.

„Главното, което ни липсва — казва Ленин, — е културността, умениято да управляваме . . . Икономически и политически *непът* напълно ни осигурява възможността да построим фундамента на социалистическата икономика. Въпросът е „само“ в културните сили на пролетариата и на неговия авангард“ (т. XXVII, стр. 207).

Очевидно е, че тук става дума преди всичко за проблемата за „културните сили“, за проблемата за кадрите на стопанското строителство изобщо, на строителството и управлението на индустрията — в частност.

Но от това следва, че въпреки извънредно сериозните успехи в областта на натрупването, които имат съществено значение за тежката индустрия, проблемата за създаването на тежка индустрия не може да се счита напълно решена, докато не бъде решена проблемата за кадрите.

Оттук задачата на партията — непосредствено да се заеме с проблемата за кадрите и на всяка цена да овладее тази крепост.

Така стои въпросът с второто постижение на партията през изтеклата година.

III

В ОБЛАСТТА НА СЕЛСКОСТОПАНСКОТО СТРОИТЕЛСТВО

Най-после, за третото постижение на партията през изтеклата година, което органически е свързано с двете първи постижения. Става дума за *коренния прелом* в развитието на нашето земеделие от дребно и изостанало *индивидуално* стопанство към едро и прогресивно *колективно* земеделие, към съвместното обработване на земята, машинно-тракторните станции, артелите и колхозите, които се опират върху новата техника, и, най-после,

към гигантските совхози, въоръжени със стотици трактори и комбайни.

Постижението на партията тук е в това, че в цял ред райони ни се удаде *да върнем* основните селски маси от стария, *капиталистическия* път на развитие, от който печелят само шепа богаташи-капиталисти, а грамадното мнозинство на селяните е принудено да се разорява и да влачи мизерно съществуване — към новия, *социалистическия* път на развитие, който измества богаташите-капиталисти, а средняците и беднотата превъоръжава по нов начин, въоръжава ги с нови оръдия, въоръжава ги с трактори и земеделски машини, за да им даде възможност да се измъкнат от мизерията и кулашката робия на широкия път на кооперативната, колективната обработка на земята.

Постижението на партията е в това, че ни се удаде да организираме този *коренен прелом* в недрата на самите селяни и да поведем след себе си широките маси на беднотата и средняците, въпреки неимоверните трудности, въпреки отчаяното противодействие на всички и всякакви тъмни сили, от кулаците и поповете до филистерите и десните опортюнисти.

Ето някои данни.

В 1928 г. посевната площ на совхозите бе 1,425 хил. хектара с повече от 6 млн. центнера (повече от 36 млн. пуда) стокова продукция зърнени храни, а посевната площ на колхозите беше 1,390 хил. хектара с около 3¹/₂ млн. центнера (повече от 20 млн. пуда) стокова продукция зърнени храни.

В 1929 г. посевната площ на совхозите бе 1,816 хил. хектара с около 8 милиона центнера (около 47 млн. пуда) стокова продукция зърнени храни, а посевната площ на колхозите беше 4,262 хил. хектара с около 13 млн. центнера (около 78 млн. пуда) стокова продукция зърнени храни.

През настъпващата 1930 г. посевната площ на совхозите според контролните цифри трябва да бъде 3,280 хил. хектара с 18 млн. центнера стокова продукция зърнени храни (около 110 млн. пуда), а посевната площ на колхозите трябва да бъде 15 млн. хектара с около

49 млн. центнера стокова продукция зърнени храни (около 300 млн. пуда).

С други думи, през настъпващата 1930 г. стоковата продукция зърнени храни в совхозите и колхозите трябва да бъде повече от 400 млн. пуда, т. е. повече от 50% от стоковата продукция зърнени храни на *цялото* селско стопанство (извънселския оборот).

Трябва да се признае, че такива бурни темпове на развитие *не знае* даже нашата социализирана едра индустрия, чиито темпове на развитие се отличават изобщо със своя голям размах.

Ясно е, че нашето младо едро социалистическо земеделие (колхозно и совхозно) има велико бъдеще, че то ще проявява чуд-са в своя растеж.

Този небивал успех в областта на колхозното строителство се обяснява с цяла редица причини, от които би трябвало да се отбележат поне следните.

Той се обяснява *преди всичко* с това, че партията провеждаше ленинската политика на възпитаване на масите като последователно приближаваше селските маси към колхозите чрез насаждане на кооперативната общественост. Той се обяснява с това, че партията води успешна борба както против ония, които се опитваха да изпреварят движението и да декретират развитието на колхозите („левите“ фразьори), така и против ония, които се опитваха да дърпат партията назад и да остане тя в опашката на движението (десните тъпи глави). Без такава политика партията не би могла да превърне колхозното движение в действително масово движение на самите селяни.

„Когато петроградският пролетариат и войниците от петроградския гарнизон вземаха властта — казва Ленин — те прекрасно знаеха, че за строителството в селото ще се срещнат големи затруднения, че тук трябва да се върви по-постепенно, че би било най-голяма глупост да се опитваме да въвеждаме тук общественото обработване на земята с декрети, с узаконявания, че на това можеха да се съгласят нищожен брой съзнателни селяни, а грамадното мнозинство селяни не си е поставяло тази задача. И затова ние се ограничавахме с туй, което е абсолютно необходимо в интереса на развитието на революцията: в никой случай да не изпреварваме развитието на масите, а да чакаме, докато от собствения опит на тези маси, от тяхната собствена борба израсте движението напред“ (т. XXIII, стр. 252).

Ако партията одържа огромна победа на фронта на колхозното строителство, то е поради това, че тя точно изпълняваше това тактическо указание на Ленин.

Второ, този небивал успех в селскостопанското строителство се обяснява с това, че Съветската власт правилно отчете растящата нужда на селяните от нов инвентар, от нова техника, тя правилно отчете безизходното положение на селяните при старите форми на обработване на земята и като взе предвид всичко това, своевременно им организира помощ във вид на пунктове за даване под наем земеделски инвентар, във вид на тракторни колони, машинно-тракторни станции, във вид на организиране обществено обработване на земята, във вид на насаждането на колхози, най-после, във вид на все-странна помощ на селското стопанство със силите на совхозите.

В историята на човечеството за пръв път се появи на света власт, властта на Съветите, която на дело доказва своята готовност и своята способност да оказва на трудещите се селски маси систематическа и продължителна *производствена* помощ.

Нима не е ясно, че трудещите се селски маси, които от паметивека страдат от недостиг на инвентар, не можеха да не се хванат за тази помощ, тръгвайки по пътя на колхозното движение?

И нима може да се учудваме, че отсега нататък старият лозунг на работниците: „с лице към селото“, ще се допълня, значи, с новия лозунг на селяните-колхозници: „с лице към града“?

Най-после, тоя небивал успех на колхозното строителство се обяснява с това, че това дело взеха в ръцете си съзнателните работници на нашата страна. Аз имам предвид работническите бригади, с десетки и стотици пръснати в главните райони на нашата страна. Трябва да признаем, че от всички съществуващи и възможни пропагандисти на колхозното движение работниците-пропагандисти са най-добрите пропагандисти сред селските маси. А какво чудно може да има в това, че на работниците се удаде да убедят селяните в предимството на едрото колективно стопанство над индивидуалното дребно

стопанство, толкова повече че съществуващите колхози и совхози са нагледен пример, който демонстрира това предимство?

Ето върху каква почва израсна нашето постижение в областта на колхозното строителство, постижение, което, според мене, е най-важното и решаващо постижение от всички постижения през последните години.

Рухнаха и се разсеяха като прах възраженията на „науката“ против възможността и целесъобразността да се организират едри зърнени фабрики от 40—50 хиляди хектара. Практиката опроверга възраженията на „науката“, показвайки за лишен път, че не само практиката трябва да се учи от „науката“, но и на „науката“ не би пречило да се поучи от практиката.

В капиталистическите страни зърнените фабрики-гиганти не пускат корени. Но нашата страна е социалистическа страна. Не бива да се забравя тази „малка“ разлика.

Там, у капиталистите, не може да се създаде голяма зърнена фабрика, без да се закупят редица поземлени участъци или без да се плаща абсолютна поземлена рента, което не може да не обременява производството с колосални разходи, тъй като там съществува частна собственост върху земята. У нас, напротив, не съществува нито абсолютна поземлена рента, нито покупко-продажба на поземлени участъци, което не може да не създава благоприятни условия за развитието на едрото зърнено стопанство, тъй като у нас няма частна собственост върху земята.

Там, у капиталистите, едрите зърнени стопанства имат за цел да получават максимум печалба или, във всеки случай, да получават такава печалба, която съответствува на така наречената средна норма на печалбата, без която, изобщо казано, капиталът няма интерес да се залавя с организирането на зърнено стопанство. У нас, напротив, едрите зърнени стопанства, които са едновременно държавни стопанства, не се нуждаят за развитието си нито от максимум печалба, нито от средната норма на печалба, те могат да се ограничават с минимум печалба, а понякога минават и без всякаква печалба, което

също така създава благоприятни условия за развитието на едрото зърнено стопанство.

Най-после, при капитализма за едрите зърнени стопанства не съществуват нито особени евтини кредити, нито особени данъчни привилегии, докато при съветския строй, който е предназначен да поддържа социалистическия сектор, такива привилегии съществуват и ще съществуват. За всичко това е забравила многоуважаемата „наука“.

Рухнаха и се разсеяха като прах твърденията на десните опортюнисти (групата на Бухарин) относно това, че:

а) селяните не ще влизат в колхозите,

б) усиленият темп на развиване колхозите може да предизвика само масово недоволство и откъсване на селяните от работническата класа,

в) „главният път“ на социалистическото развитие на селото *не* са колхозите, *а* кооперацията.

г) развитието на колхозите и настъплението против капиталистическите елементи на селото може да остави страната без зърнени храни.

Всичко това рухна и се разсея на прах, като стари буржоазно-либерални вехтории.

Първо, селяните навлизат в колхозите, навлизат по цели села, околии, райони.

Второ, масовото колхозно движение не ослабва, а укрепва съюза между работниците и селяните, като му дава нова, производствена база. Сега даже слепите виждат, че ако има някакво сериозно недоволство в основните селски маси, то се отнася не до колхозната политика на Съветската власт, а до това, че Съветската власт не може да догони растежа на колхозното движение при снабдяване селяните с машини и трактори.

Трето, спорът за „главния път“ на социалистическото развитие на селото е схоластичен спор, достоен за младите дребнобуржоазни либерали от типа на Айхенвалд и Слупков. Ясно е, че докато нямаше масово колхозно движение, „главният път“ бяха нисшите форми на кооперацията, кооперацията за общи доставки и общи продажби, а когато на сцената се появи висшата форма

на кооперацията, нейната колхозна форма, последната стана „главен път“ на развитието.

Говорейки без кавички, главният път на социалистическото развитие на селото е кооперативният план на Ленин, който обхваща всички форми на селскостопанската кооперация, от нисшите (за общи доставки и продажби) до висшите (производствено-колхозната). *Да противопоставяш* колхозите на кооперацията — значи да се подиграваш с ленинизма и да се подпишеш под собственото си невежество.

Четвърто, сега даже слепите виждат, че без настъпването против капиталистическите елементи на селото и без развитието на колхозното и совхозното движение ние не бихме имали сега нито решителните успехи, одържани през текущата година при държавните доставки на храни, нито ония десетки милиона пуда неприкосновени зърнени запаси, които вече се натрупаха в ръцете на държавата.

Нещо повече, може с увереност да се каже, че благодарение растежа на колхозно-совхозното движение ние окончателно излизаме или вече излязохме от житната криза. И ако развитието на колхозите и совхозите тръгне с усилен темп, то няма основания да се съмняваме, че нашата страна след някакви си три години ще стане една от най-житните страни, ако не и най-житната страна в света.

В какво се състои *новото* в сегашното колхозно движение? Новото и решаващото в сегашното колхозно движение се състои в това, че селяните навлизат в колхозите не по отделни групи, както ставаше по-рано, а по цели села, околии, райони, даже окръзи.

А какво значи това? Това значи, че *в колхозите навлиза среднякът*. В това е основата на оня коренен прелом в развитието на селското стопанство, който е най-важният успех на Съветската власт през изтеклата година.

Руши се и се разбива в пух и прах меншевишката „концепция“ на троцкизма за неспособността на работническата класа да поведе след себе си основните селски маси в делото на социалистическото строителство. Сега даже слепите виждат, че среднякът направи завой към

колхозите. Сега е ясно за всички, че петилетката на индустрията и на селското стопанство е петилетка на построяването на социалистическото общество, че хората, които не вярват, че е възможно построяването на социализма в нашата страна, нямат право да приветствуват нашата петилетка.

Руши се и се превръща в прах последната надежда на капиталистите от всички страни, които мечтаят за възстановяване на капитализма в СССР — „свещеният принцип на частната собственост“. Селяните, на които те гледат като на материал, който наторява почвата за капитализма, масово напушат прехваленото знаме на „частната собственост“ и минават върху релсите на колективизма, върху релсите на социализма. Руши се последната надежда за възстановяване на капитализма.

С това, между другото, се и обясняват отчаяните опити на капиталистическите елементи в нашата страна да повдигнат всички сили на стария свят против настъпващия социализъм, опити, които довеждат до изостряне на класовата борба. Капиталът не иска да „враства“ в социализма.

А с това трябва да се обясни оня злобен вой против болшевиизма, който нададоха в последно време верните псета на капитала, разните Струве и Хесеновци, Милюковци и Керенскиевци, Дановци и Абрамовичевци. Шегата ли е да се каже: изчезва последната надежда за възстановяване на капитализма.

За какво още могат да свидетелствуват това бясно озлобение на класовите врагове и този бесен вой на лакеите на капитала, ако не за това, че партията действително одържжя решителна победа на най-трудния фронт на социалистическото строителство?

„Само в този случай — казва Ленин, — ако успее на практика да покаже на селяните предимствата на общественото, колективното, кооперативното, артелното обработване на земята, само ако успее да помогне на селянина чрез кооперативното, артелното, стопанство, само тогава работническата класа, която държи в ръцете си държавната власт, действително ще докаже на селянина своята правота, действително ще привлече на своя страна трайно и на дело многомилионната селска маса“ (т. XXIV, стр. 579).

Така поставя Ленин въпроса за пътищата на привличане многомилionenното селячество към работническата класа, за пътищата на привеждане селяните върху релсите на колхозното строителство.

Изтеклата година показва, че партията успешно се справя с тази задача, като решително преодолява всички и всякакви трудности по този път.

Средните селяни — казва Ленин — в комунистическото общество ще бъдат на наша страна само тогава, когато ние облекчим и подобрим икономическите условия на техния живот. Ако утре ние бихме могли да дадем 100,000 първокласни трактора, да ги снабдим с бензин, да ги снабдим с машинисти (вие прекрасно знаете, че засега това е фантазия), то средният селянин би казал: „аз съм за комунията“ (т. е. за комунизма). Но за да се направи това, трябва по-рано да се победи международната буржоазия, трябва да я заставим тя да ни даде тези трактори или пък трябва да се повдигне нашата производителност дотолкова, че ние сами да можем да ги доставим. Само така ще бъде правилно поставен този въпрос“ (т. XXIV, стр. 170).

Така поставя Ленин въпроса за пътищата на техническото превъоръжаване на средняка, за пътищата на неговото привличане на страната на комунизма.

Изтеклата година показва, че партията успешно се справя и с тази задача. Известно е, че към пролетта на настъпващата 1930 г. ние ще имаме в полетата повече от 60,000 трактора, година след това — над 100,000 трактора, а още след две години повече от 250,000 трактора. Това, което преди няколко години се считаше за „фантазия“, ние имаме сега възможност да го превърнем с лихва в действителност.

Ето къде е причината, че среднякът зави към „комунията“.

Така стои въпросът с третото постижение на партията.

Такива са основните постижения на партията през изтеклата година.

Изводи

Ние вървим с пълна пара по пътя на индустриализацията — към социализма, като оставяме назад нашата вековна „расейска“ изостаналост.

Ние ставаме страна на метала, страна на автомобилизацията, страна на тракторизацията.

И когато качим СССР на автомобил, а мужика на трактор — нека се опитат да ни догонят почтените капиталисти, които се кичат със своята „цивилизация“. Ще видим тогава кои от страните ще може да се „определят“ като изостанали и кои като напреднали.

3 ноември 1929 г.

*„Правда“ бр. 259,
7 ноември 1929 г.*

Подпис: И. Сталин

ДО РЕДАКЦИЯТА НА ВЕСТНИКА НА ОТДЕЛНАТА ДАЛЕКОИЗТОЧНА АРМИЯ „ТРЕВОГА“¹⁴

Братски привет до бойците и командирите от специалната далекоизточна армия, отстояващи правата и интересите на Октомврийската революция срещу посегателствата на китайските помещици и капиталисти!

Следете зорко всяко движение на китайските контрареволуционери, отговаряйте на удара със съкрушителен удар и помагайте по този начин на нашите братя в Китай, на китайските работници и селяни, да строшат ярема на помещиците и капиталистите.

Помнете, че в този тържествен ден с любов мислят за вас милиони трудещи се в СССР, заедно с вас празнувайки великата годишнина и заедно с вас радвайки се на успехите на Отделната далекоизточна армия.

Да живее Октомврийската революция!

Да живее Отделната далекоизточна армия!

Да живеят китайските работници и селяни!

И. Сталин

*„Правда“ брой 259,
7 ноември 1929 г.*

НЕОБХОДИМА ПОПРАВКА

В „Правда“ от 16 декември (брой 296) е напечатана статия без подпис *„Не може ли без бърканица?“* (отдел „Партийно строителство“), в която се критикува едно от положенията на статията *„Уводен очерк по ленинизма“* в „Комсомольская Правда“¹⁵, трактуващо въпроса за най-благоприятните условия за революционен пробив на световния империалистически фронт.

Авторът привежда следния цитат от критикуваната статия: „Ленинизмът учи, че революцията започва на онова място, където империалистическата верига представлява *най-слабо звено*“. Авторът поставя по-нататък *знак на равенство* между тоя цитат и следния цитат от „Економика переходного периода“ от Бухарин: „Крахът на световната капиталистическа система се започна от *най-слабите народностопански системи*“. Авторът привежда след това критическите забележки на Ленин против споменатия цитат от книжката на Бухарин и умозаклучава, че в статията *„Уводен очерк по ленинизма“* в „Комсомольская Правда“ е допусната грешка, аналогична на грешката на Бухарин.

Струва ми се, че авторът на статията *„Не може ли без бърканица?“* е допуснал грешка. В никой случай не трябва да се поставя *знак на равенство* между тезиса „империалистическата верига се скъсва там, където тя е по-слаба“ и тезисът на Бухарин — „империалистическата верига се скъсва там, където народностопанската система е по-слаба“. Защо? Защото в първия случай се

говори за слабост на империалистическата верига, *която трябва да се разкъса*, т. е. за слабост на империалистическите сили, а тук, при Бухарин, става дума за слабост на народностопанската система на страна, *която* (т. е. страна) *трябва да разкъса* веригата на империализма, т. е. за слабост на антиимпериалистическите сили. Това съвсем не е едно и също. Нещо повече — това са два противоположни тезиса.

Според Бухарин излиза, че империалистическият фронт се разкъсва там, където народностопанската система е най-слаба. Това, разбира се, не е вярно. Ако това би било вярно, пролетарската революция би започнала някъде в Централна Африка, а не в Русия. А в статията *„Уводен очерк по ленинизма“* е казано нещо *пряко противоположно* на тезиса на Бухарин, а именно, че империалистическата верига се разкъсва там, където тя (веригата) е по-слаба. И това е съвсем правилно. Веригата на световния империализъм се разкъсва в дадена страна именно защото тя (веригата) е *по-слаба* в дадения момент именно в тази страна. Иначе тя не би се и разкъсала. Иначе меншевиките биха били прави в тяхната борба срещу ленинизма.

А от какво се определя слабостта на империалистическата верига в дадена страна? От наличността на известен минимум промишлено развитие и културност в тази страна. От наличност в нея на известен минимум индустриален пролетариат. От революционността на пролетариата и на пролетарския авангард в тази страна. От наличността в нея на сериозен съюзник на пролетариата (например селяните), способен да тръгне след пролетариата в решителна борба против империализма. Следователно, от съчетаването на условия, които правят неизбежни изолирането и събарянето на империализма в тази страна.

Авторът на статията *„Не може ли без бърканица?“* явно е смесил *две съвсем различни неща*.

И наистина: не може ли без бърканица?

„Правда“ брой 298,
18 декември 1929 г.

Подпис: И. Ст.

**КЪМ ВСИЧКИ ОРГАНИЗАЦИИ И ДРУГАРИ,
ИЗПРАТИЛИ ПРИВЕТСТВИЯ ПО СЛУЧАЙ
50-ГОДИШНИНАТА НА ДР. СТАЛИН**

Вашите поздрави и приветствия отнасям за сметка на великата партия на работническата класа, която ме е родила и възпитала по свой образ и подобие. И именно защото ги отнасям за сметка на нашата славна ленинска партия, осмелявам се да ви отговоря с болшевишка благодарност.

Можете да не се съмнявате, другари, че аз съм готов и занапред да отдам на делото на работническата класа, на делото на пролетарската революция и на световния комунизъм всички свои сили, всички свои способности и ако потрябва, всичката своя кръв, капка по капка.

С дълбоко уважение

И. Сталин

21 декември 1929 г.

*„Правда“ брой 302,
22 декември 1929 г.*

КЪМ ВЪПРОСИТЕ НА АГРАРНАТА ПОЛИТИКА В СССР

Реч, произнесена пред конференцията на аграрниците-марксиста на 27 декември 1929 г.¹⁶

Другари! Основният факт в нашия общественостански живот в настоящия момент, факт, който привлича върху себе си всеобщо внимание, е фактът на колосалния растеж на колхозното движение.

Характерната черта на сегашното колхозно движение е в това, че в колхозите влизат не само отделни групи от беднотата, както беше досега, но в колхозите тръгна в своята маса и среднякът. Това значи, че колхозното движение от движение на отделни групи и прослойки на трудещите се селяни се превърна в движение на милиони и милиони от основната маса на селяните. С това, между другото, трябва да се обясни този от колосално значение факт, че колхозното движение, което при характера на мощна, нарастваща *антикулашка* лавина, смята по пътя си съпротивата на кулака, разбива кулачеството и прокарва път за широко социалистическо строителство в селото.

Но ако ние имаме основание да се гордеем с *практическите* успехи на социалистическото строителство, то не може да се каже същото за успехите на нашата *теоретическа* работа в областта на икономиката изобщо, в областта на селското стопанство в частност. Нещо повече: трябва да се признае, че теоретическата мисъл не догонва нашите практически успехи, че ние имаме известен разрыв между практическите успехи и развитието на теоретическата мисъл. А при това необходимо е теоретическата работа не само да догонва практическата, но

и да я изпреварва, въоръжавайки нашите практики в борбата им за победата на социализма.

Аз не ще се разпростирам тук върху значението на теорията. На вас то е твърде добре известно. Известно е, че теорията, ако тя действително е теория, дава на практиците сила на ориентировката, ясност на перспективата, увереност в работата, вяра в победата на нашето дело. Всичко това има — и не може да няма — грамадно значение за делото на нашето социалистическо строителство. Нешастието е в това, че ние започваме да куцаме именно в тази област, в областта на теоретическата разработка на въпросите на нашата икономика.

А с какво иначе да се обясни фактът, че у нас, в нашия общественно-политически живот, все още намират разпространение различни буржоазни и дребнобуржоазни теории по въпросите на нашата икономика? С какво да се обясни, че тези теории и теорийки не срещат досега необходимия отпор? С какво да се обясни, че редица основни положения на марксистко-ленинската политическа икономия, които са най-сигурната противоотрова против буржоазните и дребнобуржоазни теории, започват да се забравят, не се популяризират в нашия печат, не се издигат, неизвестно защо, на пръв план? Нима е трудно да се разбере, че без непримирима борба против буржоазните теории върху базата на марксистко-ленинската теория е невъзможно да се постигне пълна победа над класовите врагове?

Новата практика ражда нов поход към икономическите проблеми на преходния период. По новому се поставят сега въпросите за непа, за класите, за темповете на строителството, за съюза между работниците и селяните, за политиката на партията. За да не изостанем от практиката, трябва да се заемем още сега с разработката на всички тези проблеми от гледище на новата обстановка. Без това е невъзможно преодоляването на буржоазните теории, които забъркват главите на нашите практики. Без това е невъзможно да се изкоренят тези теории, приели трайност на предразсъдъци. Защото само в борбата против буржоазните предразсъдъци в

теорията е възможно засилване позициите на марксизма-ленинизма.

Разрешете да премина към характеристиката поне на някои от тези буржоазни предразсъдъци, наричани теории, и да покажа тяхната несъстоятелност, като осветля някои основни проблеми на нашето строителство.

I

ТЕОРИЯТА ЗА „РАВНОВЕСИЕТО“

Вие, разбира се, знаете, че сред комунистите все още е разпространена така наречената теория за „равновесието“ между секторите на нашето народно стопанство. Тази теория няма, разбира се, нищо общо с марксизма. Обаче тя, тази именно теория, се пропагандира от редица лица от лагера на десните уклонисти.

Според тази теория се предполага, че ние имаме преди всичко социалистически сектор — това е нещо като сандък — и освен това имаме несоциалистически сектор, ако искате — капиталистически — това е друг сандък. Двата тези сандъка се намират върху различни релси и спокойно се хлъзгат напред, без да се засягат помежду си. От геометрията е известно, че паралелните линии не се срещат. Обаче авторите на тази зебележителна теория мислят, че тези паралелни линии някога ще се срещнат и когато се срещнат, у нас ще се получи социализъм. Тази теория при това изпуска изпредвид, че зад така наречените „сандъци“ стоят класи, а движението на тези „сандъци“ става посредством ожесточена класова борба, борба на живот и смърт, борба по принципа „кой кого“.

Не е трудно да се разбере, че тази теория няма нищо общо с ленинизма. Не е трудно да се разбере, че тази теория обективно има за цел да брани позициите на индивидуалното селско стопанство, да въоръжи кулашките елементи с „ново“ теоретическо оръжие в борбата им против колхозите и да дискредитира позициите на колхозите.

Обаче тя, тази теория, и досега се разпространява в нашия печат. И не може да се каже, че тя среща сериозен отпор, а още по-малко съкрушителен отпор от страна на нашите теоретици. А с какво иначе да се обясни тази несъобразност, ако не с изостаналостта на нашата теоретическа мисъл?

А при това достатъчно е само да се извлече от съкровищницата на марксизма теорията за възпроизводството и да се противопостави тя на теорията на равновесието на секторите, за да не остане от последната теория нито следа. В действителност марксистката теория за възпроизводството учи, че съвременното общество не може да се развива без ежегодно натрупване, а натрупването е невъзможно без ежегодно разширено възпроизводство. Това е ясно и понятно. Нашата едра централизирана социалистическа индустрия се развива съгласно марксистката теория за разширеното възпроизводство, тъй като тя расте ежегодно по своя обем, има своите натрупвания и напредва с колосални крачки.

Но нашата едра индустрия не изчерпва народното стопанство. Напротив, в нашето народно стопанство все още преобладава дребното селско стопанство. Може ли да се каже, че нашето дребно селско стопанство се развива по принципа на разширеното възпроизводство? Не, това не може да се каже. Нашето дребно селско стопанство в по-голямата си част не само не осъществява ежегодно разширеното възпроизводство, но, напротив, то не винаги има възможност да осъществява даже простото възпроизводство. Може ли да се тласка по-нататък с ускорен темп нашата социализирана индустрия, имайки такава селскостопанска база като дребното селско стопанство, неспособно за разширено възпроизводство и представляващо освен това преобладаваща сила в нашето народно стопанство? Не, не може. Може ли Съветската власт и социалистическото строителство в продължение на повече или по-малко дълъг период от време да се базират върху две *разни* основи — върху основата на най-едрата и обединена социалистическа индустрия и върху основата на най-раздробеното и изостанало дребно-стоково селско стопанство? Не, не може. Това кога да

е ще се завърши с пълна разруха на цялото народно стопанство.

Къде е изходът? Изходът е в това, да направим селското стопанство едро, да го направим способно за натрупване, за разширено възпроизводство и по такъв начин да преобразуваме селскостопанската база на народното стопанство.

Но как да го направим едро?

За това има два пътя. Има път *капиталистически*, който се състои в това, да се направи земеделието едро чрез насаждане на капитализма в него, път, който води към осиромашаване на селяните и към развитие на капиталистически предприятия в селското стопанство. Този път ние отхвърляме като път, който е несъвместим със съветското стопанство.

Съществува друг път, път *социалистически*, който се състои в насаждането на колхози и совхози в селското стопанство, път, който води към обединението на дребните селски стопанства в едри колективни стопанства, въоръжени с техника и наука и имащи възможност да се развиват по-нататък, тъй като тези стопанства могат да осъществяват разширено възпроизводство.

Значи, въпросът стои така: или единия път, или другия, или *назад* — към капитализма, или *напред* — към социализма. Никакъв трети път няма и не може да има.

Теорията за „равновесието“ е опит да се набележи трети път. И именно поради това, че тя разчита на един трети (несъществуващ) път, тя е утопична, антмарксистка.

И така, достатъчно беше само да се противопостави марксистката теория за възпроизводството на теорията за „равновесието“ на секторите, за да не остане и следа от последната тази теория.

А защо това не правят нашите аграрници-марксиста? На кого е нужно да се разпространява в нашия печат смешната теория за „равновесието“, а пък марксистката теория за възпроизводството да лежи под миндера?

II

ТЕОРИЯТА ЗА „САМОТЕК“ В СОЦИАЛИСТИЧЕСКОТО СТРОИТЕЛСТВО

Да преминем към втория предразсъдък в политическата икономия, към втората теория от буржоазен тип. Аз имам предвид теорията за „самотек“ в социалистическото строителство, теория, която няма нищо общо с марксизма, но която усърдно се проповядва от другарите от лагера на десничарите.

Авторите на тази теория твърдят приблизително следното. У нас съществуваше капитализъм, индустрията се развиваше на капиталистическа основа, а селото вървеше стихийно, от само себе си, след капиталистическия град, като се преобразяваше по образ и подобие на капиталистическия град. Ако *така* ставаше при капитализма, защо да не може да стане същото и при съветското стопанство? Защо да не може селото, дребното селско стопанство, да тръгне без външно въздействие след социалистическия град и стихийно да се преобрази по образ и подобие на социалистическия град? Въз основа на това авторите на тази теория твърдят, че селото може да тръгне след социалистическия град от само себе си. Оттука въпросът: струва ли си да се горещим по повод образуването на совхози и колхози, струва ли си да си чупим копията, ако селото и така може да тръгне след социалистическия град?

Ето ви още една теория, която обективно има за цел да даде ново оръжие на капиталистическите елементи в селото в борбата им против колхозите.

Антимарксистката същност на тази теория не подлежи на никакво съмнение.

Не е ли странно, че нашите теоретици все още не са намерили свободно време да разпартушинят тази странна теория, която забърква главите на нашите практики-колхозници?

Няма съмнение, че ръководната роля на социалистическия град по отношение на дребностопанското индивидуалистическо село е голяма и неоченима. Върху това именно се и гради преобразуващата роля на индустрията по отношение на земеделието. Но достатъчен ли е този

фактор, за да тръгне самичко дребностопанското село след града по пътя на социалистическото строителство? Не, не е достатъчен.

При капитализма селото вървеше стихийно след града, тъй като капиталистическото стопанство на града и дребностоковото индивидуално стопанство на селянина са в основата си *еднотипни* стопанства. Разбира се, дребното селскостоково стопанство не е още капиталистическо стопанство. Но то в основата си е еднотипно с капиталистическото стопанство, тъй като то се опира върху частната собственост на средствата за производство. Ленин е хиляди пъти прав, когато в своите бележки по повод книжката на Бухарин върху „Икономиката на преходния период“ говори за *стоково-капиталистическата* тенденция на селячеството в противоположност на *социалистическата* тенденция на пролетариата*¹⁷. С това именно се и обяснява, че „дребното производство постоянно, ежедневно, ежечасно, стихийно и в масов мащаб *ражда* капитализъм и буржоазия“¹⁸ (Ленин).

Може ли следователно да се каже, че дребностоковото селско стопанство в основата си е еднотипно със социалистическото производство на града? Очевидно е, че това не може да се каже, без да се скъса с марксизма. Иначе Ленин не би говорил, че „докато ние живеем в дребностопанска селска страна, за капитализма в Русия има по-здрава икономическа база отколкото за комунизма“¹⁹.

Следователно теорията за „самотек“ в социалистическото строителство е гнила, антиленинска теория.

Следователно, за да тръгне дребностопанското село след социалистическия град, необходимо е, освен всичко друго, *да се насаждат* в село едри социалистически стопанства във вид на совхози и колхози като бази на социализма, които могат *да поведат* след себе си, начело със социалистическия град, основните маси на селяните.

Следователно теорията за „самотек“ в социалистическото строителство е антимарксистка теория. Социалисти-

* Курсивът е на Ленин. *И. Ст.*

ческият град може да води след себе си дребностопанското село, не другояче, освен като насажда в селото колхози и совхози и като преобразува селото по нова, социалистическа основа.

Странно е, че антимарксистката теория за „самотек“ в социалистическото строителство не среща досега необходимия отпор от страна на нашите теоретици-аграрници.

III

ТЕОРИЯТА ЗА „УСТОЙЧИВОСТТА“ НА ДРЕБНОТО СЕЛСКО СТОПАНСТВО

Да преминем към третия предразсъдък в политическата икономия, към теорията за „устойчивостта“ на дребното селско стопанство. На всички са известни възраженията на буржоазната политическа икономия против известната теза на марксизма за преимуществото на едрото стопанство над дребното, която теза уж имала сила само в индустрията, но нямала приложение в селското стопанство. Социалдемократическите теоретици от типа на Давид и Херц, които проповядват тази теория, се опитваха при това „да се опрат“ на факта, че дребният селянин е издържлив, търпелив, готов да понесе всякакви лишения само и само да запази своето парче земя, че поради това дребното селско стопанство в борбата си с едрото стопанство в земеделието проявява устойчивост.

Не е трудно да се разбере, че такава „устойчивост“ е по-лоша от всякаква неустойчивост. Не е трудно да се разбере, че тази антимарксистка теория има за цел само едно: възхваляването и заздравяването на капиталистическия строй, разоряващ милионните маси на дребните селяни. И именно поради това, че тя има такава цел, именно поради това марксистите така лесно разбиха тази теория.

Но сега въпросът не е там. Въпросът е в това, че нашата практика, нашата действителност дава нови аргументи против тази теория, а нашите теоретици, чудно нещо, не желаят или не могат да използват това ново оръжие против враговете на работническата класа. Аз имам пред-

вид нашата практика с унищожаването на частната собственост върху земята, нашата практика с национализацията на земята, практика, която освобождава дребния селянин от неговата робска привързаност към своето парче земя и която улеснява по този начин преминаването от *дребното* селско стопанство към *едрото*, колективното стопанство.

В действителност какво е привързвало, привързва и още ще привързва дребния селянин в Западна Европа към неговото дребностоково стопанство? Преди всичко и главно наличието на собствено парче земя, наличието на частна собственост върху земята. Той с години е пестил пари, за да си купи парче земя, той го е купил и, разбира се, не желае да се раздели с него, предпочита да понася всички и всякакви лишения, предпочита да изпадне в диво състояние само и само да защити своето парче земя — основата на неговото индивидуално стопанство.

Може ли да се каже, че този фактор в този му вид продължава да действа и у нас, при съветския строй? Не, не може да се каже. Не може да се каже, тъй като у нас няма частна собственост върху земята и именно поради това, че у нас няма частна собственост върху земята, у нас няма и оная робска привързаност на селянина към земята, каквата има в Западна Европа. А това обстоятелство не може да не улеснява преминаването на дребното селско стопанство върху релсите на колхозите.

Ето къде е една от причините, поради които *едрите* стопанства в село, колхозите в село, при национализираната земя у нас, така лесно успяват да покажат своето *превъзходство* над *дребното* селско стопанство.

Ето къде е великото революционно значение на съветските аграрни закони, които унищожиха абсолютната рента, отмениха частната собственост върху земята и установиха национализацията на земята.

Но от това следва, че ние имаме на свое разположение нов аргумент против буржоазните икономисти, които провъзгласяват устойчивостта на дребното селско стопанство в борбата му с едрото.

А защо този нов аргумент не се използва в достатъчна степен от нашите теоретици по аграрния въпрос в борбата им срещу всевъзможните буржоазни теории?

Провеждайки национализацията на земята, ние изхождахме между другото от теоретическите предпоставки, дадени в третия том на „Капитала“, в известната книга на Маркс „Теория на принадлежната стойност“ и в трудовете на Ленин по аграрния въпрос, които представляват най-богатата съкровищница на теоретическата мисъл. Аз имам предвид теорията за поземлената рента изобщо и теорията за абсолютната поземлена рента в частност. Сега е ясно за всички, че теоретическите положения на тези трудове се потвърдиха блестящо от практиката на нашето социалистическо строителство в града и селото.

Непонятно е само, защо антинаучните теории на „съветските“ икономисти от типа на Чаюновци могат свободно да се разпространяват в нашия печат, а гениалните трудове на Маркс—Енгелс—Ленин върху теорията на поземлената рента и абсолютната поземлена рента не бива да се популяризирват и издигат на пръв план, а трябва да лежат под миндера?

Вие сигурно помните известната брошура на Енгелс „Селският въпрос“. Вие помните, разбира се, с каква голяма предпазливост пристъпва Енгелс към въпроса за привеждането на дребните селяни върху пътя на кооперативното стопанство, върху пътя на колективното стопанство. Позволете да цитирам съответното място от брошурата на Енгелс:

„Ние сме решително на страната на дребния селянин; ние ще правим всичко възможно, за да живее той по-сносно, за да улесним преминаването му към кооперацията в случай че той се реши на това; в случай пък че той не бъде още в състояние да вземе такова решение, ние ще се постареем да му дадем по възможност повече време да си помисли върху това на своето парче земя.“*20

Вие виждате с каква голяма предпазливост пристъпва Енгелс към въпроса за привеждането на индивидуалното селско стопанство върху релсите на колективизма. С какво да се обясни тази на пръв поглед

* Курсивът е мой. И. Ст

преувеличена предпазливост на Енгелс? От какво е изхождал той при това? Очевидно, той е изхождал от наличността на частната собственост върху земята, от факта, че селянинът има „свое парче“ земя, с което той, селянинът, ще бъде трудно да се раздели. Такива са селяните на Запад. Такива са селяните в капиталистическите страни, където съществува частна собственост върху земята. Ясно е, че тук е нужна голяма предпазливост.

Може ли да се каже, че у нас, в СССР, положението е същото? Не, това не може да се каже. Не може, тъй като у нас не съществува частна собственост върху земята, която приковава селянина към неговото индивидуално стопанство. Не може, тъй като у нас съществува национализация на земята, която улеснява преминаването на индивидуалния селянин върху релсите на колективизма.

Ето къде е една от причините на оная сравнителна леснина и бързина, с която напоследък се развива у нас колхозното движение.

Досадно е, че нашите теоретици-аграрници още не са се опитали да разкрият с необходимата яснота тази разлика между положението на селянина у нас и на Запад. А при това такава работа би имала огромно значение не само за нас, съветските дейци, но и за комунистите от всички страни. Защото за пролетарската революция в капиталистическите страни не е безразлично дали още от първите дни на вземането на властта от пролетариата социализмът ще се строи там върху основата на национализацията на земята или без такава основа.

В своята недавнашна статия („Година на велик прелом“*) аз развивах известните аргументи за превъзходството на едрото стопанство в земеделието над дребното стопанство, имайки предвид големите совхози. Няма защо да се доказва, че всички тези аргументи всецяло и напълно се отнасят и до колхозите като едри стопански единици. Аз говоря не само за развитите колхози, които

* Виж настоящия том, стр. 99—113.

имат машинно-тракторна база, но и за първичните колхози, които представляват, така да се каже, мануфактурният период на колхозното строителство и които се опират на селския инвентар. Аз имам предвид ония първични колхози, които сега се създават в районите на повсеместната колективизация и които се опират на простото събиране на селските оръдия за производство.

Да вземем например колхозите в Хопрския район в бившата Донска област. Външно, от гледище на техниката, тези колхози като че ли не се отличават от дребното селско стопанство (малко машини, малко трактори). А при това простото събиране на селските оръдия в недрата на колхозите даде такъв ефект, за който не са и мечтали нашите практики. В какво се изрази този ефект? В това, че преминаването върху релсите на колхозите даде разширение на посевната площ с 30, 40 и 50%. С какво да се обясни този „замайващ“ ефект? С това, че селяните, безсилни в условията на индивидуалния труд, се превърнаха във велика сила, след като събраха своите оръдия и се обединиха в колхози. С това, че селяните получиха възможност да обработват трудно обработваемите в условията на индивидуалния труд изоставени земи и целина. С това, че селяните получиха възможност да вземат целината в ръцете си. С това, че стана възможно да се разработят пустеещите земи, изолираните парчета, синурите и т. н. и др. т.

Въпросът за обработката на изоставените земи и на целината има грамадно значение за нашето земеделие. Вие знаете, че оста на революционното движение в Русия в старо време беше аграрният въпрос. Вие знаете, че една от целите на аграрното движение беше унищожението на малоземието. Мнозина мислеха тогава, че това малоземие е абсолютно, т. е. че в СССР няма повече свободни земи, годни за обработване. А какво се изясни всъщност? Сега е ясно за всички, че в СССР е имало и са оставали с десетки милиони хектара свободни земи. Но селянинът нямаше никаква възможност да ги обработва със своите жалки оръдия. И именно поради това, че той нямаше възможност да обработва целината и изоставените земи, именно поради това той се стремеше към „меките

земи“, към земите, принадлежащи на помешчиците, към земите, удобни за обработка със силите на селския инвентар в условията на индивидуалния труд. Ето в какво се състоеше основата на „малоземието“. Затова не е чудно, че нашият Зърнотръст, въоръжен с трактори, има сега възможност да използва около 20 милиона хектара свободни земи, които не са заети от селяните и не могат да бъдат обработвани чрез индивидуалния труд с инвентара на дребното селско стопанство.

Значението на колхозното движение във всичките негови фази — и в първоначалната му фаза, и в неговата по-развита фаза, когато то е въоръжено с трактори — е в това, че селяните получават сега възможност да използват изоставените земи и целината. В това е тайната на грамадното разширение на посевната площ при преминаването на селяните към колективния труд. В това е една от основите на превъзходството на колхозите над индивидуалното селско стопанство.

Няма защо и да се говори, че превъзходството на колхозите над индивидуалното селско стопанство ще стане още по-безспорно, когато на помощ на първичните колхози в районите на повсеместната колективизация дойдат нашите машинно-тракторни станции и колони, когато самите колхози ще могат да съсредоточат в ръцете си трактори и комбайни.

IV

ГРАДЪТ И СЕЛОТО

Съществува предразсъдък, култивиран от буржоазните икономисти, относно така наречените „ножици“, на който трябва да се обяви безпощадна война, както и на всички други буржоазни теории, които, за съжаление, се разпространяват в съветския печат. Аз имам предвид теорията, че Октомврийската революция била дала на селяните уж по-малко отколко февруарската революция, че Октомврийската революция всъщност нищо не била дала на селяните.

Този предразсъдък едно време се разпространяваше в нашия печат от един „съветски“ икономист. Наистина, той, този „съветски“ икономист, по-късно се отказа от

своята теория (Глас: „Кой е той?“). Той е Громан. Но тази теория беше подхваната от троцкистко-зиновиевската опозиция и използвана против партията. При това няма никакви основания да се твърди, че тя не е разпространена и сега в кръговете на „съветската“ общественост.

Другари, това е много важен въпрос. Той засяга проблемата за взаимоотношенията между града и селото. Той засяга проблемата за унищожаването на противоположността между града и селото. Той засяга извънредно актуалния въпрос за „ножиците“. Ето защо аз мисля, че заслужава да се занимаем с тази странна теория.

Вярно ли е, че селяните нищо не са получили от Октомврийската революция? Да се обърнем към фактите.

Аз имам на ръце известната таблица на известния статистик другаря Немчинов, публикувана в моята статия „На хлебния фронт“.²¹ От тази таблица се вижда, че в дореволюционно време помещиците са „произвеждали“ не по-малко от 600 милиона пуда зърнени храни. Значи *помещиците* тогава са притежавали 600 млн. пуда зърнени храни.

Кулаците са „произвеждали“ тогава 1,900 млн. пуда зърнени храни. Това е твърде голяма сила, с която са разполагали тогава кулаците.

А беднотата и средняците са произвеждали 2,500 млн. пуда зърнени храни.

Такава картина представляваше старото село, селото до Октомврийската революция.

Какви изменения станаха в селото след Октомври? Вземам цифрите от същата таблица. Да вземем например 1927 г. Колко са произвеждали през тази година *помещиците*? Ясно е, че те нищо не са произвеждали и не можеха да произвеждат, тъй като помещиците бяха унищожени от Октомврийската революция. Вие разбирате, че това трябваше да донесе голямо облекчение за селяните, тъй като селяните се освободиха от ярема на помещиците. Това, разбира се, е голяма придобивка за селяните, получена в резултат на Октомврийската революция.

Колко са произвели *кулаците* през 1927 г. ? 600 млн. пуда зърнени храни вместо 1,900 млн. Значи кулаците след Октомврийската революция станаха три пъти по-слаби. Вие разбирате, че това не можеше да не облекчи положението на беднотата и средняците.

А колко са произвели през 1927 г. *беднотата и средняците* ? 4 милиарда пуда вместо 2,500 млн. пуда. Значи беднотата и средняците започнаха да произвеждат след Октомврийската революция 1.5 милиарда пуда зърнени храни повече отколкото преди революцията.

Ето ви факти, които говорят, че бедняците и средняците са получили колосална придобивка от Октомврийската революция.

Ето какво е дала Октомврийската революция на бедняците и средняците.

Как може след това да се твърди, че Октомврийската революция нищо не дала на селяните ?

Но, другари, това не е всичко. Октомврийската революция унищожи частната собственост върху земята, унищожи покупко-продажбата на земята, проведе национализацията на земята. Какво значи това ? Това значи, че селянинът, за да произвежда зърнени храни, съвсем няма нужда да купува земя. По-рано той с години спестяваше средства, за да придобие земя, затъваше в дългове, заробваше се, само и само да придобие земя. Разходите по покупката на земята, разбира се, падаха върху производствената стойност на зърнените храни. Сега селянинът няма нужда от това. Сега той може да произвежда храни, без да купува земя. Облекчава ли това или не облекчава селянина ? Ясно е, че облекчава.

По-нататък. До последно време селянинът беше принуден да човърка земята със стария инвентар чрез индивидуален труд. На всеки е известно, че индивидуалният труд, въоръжен със стари, сега вече негодни производствени оръдия, не дава такъв доход, който е необходим, за да живее селянинът сносно, да повдига систематически материалното си положение, да развива своята култура и да излезе на широкия път на социалистическото строителство. Сега, след бързото развитие на колхозното движение, селяните имат възможност да обединят труда си

с труда на своите съседи, да се обединят в колхози, да разорат целината, да използват изоставената земя, да получат машина и трактор и по такъв начин да повдигнат производителността на своя труд два пъти, ако не и три пъти. А какво значи това? Това значи, че селянинът сега има възможност благодарение на обединението в колхози да произвежда много повече отколкото по-рано, при същото изразходване на труд. Това значи, следователно, че производството на зърнени храни става много по-евтино, отколкото е било до последно време. Това значи, най-после, че при стабилност на цените селянинът може да получи за храните си много повече, отколкото е получавал досега.

Как може след всичко това да се твърди, че Октомврийската революция не дала придобивки на селяните?

Нима не е ясно, че хората, които говорят такава небивалица, явно лъжат против партията, против Съветската власт?

Но какво следва от всичко това?

От това следва, че въпросът за „ножиците“, въпросът за ликвидирането на „ножиците“ трябва да бъде поставен сега по новому. От това следва, че ако колхозното движение расте и занаят със сегашния темп, „ножиците“ ще бъдат унищожени в най-близко време. От това следва, че въпросът за отношенията между града и селото се поставя върху нова почва, че противоположността между селото и града ще изчезва с ускорен темп.

Това обстоятелство, другари, има огромно значение за цялото наше строителство. То преобразява психологията на селянина и го обръща с лице към града. То създава почва за унищожаването на противоположността между града и селото. То създава почва, щото лозунгът на партията „с лице към селото“ да се допълва с лозунга на селяните-колхозници „с лице към града“.

И в това няма нищо чудно, тъй като селянинът получава сега от града машина, трактор, агроном, организатор, най-после, непосредствена помощ за борба срещу кулачеството и за неговото преодоляване. Старият тип селянин с неговото зверско недоверие към града, като

към грабител, отстъпва на заден план. Той се сменя от новия селянин, от селянина-колхозник, който гледа на града с надежда да получи оттам реална *производствена* помощ. На смяна на стария тип селянин, който се бои да не изпадне до положението на беднотата и само крадешката се издига до положението на кулака (може да го лишат от избиращелно право!), идва новият селянин, който има нова перспектива — да влезе в колхоза, да се изкубне от мизерията и мрака върху широкия път на стопанския културен подем.

Ето как се изменя работата, другари.

Толкова по-досадно е, другари, че нашите теоретици-аграрници не са взели всички мерки, за да разбият и изкоренят всевъзможните буржоазни теории, които се опитват да развенчаят завоеванията на Октомврийската революция и растящото колхозно движение.

V

ЗА ПРИРОДАТА НА КОЛХОЗИТЕ

Колхозите като стопански *тип* са една от формите на социалистическото стопанство. В това не може да има никакво съмнение.

Тук един от ораторите държал реч, в която развенчавал колхозите. Той уверявал, че колхозите като стопански организации нямали нищо общо със социалистическата стопанска форма. Аз трябва да заявя, другари, че такава характеристика на колхозите е свършено неправилна. Не може да има съмнение, че тя, тази характеристика, няма нищо общо с действителността.

От какво се определя типът на стопанството? Очевидно, от отношенията на хората в процеса на производството. От какво ли друго би могло да се определи типът на стопанството? Но нима в колхозите има класа от хора, собственици на средствата за производство, и класа от хора, лишени от тези средства за производство? Нима в колхозите има класа на експлоататори и класа на експлоатирувани? Нима колхозът не представлява обобществяване на основните средства на производството за

обработване на земя, която принадлежи на държавата? Какво основание има да се твърди, че колхозите като стопански тип не са една от формите на социалистическото стопанство?

Разбира се, в колхозите има противоречия. Разбира се, в колхозите съществуват индивидуалистически и даже кулашки остатъци, които още не са отпаднали, но които непременно ще отпаднат с течение на времето, с укрепването на колхозите, с тяхното машинизиране. Но нима може да се отрича, че колхозите, взети като цяло, с техните противоречия и недостатъци, колхозите като *стопански* факт представляват в основата си новия път на развитие на селото, пътя на *социалистическото* развитие на селото, в *противоположност* на кулашкия, *капиталистическия* път на развитие? Нима може да се отрича, че колхозите (аз говоря за колхозите, а не за лъжеколхозите) при нашите условия са основата и огнището на социалистическото строителство в село, израснали в отчаяни борби против капиталистическите елементи?

Не е ли ясно, че опитите на някои другари да развенчаят колхозите и да ги обявят за буржоазна форма на стопанство са лишени от всякакво основание?

В 1923 г. у нас нямаше още масово колхозно движение. Ленин в брошурата си „За кооперацията“ имаше предвид всички видове на кооперацията, и нисшите ѝ форми (за общи доставки и продажби), и висшите (колхозната форма). Какво казваше той тогава за кооперацията, за кооперативните предприятия? Ето един цитат от брошурата на Ленин „За кооперацията“:

„При нашия съществуващ строй кооперативните предприятия се различават от частнокапиталистическите предприятия, като предприятия колективни, но те *не се различават** от социалистическите предприятия. ако те са основани върху земя и средства за производство, принадлежащи на държавата, т. е. на работническата класа“ (т. XXVII, стр. 396).

Значи, Ленин взема кооперативните предприятия не сами по себе си, а във връзка с нашия съществуващ строй, във връзка с това, че те функционират върху

* Курсивът е мой, И. Ст.

земя, която принадлежи на държавата, в страна, където средствата за производство принадлежат на държавата, и разглеждайки ги в такава връзка, Ленин твърди, че кооперативните предприятия не се различават от социалистическите предприятия.

Така говори Ленин за кооперативните предприятия изобщо.

Не е ли ясно, че с толкова по-голямо основание може да се каже същото за днешните колхози?

С това между другото се обяснява, че Ленин счита „простия растеж на кооперацията“ при нашите условия „тъждествен с растежа на социализма“.

Вие виждате, че развенчавайки колхозите, гореспоненатият оратор е допуснал извънредно груба грешка против ленинизма.

От тази грешка произтича друга негова грешка — относно класовата борба в колхозите. Ораторът описвал с такива ярки краски класовата борба в колхозите, че може да се помисли, че класовата борба в колхозите *не се различава* от класовата борба извън колхозите. Нещо повече, може да се помисли, че тя там става още по-ожесточена. Впрочем не само споменатият оратор греши по този въпрос. Брътвежът за класовата борба, писъкът и крясъкът за класовата борба в колхозите са сега характерна черта на всички наши „леви“ крескачи. При това най-комичното във всички тези писък е това, че тези крескачи „виждат“ класовата борба там, където я няма или почти я няма, но не я виждат там, където тя съществува и взема много остри форми.

Има ли елементи на класова борба в колхозите? Да, има. Не може да няма елементи на класова борба в колхозите, ако там се запазват още остатъци от индивидуалистическа или даже кулашка психология, ако там има още известно неравенство. Може ли да се каже, че класовата борба в колхозите е равнозначна на класовата борба извън колхозите? Не, не може. Грешката на нашите „леви“ фразьори се състои именно в това, че те не виждат тази разлика.

Какво значи класова борба *извън* колхозите, до образуването на колхозите? Това значи — борба с кулака,

който *владее* оръдията и средствата за производство и *заробва* беднотата с помощта на тези оръдия и средства за производство. Тази борба представлява борба не на живот, а на смърт.

А какво значи класова борба *върху базата* на колхозите? Това значи преди всичко, че кулакът е разбит и лишен от оръдия и средства за производство. Това значи, второ, че бедняците и средняците са обединени в колхози върху базата на обобществяването на основните оръдия и средства за производство. Това значи, най-после, че въпросът тук се касае до борбата между членове на колхозите, едни от които още не са се освободили от индивидуалистическите и кулашките остатъци и се опитват да използват за себе си съществуващото известно неравенство в колхозите, а другите желаят да изгонят от колхозите тези остатъци и това неравенство. Не е ли ясно, че само слепците не могат да видят разликата между класовата борба върху базата на колхозите и класовата борба извън колхозите?

Би било погрешно да се мисли, че щом като са дадени колхозите, дадено е всичко необходимо за построяването на социализма. Толкова по-погрешно би било да се мисли, че членовете на колхозите вече са станали социалисти. Не, ще трябва още много да се поработи, за да се превъзпита селянинът-колхозник, да се измени неговата индивидуалистическа психология и да се направи от него истински труженик на социалистическото общество. И това ще бъде направено толкова по-скоро, колкото по-скоро бъдат механизирани колхозите, колкото по-скоро те бъдат тракторизирани. Но това никак не намалява огромното значение на колхозите като лостове за социалистическото преобразуване на селото. Великото значение на колхозите се състои именно в това, че те са основната база за прилагането на машини и трактори в земеделието, че те са основната база за превъзпитаването на селянина, за преработването на неговата психология в духа на социализма. Ленин беше прав, когато казваше:

„Преработването на дребния земеделец, преработването на цялата му психология и навиците му е дело, което изисква цели

поколения. Да реши този въпрос по отношение на дребния земе-
владделец, да оздрави, така да се каже, цялата му психология може
само материалната база, техниката, прилагането на трактори и ма-
шини в земеделието в масов мащаб, електрификация в масов ма-
щаб“ (том XXVI, стр. 239).

Кой може да отрича, че колхозите са оная именно
форма на социалистическото стопанство, чрез която само
може да се приобщят многомилionите дребни селяни
към машините и тракторите като към лостове за стопан-
ски подем, като към лостове за социалистическото раз-
витие на селското стопанство?

Всичко това са забравили нашите „леви“ фразьори.
Това е забравил и нашият оратор.

VI

КЛАСОВИТЕ ИЗМЕНЕНИЯ И ЗАВОЯТ В ПОЛИТИКАТА НА ПАРТИЯТА

Най-последно, въпросът за класовите изменения и за
настъплението на социализма против капиталистическите
елементи в селото.

Характерната черта на нашата работа през послед-
ната година е това, че ние, като партия, като Съветска
власт:

а) предприехме широко настъпление по целия фронт
против капиталистическите елементи в селото,

б) това настъпление даде и продължава да дава,
както е известно, твърде чувствителни *положителни*
резултати.

Какво значи това? Това значи, че ние преминахме
от политиката на *ограничаване* експлоататорските тен-
денции на кулачеството към политиката на *ликвидиране*
кулачеството като класа. Това значи, че ние извършихме
и продължаваме да вършим един от решителните завои
в цялата наша политика.

Доскоро партията стоеше върху позицията на *огра-
ничаване* експлоататорските тенденции на кулачеството.
Известно е, че тази политика беше провъзгласена още
на VIII партиен конгрес. Тя, тази именно политика, беше от-
ново провъзгласена при въвеждането на непа и на XI конгрес

на нашата партия. Всички си спомнят известното писмо на Ленин до Преображенски²² (1922 г.), в което той отново се възвръща към въпроса за необходимостта от провеждането на такава именно политика. Тя бе, най-после, потвърдена от XV конгрес на нашата партия. Нейне и провеждахме до последно време.

Правилна ли беше тази политика? Да, тя беше безусловно правилна. Можехме ли ние преди пет или преди три години да предприемем такава настъпление против кулачеството? Можехме ли тогава да разчитаме на успех на такава настъпление? Не, не можехме. Това щеше да бъде най-опасен авантюризъм. Това щеше да бъде най-опасна игра на настъпление. Защото ние сигурно щяхме да се провалим в това дело и проваляйки се, щяхме да укрепим позициите на кулачеството. Защо? Затова защото ние още няхахме ония опорни пунктове в селото във вид на широка мрежа от совхози и колхози, на които бихме могли да се опрем при решителното настъпление против кулачеството. Затова защото ние няхахме тогава възможност да заменим капиталистическото производство на кулака със социалистическото производство на колхозите и совхозите.

През 1926—1927 г. зиновиевско-троцкистката опозиция усилено натрапваше на партията политиката на незабавно настъпление против кулачеството. Партията не се впусна в тази опасна авантюра, защото тя знаеше, че сериозни хора не могат да си позволят игра на настъпление. Настъплението против кулачеството е сериозна работа. То не трябва да се смесва с декламациите против кулачеството. То не трябва също да се смесва с политиката на дращене с кулачеството, която зиновиевско-троцкистката опозиция усилено натрапваше на партията. Да се настъпва против кулачеството — значи да се разбие кулачеството и да се ликвидира то като класа. Вън от тези цели настъплението е декламация, дращене, празен шум, всичко, каквото искате, само не истинско большевишко настъпление. Да се настъпва против кулачеството — това значи да се подготвим към това дело и да ударим кулачеството, но да го ударим така, че то да не може повече да се изправи на краката си. Това

ние, болшевиките, наричаме истинско настъпление. Можем ли да предприемем преди пет или преди три години такова настъпление и да разчитаме на успех? Не, не можем.

И действително, кулакът произвеждаше в 1927 г. повече от 600 милиона пуда зърнени храни, а от това количество въвн от селото, на пазара, изкарваше около 130 млн. пуда. Това е доста сериозна сила, за която не може да не се държи сметка. А колко произвеждаха тогава нашите колхози и совхози? Около 80 млн. пуда, от които на пазара (във вид на стоково зърно) се изкарваше около 35 млн. пуда. Съдете сами, можем ли ние да *заменим* тогава кулашкото производство и кулашкото стоково зърно с производството и стоковото зърно на нашите колхози и совхози? Ясно е, че не можем.

Какво значи при такива условия да се предприеме решително настъпление против кулачеството? Това значи непременно да се провалим, да усилим позициите на кулачеството и да останем без зърнени храни. Ето защо ние не можем и не трябваше да предприемаме тогава настъпление против кулачеството, въпреки авантюристическите декламации на зиновиевско-троцкистката опозиция.

А как е сега? Как стои въпросът сега? Сега ние имаме достатъчна материална база, за да ударим кулачеството, да слоим неговата съпротива, да го ликвидираме като класа и да *заменим* неговото производство с производството на колхозите и совхозите. Известно е, че в 1929 г. производството на зърнени храни в колхозите и совхозите беше не по-малко от 400 млн. пуда (с 200 млн. пуда по-малко отколкото общото производство на кулашкото стопанство в 1927 г.). Известно е по-нататък, че в 1929 г. колхозите и совхозите дадоха зърнени стоки повече от 130 млн. пуда (т. е. повече отколкото кулакът в 1927 г.). Известно е, най-после, че в 1930 г. общото производство на зърнени храни на колхозите и совхозите ще бъде не по-малко от 900 млн. пуда (т. е. повече отколкото общото производство на кулака в 1927 г.), а зърнени стоки те ще дадат не по-

малко от 400 млн. пуда (т. е. несравнено повече отколкото кулакът в 1927 г.).

Такова е положението сега у нас, другари.

Ето какво разместване е станало в икономиката на нашата страна.

Сега ние имаме, както виждате, материална база за да заменим кулашкото производство с производството на колхозите и совхозите. Ето защо нашето настъпление против кулачеството има сега несъмнен успех.

Ето как трябва да се настъпва против кулачеството, ако се говори за истинско настъпление, а не се ограничаваме с празни декламации против кулачеството.

Ето защо напоследък ние преминахме от политиката на *ограничаване* експлоататорските тенденции на кулачеството към политиката на *ликвидиране кулачеството като класа*.

А как стои въпросът с политиката на разкулачването, може ли да се допусне разкулачване в районите на повсеместната колективизация? — запитват от разни страни. Смешен въпрос! Разкулачването не трябваше да се допуска, докато ние стояхме на гледището за ограничаване експлоататорските тенденции на кулачеството, докато няхаме възможност да преминем в решително настъпление против кулачеството, докато няхаме възможност да заменим кулашкото производство с производството на колхозите и совхозите. Тогава политиката, която считаше разкулачването за недопустимо, беше необходима и правилна. А сега? Сега работата е друга. Сега ние имаме възможност да поведем решително настъпление против кулачеството, да слоим неговата съпротива, да го ликвидираме като класа и да заменим неговото производство с производството на колхозите и совхозите. Сега разкулачването се извършва от самите бедняшко-средняшки маси, които осъществяват повсеместната колективизация. Сега разкулачването в районите на повсеместната колективизация не е вече проста административна мярка. Сега разкулачването там е съставна част от образуването и развитието на колхозите. Ето защо смешно и несериозно е да се приказва сега на-

дълго и нашироко за разкулачването. Като се отреже главата, за косите не плачат.

Не по-малко смешен изглежда и другият въпрос: може ли да се допусне кулакът в колхоза. Разбира се, че той не трябва да се допуска в колхоза. Не трябва, защото той е заклет враг на колхозното движение.

VII

ИЗВОДИ

Това са, другари, шестте главни въпроса, които теоретическата работа на нашите аграрници-марксиста не може да заобиколи.

Значението на тези въпроси е преди всичко в това, че тяхното марксистко разработване дава възможност да се изкоренят всевъзможните буржоазни теории, разпространявани понякога — за наш срам — от наши другари-комунисти, и които теории забъркват главите на нашите практики. А тези теории отдавна трябваше да се изкоренят и захвърлят. Защото само с безпощадна борба против тези теории може да израсте и укрепне теоретическата мисъл на аграрниците-марксиста.

Значението на тези въпроси е, най-после, в това, че те придават нов облик на старите проблеми на икономиката на преходния период.

По нов начин се поставя сега въпросът за непа, за класите, за колхозите, за икономиката на преходния период.

Трябва да се разкрие грешката на ония, които разбират непа като отстъпление, и само като отстъпление. В действителност Ленин още при въвеждането на непа казваше, че непът не се изчерпва с отстъплението, че той означава същевременно подготвяне на ново решително настъпление против капиталистическите елементи на града и селото.

Трябва да се разкрие грешката на ония, които мислят, че непът е нужен само за връзка между града и селото. На нас не е нужна каквато и да е връзка между града и селото. На нас е нужна такава връзка, която осигурява:

победата на социализма. И ако ние се придържаме към непа, то е само затова, защото той служи на делото на социализма. А когато той престане да служи на делото на социализма, ние ще го пратим по дяволите. Ленин казваше, че непът е въведен сериозно и за дълго време. Но той никога не е казал, че непът е въведен завинаги.

Трябва също така да се постави въпросът за популяризирането на марксистката теория на възпроизводството. Трябва да се разработи въпросът за схемата, за построяване баланса на нашето народно стопанство. Това, което е публикувало Централното статистическо управление в 1926 г. като баланс на народното стопанство, не е баланс, а игра с цифри. Негоден е също и начинът, по който Базаров и Громан разглеждат проблемата за баланса на народното стопанство. Схема за баланса на народното стопанство на СССР трябва да изработят революционните марксисти, ако те въобще искат да се занимават с разработката на въпросите на икономиката на преходния период.

Ще бъде добре, ако нашите марксисти-икономисти отделят специална група за разработване проблемите на икономиката на преходния период в новата им постановка при днешния етап на развитие.

*„Правда“ № 309,
29 декември 1929 г.*

ПИСМО ДО А. М. ГОРКИ

Скъпи Алексей Максимович!

Куп извинения и молба да не ме ругаете заради закъснелия (твърде много закъснелия!) отговор. Претрупан съм до безобразие. Освен това — боледувах малко. Това, разбира се, не може да ме оправдае. Но да обясни донякъде — може.

1) Ние не можем без самокритика. Съвсем не можем, Алексей Максимович. Без нея неизбежни са застои, загниване на апарата, разрастване на бюрократизма, подкопаване творческия почин на работническата класа. Разбира се, самокритиката дава материал на враговете. В това Вие сте напълно прави. Но пък тя дава материал (и тласък) за нашето придвижване напред, за разгръщане строителната енергия на трудещите се, за развиване на съревнованието, за ударни бригади и т. н. Отрицателната страна се покрива и препокрива от положителната.

Възможно нашият печат изтъква нашите недостатъци твърде силно, а понякога дори (неволно) ги афишира. Това е възможно и дори е вероятно. И това, разбира се, е лошо. Затова Вие искате да се уравнишават (бих казал — да се препокрият) нашите недостатъци с нашите постижения. И по това Вие, разбира се, сте прави. Този пропуск ние ще го изправим непременно и неотложно. В това може да не се съмнявате.

2) Младежта у нас е различна. Има хленчовци, изморени, отчаяли се (като Зенин). Има бодри, жизнера-

достни, със силна воля и с неукротим стремеж да се постигне победа. Не може да бъде сега, когато разкъсваме старите връзки в живота и строим нови, когато се рушат привичните пътища и пътечки и се прокарват нови, непривични, когато цели групи от населението, живели в доволство, дерайлират и излизат от строя, очиствайки пътя за милиони по-рано измъчвани и преследвани хора — не може да бъде младежта да представлява еднородна маса съчувстващи на нас хора, да няма в нея разслоение, разкол. Първо, сред младежта има синове на богатички родители. Второ, ако дори вземем своята (по социално положение) младеж, не всеки има достатъчно нерви, сила, характер, разбиране, за да възприеме картината на грандиозно рушене на старото и на трескав строеж на новото като картина на *необходимото* и значи *желателното*, малко приличаща при това на райска идилия на „всеобщо благополучие“, която е длъжна да даде възможност човек да си „отпочине“, да се „наслади на щастието“. Ясно е, че при такава „главоломна блъсканица“ у нас не може да няма уморени, измъчени, износени, отчаяли се, отдръпващи се, най-сетне — дезертиращи към лагера на враговете. Това са неизбежни „издръжки“ на революцията.

Основното се състои сега в това, че сред младежта дават тон не хленчовците, а нашите смели комсомолци, ядрото на новото, многочислено племе болшевики — разрушители на капитализма, болшевики — строители на социализма, болшевики — освободители на всички потиснати и поробени. В това е нашата сила. В това е и залогът за нашата победа.

3) Това, разбира се, не значи, че не трябва да се стараем да намалим броя на охкащите, хленчещите, съмняващите се и т. н. чрез организиране на идейно (и всякакво друго) въздействие върху тях. Напротив, една от главните задачи на нашата партия, на нашите културни организации, на нашия печат, на нашите Съвети се състои в това, да организират това въздействие и да постигнат сериозни резултати. Затова ние (нашите приятели) напълно приемаме Вашите предложения:

а) да се организира списание „За рубежом“²³,

б) да се издадат редица популярни сборници за „Гражданската война“, като се привлекат за работа А. Толстой и други художници на перото.

Необходимо е само да се прибави при това, че нито едно от тези предприятия не може да се даде под ръководството на Радек или на някого от неговите приятели. Работата не е в добрите намерения на Радек или в неговата добросъвестност. Работата е в логиката на фракционната борба, от която (т. е. борба) той и неговите приятели не са се отказали напълно (останали са някои важни разногласия, които ще ги тласкат към борба). Историята на нашата партия (и не само историята на нашата партия) учи, че логиката на нещата е по-силна от логиката на човешките намерения. По-правилно ще бъде, ако ръководството на тези предприятия възложим на политически твърди другари, а Радек и неговите приятели привлечем като сътрудници. Така ще бъде по-правилно.

4) След като обсъдихме сериозно въпроса за организиране на специално списание „О войне“, ние дойдохме до заключението, че няма сега основания за издаване на такова списание. Ние мислим, че по-целесъобразно ще бъде въпросите във връзка с войната (аз говоря за *империалистическата* война) да се разглеждат в съществуващите *политически* списания. Още повече, че въпросите във връзка с *войната* не бива да се откъсват от въпросите на *политиката*, израз на която се явява войната.

Що се отнася до разкази за войната, такива ще трябва да се печатат с голям подбор. На книжния пазар има маса художествени разкази, рисуващи „ужасите“ на войната и внушаващи отвращение към *всяка* война (не само към *империалистическата*, но и към *всяка* друга). Това са буржоазно-пасифистически разкази, които нямат голяма цена. На нас са ни нужни такива разкази, които привеждат читателите от ужасите на *империалистическата* война към необходимостта от преодоляване на *империалистическите* правителства, които организират такива войни. Освен това ние, разбира се, не сме

против *всяка* война. Ние сме *против* империалистическата война като контрареволуционна война. Но ние сме *за* освободителната, антиимпериалистическата, революционната война, въпреки че такава война, както се знае, не само не е свободна от „ужасите на кръвопролитие“, но дори изобилствува с такива.

Струва ми се, че установката на Воронски, който се готви за поход против „ужасите“ на войната, се различава малко от установката на буржоазните пасифисти.

5) Вие сте свършено прав, че у нас, в нашия печат, цари голяма неразбория по въпросите на антирелигиозната пропаганда. Допускат се понякога свръхестествени глупости, които наливат вода в мелницата на враговете. В тази област предстои огромна работа. Но аз още не съм успял да поговоря с другарите-антирелигиозници относно Вашите предложения. Ще Ви напиша по този въпрос следующия път.

6) Молбата на Камегулов не мога да удовлетвори. Нямам време! Освен това, що за критик съм аз, дявол да ме вземе!

Всичко.

Здраво стискам ръката Ви и Ви желая здраве.

Благодаря за поздрава.

И. Сталин

Казват, че Ви е нужен лекар от Русия. Вярно ли? Кого именно искате? Напишете — ще изпратим.

И. Ст.

17 януари 1930 г.

Печата се за пръв път

ПО ВЪПРОСА ЗА ПОЛИТИКАТА НА ЛИКВИДИРАНЕ КУЛАЧЕСТВОТО КАТО КЛАСА

В брой 16 на „Красная Звезда“²⁴ в статията „Ликвидиране кулачеството като класа“, която въобще е безспорно правилна, са допуснати две неточности във формулировките. Мисля, че е необходимо да се поправят тези неточности.

1. В статията е казано:

„През възстановителния период ние провеждахме политика на ограничаване капиталистическите елементи в града и селото. От началото на реконструктивния период ние преминахме от политиката на ограничаване към политиката на тяхното изместване.“

Това твърдение не е вярно. Политиката на ограничаване капиталистическите елементи и политиката на тяхното изместване не са две различни политики. Това е една и съща политика. Изместването на капиталистическите елементи в селото е неизбежен резултат и *съставна* част от политиката на ограничаване капиталистическите елементи, от политиката на ограничаване експлоататорските тенденции на кулачеството. Изместването на капиталистическите *елементи* в селото не бива да се приравнява с изместването на кулачеството като *класа*. Изместването на капиталистическите елементи в селото е изместване и преодоляване на *отделни части* на кулачеството, които не са издържали данъчното облагане, не са издържали системата на ограничителните мерки на Съветската власт. Ясно е, че политиката на ограничаване експлоататорските тенденции на кулачеството, поли-

тиката на ограничаване капиталистическите елементи в селото не може да не води към изместването на отделни части на кулачеството. Затова изместването на отделни части на кулачеството не може да бъде разглеждано иначе освен като неизбежен резултат и съставна част от политиката на ограничаване капиталистическите елементи в селото.

Тази политика ние водехме не само през периода на възстановяването, но и през периода на реконструкцията, и през периода след XV конгрес (декември 1927 г.), и през периода на XVI конференция на нашата партия (април 1929 г.), както и след тази конференция чак до лятото на 1929 г., когато у нас настъпи периодът на повсеместната колективизация, когато настъпи *прелом* към политиката на *ликвидиране* кулачеството като *класа*.

Ако разгледаме най-важните документи на партията, като започнем макар и от XIV конгрес през декември 1925 г. (виж резолюцията по отчета на ЦК²⁶) и свършим с XVI конференция през април 1929 г. (виж резолюцията „За пътищата на подема на селското стопанство“²⁶), то не можем да не забележим, че тезисът за „ограничаване експлоататорските тенденции на кулачеството“ или за „ограничаване развитието на капитализма в село“ върви всякога *наред* с тезиса за „изместването на капиталистическите елементи в селото“, за „преодоляване капиталистическите елементи в селото“.

Какво означава това?

Това означава, че партията *не отделя* изместването на капиталистическите елементи в селото от политиката на ограничаване експлоататорските тенденции на кулачеството, от политиката на ограничаване капиталистическите елементи в селото.

XV партийен конгрес, както и XVI конференция, стоят всецяло върху базата на политиката за „ограничаване експлоататорските стремежи на селскостопанската буржоазия“ (резолюцията на XV конгрес „За работата в селото“²⁷), върху базата на политиката за „вземане нови мерки, ограничаващи развитието на капитализма в селото (виж също там), върху базата на политиката за „решително ограничаване експлоататорските тенденции на

кулака“ (виж резолюцията на XV конгрес по петилетката²⁸), върху базата на политиката за „настъпление против кулака“ в смисъл на „преминаване към по-нататъшно, по-систематично и по-настойчиво ограничаване на кулака и на частника“ (виж също там), върху базата на политиката за „още по-решително стопанско изместване“ „елементите на частно-капиталистическото стопанство“ в града и селото (виж резолюцията на XV конгрес по отчета на ЦК²⁹).

Значи, а) авторът на споменатата статия не е прав, като представя политиката на ограничаване капиталистическите елементи и политиката на тяхното изместване като две различни политики. Фактите говорят, че ние имаме тука работа с една обща политика на ограничаване капитализма, съставна част от която и неин резултат е изместването на отделни части на кулачеството.

Значи, б) авторът на споменатата статия не е прав, като твърди, че изместването на капиталистическите елементи в селото се е започнало едва през периода на реконструкцията, през периода на XV конгрес. В действителност изместването ставаше и до XV конгрес, през периода на възстановяването, и след XV конгрес, през периода на реконструкцията. През периода на XV конгрес политиката на ограничаване експлоататорските тенденции на кулачеството беше само усилена с нови допълнителни мерки, във връзка с което трябваше да се усили и изместването на отделни части на кулачеството.

2. В статията се казва:

„Политиката на ликвидиране кулачеството като класа всецяло произтича от политиката на изместване капиталистическите елементи и е продължение на тази политика през новия етап“.

Това твърдение е неточно и затова — невярно. Ясно е, че политиката на ликвидиране кулачеството като класа не можеше да падне от небето. Тя беше подготвена от целия предидущ период на ограничаване, а значи и на изместване на капиталистическите елементи в селото. Но това още не значи, че тя не се отличава *коренно* от политиката на ограничаване (и изместване) на капиталистическите елементи в селото, че тя е уж *продължение*

на политиката на ограничаването. Да се говори така, както говори нашият автор — значи да се отрича наличността на *прелом* в развитието на селото, като се почне от лятото на 1929 г. Да се говори така — значи да се отрича фактът, че ние извършихме през този период *поврат* в политиката на нашата партия в село. Да се говори така — значи да се създаде известно идеологическо прикритие за десните елементи в нашата партия, които сега се залавят за решенията на XV конгрес против *новата* политика на партията така, както на времето си Фрумкин се държеше за решенията на XIV конгрес против политиката на насаждане колхозите и совхозите.

От какво изхождаше XV конгрес, като провъзгласи усиление политиката на ограничаване (и изместване) на капиталистическите елементи в селото? От това, че въпреки това ограничаване на кулачеството, кулачеството като *класа* все пак *трябваше да остане* до известно време. *На това основание* XV конгрес остави в сила закона за арендуването на земята, като прекрасно знаеше, че арендаторите в масата си са кулаци. *На това основание* XV конгрес остави в сила закона за наемния труд в село, като настояваше за неговото точно прилагане. *На това основание* още един път беше подчертана недопустимостта на разкулачването. Противоречат ли тези закони и тези постановления на политиката за *ограничаване* (и изместване) на капиталистическите елементи в селото? Безусловно — *не*. Противоречат ли тези закони и тези постановления на политиката за *ликвидиране* кулачеството като *класа*? Безусловно — *да!* Значи тези закони и тези постановления ще трябва сега да се турят настрана в районите на повсеместната колективизация, чиято сфера на разпространение расте не с дни, а с часове. Впрочем, те са вече турени настрана от самия ход на колхозното движение в районите на повсеместната колективизация.

Може ли след това да се твърди, че политиката на ликвидиране кулачеството като *класа* е *продължение* на политиката на ограничаване (и изместване) на капиталистическите елементи в село? Ясно е, че не може.

Авторът на поменатата статия забравя, че не може да се измести класата на кулаците като класа с мерки от данъчно и всякакво друго ограничаване, *като се оставят в ръцете на тази класа оръдията на производството с правото на свободно ползуване от земята и като се запазва в нашата практика законът за наемния труд в село, законът за арендата, забраняването на разкулачването.* Авторът забравя, че при политиката на ограничаване експлоататорските тенденции на кулачеството може да се разчита на изместване само на отделни части от кулачеството, нещо, което не противоречи, а, напротив, предполага *запазването* до известно време на кулачеството като класа. За да се измести кулачеството като класа — за това е недостатъчна политиката на ограничаване и изместване на отделни негови части. За да се измести кулачеството като класа, трябва *да се сломи* в открит бой съпротивата на тази класа и *да се лишат* от производствените източници на своето съществуване и развитие (свободно ползуване от земя, оръдия на производството, аренда, право на наемане труд и т. н.).

Това именно е *поврат* към политиката на ликвидиране кулачеството като класа. Без това разговорите за изместване на кулачеството като класа са празна дрънканица, угодна и изгодна само за привържениците на десния уклон. Без това е немислима никаква сериозна, а още повече повсеместна колективизация на селото. Това добре разбраха бедняците и средняците в нашето село, които гromят кулачеството и осъществяват повсеместната колективизация. Както изглежда, това още не разбират някои наши другари.

Значи сегашната партийна политика в село не е *продължение* на старата политика, а *поврат* от старата политика на *ограничаване* (и изместване) на капиталистическите елементи в селото към новата политика на *ликвидиране* кулачеството като класа.

„Красная звезда“ бр. 18,
21 януари 1930 г.

Подпис: И. Сталин

ОТГОВОР ДО ДРУГАРИТЕ СВЕРДЛОВЦИ³⁰

I

ВЪПРОСИТЕ НА СВЕРДЛОВЦИ

1. В тезисите за тактиката на ВКП(б), приети от III конгрес на Коминтерна³¹, Ленин говори за наличиостта в Съветска Русия на две основни класи.

Понастоящем ние говорим за ликвидиране на кулачеството и на новата буржоазия — като класа.

Значи ли това, че през времето на непа у нас се е създавала трета класа?

2. В своята реч на конгреса на аграрниците-марксиста Вие казахте: „Ако ние се придържаме към непа — то е, защото непът служи на делото на социализма. А когато непът престане да служи на делото на социализма, ние ще го запратим по дяволите.“ Как да се разбира това „запращане“ и по какъв начин ще стане то?

3. Как ще трябва партията — според решаващите успехи на колективизацията и на ликвидирането на кулачеството като класа — да промени лозунга, определящ сега взаимоотношението между пролетариата и различните слоеве на селяните: „Да умеем да постигаме съглашение със средния селянин — без нито на минута да не се отказваме от борбата срещу кулака и като се опираме здраво само върху беднотата“ (Ленин)³²?

4. Чрез какви методи трябва да се осъществява ликвидацията на кулачеството като класа?

5. Няма ли едновременното осъществяване на двата лозунга: единия за районите на повсеместна колективизация — ликвидиране на кулака като класа, и другия за районите, където няма повсеместна колективизация — ограничаване и изместване на кулака, да доведе до това, че в последните райони кулакът ще се самоликвидира (ще прахоса имуществото, средствата за производство)?

6. Какво влияние могат да имат ликвидацията на кулачеството като класа и изострянето на класовата борба у нас, икономическата криза и надигането на революционната вълна в капиталистическите страни — какво влияние могат да имат те върху продължителността на „отдыха“?*

7. Как Вие гледате на възможността за прерастване на съществуващия сега революционен подем в капиталистическите страни в непосредствено революционна ситуация?

8. Как трябва да се постъпи при оценяване на онези нови изменения в работническата класа, които се характеризират с решението на цели цехове да влязат в редовете на партията от гледна точка на по-нататъшните взаимоотношения между партията и работническата класа?

9. Във връзка с огромния размах на колхозното движение на дневен ред се поставя въпросът за разширяване на партийната организация в селото. Каква трябва да бъде нашата политика по отношение границите на това разширяване и по отношение приемането в партията на различните групи колхозници?

10. Как Вие се отнасяте към споровете, които се водят сред икономистите, по най-важните проблеми на политическата икономия?

II

ОТГОВОРЪТ НА ДРУГАРЯ С Т Я Л И Н

По първия въпрос. Ленин говореше за две основни класи. Но той знаеше, разбира се, за съществуването на трета, капиталистическата класа (кулаците, градската капиталистическа буржоазия). Кулаците и градската капи-

* По руски „передышка“ — мирен период, отсъствие на война. *Ред.*

талистическа буржоазия, разбира се, не са „възникнали“ като класа едва след въвеждането на непа. Те съществуват и преди непа, при това те съществуват като *второстепенна* класа. Непът в първите стадии на развитието улесни до известна степен растежа на тази класа. Но той още повече подпомогна растежа на социалистическия сектор. Преминаването на партията в настъпление по целия фронт рязко наклонява работата към подкопаване и унищожаване класата на селските и отчасти на градските капиталисти.

За по-голяма точност трябва да отбележим, че партията не е дала указание лозунгът за ликвидиране на кулачеството като класа да се разпространи върху новата, градската буржоазия. Нужно е да се вижда разликата между непманите, отдавна вече лишени въобще от *производствена* база и нямащи поради това що-годе сериозно значение в нашия стопански живот, и кулаците, които до последно време имаха огромно стопанско значение в селото и които ние *едва сега* лишаваме от тяхната *производствена* база.

Струва ми се, че някои наши организации забравят тази разлика и допускат грешка, опитвайки се да „допълнят“ лозунга за ликвидиране на кулачеството като класа с лозунга за ликвидиране на градската буржоазия.

По втория въпрос. Известната фраза в моята реч на конгреса на аграрниците-марксиста трябва да се разбира тъй, че ние „ще запратим непа по дяволите“, когато вече не ще се нуждаем от допускане на известна свобода за частната търговия, когато такова допускане ще дава само отрицателни резултати, когато ще получим възможност да уредим стопанските връзки между града и селото чрез своите търговски организации, без частната търговия с нейния частен оборот, с нейното допускане на известно съживяване на капитализма.

По третия въпрос. Ясно е, че успоредно с обхващането от колективи болшинството райони на СССР кулачеството ще се ликвидира — значи ще отпада тази част от формулата на Илич. Що се отнася до средняците и бедняците в колхозите, то успоредно с машинизирането и тракторизирането на колхозите те

ще се сливат в единен отред на труженици на колективизираното село. Съобразно с това ще трябва да изчезнат в бъдеще в нашите лозунги понятията „средняк“, „бедняк“.

По четвъртия въпрос. Основен метод за осъществяване ликвидацията на кулачеството като класа е методът на масова колективизация. Всички останали мерки трябва да бъдат приспособени към този основен метод. Всичко, което противоречи на този метод или отслабва неговото значение, трябва да бъде отхвърлено.

По петия въпрос. Не бива лозунгите „ликвидиране на кулачеството като класа“ и „ограничаване на кулачеството“ да се изобразяват като два *самостоятелни* и *равноправни* лозунга. От момента на преминаването към политика на ликвидиране кулачеството като класа този последният лозунг става *главен*, а лозунгът за ограничаване на кулачеството в районите без повсеместна колективизация се превърна от самостоятелен лозунг във *второстепенен*, в *спомогателен* лозунг по отношение на главния лозунг, в лозунг, улесняващ в тези последните райони подготовката на условия за преминаване към главния лозунг. Положението на лозунга „ограничаване на кулачеството“, както виждате, се промени коренно при сегашните нови условия в сравнение с положението, което той заемаше преди една година и по-рано.

Трябва да се отбележи, че някои органи на нашата преса не вземат под внимание, за съжаление, тази особеност.

Възможно и вероятно е в районите без повсеместна колективизация известна част от кулачеството, очаквайки разкулачване, да се „самоликвидирва“, „ще прахоса имуществото и средствата за производство“. Против това, разбира се, трябва да се води борба. Но от това съвсем не следва, че ние трябва да допуснем разкулачване не като част от делото на колективизацията, а като самостоятелно дело, провеждано преди и без колективизация. Да се допусне това, би значело да се подмени политиката на *обобществяване* в колхози на конфискуваното кулашко имущество с политика на *подялба* на това имущество за лично обогатяване на отделни селяни.

Такова подменяване би било крачка назад, а не напред. Против „прахосването“ на кулашкото имущество има само едно средство — да се засили работата по колективизацията в районите без повсеместна колективизация.

По шестия въпрос. Изброените от вас средства и условия могат значително да съкратят сроковете за „отдых“. Но те безусловно трябва да засият и умножат средствата на нашата отбрана. Твърде много нещо зависи тук от международното положение, от нарастването на противоречията в лагера на международния капитализъм, от по-нататъшното развитие на международната икономическа криза. Но това е друг въпрос.

По седмия въпрос. Не трябва да се прокарва непроходима граница между „революционния подем“ и „непосредствено революционната ситуация“. Не трябва да се казва: „до тази черта имаме революционен подем, а зад чертата — скок в непосредствено революционна ситуация“. Така могат да поставят въпроса само схоластици. Първият обикновено „незабелязано“ преминава във втората. Задачата се състои в това — пролетариатът да се подготвя още сега за решителни революционни боеве, без да се чака моментът на „настъпването“ на така наречената непосредствено революционна ситуация.

По осмия въпрос. Желанието на цели цехове и дори заводи да влязат в партията е признак на величествения революционен подем на милионите маси на работническата класа, признак за правилността на политиката на партията, признак на гръмогласно одобрение на тази политика от широките маси на работническата класа. Обаче от това съвсем не следва, че ние трябва да приемем в партията всички желаещи да влязат в нея. В цеховете и в заводите има всякакви хора, включително и вредители. Затова партията трябва да запази в сила изпитания метод на индивидуален подход към всеки, който желае да влезе в партията, и на индивидуално приемане в партията. На нас ни е нужно не само количество, но и качество.

По деветия въпрос. От само себе си се разбира, че растежът на партийните редове в колхозите ще се извършва с повече или по-малко бързо темпо. Желателно

е всички най-закалени в борбата срещу кулачеството елементи на колхозното движение, особено измежду ратаите и беднотата, да намерят приложение на своите сили в редовете на партията. При това ясно е, че индивидуалният подход и индивидуалното приемане в партията трябва да бъде приложен тук с особена настойчивост.

По десетия въпрос. Струва ми се, че в споровете между икономистите има много нещо схоластическо и измислено. Ако се отмахне черупката на споровете, то основните грешки на спорещите страни се състоят в следното:

а) нито една от страните не съумя да приложи както трябва метода на борба на два фронта: както против „рубинизма“, така и против „механицизма“,³³

б) двете страни се отвлякоха от основните въпроси на съветската икономика и на световния империализъм в областта на талмудизираните абстракции, като загубиха по този начин две години работа на отвлечени теми, разбира се, в угода и полза на нашите врагове.

С комунистически поздрав

И. Сталин

9 февруари 1930 г.

„Правда“ брой 40,
10 февруари 1930 г.

ЗАМАЙВАНЕ ОТ УСПЕХИТЕ

По въпросите на колхозното движение

За успехите на Съветската власт в областта на колхозното движение сега всички говорят. Даже враговете са принудени да признаят наличието на сериозни успехи. А тези успехи са действително грамадни.

Факт е, че на 20 февруари т. г. вече са колективизирани 50% от селските стопанства в СССР. Това значи, че към 20 февруари 1930 г. ние *преизпълнихме* петилетния план на колективизацията повече от два пъти.

Факт е, че на 28 февруари тази година колхозите *вече успяха* да съберат повече от 36 млн. центнера семе за пролетната сеитба, т. е. повече от 90% от плана, т. е. около 220 млн. пуда. Не може да не се признае, че събирането на 220 млн. пуда семе само по колхозна линия — след успешното изпълнение на държавните доставки на зърнени храни — представлява огромно постижение.

За какво говори всичко това?

За това, че *коренният поврат на селото към социализма може да се счита вече за осигурен.*

Няма нужда да се доказва, че тези успехи имат изключително значение за съдбините на нашата страна, за цялата работническа класа като ръководна сила в нашата страна, най-сетне, за самата партия. Без да говорим за непосредствените практически резултати, те, тези успехи, имат грамадно значение за вътрешния живот на самата партия, за възпитаването на нашата партия. Те вселяват в нашата партия дух на бодрост и на вяра в своите сили. Те въоръжават работническата класа с вяра

в победата на нашето дело. Те привличат към нашата партия нови милионни резерви.

Оттук задачата на партията: *да закрепим* постигнатите успехи и планомерно да ги *използува* за по-нататъшно напредване.

Но успехите имат и своята обратна страна особено когато се постигат сравнително „лесно“, така да се каже, „неочаквано“. Такива успехи понякога създават дух на самомнение и самозабрава: „Ние всичко можем!“, „За нас всичко е дребна работа!“ Те, тези успехи, често опияняват хората, при което у тях започва да се замайва главата от успехи, губи се чувството на мярка, губи се способността за разбиране действителността, появява се стремеж към надценяване своите сили и подценяване силите на противника, появяват се авантюристически опити да се разрешат „с един замах“ всички въпроси на социалистическото строителство. Тука вече изчезва грижата *да се закрепят* постигнатите успехи и *да се използват* те планомерно за по-нататъшно напредване. Защо ни е да закрепваме постигнатите успехи — ние и така ще съумеем да дотичаме „на един дъх“ до пълната победа на социализма: „Ние всичко можем!“, „За нас всичко е дребна работа!“

Оттук задачата на партията: да поведе решителна борба с тези опасни и вредни за делото настроения и да ги изгони от партията.

Не може да се каже, че тези опасни и вредни за делото настроения имат що-годе широко разпространение в редовете на нашата партия. Но те, тези настроения, все пак съществуват в нашата партия, при това няма основания да се твърди, че те не ще се усилват. И ако те, тези настроения, получат у нас право на гражданство, то може да не се съмняваме, че делото на колхозното движение ще бъде значително отслабено и опасността от проваляне на това движение може да стане реална.

Оттук задачата на нашата преса: систематически да разобличава тези и подобни на тях антиленински настроения.

Няколко факта.

1. Успехите на нашата колхозна политика се обясняват между другото с това, че тя, тази политика, се опира върху *доброволността* на колхозното движение и *държи сметка за разнообразието на условията* в разните райони на СССР. Колхозите не бива да се насаждат насила. Това би било и глупаво, и реакционно. Колхозното движение трябва да се опира върху активната поддръжка на основните селски маси. Не може механически да се пренасят образците на колхозното строителство на развитите райони в неразвитите райони. Това би било и глупаво, и реакционно. Такава „политика“ с един удар би развенчала идеята за колективизацията. При определяне темпа и методите на колхозното строителство трябва щателно да се държи сметка за разнообразието на условията в разните райони на СССР.

На първо място у нас в колхозното движение вървят житните райони. Защо?

Първо, защото в тези райони ние имаме най-много укрепнали вече совхози и колхози, благодарение на които селяните имаха възможност да се убедят в силата и значението на новата техника, в силата и значението на новата, колективната организация на стопанството.

Второ, защото тези райони имат зад себе си двегодишна школа на борба против кулачеството при изпълнение на държавните доставки на зърнени храни, което не можеше да не облекчи колхозното движение.

Затова, най-сетне, защото в последните години тези райони най-усилено се снабдяваха с най-добрите кадри от индустриалните центрове.

Може ли да се каже, че тези особено благоприятни условия съществуват също и в другите райони, например в потребителните райони като нашите северни области, или в районите на изостаналите още националности, като например Туркестан?

Не, това не може да се каже.

Ясно е, че принципът да се държи сметка за разнообразието на условията в различните райони на СССР, наред с принципа на *доброволността*, е една от най-сериозните предпоставки за здраво колхозно движение.

А какво става понякога у нас на практика? Може ли да се каже, че принципът на доброволността и съобразяването с местните особености не се нарушава в редица райони? Не, за съжаление, това не може да се каже. Известно е например, че в редица северни райони на потребителната зона, където условията за незабавно организиране на колхози са сравнително по-малко благоприятни отколкото в житните райони, подготвителната работа по организирането на колхозите често пъти се стараят да *подменят* с чиновническо декретиране на колхозното движение, с книжни резолюции за растежа на колхозите, с организиране на книжни колхози, които още не съществуват в действителност, но за „съществуването“ на които има куп хвалебни резолюции.

Или да вземем някои райони в Туркестан, където условията за незабавно организиране на колхози са още по-малко благоприятни отколкото в северните области на потребителната зона. Известно е, че в редица райони в Туркестан имаше вече опити „да стигнат и надминат“ напредналите райони на СССР чрез заплашване с военна сила, чрез заплашване, че ще бъдат лишени от вода за поливане и от индустриални стоки ония селяни, които още се въздържат да влязат в колхозите.

Какво общо може да има между тази фелдфебелска „политика“ и политиката на партията, която при колхозното строителство се опира върху доброволността и съобразяването с местните особености? Ясно е, че между тях няма и не може да има нищо общо.

На кого са нужни тези изкривявания, това чиновническо декретиране на колхозното движение, тези недостойни заплашвания по отношение на селяните? На никого освен на нашите врагове!

До какво могат да доведат тези изкривявания? До засилване на нашите врагове и до развенчаване идеите на колхозното движение.

Не е ли ясно, че авторите на тези изкривявания, които се мислят за „леви“, всъщност наливат вода във воденицата на десния опортюнизъм?

2. Едно от най-големите достойнства на политическата стратегия на нашата партия се състои в това, че тя

умее да избира във всеки даден момент *основното звено* на движението, за което, като се залови, тя тегли след това цялата верига към една обща цел, за да разреши задачата. Може ли да се каже, че в системата на колхозното строителство партията е вече избрала основното звено на колхозното движение? Да, може и трябва да се каже.

В какво се състои то, това основно звено?

Може би в *кооперацията за съвместно обработване* на земята? Не, не в това. Кооперацията за съвместно обработване на земята, където средствата за производство още не са обобществени, е вече изминат етап на колхозното движение.

Може би в *селскостопанската комуна*? Не, не в комуната. Комуните засега са още единично явление в колхозното движение. За селскостопанските комуни, като *преобладаваща* форма, където е обобществено не само цялото производство, но и разпределението, условията още не са на зрели.

Основното звено на колхозното движение, неговата *преобладаваща* форма в дадения момент, за която трябва да се заловим сега, е *селскостопанският артел*.

В *селскостопанския артел* са обобществени основните средства на производството, главно по зърненото стопанство: трудът, земеползуването, машините и останалият инвентар, работният добитък, стопанските постройки. В него *не се обобществяват*: крайдворните земи (дребните зеленчукови градини, малките овощни градинки), жилищните постройки, известна част от млечния добитък, дребният добитък, домашните птици и т. н.

Артелът е *основно звено на колхозното движение*, защото той е най-целесъобразната форма за разрешаване житната проблема. А житната проблема е *основното звено в системата на цялото селско стопанство*, защото без нейното разрешаване е невъзможно да се реши нито проблемата за животновъдството (дребно и едро), нито проблемата за техническите и специални култури, които дават основните суровини за индустрията. Ето защо селскостопанският артел в дадения

момент е основното звено в системата на колхозното движение.

От това изхожда „Типовият устав“ на колхозите, чиито окончателен текст се публикува днес.*

От същото трябва да изхождат нашите партийни и съветски дейци, едно от чиито задължения е да изучат същността на този устав и да го прилагат в живота докрай.

Такава е директивата на партията в дадения момент.

Може ли да се каже, че тази директива на партията се изпълнява без нарушения и изопачавания? Не, за съжаление, това не може да се каже. Известно е, че в редица райони на СССР, където борбата за съществуване на колхозите далече още не е завършена и където артелите още не са закрепнали, има опити да се излезе извън рамките на артела и да се прескочи изведнаж към селскостопанската комуна. Артелът още не е закрепнал, а те вече „обобществяват“ жилищните постройки, дребния добитък, домашните птици, при което това „обобществяване“ се изражда в книжно-бюрократическо декретиране, тъй като още не са налице условията, които правят необходимо такова обобществяване. Може да се помисли, че житната проблема вече е разрешена в колхозите, че тя е вече изминат етап, че в дадения момент основната задача не е решаването на житната проблема, а решаването на проблемата за животновъдството и птицевъдството. Пита се, на кого е нужна тази идиотска „работа“ — да се турят в един куп различните форми на колхозното движение? На кого е нужно това глупаво и вредно за делото избързване напред? Да се дразни селянинът-колхозник с „обобществяване“ на жилищните постройки, на всичкия млечен добитък, на всичкия дребен добитък, на домашните птици, когато житната проблема още *не е решена*, когато артелната колхозна форма още *не е закрепена* — нима не е ясно, че такава „политика“ може да бъде угодна и изгодна само на нашите заклетии врагове?

* „Правда“ от 2 март 1930 г.

Един от тези ревностни „обобществители“ стига даже дотам, че издава заповед по артела, с която той предписва „да се преброят в тридневен срок всички домашни птици на всяко стопанство“, да се създаде длъжност специални „командири“ по регистрирането и контролата, „да се заемат в артела командните висоти“, „да се командува социалистическият бой, без да се напускат постовете“ и — ясно е — да бъде стиснат в юмрук целият артел.

Какво е това — политика на колхозно ръководство, или политика на *разлагане и дискредитиране* на колхоза?

Аз вече не говоря за ония, с позволение да кажа, „революционери“, чиято работа по организирането на артела *започва* със свалянето на черковните камбани. Да се свалят камбаните — помислете каква революционност!

Как можах да възникнат в нашата среда тези тъпоглави упражнения по „обобществяването“, тези смешни опити да надскочат ръста си, опити, които имат за цел да избикалят класите и класовата борба, а на практика наливат вода във воденицата на нашите класови врагове?

Те можах да възникнат само в атмосферата на нашите „леки“ и „неочаквани“ успехи на фронта на колхозното строителство.

Те можах да възникнат само в резултат на тъпоглави настроения в редовете на една част на партията: „Ние всичко можем!“, „Всичко за нас е дребна работа!“.

Те можах да възникнат само в резултат на това, че на някои наши другари се замаяха главите от успехите и те за минутка се лишиха от яснота на ума и от трезвост на погледа.

За да се изправи линията на нашата работа в областта на колхозното строителство, *трябва да се тури край на тези настроения.*

В това сега се състои една от днешните задачи на партията.

Изкуството да се ръководи е сериозна работа. Не бива да изоставаш от движението, защото да изостанеш — значи да се откъснеш от масите. Но и не бива

да избързваш напред, защото да избързаш напред — значи да изгубиш връзката с масите. Който иска да ръководи движението и да запази заедно с това връзката с милионните маси, той трябва да води борба на два фронта — и против изоставащите, и против избързващите напред.

Нашата партия е силна и непобедима, защото ръководейки движението, тя умее да запазва и да умножава своите връзки с милионните маси от работници и селяни.

„Правда“ бр. 93.

2 март 1930 г.

Подпис : И. С т а л и н.

ПИСМО ДО ДР. БЕЗИМЕНСКИ

Др. Безименски!

Пиша със закъснение.

Аз не съм познавач на литературата и, разбира се, не съм критик. Все пак поради Вашите настоявания, мога да Ви съобщя своето лично мнение.

Четох и „Выстрел“ и „День нашей жизни“. В тези произведения няма нищо нито „дребнобуржоазно“, нито „антипартийно“. И едното, и другото, особено „Выстрел“, може да се смятат за образци на революционното пролетарско изкуство за днешно време.

Наистина, има в тях известни остатъци от комсомолски авангардизъм. Като четете тези произведения, на неопитния читател може дори да му се стори, че не партията поправя грешките на младежта, а обратно. Но не този недостатък съставлява основната черта, патоса на тези произведения. Техният патос се състои в заострянето на въпроса върху недостатъците на нашите апарати и в дълбоката вяра във възможността за поправяне на тези недостатъци. В това се състои главното и във „Выстрел“ и в „День нашей жизни“. В това е и тяхното основно достойнство. А това достойнство покрива с лихва и оставя далеч в сянка техните мънички, струва ми се, отминаващи в миналото недостатъци.

С комунистически привет

И. Сталин

19 март 1930 г.

Печата се за пръв път

ОТГОВОР НА ДРУГАРИТЕ КОЛХОЗНИЦИ

От вестниците е известно, че статията на Сталин „Замайване от успехите“* и известното постановление на ЦК „За борбата против изкривяванията на партийната линия в колхозното движение“³⁴ предизвикаха многобройни отзиви в редовете на практиците на колхозното движение. Във връзка с това напоследък аз получих редица писма от другари колхозници с искане да отговоря на поставените в тях въпроси. Мой дълг беше да отговоря на писмата по частен ред. Но това се оказа невъзможно, тъй като повече от половината писма бяха получени без посочване адреса на техните автсри (забравили да изпратят адреса си). При това въпросите, заsegнати в писмата, представляват грамаден политически интерес за всички наши другари. Освен това ясно е, че аз не можех да не отговоря и на ония другари, които са забравили да изпратят адресите си. Поради това аз се видях пред необходимостта да отговоря на писмата на другарите колхозници открито, т. е. в пресата, като взех от тях всички нужни за случая въпроси. Аз толкова по-охотно се заех с тази работа, че имах в това отношение специално решение на ЦК.

Първи въпрос. В какво се състои *коренът* на грешките по селския въпрос?

Отговор. В неправилния подход към средняка. В допускането на насилие в областта на стопанските отно-

* Виж настоящия том, стр. 159—166

шения със средняка. В забравянето, че стопанската спойка със средняшките маси трябва да се гради не въз основа на насилствени мерки, а въз основа на споразумение със средняка, въз основа на съюза със средняка. В забравянето, че в дадения момент основата на колхозното движение е съюзът на работническата класа и беднотата със средняка против капитализма изобщо, против кулачеството специално.

Докато настъплението против кулачеството се водеше в единен фронт със средняка, всичко вървеше добре. Но когато някои наши другари, опиянени от успехите, започваха незабелязано да се смъкват от пътя на настъплението против кулака върху пътя на борба против средняка, когато те, в ламтежа за висок процент колективизация, започнаха да употребяват насилие спрямо средняка, като го лишаваша от избиращо право, като го „разулачваха“ и експроприираха — настъплението започна да се изкривява, единният фронт със средняка започна да се подкопава и ясно е, че кулакът получи възможност да прави опити отново да се изправи на краката си.

Забравиха, че насилието, което е необходимо и полезно в борбата против нашите класови врагове, е недопустимо и вредно по отношение на средняка, който е наш съюзник.

Забравиха, че кавалерийските атаки, необходими и полезни за решаването на задачи от военен характер, са негодни и вредни при решаването на задачите на колхозното строителство, което при това се организира в съюз със средняка.

В това е коренът на грешките по селския въпрос.

Ето какво казва Ленин по стопанските отношения със средняка:

„Ние трябва най-вече да се основаваме върху истината, че тук с методите на насилието, поради самата същност на работата нищо не може да се постигне. Тук икономическата задача стои съвсем иначе. Тук няма той горен слой, които може да се отреже, като се остави целият фундамент, цялото здание. Този горен слой, който в града бяха капиталистите — тук липсва. *Да се действа тука с насилие — значи да се погуби цялото дело...* Няма нищо по-глупаво от самата мисъл за насилие в областта на стопанските отношения със средния селянин“ (XXIV, стр. 168).

По-нататък:

„Насилието над средните селяни представлява извънредно голяма вреда. Те са многоброен, многомилionen слой. Даже в Европа, където никъде той не достига такава сила, където гигантски са развити техниката и културата, градският живот, железниците, където най-лесно би било да се мисли за това — никой, нито един от най-революционните социалисти не е предлагал насилствени мерки срещу средните селяни“ (т. XXIV, стр. 167).

Струва ми се, че е ясно.

Втори въпрос. Какви са главните грешки в колхозното движение?

Отговор. Те, тези грешки, са най-малко три.

1. Нарушиха ленинския принцип за доброволността при организирането на колхозите. Нарушиха основните указания на партията и типовия устав на селскостопанския артел за доброволността в колхозното строителство.

Ленинизмът учи, че селяните трябва да се привеждат върху релсите на колективното стопанство доброволно, чрез убеждаване в предимствата на общественото, колективното стопанство над едноличното стопанство. Ленинизмът учи, че селяните могат да бъдат убедени в предимствата на колективното стопанство само в такъв случай, ако им бъде *показано* и *доказано* на практика, чрез опит, че колхозът е по-добър от едноличното стопанство, че той е по-изгоден от едноличното стопанство, че колхозът дава на селянина, на бедняка и средняка изход от нуждата и мизерията. Ленинизмът учи, че във от тези условия колхозите не могат да бъдат трайни. Ленинизмът учи, че всеки опит да се натрапи със сила колхозното стопанство, всеки опит да се насадят колхозите принудително може да даде само отрицателни резултати, може само да отблъсне селяните от колхозното движение.

И действително, докато това основно правило се спазваше, колхозното движение вървеше от успех към успех. Но някои наши другари, опиянени от успехите, започнаха да пренебрегват това правило, започнаха да проявяват прекалена прибързаност и в ламтежа за висок процент на колективизация започнаха да насаждат колхозите принудително. И не е чудно, че отрицателните

резултати на такава „политика“ скоро се показаха. Набързо възникналите колхози започнаха също така бързо да се топят, както и бързо възникнаха, а част от селяните, които довчера се отнасяха с грамадно доверие към колхозите, започнаха да се отдръпват от тях.

Тази е първата и главна грешка в колхозното движение.

Ето какво казва Ленин за доброволността в колхозното строителство:

„Сега нашата задача е преминаването към *обществено* обработване на земята, преминаването към *едрото* общо стопанство. Но от страна на Съветската власт не може да има никакви принуждения; никакъв закон не принуждава към това. Селскостопанската *комуна* се основава *доброволно*, преходът към *общественото обработване* на земята може да бъде само *доброволен*, в това отношение не може да има ни най-малко принуждение от страна на работническо-селското правителство и законът не допуска това. Ако ли някой от вас е наблюдавал такива принуждения, вие трябва да знаете, че това е злоупотреба, че това е нарушение на закона, което ние с всички сили се стараем да поправим и ще поправаме* (т. XXIV, стр. 43).

И по-нататък:

„Само в този случай, ако успее на практика да покаже на селяните предимствата на общественото, колективното, кооперативното, артелното обработване на земята, само ако успее да помогне на селянина чрез кооперативното, артелното стопанство, само тогава работническата класа, която държи в ръцете си държавната власт, действително ще докаже на селянина своята правота, действително ще привлече на своя страна трайно и както трябва многомилионната селска маса. Поради това значението на всякакъв род предприятия за подпомагане на кооперативното, артелното земеделие трудно е да се надцени. Ние имаме милиони разхвърлени, разпръснати в затънтени места села, отделни стопанства . . . Само когато *практически, чрез опит*, близък за селяните, бъде *доказано*, че преминаването към кооперативното, артелното земеделие е необходимо и възможно, само тогава ние ще имаме право да кажем, че в такава грамадна селска страна като Русия е направена сериозна крачка напред по пътя на социалистическото земеделие“* (т. XXIV, стр. 579—580).

Накрая, още едно място из съчиненията на Ленин:

„Насърчавайки разните видове кооперации, а също така и селскостопанските комуни на средните селяни, представителите на Съветската власт не трябва да допускат *нищо най-малкото принуждение*

* Курсивът е мой. *И. Ст.*

при тяхното създаване. Само ония обединения са ценни, които са създадени от самите селяни по тяхна свободна инициатива и изгодите от които са проверени от тях на практика. *Прекалената прибързаност в това дело е вредна*, защото тя е способна само да усилва предубеждението на средните селяни против нововъведенията. Ония представители на Съветската власт, които си позволяват да употребяват не само пряко, но даже и косвено принуждение, за да присъединят селяните към комуните, трябва да се привличат към най-строга отговорност и да се отстраняват от работа в село** (т. XXIV, стр. 174).

Струва ми се, че е ясно.

Едва ли е нужно да се доказва, че партията ще провежда тези указания на Ленин с всичката строгост.

2. Нарушиха Лениновия принцип да се взема под внимание при колхозното строителство разнообразието на условията в разните райони на СССР. Забравиха, че в СССР има най-разнообразни области с различен икономически строй и различно културно равнище. Забравиха, че между тези области има напреднали, средни и изостанали области. Забравиха, че темповете на колхозното пвижение и методите на колхозното строителство *не могат да бъдат еднакви* за тези далече нееднакви области.

„Би било грешка — казва Ленин, — ако ние просто по шаблон бихме копирали декретите за всички места на Русия, ако болшевиките-комунисти, съветските дейци на Украйна и Дон биха започнали безразборно, безогледно да ги разпространяват върху другите области“ . . . защото „ние в никой случай не се свързваме с еднообразен шаблон, не решаваме веднаж завинаги, че нашият опит, опитът на Централна Русия, може изцяло да се пренесе върху всички покрайнини“ (т. XXIV, стр. 125—126).

Ленин по нататък казва, че:

„Ще бъде най-голяма глупост да се шаблонизират, да се подчинят под известен шаблон Централна Русия, Украйна и Сибир“ (т. XXVI, стр. 243).

Най-сетне, Ленин задължава кавказките комунисти

„да разберат *своеобразието на своето положение, положението на своите републики, за разлика от положението и условията на РСФСР, да разберат, че не трябва да копират нашата тактика, а обмислено да я видоизменяват съобразно с различията на конкретните условия*“ (т. XXVI, стр. 191).

* Курсивът е мой. И. Ст.

Струва ми се, че е ясно.

Въз основа на тези указания на Ленин ЦК на нашата партия в решението си „За темпа на колективизацията“ (виж „Правда“ от 6 януари 1930 г.³⁵) раздели областите на СССР, в зависимост от темповете на колективизацията, на три групи, от които Северният Кавказ, Средна Волга и Долна Волга могат в общи черти да завършат колективизацията през пролетта на 1931 г., другите зърнени области (Украйна, Централната черноземна област, Сибир, Урал, Казахстан и т. н.) могат в общи черти да я завършат през пролетта на 1932 г., а останалите области могат да продължат колективизацията до края на петилетката, т. е. до 1933 г.

Струва ми се, че е ясно.

А какво се получи на практика? Някои наши другари, упсени от първите успехи на колхозното движение, благополучно забравиха и указанията на Ленин, и решението на ЦК. Московската област, в трескав ламтеж за надути цифри на колективизация, започна да ориентира дейците си към привършване на колективизацията през пролетта на 1930 г., макар че тя имаше на разположение не по-малко от три години (края на 1932 г.). Централната черноземна област, като не желаше „да остане назад от другите“, започна да ориентира дейците си към привършване на колективизацията до първата половина на 1930 г., макар че тя имаше на разположение не по-малко от две години (края на 1931 г.). А южнокавказците и туркестанците, в усърдието си „да стигнат и надминат“ напредналите райони, започнаха да се ориентират към завършване на колективизацията в „най-кратък срок“, макар че те имаха на разположение цели четири години (1933 г.).

Ясно е, че при такъв скорострелен „темп“ на колективизация районите, които са по-малко подготвени към колхозното движение, в своето усърдие да „надминат“ по-подготвените райони, се видяха принудени да употребят усилен административен натиск, като се опитаха да заместят недостигащите фактори за бързия темп на колхозното движение със собствения си административен жар. Резултатите са известни. На всички е известна не-

разборията, която се получи в тези области и която след това трябваше да се оправя чрез намесата на ЦК.

Тази е втората грешка на колхозното движение.

3. Нарушиха Лениновия принцип за недопустимостта на прескачането през незавършената форма на движението в колхозното строителство. Нарушиха Лениновия принцип — да не се изпреварва развитието на масите, да не се декретира движението на масите, да не се откъсваме от масите, а да се движим заедно с масите и да ги движим напред, като ги приближаваме до нашите лозунги и ги улесняваме да се убеждават от собствения си опит в правилността на нашите лозунги.

„Когато петроградският пролетариат и войниците от петроградския гарнизон вземаха властта — казва Ленин, — те прекрасно знаеха, че за строителството в селото ще се срещнат големи затруднения, че тук трябва да се върви по-постепенно, че би било *най-голяма глупост да се опитваме да въвеждаме общественото обработване на земята с декрети*, с узаконявания, че на това биха могли да се съгласят нищожен брой съзнателни селяни, а грамадно мнозинство селяни не си е поставило тази задача. И поради това ние се ограничавахме с туй, което е абсолютно необходимо в интереса на развитието на революцията: в никой случай *да не изпреварваме развитието на масите*, а да чакаме, докато от собствения опит на тези маси, от тяхната собствена борба израсте движението напред“* (т. XXIII, стр. 252).

Изхождайки от тези указания на Ленин, ЦК в своето известно решение „За темпа на колективизацията“ (виж „Правда“ от 6 януари 1930 г.) призна, че

а) главната форма на колхозното движение в дадения момент е селскостопанският артел, че

б) поради това е необходимо да се изработи типов устав на селскостопанския артел като главна форма на колхозното движение, че

в) в нашата практическа работа не бива да се допуска „декретиране“ на колхозното движение отгоре и „игра на колективизация“.

Това означава, че сега ние трябва да държим курс не към комуната, а към селскостопанския артел като главна форма на колхозното строителство, че не може да се допуска прескачане през селскостопанския артел

* Курсивът е мой. *И. Ст.*

към комуната, че не може да се замести масовото движение на селяните към колхозите с „декретиране“ на колхозите, с „игра на колхози“.

Струва ми се, че е ясно.

А какво се получи на практика? Някои наши другари, опиянени от първите успехи на колхозното движение, благополучно забравиха и указанията на Ленин, и решението на ЦК. Вместо да организират масово движение за селскостопански артел, тези другари започнаха да „превеждат“ селяните-едноличници направо към устава на комуната. Вместо закрепване на артелната форма на движението, започнаха да „обобществяват“ принудително дребния добитък, птиците, неработния млечен добитък, жилищните постройките.

Резултатите от тази непозволена за ленинеца прибързаност са известни сега на всички. Устойчиви комуни, като правило, разбира се, те не създадоха. Но затова пък изпуснаха от ръцете си редица селскостопански артели. Наистина, останаха „хубави“ резолюции. Но каква полза от тях?

Тази е третата грешка в колхозното движение.

Трети въпрос. Как можяха да възникнат тези грешки и как трябва да ги поправи партията?

Отговор. Те възникнаха въз основа на нашите бързи успехи в областта на колхозното движение. Успехите понякога замайват главата. Те често пораждат прекалено самомнение и възгордяване. Това особено лесно може да се случи с представители на партия, която е на власт, особено такава партия като нашата, чиято сила и авторитет са почти неизмерими. Тука са напълно възможни факти на комунистическо високомерие, против което с ярост се бореше Ленин. Тука е напълно възможна вярата във всемогъществото на декрета, резолюцията, разпореждането. Тука е напълно реална опасността от превръщане революционните мероприятия на партията в празно чиновническо декретиране на отделни представители на партията в едни или други кътчета от нашата необятна страна. Аз имам предвид не само местни дейци, но и отделни областни дейци, и отделни членове на ЦК.

„Комунистическо високомерие — казва Ленин — значи, когато човек, числящ се в комунистическата партия и още не е изгонен от нея, си въобразява, че всички свои задачи той може да реши чрез комунистическо декретиране“ (т. XXVII, стр. 50—51).

Ето на каква почва възникнаха грешките на колхозното движение и изкривяванията на партийната линия в колхозното строителство.

В какво се състои опасността от тези грешки и изкривявания, ако те се продължават и по-нататък, ако те не бъдат ликвидирани бързо и без остатък?

Тук опасността се състои в това, че те, тези грешки, ни водят направо към развенчаване на колхозното движение, към разногласие със средняка, към дезорганизиране на беднотата, към смущение в нашите редове, към отслабване на цялото наше социалистическо строителство, към възстановяване на кулачеството.

С една дума тези грешки имат тенденция да ни тласнат от пътя, който води към укрепване на съюза с основните селски маси, от пътя на укрепване на пролетарската диктатура, върху път, който води към скъсване на всякакви връзки с тези маси, към подкопаване на пролетарската диктатура.

Тази опасност се прояви вече през втората половина на февруари, точно в момента, когато част от нашите другари, ослепени от предишните успехи, се отдалечаваха в галоп от ленинския път. ЦК на партията взе предвид тази опасност и не закъсна да се намеси, като възложи на Сталин да предупреди със специална статия по колхозното движение самозабравилите се другари. Някои мислят, че статията „Замайване от успехите“ се дължи на личната инициатива на Сталин. Това, разбира се, са празни приказки. Не за това съществува в нас ЦК, за да допуска по такъв въпрос личния почин на когото и да било. Това беше дълбока рекогносцировка на ЦК. И когато се изясниха дълбочината и размерите на грешките, ЦК не закъсна да удари по грешките с всичката сила на своя авторитет, като публикува своето знаменито решение от 15 март 1930 година.

Когато хората бясно препускат и летят стремглаво към пропастта, трудно е да ги спреш и върнеш на истин-

ския път. Но нашият ЦК затова се и нарича Централен комитет на ленинската партия, защото той умеє да преодолява и не само такива трудности. И той преодоля вече в общи линии тези трудности.

В такива случаи е трудно да спрат своя бяг цели партийни отреди, своевременно да се повърнат към истинския път и да преустроят редовете си в хода на работата. Но нашата партия затова се и нарича партия на Ленина, защото тя обладава достатъчно гъвкавост, за да преодолява такива трудности. И тя в общи линии преодоля вече тези трудности.

Главното нещо в такъв случай е да проявиш мъжество да признаеш грешките си и да намериш в себе си сили да ги ликвидираш в най-къс срок. Главната трудност е страхът да признаеш грешките след упоението от неотдавнашните успехи, страхът от самокритика, нежеланието бързо и решително да изправиш грешките. Стига да се преодолее тази трудност, стига да се отхвърлят прекалените цифрови задания и канцеларско-бюрократическият максимализъм, стига да се пренесе вниманието върху задачите на организационно-стопанското строителство на колхозите, за да не остане и следа от грешките. Няма никакви основания да се съмняваме, че партията вече всъщност е преодоляла тази опасна трудност.

„Всички революционни партии — казва Ленин, — които са загивали досега — са загивали от това, че се *самозабравяха* и не умееха да видят где е тяхната сила и се бояха да говорят за своите слабости. А ние не ще загинем, защото не се боим да говорим за своите слабости, и ще се научим да преодоляваме слабостите“* (т. XXVII, стр. 260—261).

Тези думи на Ленин не бива да се забравят.

Четвърти въпрос. Борбата против изкривяванията на партийната линия не е ли крачка назад, не е ли отстъпление?

Отговор. Разбира се, че не е! За отстъпление тук могат да говорят само хора, които считат продължаването на грешките и изкривяванията за настъпление, а

* Курсивът е мой. И. Ст.

борбата против грешките — за отстъпление. Настъпление, като се натрупват една върху друга грешки и изкривявания — няма какво да се каже, хубаво „настъпление“.

Ние издигнахме селскостопанския артел за основна форма на колхозното движение в дадения момент и съставихме съответен типов устав за ръководство при колхозното строителство. Отстъпваме ли ние от това? Разбира се, не!

Ние издигнахме заякчаването на производствената спойка на работническата класа и беднотата със средняка за основа на колхозното движение в дадения момент. Отстъпваме ли ние от това? Разбира се, не!

Ние издигнахме като главен лозунг на нашата практическа работа в село в дадения момент лозунга за ликвидиране кулачеството като класа. Отстъпваме ли ние от това? Разбира се, не!

Ние взехме още през януари 1930 г. определен темп на колективизиране селското стопанство в СССР, като разделихме областите на СССР на известни групи и като за всяка група определихме особен темп. Отстъпваме ли ние от това? Разбира се, не!

Къде е тук „отстъплението“ на партията?

Ние искаме хората, които допуснаха грешки и изкривявания, да се откажат от своите грешки. Ние искаме лекомислените да се откажат от своите шури постъпки и да застанат върху позициите на ленинизма. Ние искаме това, тъй като само при това условие може да бъде продължено *действителното* настъпление против нашите класови врагове. Значи ли това, че така ние правим крачка назад? Разбира се, не! Това значи само, че ние искаме да водим *правилно* настъпление, а не глупава игра на настъпление.

Нима не е ясно, че само чудаци и „левичари“ могат да преценяват такава линия на партията като отстъпление?

Хората, които дрънкат за отстъпление, не разбират най-малко две неща.

а) Те не знаят законите на настъплението. Те не разбират, че настъпление *без заздравяване* на завоюваните позиции е настъпление, обречено на провал.

Кога едно настъпление например в областта на военното дело може да бъде успешно? Когато хората не се ограничават само безогледно да напредват, а се стараят същевременно да *засдравят* завзетите позиции, да *прегрупира* силите си съобразно с изменилата се обстановка, да *стегнат* тила, да *приблизжат* резервите. За какво е нужно всичко това? За гарантиране от изненади, за ликвидиране на отделните пробиви, от които не е гарантирано нито едно настъпление, и за подготвяне по такъв начин пълната ликвидация на врага. Грешката на полските войски в 1920 г., ако се вземе само военната страна на въпроса, се състои в това, че те пренебрегнаха това правило. С това между другото се и обяснява, че *сигнали* на един дъх до Киев, те трябваше след това също на един дъх да се намерят във Варшава. Грешката на съветските войски в 1920 г., ако се вземе пак само военната страна на въпроса, се състои в това, че те повториха грешката на поляците при своето настъпление срещу Варшава.

Същите закони важат и за настъплението на фронта на класовата борба. Не може да се води успешно настъпление за ликвидиране на класовите врагове *без засдравяване* на завоюваните позиции, *без прегрупиране* на своите сили, без осигуряване на фронта с *резерви*, без *стягане на тила* и т. н.

Цялата работа е в това, че лекомислещите не разбират законите на настъплението. Цялата работа е в това, че партията ги разбира и провежда в живота.

б) Те не разбират класовата природа на настъплението. Крещят за настъпление. Но настъпление против *коя* класа, в съюз с *коя* класа? Ние водим настъпление против капиталистическите елементи в селото в съюз със средняка, защото само такава настъпление може да ни донесе победа. Но какво да се прави, ако в жара на увлечението на отделни партийни отреди настъплението започва да се отхлъзва от истинския път и обръща острието си против нашия съюзник, против средняка? Нима ни е нужно *всяко* настъпление, а не настъпление против определена класа в съюз с определена класа? Нали Дон Кихот също си е въобразявал, че настъпва

против врагове, атакувайки мелницата. Обаче, както е известно, при това, с позволение, така да се каже настъпление, той си счупи главата.

Изглежда, че лаврите на Дон Кихот не дават покой на нашите „левичари“.

Петти въпрос. Коя опасност у нас е главна, дясната или „лявата“?

Отговор. Главната опасност у нас е дясната. Дясната опасност бе и си остава у нас главната опасност.

Не противоречи ли това положение на известния тезис в решението на ЦК от 15 март 1930 г., че грешките и изкривяванията на „левичарите“ са сега главната спънка на колхозното движение? Не, не противоречи. Работата е там, че грешките на „левичарите“ в областта на колхозното движение са такива грешки, които създават благоприятни условия за засилването и закрепването на десния уклон в партията. Защо? Защото тези грешки изобразяват линията на партията изопачено — значи те улесняват дискредитирането на партията, — следователно те улесняват борбата на десните елементи против ръководството на партията. Дискредитирането на партийното ръководство е оная най-елементарна почва, върху чиято база само може да се разиграе борбата на привържениците на десния уклон против партията. „Левичарите“, техните грешки и изкривявания, създават на привържениците на десния уклон тази почва. За да се борим успешно против десния опортюнизъм, трябва да преодолеем грешките на „левите“ опортюнисти. „Левичарите“ обективно са съюзници на привържениците на десния уклон.

Такава е своеобразната връзка между „левия“ опортюнизъм и десния уклон.

С тази връзка трябва да се обясни фактът, че някои „леви“ честичко мълвят за блок с десните. Със същото това трябва да се обясни онова своеобразно явление, че част от „леваците“, които до вчера още „провеждаха ураджийско настъпление и се опитваха да колективизират СССР в някакви си две-три седмици, днес изпадат в пасивност, отпуцат ръце и благополучно отстъпват на привържениците на десния уклон полето на борбата,

като провеждат по този начин линията на действително отстъпление (без кавички!) пред кулачеството.

Особеността на преживявания момент се състои в това, че у нас борбата против грешките на „левичарите“ е условие и своеобразна форма на успешна борба против десния опортюнизъм.

Шести въпрос. Как се преценява отливът на част от селяните от колхозите?

Отговор. Отливът на част от селяните от колхозите означава, че напоследък у нас се народиха известен брой нездрави колхози, които сега се очистват от неустойчивите елементи. Това значи, че раздутите колхози ще изчезнат, здравите ще останат и ще крепнат. Аз мисля, че това е напълно нормално явление. Някои другари идват в отчаяние от това, изпадат в паника и конвулсивно се хващат за раздутите проценти. Други злорадствуват и пророкуват „проваляне“ на колхозното движение. И едните, и другите жестоко се лъжат. И едните, и другите са далеч от марксистическото разбиране същността на колхозното движение.

Преди всичко от колхозите излизат така наречените мъртви души. Това даже не е излизане, а откриване на пустите места. Нужни ли са мъртви души? Разбира се, че не са нужни. Аз мисля, че северокавказците и украинците постъпват съвършено правилно, когато разтурят колхозите с мъртви души и организират действително живи и действително устойчиви колхози. От това колхозното движение само печели.

Второ, излизат чуждите елементи, които са явно враждебни на нашето дело. Ясно е, че колкото по-скоро бъдат изхвърлени такива елементи, толкова по-добре за колхозното движение.

Най-после, излизат колебливите елементи, които не могат да бъдат наречени нито чужди, нито мъртви души. Това са именно ония селяни, които *днес* ние още не сме съумели да убедим в правотата на нашето дело, но които ние сигурно ще убедим *утре*. Излизането на такива селяни е сериозна, макар и временна загуба за колхозното движение. Поради това борбата за колебливите колхозни

елементи е сега една от най-насъщните задачи на колхозното движение.

Излиза, че отливът на част от селяните от колхозите не е само отрицателно явление. Излиза, че доколкото този отлив освобождава колхозите от мъртвите души и от явно чуждите елементи, той е един полезен процес на оздравяване и укрепване на колхозите.

Преди месец се смяташе, че ние имаме над 60% колективизация в зърнените области. Сега е ясно, че ако се имат предвид действителните и що-годе устойчиви колхози, тази цифра е била явно преувеличена. Ако след отлива на част от селяните колхозното движение се закрепил върху цифрата 40% колективизация в зърнените области — а това е сигурно осъществимо, — то това ще бъде извънредно голям успех на колхозното движение в дадения момент. Аз вземам средната цифра на зърнените области, знаейки добре, че у нас има отделни райони на повсеместна колективизация с 80—90%. 40% колективизация в зърнените области — това означава, че ние съумяхме към пролетта на 1930 г. да изпълним първоначалния петгодишен план за колективизацията *двойно*.

Кой ще се реши да отрече *решителния* характер на този *исторически* успех в социалистическото развитие на СССР?

Седми въпрос. Добре ли постъпват колебаещите се селяни, като излизат от колхозите?

Отговор. Не, те не постъпват добре. Като излизат от колхозите, те отиват против собствените си интереси, защото само колхозите дават на селяните изход от нуждата и невежеството. Излизайки от колхозите, те се поставят в по-лошо положение, защото се лишават от улесненията и облагите, които Съветската власт дава на колхозите. Грешките и изкривяванията в колхозите не са основание за излизане. Грешките трябва да се изправят с общи сили, оставайки в колхоза. Те толкова по-леко ще се изправят, защото Съветската власт ще се бори с всички сили против тях.

Ленин казва, че:

„Системата на дребното стопанство при стоковото производство не е в състояние да избави човечеството от мизерията на масите и от потискането им“ (т. XX, стр. 122).

Ленин казва, че:

„Чрез дребното стопанство не може да се премахне нуждата“ (т. XXIV, стр. 540).

Ленин казва, че:

„Ако ние и в бъдеще си останем по старому с дребните стопанства, то, все едно, макар и свободни граждани на свободна земя, нас ни заплашва неминуема гибел“ (т. XX, стр. 417).

Ленин казва, че:

„Само с помощта на общия, артелния, кооперативния труд може да се излезе из задънената улица, в която ни тласна империалистическата война“ (т. XXIV, стр. 537).

Ленин казва, че:

„Необходимо е да се премине към общото обработване в едри образцови стопанства“, защото „без това не може да се излезе от тази разруха, от това явно отчаяно положение, в което се намира Русия“ (т. XX, стр. 418).

Какво означава всичко това?

Това означава, че колхозите са *единственото* средство, което дава на селяните изход от нуждата и невежеството.

Ясно е, че селяните постъпват неправилно, като излизат от колхозите.

Ленин казва, че:

„Разбира се, всички вие знаете от цялата дейност на Съветската власт какво *грамадно значение* придаваме ние на комуните, на артелите и на всички изобщо организации, които целят да превръщат, целят да съдействуват постепенно за превръщането на дребното, едноличното селско стопанство в обществено, кооперативно или артелно**“ (т. XXIV, стр. 579).

Ленин казва, че:

„Съветската власт даде открито *предимство* на комуните и на кооперациите, като ги постави на *първо място**“ (т. XXIII, стр. 399).

Какво значи това?

Това значи, че Съветската власт ще дава на колхозите облекчения и предимства пред едноличните стопан-

* Курсивът е мой. И. Ст.

ства. Това значи, че тя ще дава на колхозите облекчения и в смисъл на предоставяне земя, и в смисъл на снабдяване с машини, с трактори, със семена и т. н., и в смисъл на облекчаване данъчното облагане, и в смисъл на предоставяне кредити.

Защо Съветската власт дава облекчения и предимства на колхозите?

Затова защото колхозите са единственото средство за избавяне на селяните от мизерията.

Затова защото помощта, която се дава предимно на колхозите, е най-действителният вид подпомагане на беднотата и средняците.

Тия дни Съветската власт реши да освободи от данъчно облагане за две години целия обобществен работен добитък в колхозите (коне, волове и т. н.), всички крави, свини, овци и птици, които се намират както в колективно владение на колхозите, така и в индивидуално владение на колхозниците.

Съветската власт реши освен това да отсрочи до края на годината погасяването на задължеността на колхозниците по предоставените им кредити и да анулира всички глоби и съдебни искания, наложени до 1 април на селяните, влезли в колхозите.

Най-после, тя реши непременно да осъществи кредитирането на колхозите тази година с 500 млн. рубли.

Тези облекчения ще помогнат на селяните-колхозници. Тези облекчения ще помогнат на ония селяни-колхозници, които устояха пред отлива, които се закалиха в борбата против враговете на колхозите, които защитиха колхозите и удържаха в ръцете си великото знаме на колхозното движение. Тези облекчения ще помогнат на ония бедняци и средняци-колхозници, които сега образуват основното ядро на нашите колхози, които ще закрепят и оформят нашите колхози и които ще спечелят милиони и милиони селяни за социализма. Тези облекчения ще помогнат на ония селяни-колхозници, които сега са основните кадри на колхозите и които напълно заслужават да бъдат наречени герои на колхозното движение.

Тези облекчения няма да получат селяните, които излязоха от колхозите.

Нима не е ясно, че селяните допускат грешка, като излизат от колхозите?

Нима не е ясно, че само с връщането си в колхозите те могат да си осигурят получаването на тези облаги?

Осми въпрос. Как да се постъпи с комуните, не трябва ли те да се разтурят?

Отговор. Не, не трябва и няма защо да се разтурват. Аз говоря за действителните, а не за книжните комуни. В зърнените области на СССР съществуват редица великолепни комуни, които заслужават да се поощряват и поддържат. Аз имам предвид старите комуни, които издържаха годините на изпитания и се закалиха в борбата, като напълно оправдаха своето съществуване. Те не бива да се разпускат, но е нужно да се преобразуват в артели.

Образуването и ръководенето на комуните е сложно и трудно дело. Едрите и устойчиви комуни могат да съществуват и да се развиват само при наличността на опитни кадри и изпитани ръководители. Прибързаното преминаване от артелния устав към устава на комуните може само да отблъсне селяните от колхозното движение. Затова към тази работа трябва да се отнасяме с особена сериозност и без каквато и да било прибързаност. Артелът е по-лесна работа и е по-достъпен за съзнанието на широките селски маси. Затова в дадения момент артелът е най-разпространената форма на колхозното движение. Само с укрепването и заякчаването на селскостопанските артели може да се създаде почва за масово движение на селяните към комуните. Затова комуната, която представлява висшата форма, може да стане главно звено на колхозното движение само в бъдеще.

Девети въпрос. Какво да се прави с кулачеството?

Отговор. Досега ставаше дума за средняка. Среднякът е съюзник на работническата класа и нашата политика към него трябва да бъде дружествена. Друго нещо е кулакът. Кулакът е враг на Съветската власт. С него ние не сме и не можем да бъдем в мир. Нашата

политика към кулачеството е политика на ликвидирането му като класа. Това, разбира се, не значи, че ние можем да го ликвидираме с един замах. Но това значи, че ние ще действуваме така, че да го обкръжим и ликвидираме.

Ето какво казва Ленин за кулака:

„Кулаците са най-зверските, най-грубите, най-дивите експлоататори, които в историята на другите страни неведнаж са възстановявали властта на помещиците, царете, поповете и капиталистите. Кулаци има повече отколкото помещици и капиталисти. Но все пак кулаците са малцинство в народа... Тези кръвопийци се обогатиха за сметка на народните лишения през време на войната, те натрупаха хиляди и стотици хиляди, повишавайки цените на житото и другите продукти. Тези паяци тлъстеяха за сметка на разорените от войната селяни, за сметка на гладните работници. Тези пиявици пиеха кръвта на трудещите се и се обогатяваха толкова повече, колкото повече, гладуваше работникът в градовете и фабриките. Тези вампири завземаха и завземат земите на помещиците, те отново и отново заробваат бедните селяни“ (т. XXII, стр. 206 – 207).

Ние търпяхме тези кръвопийци, паяци и вампири, като провеждахме политика на ограничаване техните експлоататорски тенденции. Търпяхме, тъй като нямаше с какво да заменим кулашкото стопанство, кулашкото производство. Сега ние имаме възможност да заменим с лихвата му тяхното стопанство със стопанството на нашите колхози и совхози. Няма защо да се търпят по-нататък тези паяци и кръвопийци. Да се търпят по-нататък тези паяци и кръвопийци, които подпалват колхозите, убиват колхозните дейци и се опитват да осуетят сеитбата — значи да се върви против интересите на работниците и селяните.

Затова политиката на ликвидиране кулачеството като класа трябва да се провежда с всичката настойчивост и последователност, на каквито са способни само болшевиките.

Десети въпрос. В какво се състои най-близката практическа задача на колхозите?

Отговор. Най-близката практическа задача на колхозите се състои в борбата за засяването, в борбата за най-голямото разширение на посевната площ, в борбата за правилна организация на засяването.

Към задачата на засяването трябва да бъдат приспособени сега всички други задачи на колхозите.

На работата по организирането на засяването трябва да бъдат подчинени сега всички други работи в колхозите.

Това значи, че за устойчивостта на колхозите и на техните безпартийни активисти, за способността на колхозните ръководители и на тяхното большевишко ядро ще се съди не според гръмките резолюции и многообещаващи поздравления, а според живата практическа работа по правилното организиране на сеитбата.

Но за да се изпълни с чест тази практическа задача, трябва да се насочи вниманието на колхозните дейци към *стопанските* въпроси на колхозното строителство, към въпросите на *вътрешното колхозно* строителство.

Доскоро в центъра на вниманието на колхозните дейци стоеше ламтежът за високи проценти на колективизацията, при което хората не искаха да видят разликата между действителната колективизация и книжната колективизация. Сега това увлечение в цифрите трябва да бъде отхвърлено. Сега вниманието на дейците трябва да бъде съсредоточено върху *закрепването* на колхозите, върху организационното *оформяване* на колхозите, върху *организирането* на деловата работа в колхозите.

Доскоро вниманието на колхозните дейци беше съсредоточено върху организирането на големи колхозни единици, върху организирането на така наречените „гиганти“, при което тия „гиганти“ често се израждаха в обемисти книжни комендантури, лишени от стопански корени в селата. Работата да изпъкнат поглъщаше значи деловата работа. Сега увличането от показната работа трябва да бъде отхвърлено. Сега вниманието на дейците трябва да бъде заострено върху организационно-стопанската работа на колхозите в селата. Когато тази работа покаже нужните успехи, „гигантите“ ще се явят от само себе си.

Доскоро малко внимание се обръщаше върху привличането на средняците в ръководството на колхозите. А при това между средняците има прекрасни стопани, които биха могли да станат великолепни стопански дейци в колхозното строителство. Сега този недостатък в *нашата* работа трябва да бъде ликвидиран. Сега задачата е да се привлекат в ръководствата на колхозите най-

добрите хора между средняците и да им се даде възможност да проявят в тази работа своите способности.

Доскоро не обръщаха достатъчно внимание върху работата между селянките. Изтеклият период показва, че работата между селянките е най-слабото място в нашата работа. Сега този недостатък трябва да бъде ликвидиран решително и безвъзвратно.

Доскоро комунистите в редица райони изхождаха от това, че те могат да решат със собствените си сили всички задачи на колхозното строителство. Изхождайки от това, те не обръщаха достатъчно внимание върху привличането на безпартийните към отговорна работа в колхозите, върху издигането на безпартийните на ръководна работа в колхозите, върху организирането на широк безпартиен актив в колхозите. Историята на нашата партия доказва, а изтеклият период на колхозното строителство за лишен път показва, че такова становище е съвършено погрешно. Ако комунистите биха се затваряли в своята черупка, отделяйки се със стена от безпартийните, те биха погубили цялото дело. Ако в боевете за социализъм комунистите се покриваха със слава, а враговете на комунизма търпяха поражение, то това, между другото, се дължеше на обстоятелството, че комунистите умееха да привличат на работа най-добрите хора между безпартийните, умееха да черпят сили от широките безпартийни слоеве, умееха да окръжават своята партия с широк безпартиен актив. Сега този недостатък в нашата работа с безпартийните трябва да бъде ликвидиран решително и безвъзвратно.

Да се изправят тези недостатъци в нашата работа, да се ликвидират те коренно — това именно и значи да се постави на релси *стопанската* работа на колхозите.

И така:

1. Правилно организирана сеитбата — това е задачата.
2. Съсредоточаване вниманието върху стопанските въпроси на колхозното движение — това е средството, необходимо за разрешаването на тази задача.

„Правда“ бр. 92,
3 април 1930 г.

Подпис: И. Сталин.

ДО ПЪРВИЯ ВИПУСК НА ПРОМИШЛЕНАТА АКАДЕМИЯ

Подготовката на нови кадри за социалистическата промишленост измежду хората на работническата класа и изобщо на трудещите се, способни да ръководят предприятията, както обществено-политически, така и производствено-технически — е първостепенна задача на момента.

Без изпълнението на тази задача е невъзможно да се осъществи превръщането на СССР от изостанала страна в напреднала страна, от аграрна страна в индустриална страна, в страна на електрификацията и мегала, в страна на машините и тракторите.

Промислената академия е една от най-важните ковачници на нашата страна за подготвяне на такива кадри.

Първият випуск на Промислената академия е първата нейна стрела, пусната в лагера на нашите врагове, в лагера на производствената рутина и на техническата изостаналост.

Ще се надяваме, че новите ръководители на промишлеността, напускащи днес академията, ще покажат на практика образци на трудов ентузиазъм и на истински-революционна работа по провеждане в живота болшевишки темпове на строителство.

Привет на първия випуск на Промислената академия, която дава на страната нов, подкован с технически знания, болшевишки отред ръководители на нашата социалистическа промишленост.

И. Сталин

25 април 1900 г.

„Правда“ бр. 115,

26 април 1930 г.

ОТГОВОР НА ДР. М. РАФАИЛ

(Ленинград, Областния профсъюжен съвет)

Копие: До секретаря на Областния комитет на ВКП (б)
др. Киров

Др. Рафаил!

Поради липса на време отговарям кратко:

1) *Никаква* аналогия няма и не може да има между излизането на ЦК през м. март тази година против изкривяванията в колхозното движение и Бресткия период или периода на въвеждане на непа. Там ние имяхме работа с поврат в политиката. Тук, през м. март 1930 г., нямаше никакъв поврат в политиката. Ние дръпнахме за ушите самозабравилите се другари — и това е то всичко. Следователно всички Ваши съображения, построени върху аналогия макар и непълна, отпадат.

2) Поврат в политиката по въпросите на колхозното движение (във връзка с поврата на средняшките маси към колхозите) действително имаше у нас, но не през м. март 1930 г., а през втората половина на 1929 г. Началото на този поврат в политиката бе сложено още на XV конгрес на нашата партия (виж резолюцията „За работата в селото“).

Този поврат взе чисто практически характер, както вече казах, в края на 1929 г. Вам трябва да Ви е известно, че ЦК даде на новата политика ясно оформление и установи темпове на колхозното движение за различните райони на СССР в известното свое постановление от 5 януари 1930 г. Фактите говорят, че това постановление на ЦК се оправда изцяло и напълно по всички пунктове.

Имаше ли тук налице някакво изоставане от хода на движението от страна на ЦК? Мисля, че — доколкото става дума за теоретическо предвиждане и изработване на съответна политическа установка — тук нямаше никакво изоставане.

Имаше ли налице изоставане от страна на значителни отреди на партията и на отделни членове на ЦК в тяхната практическа политика? Безусловно, да. В противен случай у нас не би имало борба за генералната линия и против уклоните нито в партията, нито в самия ЦК.

3) Възможно ли е управляващата партия веднага да долавя новите процеси, създаващи се в живота, и също тъй веднага да ги отразява в своята практическа политика? Мисля че е невъзможно. Невъзможно е, тъй като отначало се появяват факти, след това тяхното отражение в съзнанието на най-съзнателните елементи на партията, и едва след това настъпва моментът на осъзнаване новите процеси в главите на масата партийни членове. Спомнете си Хегел: „бухалът на Минерва излита само нощем“? С други думи: съзнанието донякъде изостава от фактите.

Разликата в това отношение между поврата в нашата политика през втората половина на 1929 г. и повратите по време на Брест и на въвеждането на непа се състои в това, че през втората половина на 1929 г. партията осъзнава по-бързо новите процеси в обективната действителност отколкото при повратите по време на Брест или на въвеждането на непа. Това се обяснява с обстоятелството, че в течение на това време партията успя да се усъвършенствува и нейните кадри станаха по-чувствителни.

С комунистически поздрав

И. Сталин

31 май 1930 г.

Печата се за пръв път

РОСТОВ. СЕЛМАШ

Поздравявам работниците, техническия персонал и целия състав на ръководното ядро на Селмаш с победата. Вашата победа е велика, поне поради това, че Селмаш сам според широката програма трябва да произвежда селскостопански машини за 115 милиона рубли годишно, докато всичките 900 завода за селскостопанско машиностроене, които съществуваха преди войната, произвеждаха селскостопански машини годишно само за 70 милиона рубли.

Желая ви успех в изпълнението на тази програма.

Сталин

16 юни 1930 г.

*„Правда“ брой 165,
17 юни 1930 г.*

СТАЛИНГРАД. ТРАКТОРОСТРОЙ

Приветствувам и поздравявам работниците и ръководния състав на първия в СССР Червенознаменен тракторен гигант с победата. 50-те хиляди трактора, които вие трябва да давате на страната годишно, са 50 хиляди снаряда, които рушат стария буржоазен свят и прокарват път на новия, социалистически строй в селото.

Желая ви успех в изпълнението на вашата програма.

И. Сталин

17 юни 1930 г.

*„Правда“ брой 166,
18 юни 1930 г.*

ПОЛИТИЧЕСКИ ОТЧЕТ НА ЦЕНТРАЛНИЯ КОМИТЕТ ПРЕД XVI КОНГРЕС НА ВКП(б)³⁶

27 юни 1930 г.

I РАСТЯЩАТА КРИЗА НА СВЕТОВНИЯ КАПИТАЛИЗЪМ И ВЪНШНОТО ПОЛОЖЕНИЕ НА СССР

Другари! От времето на XV конгрес изминаха 2¹/₂ години. Период от време на пръв поглед не твърде голям. Обаче през това време се извършиха извънредно сериозни промени в живота на народите и държавите. Ако трябва да характеризираме с две думи изтеклия период, би могло да го наречем *преломен* период. Той бе преломен не само за нас, за СССР, но и за капиталистическите страни в целия свят. Но между тези два прелома съществува основна разлика. Докато този прелом означаваше за СССР поврат към нов, по сериозен икономически *подем*, за капиталистическите страни преломът означаваше поврат към икономически *упадък*. У нас, в СССР — *растящ подем* на социалистическото строителство и в промишлеността, и в селското стопанство. При тях, при капиталистите — *растяща криза* на икономиката и в промишлеността, и в селското стопанство.

Такава е картината на сегашното положение с две думи.

Спомнете си положението на работите в капиталистическите страни преди 2¹/₂ години. Нарастване на промишленото производство и на търговията почти във всички капиталистически страни. Нарастване на производството на суровини и на продоволствие почти във всички аграрни страни. Ореол около САЩ като страна на най-пълнокръвен капитализъм. Победни песни за „процъфтяване“. Нископоклонство пред долара. Славословия в чест на новата техника, в чест на капиталистическата рациона-

лизация. Обявяване ера на „оздравяване“ на капитализма и на несъкрушима здравина на капиталистическата стабилизация. „Всеобщ“ шум и врява за „неизбежна гибел“ на страната на Съветите, за „неизбежен крах“ на СССР

Тъй стоеше работата вчера.

А каква е картината сега?

Сега — икономическа криза почти във всички промишлени страни на капитализма. Сега — селскостопанска криза във всички аграрни страни. Вместо „процъфтяване“ — мизерия на масите и колосално увеличение на безработицата. Вместо подем на селското стопанство — разорение на милионните маси на селяните. Рушат се илюзиите относно всемогъществото на капитализма изобщо, всемогъществото на североамериканския капитализъм по-специално. Все повече отслабват победните песни в чест на долара и на капиталистическата рационализация. Все повече се засилват песимистичните вайкания относно „грешките“ на капитализма. А „всеобщият“ шум за „неизбежна гибел“ на СССР се сменява с „всеобщо“ злобно съскане относно необходимостта да се накаже „тази страна“, която се осмелява да развива своята икономика, когато наоколо цари криза.

Такава е картината сега.

Излезе именно тъй, както казваха болшевиките преди две-три години.

Болшевиките казваха, че растежът на техниката в капиталистическите страни, растежът на производителните сили и на капиталистическата рационализация, при ограничените предели на жизненото равнище на милионните маси на работниците и селяните, трябва неизбежно да доведат до жестока икономическа криза. Буржоазният печат се надсмиваше над „оригиналното пророчество“ на болшевиките. Десните уклонисти не признаваха болшевишката прогноза, заменявайки марксихеския анализ с либерално бръщолеване за „организиран капитализъм“. А какво излезе всъщност? Излезе тъй, както казваха болшевиките.

Такива са фактите.

Да преминем към разглеждане на данните за икономическата криза в капиталистическите страни.

1. СВЕТОВНАТА ИКОНОМИЧЕСКА КРИЗА

а) При изучаване на кризата се хвърлят в очи преди всичко следните факти:

1. Сегашната икономическа криза е криза на *свръх-производство*. Това значи, че са произведени стоки в по-голямо количество, отколкото може да погълне пазарът. Това значи, че са произведени манифактурни стоки, топливо, фабрично-заводски изделия, консумативни предмети в по-голямо количество, отколкото могат да купят с налични пари основните потребители, т. е. народните маси, чиито доходи остават на ниско ниво. А тъй като покупателната способност на народните маси в условията на капитализма си остава на минимално ниско ниво, „излишъка“ от стоки, манифактура, зърнени храни и т. н. капиталистите оставят в складовете или дори го унищожават, за да запазят високите цени, те намаляват производството, уволняват работниците, и народните маси са принудени да бедствуват поради това, че са произведени твърде много стоки.

2. Сегашната криза е първата след войната *световна* икономическа криза. Тя е световна криза не само в смисъл че обхваща всички или почти всички *промишлени* страни в света, при което дори Франция, която системно всмуква в своя организъм милиарди марки репарационни плащания от Германия, не може да избегне известна депресия, която трябва, според всички данни, да премине в криза. Тя е световна криза още и в смисъл че *промишлената* криза съвпадна по време с *селскостопанската* криза, която обхваща производството на всички видове суровини и продоволствие в основните *аграрни* страни в света.

3. Сегашната световна криза се развива *неравномерно* въпреки нейния *всеобщ* характер, поразявайки едни или други страни в различно време и с различна сила. Промишлената криза започна най-рано в Полша, в Румъния, на Балканите. Тя се развиваше там през цялата минала година. Явни признаци на започнала селскостопанска криза имаше още в края на 1928 г. в Канада, в САЩ, в Аржентина, в Бразилия, в Австралия. През целия този период промишлеността на САЩ е в подем. Към сре-

дата на 1929 г. промишленото производство в САЩ достига почти рекордна височина. Едва от втората половина на 1929 г. започва прелом и след това вече се развива стремителна криза в промишленото производство, която отхвърли САЩ към нивото на 1927 г. Непосредствено след това иде промишлената криза в Канада, в Япония. След това идват банкрутите и кризата в Китай и в колониалните страни, където кризата се изостря поради спадане цените на среброто и където кризата на свръхпроизводството се съчетава с разрушаване на селското стопанство, доведено от експлоатацията от страна на феодалите и от непосилните данъци до пълно изтощение. Що се отнася до Западна Европа, там кризата започва да се засилва едва в началото на тази година, и то не навсякъде с еднаква сила, а Франция дори през този период все още продължава да показва нарастване на промишленото производство.

Аз мисля, че не е необходимо особено да се спираме на цифровите данни, демонстриращи наличността на криза. Че съществува криза — относно това сега вече не се спори. Поради това аз ще се огранича с привеждане на една неголяма, но характерна таблица, публикувана неотдавна от германския „Институт за конюнктурни изследвания“. Тази таблица изобразява развитието на минната промишленост и на основните клонове на едрата обработваща индустрия в САЩ, Англия, Германия, Франция, Полша, СССР, като се почне от 1927 г., при което нивото на производството през 1928 г. се приема за 100.

Ето я тази таблица:

Г о д и н и	СССР	САЩ	Ан- глия	Гер- мания	Фран- ция	Полша
1927	82·4	95·5	105·5	100·1	86·6	88·5
1928	100	100	100	100	100	100
1929	123·5	106·3	107·9	101·8	109·4	99·8
1930 първото триме- сечие	171·4	95·5	107·4	93·4	113·1	84·6

Какво показва тази таблица ?

Тя показва, преди всичко, че САЩ, Германия и Полша преживяват *рязко изразена криза* на едрото промишлено производство, при което през първото тримесечие на 1930 г. в САЩ, след *подема* през първата половина на 1929 г., нивото на производството спадна в сравнение с 1929 г. с $10\cdot8\%$, като се снижи до нивото от 1927 г.; в Германия след *тригодишен застои* нивото на производството се снижи в сравнение с предишната година с $8\cdot4\%$, като спадна под нивото от 1927 г. с $6\cdot7\%$, а в Полша след *миналогодишната криза* нивото на производството се снижи в сравнение с предишната година с $15\cdot2\%$, като спадна под нивото от 1927 г. с $3\cdot9\%$.

Тя показва, второ, че Англия вече три години тъпче на едно място, около нивото на 1927 г., и преживява тежък икономически *застой*, при което през първото тримесечие на 1930 г. тя успя вече да снижи нивото на производството в сравнение с предишната година с $0\cdot5\%$, като навлезе по този начин в началната фаза на *кризата*.

Тя показва, трето, че измежду крупните капиталистически страни само във Франция има налице известно *нарастване* на едрата промишленост, при което — докато процентът на прираста през 1928 г. възлизаше на 13·4, а през 1929 г. на 9·4 — през първото тримесечие на 1930 г. прирастът в сравнение с 1929 г. възлиза едва на $3\cdot7\%$, давайки по този начин картина на ежегодно *снижаваща се* крива на растеж.

Тя показва, най-сетне, че измежду всички страни в света само в СССР съществува *бурен подем* на едрата промишленост, при което нивото на производството през първото тримесечие на 1930 г. надминава нивото от 1927 г. повече от *два пъти*, а процентът на прираста се покачва от 17·6 през 1928 г. на 23·5 през 1929 г. и на 32 през първото тримесечие на 1930 г., давайки по този начин картина на ежегодно *повдигаща се* крива на растежа.

Могат да възразят, че ако такова е било положението до края на първото тримесечие на тази година, то не е изключено, че през второто тримесечие на тази година е могло да се измени към по-добро. Но данните за второто тримесечие решително опровергават подобно пред-

положение. Напротив, те показват, че през второто тримесечие положението се е влошило още повече. Тези данни говорят за ново *спадане на акциите* на нюйоркската борса и нова *вълна на банкрути* в САЩ; за ново *намаление* на производството, *намаление на работната заплата* на работниците и *увеличение на безработицата* в САЩ, Германия, Англия, Италия, Япония, Южна Америка, Полша, Чехословакия и т. н.; за навлизане на редица клонове на промишлеността във Франция в период на *застой*, който при днешната международна икономическа обстановка представлява признак на започваща криза. Безработни в САЩ има сега повече от 6 милиона, в Германия — около 5 милиона, в Англия — повече от 2 милиона, в Италия, Южна Америка, Япония — по един милион, в Полша, Чехословакия, Австрия — по 500 хиляди. Аз не споменавам за по-нататъшното изостряне на селскостопанската криза, която разорява милиони фермери и трудови селяни. Кризата на свръхпроизводството в селското стопанство достигна дотам, че с цел за запазване на високи цени и за осигуряване печалби на буржоазията в Бразилия са хвърлени в морето 2 милиона чувала кафе, в Америка вместо въглища започнаха да горят царевица, в Германия милиони пуда ръж са превърнати в храна за свинете, а що се отнася до памука и пшеницата — вземат се всички мерки за намаляване на посевните площи с около 10—15 на сто.

Такава е общата картина на развиващата се световна икономическа криза.

б) Сега, когато световната икономическа криза разгръща своето разрушително действие, разорявайки цели слоеве средни и дребни капиталисти, разорявайки цели групи от работническата аристокрация и от фермерите и обричайки на глад милионните маси на работниците — всички питат: къде е причината на кризата, каква е нейната основа, как да се води борба с нея, как да бъде премахната тя? Измислят се най-разнообразни „теории“ за кризата. Предлагат цели проекти за „смекчаване“, „предотвратяване“, „ликвидиране“ на кризата. Буржоазните опозиции винят буржоазните правителства, които, оказва се, „не взеха всички мерки“ за предотвратяване

на кризата. „Демократите“ обвиняват „републиканците“, „републиканците“ — „демократите“, а всички заедно — групата на Хувър с нейната „Федерална резервна система“²⁷, която не съумяла да „обуздае“ кризата. Съществуват дори такива мъдреци, които виждат причината на световната икономическа криза в „интригите на болшевиките“. Аз имам предвид известния „промишленник“ Рехберг, който собствено *малко* прилича на промишленник и по-скоро напомня „промишленник“ сред литераторите и „литератор“ сред промишлениците (С м я х).

Ясно е, че всички тези „теории“ и проекти нямат нищо общо с науката. Трябва да се признае, че буржоазните икономисти се оказаха напълно фалирали пред лицето на кризата. Нещо повече, те се оказаха лишени дори от онзи минимум усет за живота, който не винаги може да се откаже на техните предшественици. Тези господа забравят, че кризите не трябва да се разглеждат като случайно явление в системата на капиталистическото стопанство. Тези господа забравят, че икономическите кризи са неизбежен резултат от капитализма. Тези господа забравят, че тези кризи са се родили заедно с раждането на господството на капитализма. В течение на повече от 100 години избухват периодични икономически кризи, които се повтарят през всеки 12—10—8 и по-малко години. През този период буржоазните правителства от всички рангове и цветове, буржоазните дейци от всички степени и способности — всички без изключение, се опитваха да изпробват своите сили за „предотвратяване“ и „премахване“ на кризите. Но всички те търпяха поражение. Търпяха поражение, тъй като не може да се предотвратят и да се премахнат икономическите кризи, като се остава в рамките на капитализма. И какво чудно има тук, че днешните буржоазни дейци също тъй търпят поражение? Какво чудно има тук, че мероприятията на буржоазните правителства водят на практика не до смекчаване на кризата, не до облекчаване положението на милионните маси на трудещите се, а до нови взривове на фалити, до нова вълна на безработица, до поглъщане на по-слабите капиталистически обединения от по-силните капиталистически обединения?

Основата на икономическите кризи на свръхпроизводство, тяхната причина лежи в самата система на капиталистическото стопанство. Основата на кризата лежи в противоречието между обществения характер на производството и капиталистическата форма на присвояване резултатите от производството. Израз на това основно противоречие на капитализма е противоречието между колосалното *увеличение* на производствените възможности на капитализма, с оглед за получаване на *максимум* капиталистическа печалба, и относително *намаление* на платежоспособното търсене от страна на милионните маси на трудещите се, чието жизнено равнище капиталистите през всичкото време се стараят да държат в пределите на краен *минимум*. За да спечелят в конкуренцията и за да изтръгнат по голяма печалба, капиталистите са принудени да развиват техниката, да провеждат рационализация, да засилват експлоатацията на работниците и да повдигат производствените възможности на своите предприятия до крайни предели. За да не изостанат един от друг, всички капиталисти са принудени тъй или иначе да поемат тоя път на бясно развитие на производствените възможности. Но вътрешният пазар и външният пазар, покупателната способност на милионните маси на работниците и селяните, които в края на краищата са основните покупатели, си остават на ниско ниво. Оттук — кризите на свръхпроизводство. Оттук — известните резултати, повтарящи се повече или по-малко периодически, по силата на които стоките остават непродадени, производството намалява, безработицата се увеличава, работната заплата намалява и по този начин още повече се изостря противоречието между нивото на производството и нивото на платежоспособното търсене. Кризата на свръхпроизводство е проява на това противоречие в бурни и разрушителни форми.

Ако капитализмът можеше да приспособи производството не за получаване на максимум печалба, а за системно подобряване материалното положение на народните маси, ако той можеше да насочва печалбата не към задоволяване прищевките на паразитните класи, не към усъвършенстване методите на експлоатацията, не към износ на капитала, а

към системно повдигане материалното положение на работниците и селяните — тогава не би имало кризи. Но тогава и капитализмът не би бил капитализъм. За да се премахнат кризите, трябва да се премахне капитализмът.

Такава е основата на икономическите кризи на свръхпроизводство изобщо.

Но при характеризирането на *днешната* криза работата не може да се ограничава с това. Днешната криза не е просто повторение на старите кризи. Тя протича и се развива в известни нови условия, които трябва да бъдат разкрити, за да се получи пълна картина на кризата. Тя се усложнява и задълбочава от редица особени обстоятелства, без изясняването на които е невъзможно да се състави ясна представа за днешната икономическа криза.

Какво представляват тези особени обстоятелства?

Те, тези особени обстоятелства, се свеждат до следните характерни факти:

1. Най-силно кризата порази *главната страна* на капитализма, неговата крепост, САЩ, които съсредоточават в свои ръце не по-малко от половината от цялото производство и потребление на всички страни в света. Ясно е, че това обстоятелство не може да не води до колосално разширяване сферата на влияние на кризата, до изостряне на кризата и натрупване на свръхсметни трудности за световния капитализъм.

2. В хода на развитието на икономическата криза промишлената криза в главните капиталистически страни не просто съвпадна, а се *преплете* със селскостопанската криза в аграрните страни, като увеличи трудностите и предопредели неизбежността на общия упадък на стопанската активност. Излишно е и да се говори, че промишлената криза ще засилва селскостопанската, а селскостопанската ще затяга промишлената, което не може да не доведе до задълбочаване на икономическата криза изцяло.

3. Днешният капитализъм, за разлика от стария капитализъм, е *монополистически* капитализъм, а това предопределя неизбежността на борбата на капиталистическите обединения за запазване на високи, монополни

цени на стоките, въпреки свръхпроизводството. Ясно е, че това обстоятелство, правейки кризата особено мъчителна и разорителна за народните маси, които са основните потребители на стоки, не може да не доведе до затягане на кризата, не може да не забави нейното изчезване.

4. Днешната икономическа криза се развива върху базата на *общата криза* на капитализма, която възникна още през периода на империалистическата война, подкопава устоите на капитализма и улесни настъпването на икономическата криза.

Какво означава това?

Това означава, преди всичко, че империалистическата война и нейните последици засилиха загиването на капитализма и подкопаха неговото равновесие, че ние живеем сега в епоха на войни и революции, че капитализмът вече не представлява *единствена* и *всеобхващаща* система на световното стопанство, че наред с *капиталистическата* система на стопанство съществува *социалистическа* система, която се развива, която преуспява, която се противопоставя на капиталистическата система и която със самия факт на своето съществуване демонстрира гнилостта на капитализма, разклаща неговите основи.

Това означава, сетне, че империалистическата война и победата на революцията в СССР разклатиха устоите на империализма в *колониалните и зависимите* страни, че авторитетът на империализма в тези страни е вече подкопан, че той вече не е в състояние да се разпорежда в тези страни както по-рано.

Това означава, по-нататък, че през времето на войната и след нея в колониалните и в зависимите страни се появи и израсна техен собствен млад капитализъм, който успешно конкурира на пазарите със старите капиталистически страни, изостряйки и усложнявайки борбата за пазари.

Това означава, най-сетне, че войната остави на повечето от капиталистическите страни тежко наследство във вид на *хроническа недозаетост на предприятията* и на наличност на *милионни армии безработни*, които се превърнаха от резервни в *постоянни армии безра-*

ботни — нещо, което създаваше за капитализма маса трудности още преди днешната икономическа криза и което трябва да усложни още повече положението през време на кризата.

Такива са обстоятелствата, които засилват и изострят световната икономическа криза.

Трябва да се признае, че днешната икономическа криза е най-сериозната и най-дълбока криза от всички съществували досега световни икономически кризи.

2. ИЗОСТРЯНЕ ПРОТИВОРЕЧИЯТА НА КАПИТАЛИЗМА

Извънредно важен резултат от световната икономическа криза е разкриването и изострянето на противоречията, присъщи на световния капитализъм.

а) Разкриват се и се изострят *противоречията между най-важните империалистически страни*, борбата за пазари, борбата за суровини, борбата за износ на капитал. Сега старото разпределение сферите на влияние и на колониите вече не задоволява никоя от капиталистическите страни. Те виждат, че се е изменило съотношението на силите и че трябва съответно с това да се преразпределят пазарите, източниците за суровини, сферите на влияние и т. н. Главното от тези противоречия е противоречието между САЩ и Англия. И в областта на износа на готови стоки, и в областта на износа на капитал борбата се води главно между САЩ и Англия. Достатъчно е да вземем който и да е икономически вестник, който и да е документ за износ на стоки и на капитал, за да се убедим в това. Главна арена на борбата са Южна Америка, Китай, колониите и доминионите на старите империалистически държави. Надмощие на силите в тази борба — и то ясно изразено надмощие — имат САЩ.

След главното противоречие следват неглавни, но доста съществени противоречия: между Америка и Япония, между Германия и Франция, между Франция и Италия, между Англия и Франция и т. н.

Не може да има никакво съмнение, че във връзка с развиващата се криза борбата за пазари за пласиране

на стоки, за суровини, за износ на капитал ще се засилва всеки месец, всеки ден.

Средства на борбата са: митническа политика, евтина стока, евтин кредит, прегрупиране силите и нови военно-политически съюзи, увеличение на въоръженията и подготовката за нови империалистически войни, най-сетне — война.

Аз говорих за кризата, обхванала всички клонове на производството. Но има един клон, който не е обхванат от кризата. Този клон е военната промишленост. Тя непрестанно се развива въпреки кризата. Буржоазните държави бясно се въоръжават и превъоръжават. За какво? Разбира се, не за приказки, а за война. А войната е нужна на империалистите, тъй като тя е единственото средство за преразпределяне на света, за преразпределяне на пазарите за пласиране на стоки, на източниците за суровини, на сферите за прилагане на капитала.

Напълно ясно е, че при тази обстановка така нареченият пацифизъм изживява последните си дни. Обществото на народите загива приживе, „проектите за разоръжаване“ се провалят в пропаст, а конференциите за намаляване на морските въоръжения се превръщат в конференции за обновяване и разширяване на морската флота.

Това значи, че опасността от война ще нараства с ускорен темп.

Нека дрънкат социалдемократите за пацифизъм, за мир, за мирно развитие на капитализма и т. н. Опитът от пребиваването на социалдемократията на власт в Германия и в Англия показва, че пацифизмът у тях е само маска, необходима за прикриване подготовката на нови войни.

б) Разкриват се и ще се изострят *противоречията между страните-победителки и страните победени*. Измежду последните аз имам предвид главно Германия. Няма съмнение, че във връзка с кризата и с изострянето на проблемата за пазарите ще се засили и натискът върху Германия, която е не само длъжник, но и един от най-големите експортъори. Оригиначните отношения,

създали се между страните-победителки и Германия, биха могли да бъдат изобразени във вид на пирамида, на върха на която по господарски седят Америка, Франция, Англия и т. н. с плана на Юнг³⁸ в ръце с надпис: „Плащай!“, а отдолу е просната Германия, изнемогваща и принудена да напруга всичките си сили, за да изпълни заповедта за плащане на милиардни контрибуции. Вие искате да знаете какво е това? Това е „духът на Локарно“³⁹. Да мислиш, че такова положение може да мине даром за световния капитализъм — значи да не разбираш нищо от живота. Да мислиш, че германската буржоазия ще може да заплати в течение на предстоящите 10 години 20 милиарда марки, а германският пролетариат, който живее под двойно иго на „своята“ и на „чуждата“ буржоазия, ще позволи на германската буржоазия да изсмуче от неговите жили тези 20 милиарда без сериозни битки и сътресения — значи да си побъркан. Нека германските и френските политици си дават вид, че вярват в това чудо. Ние, болшевиките, в чудеса не вярваме.

в) Разкриват се и се изострят *противоречията между империалистическите държави и колониалните и зависимите страни*. Растящата икономическа криза не може да не засили натиска на империалистите върху колониите и зависимите страни, които са основните пазари за пласиране на стоки и за суровини. И наистина, натискът се засилва до последна степен. Факт е, че европейската буржоазия се намира сега в състояние на война със „своите“ колонии в Индия, в Индокитай, в Индонезия, в Северна Африка. Факт е, че „независимият“ Китай вече е поделен фактически на сфери на влияние, а генералските клики на контрареволуционните гоминданци, воювайки помежду си и разорявайки китайския народ, изпълняват волята на своите господари от империалистическия лагер.

Трябва да се смята за окончателно провалена лъжливата версия, че чиновниците в руските посолства в Китай са виновници за нарушаването на „мира и спокойствието“ в Китай. Руски посолства отдавна вече не съществуват нито в Южен, нито в Среден Китай. Затова пък съществуват английски, японски, германски, амери-

кански и всякакви други посолства. Руски посолства отдавна вече не съществуват нито в Южен, нито в Среден Китай. Затова пък има германски, английски и японски военни съветници при воюващите китайски генерали. Руски посолства отдавна вече не съществуват там. Затова пък има английски, американски, немски, чехословашки и всякакви други оръдия, пушки, аероплани, танкове, отровни газове. И какво? Вместо „мир и спокойствие“ ние имаме сега в Южен и Среден Китай най-разюздана и най-разорителна генералска война, финансирана и инструктирана от „цивилизованите“ държави на Европа и Америка. Получава се доста пикантна картина на „цивилизаторската“ дейност на капиталистическите държави. Неизвестно е само — какво общо имат тук руските болшевики?

Би било смешно да се мисли, че тези безчинства на империалистите ще минат за тях даром. Китайските работници и селяни вече им отговориха чрез създаване на Съвети и на Червена армия. Казват, че там вече се е образувало съветско правителство. Аз мисля, че ако това е вярно — в него няма нищо чудно. Не може да има съмнение, че само Съветите могат да спасят Китай от окончателна разруха и обедняване.

Що се отнася до Индия, Индокитай, Индонезия, Африка и т. н., то нарастването на революционното движение в тези страни, което понякога придобива форми на национална война за освобождение, не подлежи на никакво съмнение. Господа буржоата си правят сметка да залееят тези страни с кръв и да се опрат на полицейските щикове, като призоват на помощ хора като Ганди. Не може да има съмнение, че полицейските щикове са лоша опора. Царизмът също така се стараяше на времето да се опре на полицейските щикове, но каква опора излезе от това — на всички е известно. Що се отнася до помощниците от типа на Ганди — царизмът имаше такива цяло стадо в лицето на всевъзможните либерални съглашатели, от което обаче не се получи нищо друго освен конфузия.

г) Разкриха се и се изостриха *противоречията* между буржоазията и пролетариата в капиталисти-

ческите страни. Кризата вече успя да засили натиска на капиталистите върху работническата класа. Кризата вече успя да предизвика нова вълна на капиталистическа рационализация, ново влошаване на положението на работническата класа, увеличаване на безработицата, разширяване на постоянната армия безработни, намаляване на работната заплата. Не е чудно, че тези обстоятелства революционизират обстановката, изострят борбата на класите и тласкат работниците към нови класови боеве.

Във връзка с това се разрушават и изчезват социал-демократическите илюзии сред работническите маси. След опита от пребиваването на власт на социалдемократите, които провалят стачки, организират локаути и разстрелват работниците, като зла насмешка звучат в ушите на работниците лъжливите обещания за „производствена демокрация“, „промишлен мир“, „мирни методи“ на борба. Дали ще се намерят сега много работници, които да повярват лъжливата проповед на социалфашистите? Известните работнически демонстрации от 1 август 1929 г. (против военната опасност) и от 6 март 1930 г. (против безработицата)⁴⁰ показват, че най-добрите хора из средата на работническата класа вече са се отвърнали от социалфашистите. Икономическата криза ще нанесе нов удар на социалдемократическите илюзии сред работниците. Не ще се намерят сега много работници, които — след банкрутите и разоренията във връзка с кризата — да се съгласят да повярват във възможността за обогатяване на „всеки работник“ чрез участие в „демократизираните“ акционерни компании. Излишно е и да се казва, че кризата ще нанесе съкрушителен удар на всички такива и подобни на тях илюзии.

Но отдръпването на работническите маси от социал-демократията означава техният поврат към комунизма. В действителност *така* именно и става. Нарастване на профсъюзното движение, свързано с комунистическата партия; изборни успехи на комунистическите партии; вълна от стачки, извършвани при ръководното участие на комунисти; прерастване на икономическите стачки в политически протести, организирани от комунисти; масови демонстрации на съчувстващи на комунизма ра-

ботници, които демонстрации срещат най-жив отзвук в работническата класа — всичко това показва, че работническите маси виждат в комунистическата партия единствената партия, способна да се бори срещу капитализма, единствената партия, достойна за доверието на работниците, единствената партия, след която може и заслужава да се върви в борбата за освобождение от капитализма. Това е поврат на масите към комунизма. Това е залог за превръщане на нашите братски комунистически партии в големи масови партии на работническата класа. Необходимо е само комунистите да съумеят да оценят обстановката и да я използват както трябва. Разгръщайки непримирима борба срещу социалдемократията, която представлява агентура на капитала в работническата класа, и разбивайки на пух и прах всички и всякакви уклони от ленинизма, които наливат вода в мелницата на социалдемократията, комунистическите партии показва, че те вървят по правилен път. Необходимо е те да се закрепят окончателно върху този път. Защото само при това условие те ще могат да разчитат на спечелване мнозинството на работническата класа и на успешна подготовка на пролетариата за бъдещите класови битки. Защото само при това условие може да се разчита на по-нататъшно нарастване влиянието и авторитета на Комунистическия интернационал.

Такова е състоянието на основните противоречия на световния капитализъм, изострили се до крайност във връзка със световната икономическа криза.

Какво показват всички тези факти?

Те показват, че на стабилизацията на капитализма приближава края. Те показват, че подемот на революционното движение на масите ще нараства с нови сили.

Те показват, че световната икономическа криза ще прераства в редица страни в политическа криза.

Това значи, първо, че буржоазията ще търси изход от положението в по-нататъшното фашизиране в областта на вътрешната политика, като използва за тази цел всички реакционни сили, включително и социалдемократията.

Това значи, второ, че буржоазията ще търси изход в нова империалистическа война в областта на външната политика.

Това значи, най-сетне, че пролетариатът, борейки се срещу капиталистическата експлоатация и военната опасност, ще търси изход в революцията.

3. ОТНОШЕНИЯТА МЕЖДУ СССР И КАПИТАЛИСТИЧЕСКИТЕ ДЪРЖАВИ

а) По-горе аз говорих за противоречията на световния капитализъм. Но освен тези противоречия съществува и още едно противоречие. Аз говоря за противоречието между капиталистическия свят и СССР. Наистина това противоречие не бива да се счита за противоречие от *вътрешно-политически* характер. То е противоречие между капитализма в неговата цялост и между страната на строящия се социализъм. Но това не му пречи да разлага и да разклаща самите основи на капитализма. Нещо повече, то разкрива до корен всички противоречия на капитализма и ги събира в един възел, превръщайки ги във въпрос на живот и смърт за самите капиталистически порядки. Затова всеки път, когато капиталистическите противоречия започват да се изострят, буржоазията обръща своите погледи към СССР: дали не може да се разреши едно или друго противоречие на капитализма или всички противоречия, взети заедно, за сметка на СССР, тази Съветска страна, крепост на революцията, революционизираща със самото свое съществуване работническата класа и колонииите, пречеща им да организират нова война, пречеща им да преразпределят света по новому, пречеща им да се разпореджат върху нейния обширен вътрешен пазар, тъй необходим на капиталистите, особено сега, във връзка с икономическата криза.

Оттук — тенденцията към авантюристически нападения върху СССР и към интервенция, която (тенденция) неизбежно ще се засили във връзка с развиващата се икономическа криза.

Най ярък изразител на тази тенденция в настоящия момент е днешна буржоазна Франция, родина на любве-

обилната „Пан Европа“⁴¹, „люлка“ на пакта Келог⁴², най-агресивната и милитаристична страна измежду всички агресивни и милитаристични страни в света.

Но интервенцията е тояга с два края. На буржоазията това е точно известно. Добре — мисли тя, — ако интервенцията мине гладко и завърши с поражение на СССР. А какво да се прави, ако тя завърши с поражение на капиталистите? Зер — имаше вече една интервенция, която завърши с крах. Щом първата интервенция, когато болшевиките бяха слаби, завърши с крах, каква е гаранцията, че втората не ще завърши също с крах? Всички виждат, че сега болшевиките са много по-силни и икономически, и политически, и в смисъл на подготвяне отбранителната способност на страната. А какво да се прави с работниците в капиталистическите страни, които не ще допуснат да се извърши интервенция срещу СССР, които ще се борят против интервенцията и които в случай на нещо могат да ударят в тил капиталистите? Не е ли по-добре да се тръгне по линията на засилване на търговските връзки със СССР, против което и болшевиките не възразяват?

Оттук — тенденцията към продължаване на мирните отношения със СССР.

По този начин ние имаме две редици фактори и две различни тенденции, действащи в противоположни насоки:

1. Политика на подкопаване икономическите връзки на СССР с капиталистическите страни, провокационни нападения срещу СССР, явна и скрита дейност по подготовка на интервенция против СССР. Това са фактори, които застрашават международното положение на СССР. С действията на тези фактори се обясняват такива факти като разрива на английския консервативен кабинет със СССР, заграбването на КВЖД* от китайските милитаристи, финансовата блокада на СССР, „похода“ на клерикалите начело с папата против СССР, организирането от агентите на чужди държави вредителството на нашите специалисти, организирането на експлозии и палежи като

* Китайско-източната железопътна линия. *Ред. пр.*

онези, които бяха извършени от някои служачи от „Лена Голдфилдс“⁴³, покушения срещу представители на СССР (Полша), придиранията към нашия експорт (САЩ, Полша) и т. н.

2. Съчувствие и подкрепа на СССР от страна на работниците в капиталистическите страни, нарастване на икономическото и политическо могъщество на СССР, увеличаване отбранителната способност на СССР, политика на мир, неизменно провеждана от Съветската власт. Това са фактори, които укрепват международното положение на СССР. С действията на тези фактори се обясняват такива факти като успешното ликвидиране на конфликта на КВЖД, възстановяване отношенията с Великобритания, засилване на икономическите връзки с капиталистическите страни и т. н.

От борбата на тези фактори се определя външното положение на СССР.

б) Говори се, че главната спънка за подобряване на икономическите връзки с буржоазните държави е въпросът за дълговете. Аз мисля, че това не е довод за плащане на дълговете, а предлог в ръцете на агресивните елементи за интервенционистическа пропаганда. Нашата политика в тази област е ясна и напълно обоснована. При условие да ни се отпуснат кредити, ние сме съгласни да платим известна част от предвоенните дългове, считайки ги като добавъчна лихва срещу кредитите. Без това условие ние не можем и не сме длъжни да плащаме. От нас искат повече? На какво основание? Нима не е известно, че тези дългове бяха направени от царското правителство, което бе съборено от революцията и за задълженията на което Съветското правителство не може да поема отговорност? Говори се за международно право, за международни задължения, но на основание на какво международно право господата „съюзниците“ откъснаха от СССР Бесарабия и я предадоха в робство на румънските чокои? По какви международни задължения капиталистите и правителствата на Франция, Англия, Америка, Япония нападнаха СССР, нахлуха в него, грабиха го цели три години и разоряваха неговото население? Ако това се нарича международно право и меж-

дународно задължение, то кое се нарича тогава грабеж? (Смях. Аплодисменти.) Не е ли ясно, че като са допуснали тези грабителски актове, господа „съюзниците“ са лишили себе си от правото да се позовават на международното право, на международните задължения?

Говори се по-нататък, че делото за уреждане на „нормални“ отношения е спъвано от пропагандата на руските болшевики. С цел за предотвратяване вредното въздействие на пропагандата господа буржоата постоянно се ограждат с „кордони“, „телени прегради“, благоклонно предоставяйки на Полша, Румъния, Финландия и т. н. честта да охраняват „преградите“. Говори се, че на Германия ѝ завиждат, загдето на нея не искат да ѝ възложат да охранява „кордоните“ и „телените прегради“. Нужно ли е да се доказва, че бръщолевенето за пропаганда не е довод против установяване на „нормални отношения“, а предлог за интервенционистическа пропаганда. Как могат хора, които не искат да стават смешни, да се „ограждат“ от идеите на болшевизма, ако в самата страна има почва, благоприятна за тези идеи? Царизмът също така се „ограждаше“ на времето от болшевизма, но, както е известно, не се „огради“. Не се огради, тъй като болшевизмът расте навсякъде и навред, не отвън, а отвътре. Няма, струва ми се, страни повече „оградени“ от руските болшевики отколкото Китай, Индия, Индокитай. И какво? Болшевизмът там расте и ще расте въпреки всякакви „кордони“, тъй като там очевидно съществуват условия, които благоприятствуват болшевизма. Какво общо има тук пропагандата на руските болшевики? Да, ако капиталистите биха могли някак да се „оградят“ от икономическата криза, от мизерията на масите, от безработицата, от ниската работна заплата, от експлоатацията над трудещите се — тогава друго положение, тогава не би имало у тях и болшевишко движение. Но работата е именно там, че всеки некадърник се опитва да оправдае своята слабост или своята неспособност, като се позовава на пропагандата на руските болшевики.

Говори се, сетне, че главната спънка е нашият съветски строй, колективизацията, борбата срещу кулачеството,

противорелигиозната пропаганда, борбата срещу вредителите и контрареволуционерите измежду „хората на науката“, изгонването на Беседовскиевци, Соломоновци, Дмитриевскиевци и т. н. Но това вече става съвсем забавно. На тях, оказва се, не им харесва съветският строй. Но и на нас също не ни харесва капиталистическият строй (Смях. Аплодисменти). Не ни харесва, че десетки милиони безработни у тях са принудени да гладуват и да мизерствуват, докато шепа капиталисти притежават милиардни богатства. Но щом ние вече сме се съгласили да не се месим във вътрешните работи на другите страни, не е ли ясно, че не си заслужава да се връщаме към този въпрос? Колективизацията, борбата срещу кулачеството, борбата срещу вредителите, противорелигиозната пропаганда и т. н. са неотнимаемо право на работниците и селяните в СССР, закрепено от нашата конституция. Конституцията на СССР ние трябва да изпълняваме и ще я изпълняваме с най-голяма последователност. Ясно е следователно, че който не иска да се съобразява с нашата конституция — може да върви където му очи видят. Що се отнася до Беседовскиевци, Соломоновци, Дмитриевскиевци и други подобни — ние такива хора и занаят ще изхвърляме навън като бракувана стока, ненужна и вредна за революцията. Нека ги бранят онези, които изпитват особени симпатии към измета на обществото (Смях). Воденичните камъни на нашата революция работят добре. Те поемат всичко годно и го дават на Съветите, а измета изхвърлят навън. Говори се, че във Франция, сред парижките буржоа, има голямо търсене на тази бракувана стока. Е добре, нека я импортират за свое здраве. Наистина това донякъде ще обремени импортните параграфи на търговския баланс на Франция, против което господата буржоата винаги протестират. Но това си е вече тяхна работа. Нека не се месим във вътрешните работи на Франция (Смях. Аплодисменти).

Тъй стои работата със „спънките“, които пречат за уреждане на „нормални“ отношения с другите страни.

Излиза, че тези „спънки“ са мними „спънки“, пуснати в ход, за да се създаде предлог за антисъветска пропаганда.

Нашата политика е политика на мир и на засилване търговските връзки с всички страни. Резултат от тази политика е подобряването на отношенията с редица страни и сключването на редица договори за търговия, техническа помощ и т. н. Пак резултат от нея е присъединяването на СССР към пакта Келог, подписването на известния протокол по линията на пакта Келог с Полша, Румъния, Литва и т. н., подписването на протокол за продължаване действието на договора с Турция за дружба и неутралитет. Най-сетне, в резултат от тази политика е фактът, че ние успяхме да защитим мира, като не дадохме на враговете да ни въвлечат в конфликти въпреки редицата провокационни акции и авантюристически нападения на подпалвачите на война. Тази политика на мир ние ще водим и занаяпред с всички сили, с всички средства. Нито педя чужда земя не искаме. Но и от своята земя, нито педя от своята земя не ще отстъпим на никого (Аплодисменти).

Такава е нашата външна политика.

Задачата се състои в това, да провеждаме и занаяпред тази политика с най-голяма настойчивост, присъща на болшевиките.

II

РЯСТЯЩИЯТ ПОДЕМ НА СОЦИАЛИСТИЧЕСКОТО СТРОИТЕЛСТВО И ВЪТРЕШНОТО ПОЛОЖЕНИЕ НА СССР

Да преминем към вътрешното положение на СССР.

В противоположност на капиталистическите страни, където сега царят икономическа *криза и растяща безработица*, вътрешното положение на нашата страна представлява картина на *растящ подем* на народното стопанство и на *прогресивно намаление* на безработицата. Порасна и ускори темповете на своето развитие едрата промишленост. Укрепна тежката промишленост. Социалистическият сектор на промишлеността получи голямо развитие. Израсна нова сила в селското стопанство — совхозите и колхозите. Докато преди две години ние имахме криза в зърненото производство и се опирахме

в своята работа по снабдяване на държавата със зърнени храни главно върху индивидуалното стопанство, сега центърът на тежестта се премести в колхозите и совхозите, а зърнената криза може да се смята общо взето за разрешена. Основните маси на селяните окончателно тръгнаха в посока към колхозите. Съпротивата на кулачеството е отбита. Вътрешното положение на СССР се заздравя още повече.

Такава е общата картина на вътрешното положение на СССР в настоящия момент.

Да разгледаме конкретните данни.

1. РАСТЕЖЪТ НА НАРОДНОТО СТОПАНСТВО КАТО ЦЯЛО:

а) Докато през 1926/27 г., т. е. към XV конгрес на партията, за *цялото селско стопанство*, включително и горското стопанство, риболовството и т. н., ние имяхме обща продукция в предвоенни рубли на сума 12,370 милиона рубли, т. е. 106·6⁰/₁₀₀ от предвоенното ниво, то през следващата година, т. е. през 1927/28 г., ние имяхме 107·2⁰/₁₀₀, през 1928/29 г. — 109·1⁰/₁₀₀, а през текущата 1929/30 г., ако се съди по хода на развитието на селското стопанство, ние ще имаме не по-малко от 113—114⁰/₁₀₀ от предвоенното ниво.

Налице е непрестанно, макар и сравнително бавно нарастване на продукцията на селското стопанство като цяло.

Докато през 1926/27 г., т. е. към XV конгрес на партията, ние имяхме за *цялата промишленост* както дребна, тъй и едра, включително и мелничарската промишленост, обща продукция в довоенни рубли на сума 8 641 милиона рубли, т. е. 102·5⁰/₁₀₀ от довоенното ниво, то следващата година, т. е. през 1927/28 г., ние имяхме 122⁰/₁₀₀, през 1928/29 г. — 142·5⁰/₁₀₀, а през текущата 1929/30 г., ако се съди по хода на развитието на промишлеността, ще имаме не по-малко от 180⁰/₁₀₀ от предвоенното ниво.

Налице е небивало бързо нарастване на продукцията на промишлеността като цяло.

б) Докато през 1926/27 г., т. е. към XV конгрес на партията, ние имяхме *товарооборот* по цялата наша

ж. п. мрежа 81·7 милиарда тон-километра, т. е. 127⁰/₀ от предвоенното ниво, то през следващата година, т. е. през 1927/28 г., ние имаме 134·2⁰/₀, през 1928/29 г. — 162·4⁰/₀, а през текущата 1929/30 г., според всички данни, ние ще имаме не по-малко от 193⁰/₀ от предвоенното ниво. Що се отнася до новото ж. п. строителство, то през отчетния период, т. е. смятано от 1927/28 г., ж. п. мрежа се увеличава от 76 хиляди км на 80 хиляди км, което ще съставлява 136·7⁰/₀ от предвоенното ниво.

в) Ако състоянието на *търговско-посредническия оборот* в страната през 1926/27 г. се приеме за 100 (31 милиарда рубли), то излиза, че през 1927/28 г. размерите на оборотите пораснаха на 124·6⁰/₀, през 1928/29 г. — на 160·4⁰/₀, а през текущата 1929/30 г., ако се съди по всички данни, размерите на оборотите ще съставляват 202⁰/₀, т. е. ще бъдат удвоени в сравнение с 1926/27 г.

г) Ако *общите баланси* на всички наши *кредитни учреждения* на 1 октомври 1927 г. се приемат за 100 (9,173 милиона рубли), то излиза, че на 1 октомври 1928 г. ние сме имали нарастване до 141⁰/₀, а на 1 октомври 1929 г. — до 201·1⁰/₀, т. е. удвояване в сравнение с 1927 г.

д) Ако *общият държавен бюджет* за 1926/27 г. се приеме за 100 (6,371 милиона рубли), то излиза, че през 1927/28 г. ние сме имали нарастване на държавния бюджет до 125·5⁰/₀, през 1928/29 г. — до 146·7⁰/₀, а през 1929/30 г. — на 204·4⁰/₀, т. е. удвояване в сравнение с бюджета на 1926/27 г. (12,605 милиона рубли).

е) Докато нашият *външнотърговски оборот* (експорт-импорт) възлизаше през 1926/27 г. на 47·9⁰/₀ от предвоенното ниво, то през 1927/28 г. ние имаме нарастване на външнотърговския оборот до 56·8⁰/₀, през 1928/29 г. — до 67·9⁰/₀, а през 1929/30 г., според всички данни, ще имаме не по-малко от 80⁰/₀ от предвоенното ниво.

ж) В резултат ние имаме следната картина за нарастването на целия *народен доход* през отчетния период (в неизменни цени от 1926/27 г.): през 1926/27 г. народният доход възлизаше, според данните на Госплана, на 23,127 милиона рубли, през 1927/28 г. — на 25,396 милиона рубли — прираст 9·8⁰/₀; през 1928/29 г. — на

28,596 милиона рубли — прираст 12·6⁰/₀; през 1929/30 г., ако се съди според всички данни, народният доход трябва да възлезе на не по-малко от 34 милиарда рубли, прираст следователно за една година с 20⁰/₀. Средният годишен прираст през отчетните 3 години възлиза следователно на повече от 15⁰/₀.

Ако вземем под внимание, че средният годишен прираст на народния доход в такива страни като САЩ, Англия, Германия възлиза на не повече от 3—8⁰/₀, то трябва да признаем, че темпът на нарастването на народния доход в СССР е наистина *рекорден*.

2. УСПЕХИТЕ НА ИНДУСТРИАЛИЗАЦИЯТА

Развитието на народното стопанство се извършва у нас не стихийно, а по определена посока, именно — по посока към индустриализацията, под знака на индустриализацията, под знака на увеличаване относителното тегло на индустрията в общата система на народното стопанство, под знака на превръщане на нашата страна от аграрна в индустриална.

а) Динамиката на съотношението между промишлеността като цяло и селското стопанство като цяло от гледна точка на относителното тегло на промишлеността в *общата* продукция на цялото народно стопанство се очертава през отчетния период в следния вид: през довоенния период частта на промишлеността в общата продукция на народното стопанство възлизаше на 42·1⁰/₀, частта на селското стопанство — на 57·9⁰/₀; през 1927/28 г. частта на промишлеността — на 45·2⁰/₀, на селското стопанство — на 54·8⁰/₀; през 1928/29 г. частта на промишлеността — на 48·7⁰/₀, на селското стопанство — на 51·3⁰/₀; през 1929/30 г. частта на промишлеността, според всички данни, трябва да възлезе на не по-малко от 53⁰/₀, а частта на селското стопанство — на не повече от 47⁰/₀.

Това значи, че относителното тегло на промишлеността започва вече да надхвърля относителното тегло на селското стопанство в общата система на народното стопанство и ние се намираме в навечерието на пре-

върщане страната от *аграрна* в *индустриална* страна (Аплодисменти).

б) Още по-рязък превес се получава в полза на промишлеността от гледна точка на нейното относително тегло в *стоковата* продукция на народното стопанство. Докато през 1926/27 г. частта на стоковата продукция на промишлеността в общия баланс на стоковото производство на народното стопанство възлизаше на 68·8⁰/₀, а частта на стоковата продукция на селското стопанство — на 31·2⁰/₀, то през 1927/28 г. ние имаме за промишлеността 71·2⁰/₀, за селското стопанство — 28·8⁰/₀; през 1928/29 г. за промишлеността — 72·4⁰/₀, за селското стопанство — 27·6⁰/₀, а за 1929/30 г., според всички данни, ние ще имаме за промишлеността 76¹/₀, а за селското стопанство — 24⁰/₀.

В това особено неблагоприятно положение на селското стопанство се проявява между другото дребноселският и слабостоковият характер на селското стопанство. При това ясно е, че това положение ще трябва до известна степен да се промени заедно с уедряването на селското стопанство по линията на совхозите и колхозите, заедно с увеличаването на неговата стоковост.

в) Но развитието на промишлеността изобщо не дава още пълната картина за темпа на индустриализацията. За да се получи пълна картина, е необходимо още да се установи динамиката на съотношението между тежката и леката промишленост. Ето защо, най-ярък показател за растежа на индустриализацията трябва да се смята прогресивното увеличение относителното тегло на производството на *оръдия* и на *средства за производство* (тежката промишленост) в общата продукция на промишлеността. Докато през 1927/28 г. частта на производството на оръдия и на средства за производство в общата продукция на *цялата* промишленост възлизаше на 27·2%, а частта на производството на предмети за широко потребление — на 72·8⁰/₀, то през 1928/29 г. частта на производството на оръдия и на средства за производство съставлява 28·7% срещу 71·3⁰/₀, а през 1929/30 г. частта на производството на оръдия и на

средства за производство, според всички данни, ще съставлява вече 32·7% срещу 67·3%.

Обаче ако се вземе не цялата промишленост, а *само* планираната от ВСНХ*, която обхваща всички основни отрасли на индустрията, то тук съотношението между производството на оръдия и на средства за производство и производството на предмети за широко потребление се очертава в още по-благоприятен вид, а именно: през 1927/28 г. частта на производството на оръдия и на средства за производство възлизаше на 42·7% срещу 57·3%; през 1928/29 г. — на 44·6% срещу 55·4%, а през 1929/30 г., според всички данни, ще възлиза на не по-малко от 48% срещу 52% от производството на предмети за широко потребление.

Развитието на нашето народно стопанство се извършва под знака на индустриализацията, под знака на укрепването и развитието на своя собствена тежка промишленост.

Това значи, че ние вече усилихме и по-нататък развиваме основата на нашата икономическа независимост, нашата тежка индустрия.

3. КОМАНДУВАЩОТО ПОЛОЖЕНИЕ НА СОЦИАЛИСТИЧЕСКАТА ПРОМИШЛЕННОСТ И ТЕМПЪТ НА НЕЙНОТО НАРАСТВАНЕ

Развитието на нашето народно стопанство се извършва под знака на индустриализацията. Но ние се нуждаем не от всякаква индустриализация. Ние се нуждаем от такава индустриализация, която осигурява растящия превес на *социалистическите форми на промишлеността* над *дребностоковите* и още повече над *капиталистическите форми*. Характерната черта на нашата индустриализация се състои в това, че тя е *социалистическа* индустриализация — индустриализация, която осигурява победата на *обобществения* сектор на промишлеността над *частностопанския* сектор, над *дребностоковия* и *капиталистическия* сектор.

* Висш съвет на народното стопанство. *Бел. пр*

Ето някои данни за нарастването на капиталните вложения и на общата продукция по сектори.

а) Ако вземем нарастването на *капиталните вложения* в промишлеността по сектори — ще получим следната картина. *Общественият сектор*: през 1926/27 г. — 1,270 милиона рубли; през 1927/28 г. — 1,614 милиона рубли; през 1928/29 г. — 2,046 милиона рубли; през 1929/30 г. — 4,275 милиона рубли. *Частностопанският и капиталистическият сектор*: през 1926/27 г. — 63 милиона рубли; през 1927/28 г. — 64 милиона рубли; през 1928/29 г. — 56 милиона рубли; през 1929/30 г. — 51 милиона рубли.

Това значи, първо, че капиталните вложения в обобществения сектор на промишлеността *нараснаха* през това време повече от *три пъти* (335%).

Това значи, второ, че капиталните вложения в частностопанския и капиталистическия сектор се *намалиха* през това време с *една пета част* (81%).

Частностопанският и капиталистическият сектор живее за сметка на стария капитал и отива към своята гибел.

б) Ако вземем нарастването на *общата продукция* на промишлеността по сектори — ще получим следната картина. *Общественият сектор*: през 1926/27 г. — 11,999 милиона рубли; през 1927/28 г. — 15,389 милиона рубли; през 1928/29 г. — 18,903 милиона рубли; през 1929/30 г. — 24,740 милиона рубли. *Частностопанският и капиталистическият сектор*: през 1926/27 г. — 4,043 милиона рубли; през 1927/28 г. — 3,704 милиона рубли; през 1928/29 г. — 3,389 милиона рубли; през 1929/30 г. — 3,310 милиона рубли.

Това значи, първо, че общата продукция на обобществения сектор на промишлеността се е *увеличила* в течение на три години повече от *два пъти* (206%).

Това значи, второ, че общата продукция на промишлеността на частностопанския и капиталистическия сектор се е *намалила* през същия период почти с *една пета част* (81%).

Обаче ако вземем продукцията не на цялата промишленост, а само на *едрата* (цензовата) промишленост и я разгледаме по сектори — ще получим следната картина

на съотношенията на обобществения и на частностопанския сектори. Относителното тегло на обобществения сектор в продукцията на едрата промишленост на страната е: 1926/27 г. — 97·7%; 1927/28 г. — 98·6%; 1928/29 г. — 99·1%; 1929/30 г. — 99·3%. Относителното тегло на частностопанския сектор в продукцията на едрата промишленост на страната е: 1926/27 г. — 2·3%; 1927/28 г. — 1·4%; 1928/29 г. — 0·9%; 1929/30 г. — 0·7%.

Както виждате, капиталистическите елементи в едрата промишленост вече изчезват.

Ясно е, че въпросът „кой кого“, въпросът — дали социализмът ще победи капиталистическите елементи в промишлеността или те ще победят социализма — е вече решен в полза на социалистическите форми на промишлеността. Решен е окончателно и безвъзвратно (А плодисменти).

в) Особено интересни са данните за *темпа на развитието* на планираната от ВСНХ *държавна* промишленост през отчетния период. Ако общата продукция на планираната от ВСНХ социалистическа промишленост през 1926/27 г. се вземе за 100, то излиза, че през 1927/28 г. общата продукция на тази промишленост е нараснала до 127·4%, през 1928/29 г. — до 158·6%, а през 1929/30 г. тя нараства до 209·8%.

Това значи, че планираната от ВСНХ социалистическа промишленост, която обхваща всички основни отрасли на промишлеността и цялата тежка промишленост, се е увеличила *повече от два пъти*.

Не може да не се признае, че нито една страна в света не познава такива бурни темпове на развитие на своята едра промишленост. Това обстоятелство именно ни дава основание да говорим за петилетка в четири години.

г) Някои другари гледат на лозунга „*петилетка в четири години*“ скептично. Съвсем неотдавна една част другари преценяваха нашата петилетка, утвърдена от V конгрес на Съветите⁴⁴ като фантастика. Не говоря за буржоазните писатели, чийто очи се ококорват още щом се спомене думата „петилетка“. А какво имаме всъщност,

ако разглеждаме петилетката от гледна точка на осъществяването ѝ през първите две години? За какво ни говори проверката на изпълнението на петилетката в нейния оптимален вариант? Тя говори не само за това, че ние можем да изпълним петилетката за четири години. Тя говори още за това, че ние можем да я изпълним за цяла редица отрасли на промишлеността в три, и дори в две и половина години. На скептиците от опортюнистическия лагер това може да се стори невероятно. Но това е факт, чието оспорване би било глупаво и смешно.

Съдете сами.

По петгодишния план *нефтената промишленост* трябваше да даде през 1932/33 г. продукти за 977 милиона рубли. А всъщност тя дава продукция още през 1929/30 г. за 809 милиона рубли, т. е. 83% от набелязаната в петгодишния план продукция за 1932/33 г. Следователно ние изпълняваме петгодишния план за нефтената промишленост в някакви си $2\frac{1}{2}$ години.

От торфената промишленост ние трябваше да получим по петгодишния план през 1932/33 г. продукти за 122 милиона рубли. А всъщност тя дава още през 1929/30 г. продукти за повече от 115 милиона рубли, т. е. 96% от набелязаната по петгодишния план продукция за 1932/33 г. Следователно ние изпълняваме петгодишния план на торфената промишленост в $2\frac{1}{2}$ години, ако не и по-рано.

По петгодишния план *общото машиностроене* трябва да даде през 1932/33 г. продукция за 2,058 милиона рубли. А всъщност то дава още през 1929/30 г. продукция за 1,458 милиона рубли, т. е. 70% от набелязаната по петгодишния план продукция за 1932/33 г. Следователно ние изпълняваме петгодишния план за общото машиностроене в $2\frac{1}{2}$ —3 години.

По петгодишния план *селскостопанското машиностроене* трябва да даде продукция през 1932/33 г. за 610 милиона рубли. А всъщност то дава вече през 1929/30 г. продукция за 400 милиона рубли, т. е. повече от 60% от набелязаната по петгодишния план продукция за 1932/33 г. Следователно ние изпълняваме петгодишния план на селскостопанско машиностроене в 3 години, ако не и по-рано.

По петгодишния план *електротехническата промишленост* трябва да даде продукцията през 1932/33 г. за 896 милиона рубли. А всъщност тя дава вече през 1929/30 г. продукцията за 503 милиона рубли, т. е. 56⁰/₀ и позече от набелязаната в петгодишния план продукцията за 1932/33 г. Следователно ние изпълняваме петгодишния план на електротехническата промишленост в 3 години.

Такива са небивалите темпове за развитието на нашата социалистическа промишленост.

Ние вървим напред с ускорен темп, догонвайки в технико-икономическо отношение напредналите капиталистически страни.

д) Това не значи, разбира се, че ние вече сме ги догонили в смисъл на размери на производството, че нашата промишленост вече е достигнала *нивото* на развитието на промишлеността на напредналите капиталистически страни. Не, далеч още не значи. *Темпът* на развитието на промишлеността и *нивото* на развитието на промишлеността не бива да се смесват едно с друго. У нас мнозина ги смесват, като смятат, че щом сме достигнали небивали темпове на развитието на промишлеността, то с това вече сме достигнали нивото на развитието на промишлеността на напредналите капиталистически страни. Но това е съвсем невярно.

Да вземем например производството на електроенергия, където имаме доста високи темпове. По производството на електрическа енергия ние достигнахме увеличение от 1924 г. до 1929 г. почти до 600⁰/₀, докато САЩ увеличиха продукцията на електроенергия през същия този период едва до 181⁰/₀, Канада — до 218⁰/₀, Германия — до 241⁰/₀, Италия — до 222⁰/₀. Както виждате, ние имаме тук темп наистина небивал, превъзхождащ темповете на всички други държави. Но ако вземем нивото на развитието на производството на електроенергия в тези страни, например през 1929 г., и го сравним с нивото на развитието в СССР, то за СССР ще се получи далеч неутешителна картина. Въпреки небивалия темп на развитието на производството на електроенергия, продукцията на електроенергия в СССР през 1929 г. възлизаше едва на 6,465 милиона квч., докато САЩ имаха 126 милиарда квч.,

Канада имаше 17,628 милиона квч., Германия — 33 милиарда квч., Италия — 10,850 милиона квч.

Както виждате — колосална разлика.

Излиза, че по ниво на развитието ние стоим зад всички тези държави.

Или да вземем например производството на чугун у нас. Ако приемем производството на чугун през 1926/27 г. за 100 (2·9 милиона тона), то за трите години, т. е. от 1927/1928 до 1929/1930 г., производството на чугун се увеличава у нас почти *двойно*, като достига до 190⁰/₀ (5·5 милиона тона). Както виждате — доста висок темп на развитие. Но ако се погледне на работата от гледна точка на нивото на развитието на чугуненото производство у нас и се сравнят размерите на производството на чугун в СССР с размерите на производството на напредналите капиталистически страни — ще се получи доста неутешителна картина. Да започнем с това, че предвоенното ниво на производството на чугун ние го достигаме и ще го надминем едва през текущата 1929/30 г. Вече самото това ни принуждава да дойдем до неумолимия извод, че без по-нататъшно ускоряване темпа на развитието на металургията ние рискуваме да поставим под угроза съдбата на цялото наше промишлено производство. Що се отнася до нивото на развитието на чугунената промишленост у нас и на Запад — имаме следната картина: производството на чугун в САЩ през 1929 г. се изразяваше с цифрата 42·3 милиона тона; в Германия — 13·4 милиона тона; във Франция — 10·45 милиона тона; в Англия — 7·7 милиона тона; а в СССР производството на чугун ще възлезе в края на 1929/30 г. едва на 5·5 милиона тона.

Както виждате — немалка разлика.

Излиза по този начин, че по ниво на развитието на чугуненото производство ние стоим зад всички тези страни.

Какво показва всичко това?

То показва, че:

1) *не бива да се смесва* темпът на развитието на промишлеността с нивото на нейното развитие;

2) ние сме дяволски *изостанали* по отношение нивото на развитието на нашата промишленост от напредналите капиталистически страни;

3) само *по-нататъшното ускоряване* темпа на развитието на нашата промишленост ще ни даде възможност да догоним и да задминем в технико-икономическо отношение напредналите капиталистически страни;

4) онези, които приказват за необходимост от *намаляване* темпа на развитието на нашата промишленост, са врагове на социализма, агенти на нашите класови врагове (Аплодисменти).

4. СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО И ЗЪРНЕНАТА ПРОБЛЕМА

По-горе аз говорих за състоянието на селското стопанство изобщо, включвайки горското стопанство, риболовството и т. н., без да подразделям селското стопанство на основните му отрасли. Ако отделим от селското стопанство в неговата цялост основните му отрасли като например зърненото стопанство, животновъдството и техническите култури, то положението на работите се очертава, според данните на Госплан и на Наркомзем* на СССР, в следния вид:

а) Ако приемем *посевните* площи на *зърнените* култури през 1913 г. за 100 — ще получим следната картина на движението на посевните площи на зърнени култури по години: 1926/27 г. 96·9⁰/₁₀₀; 1927/1928 г. — 94·7⁰/₁₀₀; 1928/29 г. — 98·2⁰/₁₀₀; а през текущата 1929/30 г., според всички данни, посевните площи ще съставляват 105·1⁰/₁₀₀ от предвоенното ниво.

Привлича вниманието фактът за намалението на посевните площи на зърнените култури през 1927/28 г. Това намаление се обяснява не с деградация на зърненото стопанство, както бръщолевеха по повод на това невежите хора от лагера на десните опортюнисти, а с компретирането на зимни посеви в размер 7,700 хил. хектара (20⁰/₁₀₀ от зимните посеви в СССР).

Ако вземем по-нататък *общата* продукция на зърнени култури през 1913 г. за 100 — ще получим след-

* Народен комисариат на земеделието. *Ред.*

ната картина: през 1927 г. — 91·9⁰/₀; през 1928 г. — 90·8⁰/₀; през 1929 г. — 94·4⁰/₀, а през 1930 г., според всички данни, получаваме около 110⁰/₀ от предвоенната норма.

Тук също така привлича вниманието намалението на общата продукция на зърнени култури през 1927 г., което се обяснява с компрометирането на зимните посеви в Украйна и Северен Кавказ.

Що се отнася до *стоковата* част на общата продукция на зърнени култури (извънселския оборот), то ние имаме още по-поучителна картина. Ако вземем стоковата част на зърнената продукция през 1913 г. за 100 — излиза, че през 1927 г. ние сме имали 37⁰/₀ стокова продукция; през 1928 г. — 36·8⁰/₀; през 1929 г. — 58⁰/₀, а през текущата 1930 г. ще имаме, според всички данни, не по-малко от 73⁰/₀ от предвоенното ниво.

Излиза по този начин, че по частта на посевните площи и на общата продукция на зърнени култури ние достигаме предвоенната норма и донякъде я надминаваме едва през текущата 1930 година.

Излиза по-нататък, че по отношение на *стоковата* продукция на зърнени култури ние далеч още не сме достигнали предвоенната норма и ще изоставаме от нея и през тази година с около 25 процента.

В това е основата на нашите зърнени затруднения, изострили се особено през 1928 година.

В това е и основата на зърнената проблема.

б) Приблизително също такава картина се разкрива, но с по-тревожни показатели, в областта на *животновъдството*.

Ако приемем общия брой на добитъка от всички видове през 1916 г. за 100 — получава се следната картина по години. През 1927 г. коне имаше 88·9⁰/₀ от довоенното ниво, едър рогат добитък — 114·3⁰/₀, овце и кози — 119·3⁰/₀, свине — 111·3⁰/₀; през 1928 г. коне — 94·6⁰/₀; едър рогат добитък — 118·5⁰/₀; овце и кози — 126⁰/₀; свине — 126·1⁰/₀; през 1929 г. коне — 96·9⁰/₀; едър рогат добитък — 115·6⁰/₀; овце и кози — 127·8⁰/₀; свине — 103⁰/₀; през 1930 г. коне — 88·6⁰/₀; едър рогат

добитък — $89\cdot1\%$; овце и кози — $87\cdot1\%$; свине — $60\cdot1\%$ от нормата за 1916 година.

Както виждате, ако вземем под внимание данните за последната година — имаме явни признаци на започнало се намаление на животновъдното стопанство.

Още по-неутешителна картина се получава от гледна точка на *стоковата продукция* на животновъдството, особено по отношение на месото и мазнините. Ако се приеме общата продукция на месо и мазнини за всяка година за 100, то стоковата продукция на месо и мазнини съответно съставлява: през 1926 г. — $33\cdot4\%$, през 1927 г. — $32\cdot9\%$, през 1928 г. — $30\cdot4\%$, през 1929 г. — $29\cdot2\%$.

Ние имаме по този начин явни признаци на неустойчивост и на икономическа несигурност на дребното и на дребностоковото стопанство по животновъдството.

Излиза, че вместо превишаване по животновъдството нормата за 1916 г. ние имаме през последната година явни признаци на спадане под тази норма.

По този начин след зърнената проблема, която ние вече разрешаваме общо взето с успех, пред нас се възправя месната проблема, остротата на която се чувства още сега и която чака своето разрешение.

в) Друга картина разкрива пред нас развитието на *техническите култури*, които дават суровини на нашата лека промишленост. Ако приемем *посевната площ* на техническите култури през 1913 г. за 100, то ние имаме: за *памука* през 1927 г. — $107\cdot1\%$, през 1928 г. — $131\cdot4\%$, през 1929 г. — $151\cdot4\%$, през 1930 г. — 217% от предвоенното ниво; за *лена* през 1927 г. — $86\cdot6\%$, през 1928 г. — $95\cdot7\%$, през 1929 г. — $112\cdot9\%$ през 1930 г. — 125% от предвоенното ниво; за *захарното цвекло* през 1927 г. — $106\cdot6\%$, през 1928 г. — $124\cdot2\%$, през 1929 г. — $125\cdot8\%$, през 1930 г. — 169% от предвоенното ниво; за *маслодайните растения* през 1927 г. — $179\cdot4\%$, през 1928 г. — $230\cdot9\%$, през 1929 г. — $219\cdot7\%$, през 1930 г. — не по-малко от 260% от предвоенното ниво.

Също такава, общо взето, благоприятна картина дава *общата продукция* на технически култури. Ако вземем общата продукция през 1913 г. за 100 — имаме: *памук* през 1928 г. — $110\cdot5\%$, през 1929 г. — 119% ,

през 1930 г., според всички данни, ще имаме 182·8⁰/₀ от предвоенното ниво, *лен* през 1928 г. — 71·6%, през 1929 г. — 81·5⁰/₀, през 1930 г., според всички данни, ще имаме 101·3⁰/₀ от предвоенното ниво; *захарно цвекло* през 1928 г. — 93⁰/₀, през 1929 г. — 58⁰/₀, през 1930 г., според всички данни, ще имаме 139·3⁰/₀ от предвоенното ниво; *растително масло* през 1928 г. — 161·9%, през 1929 г. — 149·8%, през 1930 г., според всички данни, ще имаме 220% от предвоенното ниво.

За техническите култури имаме по този начин благоприятна картина, ако не се смята 1929 г. за цвеклото, урожайт от което бе повреден от пеперуда.

Впрочем и тук, в областта на техническите култури, са възможни и вероятни в бъдеще сериозни колебания и прояви на неустойчивост, поради преобладанието на дребното стопанство, по типа на онези колебания и прояви на неустойчивост, които се демонстрират в тези цифри по отношение на лена и на маслодайните култури, най-малко засегнати от влиянието на колхозите и совхозите.

Така че пред нас стоят следните проблеми на селското стопанство:

1) проблемата за укрепване положението на техническите култури чрез осигуряване на съответните райони достатъчно количество евтини зърнени продукти;

2) проблемата за повдигане на животновъдството и за разрешаване на въпроса за месото чрез осигуряване на съответните райони достатъчно количество евтини зърнени продукти и фуражи;

3) проблемата за окончателно разрешаване на въпроса за зърненото стопанство като главен въпрос на селското стопанство в настоящия момент.

Излиза, че зърнената проблема е основното звено в системата на селското стопанство и ключ за разрешаване на всички други проблеми на последното.

Излиза, че разрешаването на зърнената проблема е първата поред задача в редицата други проблеми на селското стопанство:

Но да се разреши зърнената проблема и да се изведе по този начин селското стопанство на пътя на се-

риозен подем — това значи да се ликвидира напълно изостаналостта на селското стопанство, да се въоръжи то с трактори и със селскостопански машини, да се снабди то с нови кадри научни работници, да се повдигне производителността на труда, да се увеличи стоковостта. Без тези условия е излишно и да се мечтае за разрешаване на зърнената проблема.

Възможно ли е да се осъществят всички тези условия върху базата на дребното индивидуално селско стопанство? Не, не е възможно. Не е възможно, тъй като дребното селско стопанство не е в състояние да възприеме и да усвои новата техника, не е в състояние да повдигне в достатъчна степен производителността на труда, не е в състояние да увеличи в достатъчна степен стоковостта на селското стопанство. Остава един път, пътят на *уедряване* на селското стопанство, пътят на насаждане на едри стопанства, въоръжени със съвременна техника.

Но съветската страна не може да тръгне по пътя на организиране едри *капиталистически* стопанства. Тя може и трябва да тръгне само по пътя на организиране едри стопанства от *социалистически* тип, въоръжени с нова техника. Такива стопанства у нас са именно *совхозите* и *колхозите*.

Оттук — задачата за насаждане на совхози и обединяването на дребните индивидуални селски стопанства в едри колективни стопанства като *единствен* път за разрешаване проблемата на селското стопанство изобщо и на зърнената проблема особено.

По този път именно тръгна партията в своята всекидневна практическа работа след XV конгрес, особено след проявилите се сериозни зърнени затруднения в началото на 1928 година.

Трябва да отбележим, че тази коренна проблема, като практическа задача, бе поставена на дневен ред от нашата партия още на XV конгрес, когато още не съществуваха у нас сериозни зърнени затруднения. В известната резолюция на XV конгрес „За работата в селото“ направо се казва, че:

„В настоящия период задачата за обединяването и преобразуването на дребните индивидуални селски стопанства в едри колективи трябва да бъде поставена като *основна задача* на партията в село.“⁴⁵

Може би не ще бъде излишно също така да приведем съответното място от отчетния доклад на ЦК на XV конгрес, където също така рязко и определено се поставя проблемата за ликвидиране изостаналостта на селското стопанство върху началата на колективизацията. Ето какво се казва там:

„Къде е изходът? Изходът е в преминаването на дребните и разпилени селски стопанства в едри и обединени стопанства върху основата на обществено обработване на земята, в преминаването към колективното обработване на земята върху базата на нова, по-висока техника.

Изходът е в това, щото дребните и съвсем дребните селски стопанства постепенно, но неотклонно, *не чрез натиск, а чрез показване и убеждаване*, да се обединяват в едри стопанства върху основата на общественото, задружно, колективно обработване на земята, с прилагане на селскостопански машини и трактори, с прилагане на научните методи за интензифициране на земеделието.

Други изходи няма.“⁴⁶

5. ПОВРАТЪТ НА СЕЛЯНИТЕ КЪМ СОЦИАЛИЗМА И ТЕМПЪТ НА РАЗВИТИЕТО НА СОВХОЗНО-КОЛХОЗНОТО СТРОИТЕЛСТВО

Повратът на селяните към колективизацията се започна не изведнаж. Той, този поврат, не можеше и да започне изведнаж. Наистина лозунгът за колективизация бе провъзгласен от партията още на XV конгрес. Но за масов поврат на селяните към социализма не е достатъчно само провъзгласяването на лозунга. За поврат е необходимо поне още едно обстоятелство, а именно — самите селски маси да се убедят в правилността на провъзгласения лозунг и да го възприемат като свой собствен лозунг. Ето защо този поврат се подготвяше отдолу.

Той се подготвяше от целия ход на нашето развитие, от целия ход на развитието на нашата индустрия и преди всичко от развитието на онази индустрия, която доставя машини и трактори за селското стопанство. Той се подготвяше от политиката на решителна борба срещу кулачеството и от хода на нашите доставки на зърнени

храни за държавата в техните нови форми през 1928 и 1929 г., които поставят кулашкото стопанство под контрола на бедняшко-средняшките маси. Той се подготвяше от развитието на селскостопанската кооперация, която приучва индивидуалния селянин към колективно водене на работата. Той се подготвяше от мрежата колхози, където селянинът проверяваше предимството на колективните форми на стопанство пред индивидуалното стопанство. Той се подготвяше, най-сетне, от мрежата разпръснати из целия Съветски съюз и въоръжени с нова техника совхози, където селянинът получаваше възможност да се убеди в силата и предимствата на новата техника.

Би било погрешно да виждаме в нашите совхози единствено само източник на зърнени ресурси. Възможност совхозите с тяхната нова техника, с тяхната помощ, оказвана на околните селяни, с техния невиждан стопански размах бяха онази ръководна сила, която улесни поврата на селските маси и ги насочи по пътя на колективизацията.

Ето върху каква основа възникна онова масово колхозно движение на милиони бедняци и средняци, което се започна през втората половина на 1929 г. и което откри периода на великия прелом в живота на нашата страна.

Какви мерки взе ЦК, за да посрещне това движение в пълна бойна готовност и да го възглави?

Мерките на ЦК се провеждат по три линии: по линията на организиране и финансиране на совхози, по линията на организиране и финансиране на колхози, най-сетне, по линията на организиране производството на трактори и селскостопански машини и на снабдяване на селото с такива чрез машинно-тракторните станции, чрез тракторните колони и т. н.

а) Още през м. април 1928 г. Политбюро на ЦК взе решение за организиране в течение на 3—4 години на *нови совхози* с оглед те, тези совхози, да могат да дадат към края на този срок не по-малко от 100 милиона пуда стокови зърнени храни. Впоследствие това решение бе потвърдено от пленума на ЦК. Бе организиран Зърнотръст, на който бе възложено изпълнението

на това решение. Същевременно бе прието решение за укрепване на *старите совхози* и за разширяване на техните посевни площи. Бе организиран Совхозцентър, на който бе възложено осъществяването на това решение.

Не можем да не отбележим, че тези решения бяха посрещнати на нож от страна на опортюнистическата част на нашата партия. Приказваше се, че парите, вложени в совхозите, са „хвърлени“ пари. Правеше се също така критика от страна на хора на „науката“, подкрепяна от опортюнистическите елементи в партията, че е невъзможно и безсмислено организирането на крупни совхози. Обаче ЦК провеждаше своята линия и я доведе докрай въпреки всичко.

През 1927/28 г. бяха отпуснати за финансиране на совхозите (без да се смята оборотният краткосрочен кредит) 65·7 милиона рубли. През 1928/29 г. бяха отпуснати около 185·8 милиона рубли. Накрай, през текущата година са отпуснати 856·2 милиона рубли. Дадени са на разположение на совхозите през отчетния период 18 хиляди трактора с общо 350 хиляди конски сили.

Какви са резултатите от тези мерки?

Посевната площ на *Зърнотръста* възлизаше през 1928/29 г. на 150,000 хектара, през 1929/30 г. — на 1,060,000 хектара, през 1930/31 г. ще възлезе на 4,500,000 хектара, през 1931/32 г. ще възлезе на 9,000,000 хектара, а през 1932/33 г., т. е. към края на петилетката, ще възлезе на 14,000,000 хектара. *Посевната* площ на *Совхозцентър* възлизаше през 1928/29 г. на 430,000 хектара, през 1929/30 г. — на 860 000 хектара, през 1930/31 г. ще възлезе на 1,800,000 хектара, през 1931/32 г. ще възлезе на 2,000,000 хектара, а през 1932/33 г. ще възлезе на 2,500,000 хектара. *Посевната* площ на *Укрсовхозобединение* възлизаше през 1928/29 г. на 170,000 хектара, през 1929/30 г. — на 280,000 хектара, през 1930/31 г. ще възлезе на 500,000 хектара, а през 1932/33 г. ще възлезе на 720,000 хектара. *Посевната* площ на *Съюззахар* (на зърнени храни) възлизаше през 1928/29 г. на 780,000 хектара, през 1929/30 г. — на 820,000 хектара, през 1930/31 г. ще възлезе на 860,000 хек-

тара, през 1931/32 г. ще възлезе на 980,000 хектара, а през 1932/33 г. ще възлезе на 990,000 хектара.

Това значи, първо, че само Зърнотръст ще има в края на петилетката *толкова* посевна площ зърнени култури, колкото има сега цяла Аржентина (Аплодисменти).

Това значи, второ, че всички совхози, взети заедно, ще имат в края на петилетката с 1 милион хектара *повече* посевна площ зърнени култури, отколкото има сега цяла Канада (Аплодисменти).

Що се отнася до *общата и стоковата* зърнена продукция на совхозите — имаме следната картина на движение по години: през 1927/28 г. имахме от всички совхози обща продукция 9·5 милиона центнера, от тях стокови 6·4 милиона центнера; през 1928/29 г. — 12·8 милиона центнера, от тях стокови 7·9 милиона ц.; през 1929/30 г. ще имаме, според всички данни, 28·2 милиона ц.; от тях стокови 18 милиона ц. (108 милиона пуда); през 1930/31 г. ще имаме 71·7 милиона ц., от тях стокови 61 милиона ц. (370 милиона пуда) и т. н., и т. н.

Такива са наличните и очакваните резултати от совхозната политика на нашата партия.

Според решението на Политбюро на ЦК от м. април 1928 г. за организиране на нови совхози излизаше, че ние трябва да получим от новите совхози не по-малко от 100 милиона пуда стокови зърнени храни през 1931/32 г. А всъщност се получава, че ще имаме още през 1931/32 г. само от новите совхози повече от 200 милиона пуда. Получава се преизпълнение на програмата два пъти.

Излиза, че онези, които осмиваха решението на Политбюро на ЦК, жестоко осмяха сами себе си.

По петгодишния план, утвърден от конгреса на Съвегите, трябваше да имаме към края на петилетката посевни площи на совхозите от всички системи 5 милиона хектара. А всъщност ние имаме посевни площи на совхозите още през тази година 3·8 милиона хектара, а през следващата година, т. е. през третата година от петилетката, ще имаме 8 милиона хектара посевни площи.

Това значи, че ние изпълняваме и преизпълняваме петгодишната програма на совхозното строителство в 3 години.

По петгодишния план трябваше да имаме обща продукция на зърнени култури на совхозите към края на петилетката 54·3 милиона центнера. А фактически ние имаме обща продукция зърнени култури от совхозите още през тази година 28·2 милиона центнера, а през следващата година ще имаме 71·7 милиона центнера.

Това значи, че по обща продукция на зърнени храни ние изпълняваме и преизпълняваме петгодишния план в 3 години.

Петилетка в 3 години!

Нека бръшолевят сега буржоазните писачи и техните опортюнистически пригласници, че било невъзможно да изпълним и да преизпълним петилетката на совхозното строителство за 3 години.

б) Що се отнася до *колхозното* строителство, то ние имаме още по-благоприятна картина.

Още през м. юли 1928 г. пленумът на ЦК прие следното решение за колхозно строителство:

„Неотклонно да се провежда в живота постановената от XV конгрес задача за „обединяване и преобразуване на дребните индивидуални селски стопанства в едри колективи“ като *доброволни обединения*, изградени върху базата на новата техника и представляващи по-висока форма на зърнено стопанство както в смисъл на социалистическо преобразуване на селското стопанство, така и в смисъл на осигуряване радикално повдигане на неговата производителност и стоковост“ (виж резолюцията на юлския пленум на ЦК. „За политиката по доставките на зърнени храни за държавата във връзка с общото стопанско положение“, 1928 г.).⁴⁷

Впоследствие това решение бе потвърдено от резолюциите на XVI конференция на партията и от специалната резолюция на ноемврийския пленум на ЦК през 1929 г. относно колхозното движение.⁴⁸ През втората половина на 1929 г., когато се очерта коренният поврат на селяните към колхозите и когато среднякът започна да навлиза масово в колхозите, Политбюро на ЦК взе специално решение от 5 януари 1930 г. „За темпа на колективизацията и мерките за подпомагане на колхозното строителство от страна на държавата“.

В тази резолюция ЦК:

1) констатира наличността на *масов поврат на селяните* към колхозите и възможността за преизпълнението на петгодишния план за колхозно строителство през пролетта на 1930 г. ;

2) констатира наличността на материалните и други условия, необходими за *заменяване на кулашкото производство с колхозно производство*, във връзка с което провъзгласи необходимостта на преминаване от политиката на ограничаване към политика на ликвидиране на кулачеството като класа;

3) даде перспектива, че още през пролетта на 1930 г. посевната площ, обработена върху обобществени начала, *значително ще надмине 30 милиона хектара* ;

4) раздели СССР на три групи райони, като установи за *всяка от тях ориентировачни срокове* за завършване на колективизацията в главни линии;

5) *ревизира метода на земеустроителство* в полза на колхозите и формите на финансиране на селското стопанство, като определи за колхозите през 1929/30 г. не по-малко от 500 милиона рубли кредит;

6) определи *артелчата форма* на колхозното движение като *основно звено на колхозната система* в сегашния момент;

7) постави на място опортюнистическите елементи на партията, които се опитваха да спъват колхозното движение по причина на недостиг на машини и трактори;

8) най-сетне, направи предупреждение на партийните работници срещу възможни престаравания в колхозното движение и срещу опасността от декретиране на колхозно строителство отгоре — опасност, която създава заплахата от подменяване на действителното и масово колхозно движение с игра на колективизация.

Трябва да се отбележи, че това решение на ЦК бе посрещнато повече от недружелюбно от страна на опортюнистическите елементи на нашата партия. Имаше приказки и шушукания в смисъл че ЦК се впуснал във фантастика, че той „прахосва“ народните пари за „несъществуващи“ колхози. Десните елементи потриваха ръце, предвкусвайки „осигурен“ провал. Обаче ЦК провеждаше своята линия с най-голяма настойчивост и я

доведе докрай въпреки всичко, въпреки еснафското хихикане на десните, въпреки престараванията и главозамайването на „левите“.

През 1927/28 г. бяха отпуснати за финансиране на колхозите 76 милиона рубли, през 1928/29 г. — 170 милиона рубли, най-сетне, през текущата година са отпуснати 473 милиона рубли. Отпуснати са освен това 65 милиона рубли за фонд колективизация. Дадени са облекчения на колхозите, които облекчения повишиха финансовите ресурси на колхозите с 200 милиона рубли. Осигурено е за колхозите стопанското имущество на разкулачените кулаци на стойност повече от 400 милиона рубли. Осигурени са за използване на колхозните полета не по-малко от 30 хиляди трактора с мощност повече от 400 хиляди конски сили, като не се смятат 7 хиляди трактора на Трактоцентър, обслужващи колхозите, и помощта с трактори, оказвана на колхозите от системата на совхозите. Дадени са на колхозите през тази година кредит в семе и семенна помощ 10 милиона центнера зърно (61 милиона пуда). Най-сетне, оказана е непосредствена организационна помощ на колхозите за създаване на машинно-конни бази, броят на които надминава 7 хиляди, с използване в тях на не по-малко от 1,300,000 коне.

Какви са резултатите от тези мероприятия?

Посевната площ на колхозите възлизаше през 1927 г. на 0·8 милиона хектара, през 1928 г. — на 1·4 милиона хектара, през 1929 г. — на 4·3 милиона хектара, през 1930 г. на не по-малко от 35 милиона хектара, като се смята площта с летни и зимни посеви.

Това значи, първо, че за 3 години колхозната посевна площ се е увеличила повече от 40 пъти (А плодисменти).

Това значи, второ, че нашите колхози притежават сега *толкова* посевна площ, колкото има във Франция и Италия, взети заедно (А плодисменти).

Що се отнася до *общата* продукцията на зърнени храни и до *стоковата* им част — имаме следната картина. През 1927 г. имяхме от колхозите 4·9 милиона центнера, от тях стокови 2 милиона центнера; през 1928 г. — 8·4 милиона ц., от тях стокови 3·6 милиона ц., през

1929 г. — 29·1 милиона ц., от тях стокови 12·7 милиона ц., през 1930 г. ще имаме, според всички данни, 256 милиона ц. (1,550 милиона пуда), от тях стокови не помалко от 82 милиона центнера (повече от 500 милиона пуда).

Трябва да признаем, че нито един отрасъл на нашата промишленост, която се развива общо взето с доста ускорен темп, не е дал още такива небивали темпове на подем, както колхозното строителство.

Какво показват всички тези цифри?

Те показват преди всичко, че общата продукция на зърнени храни в колхозите се е увеличила за 3 години повече от 50 пъти, а стоковата повече от 40 пъти.

Те показват, второ, че ние имаме възможност да получим през тази година от колхозите *повече от половината* на цялата стокова продукция на зърнени храни в страната.

Те показват, трето, че съдбата на селското стопанство и на неговите основни проблеми ще се определя отсега нататък не от индивидуалните селски стопанства, а от колхозите и совхозите.

Те показват, четвърто, че процесът на ликвидиране на кулачеството като класа върви у нас с пълна пара.

Те показват, най-сетне, че в страната вече са се извършили такива икономически промени, които дават пълно основание да се твърди, че ние успяхме да насочим селото по нов път, по пътя на колективизацията, като по този начин осигурихме успешното изграждане на социализма не само в града, но и в селото.

В своето постановление от 5 януари 1930 г. Политбюро на ЦК определи към пролетта на 1930 г. програмата за колхозните посевни площи, обработени на обществени начала, на 30 милиона хектара. А фактически ние имаме 36 милиона хектара. Получава се преизпълнение на програмата на ЦК.

Излиза, че онези, които осмиваха решението на ЦК, жестоко осмяха сами себе си. Не помогнаха на опортюнистическите дърдорковци в нашата партия нито дребнобуржоазната стихия, нито престараванията в колхозното движение.

По петгодишния план ние трябваше да имаме към края на петилетката посевни площи на колхозите 20·6 милиона хектара. А фактически имаме посевни площи на колхозите още през тази година 36 милиона хектара.

Това значи, че ние вече сме преизпълнили петгодишната програма за колхозно строителство в течение на 2 години повече от $1\frac{1}{2}$ пъти (А плодисменти).

По петгодишния план ние трябваше да имаме към края на петилетката обща продукция зърнени храни на колхозите 190·5 милиона центнера. А всъщност ще имаме обща продукция зърнени храни на колхозите още през тази година 256 милиона центнера.

Това значи, че ние вече преизпълняваме петгодишната програма за колхозна продукция зърнени храни в течение на 2 години повече от 30%.

Петилетка в 2 години! (А плодисменти.)

Нека бръщолевят сега опортюнистическите клюкарки, че не можем да изпълним и да преизпълним петгодишния план за колхозно строителство в 2 години.

6. ПОДОБРЕНИЕ НА МАТЕРИАЛНОТО И КУЛТУРНОТО ПОЛОЖЕНИЕ НА РАБОТНИЦИТЕ И СЕЛЯНИТЕ

Излиза по този начин, че постоянният растеж на социалистическия сектор както в областта на прсмишлеността, така и в областта на селското стопанство е факт, който не подлежи на никакво съмнение.

Какво може да означава това от гледна точка на материалното положение на трудещите се?

То означава, че по такъв начин са положени вече основите за коренното подобрене на материалното и културното положение на работниците и селяните.

Защо, по какъв начин?

Първо, затова защото нарастването на социалистическия сектор означава преди всичко намаление на експлоаторските елементи от града и селото, намаление на тяхното относително тегло в народното стопанство. А това значи, че частта на работниците и селяните в народния доход на страната неизбежно трябва да се увеличава за сметка на намаляване частта на експлоаторските класи.

Второ, затова защото при нарастването на обобществения (социалистическия) сектор частта на народния доход, която досега отиваше за хранителите на експлоататорските класи и тяхната челяд, трябва да остане отсега нататък в самото производство, за разширяване на производството, за строеж на нови фабрики и заводи, за подобряване бита на трудещите се. А това значи, че числеността и силата на работническата класа трябва да нарастват, а безработицата да намалява и постепенно да изчезва.

Най-сетне, затова защото нарастването на обобществения сектор, доколкото то води до подобрене материалното положение на работническата класа, означава постоянното разрастване на вътрешния пазар, увеличение на търсенето на промишлени произведения от страна на работниците и селяните. А това значи, че разрастването на вътрешния пазар ще изпреварва развитието на промишлеността и ще я тласка напред към непрекъснато разширяване.

Всички тези и подобни обстоятелства водят към непрекъснато подобряване на материалното и културното положение на работниците и селяните.

а) Ще започнем с въпроса за *числения растеж* на работническата класа и за *намаляването на безработицата*.

Докато броят на лицата на наемния труд (без безработните) възлизаше през 1926/27 г. на 10,990 хиляди, то през 1927/28 г. имаме 11,456 хиляди, през 1928/29 г. — 11,997 хиляди, а през 1929/30 г., според всички данни, ще имаме не по-малко от 13,129 хиляди. От тях лица на физическия труд (включително селскостопанските работници и сезонните работници) през 1926/27 г. — 7,069 хиляди, през 1927/28 г. — 7,404 хиляди, през 1928/29 г. — 7,758 хиляди, през 1929/30 г. — 8,533 хиляди. От тях работници от едрата промишленост (без служащите) през 1926/27 г. — 2,439 хиляди, през 1927/28 г. — 2,632 хиляди, през 1928/29 г. — 2,858 хиляди, през 1929/30 г. — 3,029 хиляди.

Това значи, че имаме картина на последователно увеличаване числеността на работническата класа, при което, ако процентът на увеличаване броя на лицата на

наемния труд съставлява в течение на 3 години 19·5, а процентът на лицата на физическия труд — 20·7, то процентът на увеличаване броя на индустриалните работници съставлява 24·2.

Да преминем към въпроса за *безработицата*. Трябва да се каже, че в тази област съществува голяма неразбория както у Наркомтруда, така и във ВЦСПС.

От една страна, според данните на тези учреждения, излиза, че имаме безработни около един милион души, от които минимално квалифицираните възлизат всичко на 14·3%, а около 73% съставляват лица на така наречения интелигентен труд и неквалифицирани, при което грезматното мнозинство на последните са жени и юноши, които не са имали отношение към промишленото производство.

От друга страна, според същите данни, ние преживяваме ужасен глад за квалифицирана работна сила, борсите на труда не задоволяват търсенето на нашите предприятия на работна сила с около 80 процента и ние сме принудени по този начин набързо, буквално в хода на работата да учим съвсем неквалифицирани хора и да подготвяме от тях квалифицирани за задоволяване поне минималните нужди на нашите предприятия.

Опитайте се да разберете тази неразбория. Ясно е във всеки случай, че тези безработни не представляват нито *резервна*, а още повече нито *постоянна* армия безработни на нашата промишленост. И все пак дори според данните на Наркомтруд излиза, че напоследък броят на безработните се е намалил в сравнение с миналата година с повече от 700 хиляди души. Това означава намаление броя на безработните до 1 май тази година с повече от 42%.

Ето ви още един резултат от растежа на социалистическия сектор в нашето народно стопанство.

б) Още по-поразителен резултат се получава, ако разгледаме работата от гледна точка на разпределението на народния доход по класи. Въпросът за разпределението на народния доход по класи е основен въпрос от гледна точка на материалното и културното положение на работниците и селяните. Не напразно буржоазните икономисти в Германия, Англия, САЩ се стараят да забъркат този въпрос в полза на буржоазията, като по-

стоянно публикуват свои „съвсем обективни“ изследвания по същия въпрос.

Според данните на Общогерманското статистическо управление частта на работната заплата в народния доход на Германия е съставлявала през 1929 г. 70⁰/₀, а частта на буржоазията — 30⁰/₀. Според данните на федералната търговска комисия и на Националното бюро за икономически изследвания частта на работниците в народния доход на САЩ през 1923 г. е съставлявала повече от 54⁰/₀, а частта на капиталистите — повече от 45⁰/₀. Най-сетне, според данните на икономистите Болей и Стъмп, частта на работническата класа в народния доход на Англия за 1924 г. е съставлявала малко по-малко от 50⁰/₀, а частта на капиталистите малко повече от 50⁰/₀ от народния доход на Англия.

Ясно е, че резултатите от тези изследвания не бива да се приемат на вяра. Не бива, тъй като освен грешките от чисто икономически характер в тези изследвания има още и друг вид грешки, които имат за цел отчасти да скрият доходите на капиталистите и да ги намалят, отчасти да раздуят и да увеличат дохода на работническата класа, причислявайки към работниците чиновници, получаващи огромни заплати. Аз дори и не говоря за това, че в тези изследвания често не се вземат предвид доходите на фермерите и изобщо на селските капиталисти.

Другарят Варга подложи на критически анализ тези данни. И ето какво се получи при него. Оказва се, че частта на работниците и на другите трудещи се от града и селото, които не експлоатират чужд труд, е съставлявала в Германия 55⁰/₀ от народния доход, в САЩ — 54%, в Англия — 45⁰/₀, а частта на капиталистите в Германия — 45⁰/₀, в САЩ — 46⁰/₀, в Англия — 55⁰/₀.

Такова е положението в най-големите капиталистически страни.

А какво е в СССР?

Ето ви данните на Госплан. Оказва се, че:

а) Частта на работниците и трудещите се селяни, които не експлоатират чужд труд, е съставлявала у нас през 1927/28 г. 75²/₀ от целия народен доход (в това число частта на градските и селските работници —

33·3%), през 1928/29 г. — 76·5% (в това число частта на градските и селските работници — 33·2%), през 1929/30 г. — 77·1% (в това число частта на градските и селските работници — 33·5%).

б) Частта на кулаците и на градските капиталисти е съставлявала през 1927/28 г. 8·1%, през 1928/29 г. — 6·5%, през 1929/30 г. — 1·8%.

в) Частта на занаятчиите, мнозинството от които представлява трудещ се елемент, е съставлявала през 1927/28 г. 6·5%, през 1928/29 г. — 5·4%, през 1929/30 г. — 4·4%.

г) Частта на държавния сектор, чиито доходи са доходи на работническата класа и изобщо на трудещите се маси, е съставлявала през 1927/28 г. 8·4%, през 1928/29 г. — 10%, през 1929/30 г. — 15·2%.

д) Накрай, частта на така наречените други (имат се предвид пенсиите) съставляваше през 1927/28 г. 1·8%, през 1928/29 г. — 1·6%, през 1929/30 г. — 1·5%.

Излиза по този начин, че докато в напредналите капиталистически страни частта на експлоататорските класи в народния доход съставлява около 50%, ако не и повече, у нас, в СССР, частта на експлоататорските класи съставлява не повече от 2% от народния доход.

С това собствено се и обяснява поразителният факт, че в САЩ през 1922 г., според думите на американския буржоазен писател Денни, „1% от собствениците са съсредоточавали в свои ръце 59% от цялото национално богатство“, а в Англия през 1920/21 г., според думите на същия Денни, „по-малко от 2% от всички собственици са притежавали 64% от цялото национално богатство“ (виж книжката на Денни „Америка завоевва Британию“).

Могат ли да имат място подобни факти у нас, в СССР, в страната на Съветите? Ясно е, че не могат. В СССР отдавна вече няма и не може да има такива „собственици“.

Но ако в СССР през 1929/30 г. едва около 2% от народния доход влиза в ръцете на експлоататорските класи, то къде се дая останалата маса на народния доход?

Ясно е, че тя остава в ръцете на работниците и на трудещите се селяни.

Ето къде е източникът на силата и авторитета на Съветската власт сред милионите на работническата класа и селяните.

Ето къде е основата на системното нарастване материалното благосъстояние на работниците и селяните в СССР.

е) В светлината на тези решаващи факти стават напълно понятни системното увеличение на реалната заплата на работниците, нарастването бюджета за социална осигуровка на работниците, засилването на подпомагането на бедняшките и средняшките стопанства на селяните, увеличаването на кредитите за работническо жилищно строителство, за подобряване бита на работниците, за майчинство и детство и заедно с това непрекъснатото нарастване на населението в СССР при намаляване смъртността, особено смъртността на децата.

Известно е например, че *реалната заплата* на работниците, включително социалните осигуровки и отчисленията от печалбите за фонд подобряване бита на работниците, се увеличи по отношение на предвоенното ниво до 167%. Само бюджетът за социално осигуряване на работниците се увеличи през последните 3 години от 980 милиона рубли в 1927/28 г. до 1,400 милиона рубли в 1929/30 г. За закрила на майчинството и детството са разходвани през последните 3 години (1927/28—1929/30 г.) 494 милиона рубли. За предучилищно възпитание (детски градини, площадки и т. н.) са разходвани през същия този период 204 милиона рубли. За работническо жилищно строителство — 1,880 милиона рубли.

Това не значи, разбира се, че вече е направено всичко необходимо за сериозното увеличаване на реалната заплата, че не е могло да бъде повдигната реалната заплата на още по-високо ниво. И ако това не е сторено — виновен е тук бюрократизмът на нашия снабдителски апарат изобщо, бюрократизмът на потребителната кооперация преди всичко и особено. Според данните на Госплан обобщественият сектор по вътрешна търговия обхваща през 1929/30 г. на едро повече от 99% и на дребно повече от 89%. Това значи, че кооперацията

системно измества частния сектор и става монополист в областта на търговията. Това, разбира се, е хубаво. Но лошото е, че този монопол в редица случаи се провежда във вреда на потребителите. Оказва се, че въпреки своето почти монополно положение в търговията, кооперацията предпочита да снабдява работниците с по-„доходни“ стоки, които дават по-големи печалби (галантерия и т. н.), и избягва да ги снабдява с по-малко „доходни“ стоки, макар и по-необходими за работниците (селскостопански продукти). Във връзка с това работниците са принудени около 25% от своите нужди за селскостопански произведения да задоволяват чрез частния пазар на високи цени. Аз дори и не говоря за това, че апаратът на кооперацията най-вече се грижи за баланса, поради което извънредно трудно проявява готовност за намаляване цените на дребно, въпреки категоричните директиви от страна на ръководните центрове. Излиза, че кооперацията действа в дадения случай не като социалистически сектор, а като своеобразен сектор, заразен от някакъв непмански дух. Пита се, на кого е нужна такава кооперация и каква полза за работниците от нейния монопол, ако тя не изпълнява задачата за сериозно подобряване реалната заплата на работниците?

И ако въпреки това реалната заплата у нас все пак непрестанно се увеличава от година на година, това значи, че нашият строй, системата на разпределение на народния доход и цялата политика по линията на работната заплата са такива, че те имат възможност да парализират и да покрият всички и всякакви минуси, които идат от кооперацията.

Ако към това обстоятелство се прибавят редица други фактори като увеличаването ролята на общественото хранене, поевтиняването на жилищата за работниците, грамадния брой стипендии за работници и деца на работници, културното обслужване и т. н., може смело да се каже, че увеличаването на заплатата на работниците ще състави много по-голям процент, отколкото това се посочва в статистиката на някои наши учреждения.

Всичко това, взето заедно, плюс въвеждането на 7-часов работен ден за повече от 830 хиляди инду-

стриални работници (33·5⁰/₀), плюс въвеждането на петдневна седмица повече от 1¹/₂ милиона индустриални работници (63·4⁰/₀), плюс наличността на широка мрежа почивни домове, санаториуми и курорти за работниците, през които са преминали в течение на последните 3 години повече от 1,700 хиляди работници — всичко това създава такава обстановка в работата и бита на работническата класа, която ни дава възможност да възпитаваме ново поколение работници, здрави и жизнерадостни, способни да повдигнат могъществото на Съветската страна на необходимата висота и да я защитят с гърдите си от покушенията на враговете (А плодисменти).

Що се отнася до помощта за селяните — както индивидуални, така и колхозни, като се има предвид и помощта за беднотата, тя се изрази през последните 3 години (1927/28—1929/30 г.) в сума не по малка от 4 милиарда рубли, отпуснати по линията на кредита и на държавния бюджет. Известно е, че само семенната помощ, която е била дадена на селяните през тези 3 години, възлиза на не по-малко от 154 милиона пуда зърнени храни.

Не е чудно, че работниците и селяните живеят у нас общо взето не зле, смъртността на населението се е намалила в сравнение с предвоенния период с 36⁰/₀ по обща и с 42·5⁰/₀ по детска линия, а годишният прираст на населението съставлява у нас около 3 милиона души (А плодисменти).

Що се отнася до културното положение на работниците и селяните, то и в тази област имаме известни постижения, които обаче в никой случай не могат да ни задоволят предвид тяхната незначителност. Ако не се смятат работническите клубове от всякакъв вид, читалищата, библиотеките и ликбезът*, който обхваща през тази година 10¹/₂ милиона души, то положението на културнообразователното дело се представя в следния вид. Училищата за първоначално образование обхващат през тази година 11,638 хиляди ученици; училищата от II степен — 1,945 хиляди; индустриално-техническите,

* Ликбез — ликвидирание на неграмотността. Бел. пр.

транспортните, селскостопанските училища и производствените курсове за масова квалификация — 333·1 хиляди; техникумите и приравнените към тях професионални училища — 238·7 хиляди; вузите и втузите* — 190·4 хиляди. Всичко това даде възможност да се доведе процентът на грамотността в СССР до 62·6% срещу 33% през довоенния период.

Главното сега е да се премине към задължително първоначално обучение. Аз казвам „главното“, тъй като такъв преход би означавал решаваща стъпка в делото на културната революция. А да се премине към това дело отдавна е настъпило време, понеже ние имаме сега всичко необходимо за организиране на всеобщо първоначално образование във всички райони на СССР.

Досега ние бяхме принудени „да икономисваме от всичко, дори и от училищата“ с цел „да спасим, да възстановим тежката промишленост“ (Ленин). Напоследък обаче ние вече възстановихме тежката промишленост и я развиваме по-нататък. Следователно настанало е време, когато трябва да се заловим за пълно осъществяване на всеобщо задължително първоначално образование.

Аз мисля, че конгресът ще постъпи правилно, ако той вземе по този въпрос определено и съвсем категорично решение (А плод и с м е н т и).

7. ТРУДНОСТИТЕ НА РАСТЕЖА, БОРБАТА НА КЛАСИТЕ И НАСТЪПЛЕНИЕТО НА СОЦИАЛИЗМА ПО ЦЕЛИЯ ФРОНТ

Аз говорих за нашите постижения в областта на развитието на народното стопанство. Говорих за постиженията в областта на промишлеността, в областта на селското стопанство, в областта на реконструкцията на цялото народно стопанство върху началата на социализма. Говорих, най-после, за постиженията по линията на подобряване материалното положение на работниците и селяните.

* Вуз — висше учебно заведение; втуз — висше техническо учебно заведение. *Бел. пр.*

Но би било погрешно да се мисли, че ние извоювахме тези постижения „лесно и спокойно“, някак си, така да се каже, от само себе си, без особени усилия и напрежения на волята, без борба и разтърсвания. Такива постижения не идат току-тъй, от само себе си. В действителност ние извоювахме тези постижения в решителна борба с трудностите, в сериозна и продължителна борба за преодоляване на трудностите.

За трудности говорят у нас всички. Но не всички си дават сметка за характера на тези трудности. А между това проблемата за трудностите има за нас най-сериозно значение.

Оттук въпросът: в какво се състоят характерните черти на нашите трудности, какви враждебни сили се крият зад тях и как ние ги преодоляваме?

а) При характеризирание на нашите трудности трябва да имаме предвид поне следните обстоятелства.

Преди всичко трябва да вземем под внимание обстоятелството, че днешните наши трудности са трудности на *реконструктивния* период. Какво значи това? Това значи, че те се различават основно от трудностите на *възстановителния* период на нашето стопанство. Докато при възстановителния период ставаше дума за достигане пълния капацитет на старите заводи и за подпомагане на селското стопанство върху неговата стара база, то сега се касае до това, да се преустроят, да се реконструират основно и промишлеността, и селското стопанство, като се измени тяхната техническа база, като се въоръжат те с модерна техника. Това значи, че пред нас стои задачата за преустройство на цялата техническа база на народното стопанство. А това изисква нови, по-солидни вложения в народното стопанство, нови, по-опитни кадри, способни да овладеят новата техника и да я тласнат напред.

Второ, трябва да имаме предвид обстоятелството, че реконструкцията на народното стопанство не се ограничава у нас с преустройство на неговата техническа база, а, напротив, изисква заедно с това и преустройство на социално-икономическите отношения. Тук аз имам предвид главно селското стопанство. В промишлеността, която е вече обединена и социализирана, техническата рекон-

струкция има вече, общо взето, готова социално-икономическа база. Задачата на реконструкцията се състои тук в това, да се засили процесът на изтласкване на капиталистическите елементи в промишлеността. Не тъй просто стои работата в селското стопанство. Реконструкцията на техническата база на селското стопанство преследва, разбира се, същите цели. Но особеността на селското стопанство се състои у нас в това, че в него все още преобладава дребното селско стопанство, че дребното селско стопанство е лишено от възможността да усвои новата техника, че поради това преустройство на техническата база на селското стопанство е *невъзможно* без едновременното преустройство на стария социално-икономически строй, без обединяването на индивидуалните стопанства в едри, колективни стопанства, без изтръгване корените на капитализма в селското стопанство.

Ясно е, че тези обстоятелства не могат да не усложняват нашите трудности, не могат да не усложняват нашата работа за преодоляването на тези трудности.

Трето, трябва да имаме предвид обстоятелството, че нашата работа по социалистическата реконструкция на народното стопанство, разкъсваща икономическите връзки на капитализма и превръщаща с главата надолу всички сили на стария свят, не може да не предизвика отчаяна съпротива от страна на тези сили. Така именно и става, както е известно. Злобно вредителство на върхушката на *буржоазната интелигенция* във всички отрасли на нашата промишленост, зверска борба на *кулачеството* против колективните форми на стопанство в селото, саботиране мероприятията на Съветската власт от страна на *бюрократическите елементи* на апарата, представляващи агентура на класовия враг — такива са засега главните форми на съпротива на отживяващите класи в нашата страна. Ясно е, че тези обстоятелства не могат да послужат за облекчаване на нашата работа по реконструкцията на народното стопанство.

Четвърто, трябва да имаме предвид обстоятелството, че съпротивата на отживяващите класи в нашата страна протича не изолирано от външния свят, а намира подкрепа от страна на капиталистическото обкръжение.

Капиталистическо обкръжение — това значи, че около СССР има враждебни класови сили, готови да подкрепят нашите класови врагове вътре в СССР и морално, и материално, и чрез финансова блокада, и, при случай, чрез военна интервенция. Доказано е, че вредителството на нашите специалисти, антисъветските акции на кулачеството, палезите и разрушаванията на наши предприятия и съоръжения се субсидират и вдъхновяват отвън. Империалистическият свят не е заинтересован СССР да се изправи на нозе и да получи възможност да догони и да надмине напредналите капиталистически страни. Отгук — помощта, която той оказва на силите на стария свят в СССР. Ясно е, че това обстоятелство също така не може да служи за облекчаване на нашата реконструктивна работа.

Но характеристиката на нашите трудности ще бъде непълна, ако не вземем под внимание още едно обстоятелство. Става дума за особения характер на нашите трудности. Става дума за това, че нашите трудности представляват не трудности на *упадък* или трудности на *застой*, а трудности на *растеж*, трудности на *подем*, трудности на *придвижване напред*. Това значи, че нашите трудности се различават основно от трудностите на капиталистическите страни. Когато в САЩ говорят за трудности, имат предвид трудности на *упадък*, тъй като Америка преживява сега криза, т. е. упадък на стопанството. Когато в Англия говорят за трудности, имат предвид трудностите на *застой*, тъй като Англия преживява вече от няколко години застой, т. е. спиране на движението напред. А когато ние говорим за наши трудности — имаме предвид не упадък и не застой в развитието, а *растеж* на нашите сили, *подем* на нашите сили, *придвижване* на нашата икономика *напред*. С колко пункта да се *придвижим напред* в такъв и такъв срок, колко процента да произведем *повече* продукти, колко милиона хектара да засеем *повече*, с колко месеца *по-рано* да построим завод, фабрика, железопътна линия — ето какви въпроси се имат у нас предвид, когато се говори за трудности. Следователно нашите трудности, за разлика от трудностите, да речем, на Америка или Ан-

гля, са трудности на *растеж*, трудности на *придвижване напред*.

А какво значи това? Това значи, че нашите трудности са такива трудности, които *сами съдържат в себе си възможността за тяхното преодоляване*. Това значи, че отличителната черта на нашите трудности е състои в това, че те *сами ни дават база за тяхното преодоляване*.

А какво произтича от всичко това?

От това произтича, преди всичко, че нашите трудности представляват не трудности на дребни и случайни „неуредици“, а трудности на класовата борба.

От това произтича, второ, че зад нашите трудности се крият нашите класови врагове, че тези трудности се усложняват от отчаяната съпротива на отживяващите класи в нашата страна, от подкрепата, която тези класи получават отвън, от наличността на бюрократически елементи в нашите собствени учреждения, от наличността на неувереност и малоподвижност в някои прослойки на нашата партия.

От това произтича, трето, че за преодоляване на трудностите е необходимо преди всичко да се отбият атаките на капиталистическите елементи, да се смаже тяхната съпротива и да се разчисти по този начин пътят за бързо движение напред.

От това произтича, най-сетне, че *самият характер* на нашите трудности, които са трудности на *растежа*, ни дават *възможностите*, необходими за смазването на класовите врагове.

Но за да се използват тези *възможности* и за да се превърнат те в *действителност*, за да се смаже съпротивата на класовите врагове и да се постигне преодоляването на трудностите, за това съществува само едно средство: да се организира *настъпление* срещу капиталистическите елементи *по целия фронт* и да се изолират опортюнистическите елементи в нашите собствени редове, които пречат на настъплението, които панически се мятат от една страна в друга и внасят в партията неувереност в победата (Аплодисменти).

Други средства няма.

Само хора, които са си изгубили ума, могат да търсят изход в детинската формула на Бухарин за мирно вращаване на капиталистическите елементи в социализма. Развитието у нас се извършваше и продължава да се извършва не според формулата на Бухарин. Развитието се извършваше и продължава да се извършва според формулата на Ленин — „кой кого“. Ние ли тях, експлоататорите, ще смажем и подавим или те нас, работниците и селяните в СССР, ще смажат и подавят — тъй стои въпросът, другари.

И тъй, *организиране настъпление на социализма по целия фронт* — ето каква задача застана пред нас при разгръщането на работата по реконструирането на *цялото* народно стопанство.

Партията схвана именно тъй своята мисия, като организира настъпление против капиталистическите елементи в нашата страна.

б) Но допустимо ли е изобщо настъпление, и то настъпление по целия фронт в условията на съществуването на непа?

Някои мислят, че настъплението е несъвместимо с непа, че по същина непът е отстъпление, че щом отстъплението се свърши, непът трябва да бъде отменен. Това, разбира се, е глупост. Глупост, която изхожда или от троцкистите, които нищо не са разбрали от ленинизма и мислят да „отменят“ непа „с един замах“, или от десните опортюнисти, които също така нищо не са разбрали от ленинизма и чрез бръщолевене за „опасност от отменяване на непа“ мислят да изтръгнат отказ от настъпление. Ако непът би се изчерпвал с отстъпление, Ленин не би казал на XI конгрес на партията, когато непът се провеждаше у нас с пълна последователност, че „отстъплението е свършено“. Нима Ленин, говорейки за свършване на отстъплението, не заявяваше същевременно, че ние мислим да провеждаме непа „сериозно и задълго“? Достатъчно е само да поставим този въпрос, за да разберем цялата несъобразност на бръщолевенето за несъвместимост на непа с настъплението. Всъщност непът предполага не само *отстъпление* и допускане на оживяване на частната търговия, допускане на жи-

вяване на капитализма при осигуряване регулираща роля на държавата (началният стадий на непа). Възщност непът предполага същевременно — при известен стадий на развитието — *настъпление* на социализма срещу капиталистическите елементи, *стесняване* полето на дейност на частната търговия, относително и абсолютно *съкращение* на капитализма, растящ *превес* на обобществения сектор над необобществения сектор, победа на социализма над капитализма (сегашният стадий на непа). Непът е въведен за победата на социализма над капиталистическите елементи. Преминавайки в настъпление по целия фронт, ние още не отменяваме непа, тъй като частната търговия и капиталистическите елементи още си остават, „свободният“ стокооборот още си остава, но ние сигурно отменяваме началния стадий на непа, развивайки следващия му стадий, днешния стадий на непа, който е последен стадий на непа.

Ето какво казваше Ленин през 1922 г., една година след въвеждането на непа:

„Ние сега отстъпваме, като че ли отстъпваме назад, но ние правим това с цел отначало да отстъпим, а след това да се затичаме и да скочим по-силно напред. Само при това единствено условие ние отстъпихме назад при провеждането на нашата нова икономическа политика. Къде и как трябва сега да се преустроим, да се приспособим, да се реорганизираме, та след отстъплението да започнем упорито настъпление напред, ние още не знаем. За да проведем всички тези действия в нормален порядък, нужно е, както казва пословицата, не десет, а сто пъти да премерим, преди да решим“ (т. XXVII, стр. 361 — 362).

Струва ми се, че е ясно.

Но ето един въпрос: настъпило ли е вече време, за да се премине в настъпление, назрял ли е вече моментът за настъпление?

Ленин на друго място говореше, пак през 1922 г., за необходимостта:

„Да се съединим със селската маса, с обикновеното трудово селячество и да започнем да се движим напред неизмеримо, безкрайно по-бавно, отколкото мечтаехме, затова пък тъй, че действително ще се движи цялата маса с нас“ . . . че „тогава и ускорение на това движение ще настъпи след известно време такова, за което ние сега не можем и да мечтаем“ (т. XXVII, стр. 231—232).

И ето все същия въпрос: настъпило ли е вече времето за такова ускоряване на движението, за ускоряване темпа на нашето развитие, правилно ли сме избрали момента, преминавайки в решително настъпление по целия фронт през втората половина на 1929 г.?

На този въпрос партията вече даде ясен и определен отговор.

Да, такъв момент вече настъпи.

Да, партията правилно избра момента, преминавайки в настъпление по целия фронт.

За това говорят нарастващата активност на работническата класа и небивалото нарастване авторитета на партията сред милионните маси на трудещите се.

За това говорят нарастващата активност на бедняшко-средняшките маси и коренният поврат на тези маси към колхозното строителство.

За това говорят нашите постижения както в областта на развитието на индустрията, така и в областта на изграждането на совхозите и колхозите.

За това говори фактът, че ние имаме сега възможност не само да заменим кулашкото производство с производството на колхозите и совхозите, но и да го покрием неколкократно.

За това говори фактът, че ние съумяхме вече да разрешим в основни линии зърнената проблема и да натрупаме известни резерви от зърнени храни, като преместихме центъра на тежестта на стоковата продукция на зърнени храни от областта на индивидуалното производство в областта на колхозно-совхозното производство.

Ето къде е доказателството, че партията правилно е избрала момента, като премина в настъпление по целия фронт и като провъзгласи лозунга за ликвидиране на кулачеството като класа.

Какво щеше да стане, ако ние бяхме послушали десните опортюнисти от групата на Бухарин, ако бяхме се отказали от настъпление, отслабехме темпа на развитието на индустрията, забавехме развитието на колхозите и совхозите и се базирахме върху индивидуалното селско стопанство?

Ние сигурно щяхме да провалим нашата индустрия, щяхме да погубим делото на социалистическата реконструкция на селското стопанство, щяхме да останем без зърнени храни и щяхме да разчистим пътя за засилване на кулачеството. Ние щяхме да се окажем пред разбито корито.

Какво щеше да стане, ако ние бяхме послушали „левите“ опортюнисти от групата на Троцки—Зиновиев и започнехме настъпление през 1926/1927 г., когато нямаше никаква възможност да заменим кулашкото производство с производството на колхозите и совхозите?

Ние сигурно щяхме да се провалим в това дело, щяхме да демонстрираме своята слабост, щяхме да засилим позициите на кулачеството и изобщо на капиталистическите елементи, щяхме да тласнем средняка в обятията на кулачеството, щяхме да провалим нашето социалистическо строителство и щяхме да останем без зърнени храни. Ние щяхме да се окажем пред разбито корито.

Същите резултати.

Не напрасно работниците у нас казват: „ще тръгнеш „наляво“ — ще стигнеш надясно“ (А плодисменти).

Някои другари мислят, че главното при настъплението на социализма са репресиите, а щом репресиите не се усилват — няма и настъпление.

Вярно ли е това? Това, разбира се, не е вярно.

Репресиите са необходим елемент на настъплението, но елемент спомагателен, а не главен. Главното в настъплението на социализма при нашите съвременни условия се състои в засилване темпа на развитието на нашата промишленост, в засилване темпа на развитието на совхозите и колхозите, в засилване темпа на икономическото изтласкване на капиталистическите елементи от града и селото, в мобилизиране на масите против капитализма. Вие можете да арестувате и да изпратите на заточение десетки и стотици хиляди кулаци, но ако вие едновременно с това не направите всичко необходимо, за да ускорите изграждането на нови стопански форми, за да замените с нови стопански форми старите, капиталистическите форми, за да подкопаете и ликвидирате

производствените източници на икономическото съществуване и развитие на капиталистическите елементи в селото — кулачеството все пак ще се възроди и ще расте.

Други мислят, че настъплението на социализма е безогледно придвижване напред, без съответна подготовка, без прегрупиране на силите в хода на настъплението, без затвърдяване на завоюваните позиции, без използване на резервите за развиване на успехите, а щом са се появили признаци, да речем, на отлив на една част от селяните от колхозите, то това значи, че ние имаме вече „отлив на революцията“, упадък на движението, прекратяване на настъплението.

Вярно ли е това? Това, разбира се, не е вярно.

Първо, нито едно настъпление, било то най-успешното, не минава без известни пробиви и засечки в отделни участъци на фронта. Да се говори въз основа на това за прекратяване или проваляне на настъплението — значи да не се разбира същността на настъплението.

Второ, не е имало и не може да има *успешно* настъпление без прегрупиране на силите в хода на самото настъпление, без закрепване на заетите позиции, без използване на резервите за развиване на успеха и за довеждане на настъплението докрай. При безогледно придвижване, т. е. без спазване на тези условия, настъплението неизбежно ще изчерпи силите си и ще се провали. Безогледното придвижване напред е смърт за настъплението. За това говори богатият опит на нашата гражданска война.

Трето, как може да се прави аналогия между „отлив на революцията“, който възниква обикновено върху базата на *упадък* на движението, и отлив на една част от селяните от колхозите, който е възникнал върху базата на продължаващия се *подем* на движението, върху базата на продължаващия се *подем* на цялото наше социалистическо строителство — и промишлено, и колхозно, — върху базата на продължаващия се *подем* на нашата революция? Какво общо може да има между тези две съвсем разнородни явления?

в) В какво се състои съществуването на болшевишкото настъпление при нашите, съвременни условия?

Съществуването на болшевишкото настъпление се състои преди всичко в това, да мобилизира класовата бдителност и революционната ективност на масите против капиталистическите елементи в нашата страна; да мобилизира творческата инициатива и самодейност на масите против бюрократизма на нашите учреждения и организации, който скрива и държи неизползувани колосалните резерви, намиращи се в недрата на нашия строй, и не дава да бъдат те използвани; да организира съревнованието и трудовия подем на масите за повдигане производителността на труда, за разгъване на социалистическо строителство.

Съществуването на болшевишкото настъпление се състои, второ, в това, да организира преустройството на цялата практическа работа на профсъюзите, кооперативните, съветските и всякакви други масови организации съобразно нуждите на реконструктивния период, да създаде в тях ядро от най-активните и революционни дейци, като изтласка и изолира опортюнистическите, трейдюнистическите, бюрократическите елементи; да изгони въвн от тях чуждите и изродилите се елементи и да издигне нови дейци отдолу.

Съществуването на болшевишкото настъпление се състои по-нататък в това, да мобилизира максимум средства за финансиране на нашата индустрия, за финансиране на нашите колхози и совхози и да насочи най-добрите хора на нашата партия към разгъване на цялото това дело.

Съществуването на болшевишкото настъпление се състои, най-сетне, в това, да мобилизира самата партия за организиране цялото дело на настъплението, да укрепи и да изостри партийните организации, като изгони оттам елементите на бюрократизма и израждането; да изолира и да отстрани изразителите на десния и „левия“ уклон от ленинската линия, като издигне на предно място истински, устойчиви ленинци.

Такива са основите на болшевишкото настъпление в настоящия момент.

Как осъществяваше партията този план за на-
стъпление?

Вие знаете, че партията осъществяваше този план
с най-голяма последователност.

Работата се започна с това, че партията разгърна
широка *самокритика*, като съсредоточи вниманието на
масите върху недостатъците на нашето строителство,
върху недостатъците на нашите организации и учреж-
дения. Още на XV конгрес бе провъзгласена необходи-
мостта от засилване на самокритиката. Шахтинският
процес и вредителството в различните отрасли на про-
мишлеността, които разкриха липса на революционен усет
в отделни звена на партията, от една страна, борбата
срещу кулачеството и разкрилите се недостатъци на
нашите селски организации, от друга страна, дадоха нов
гласък на самокритиката. В своето обръщение от 2 юни
1928 г.⁴⁹ ЦК даде окончателно оформление на кампа-
нията за самокритика, като призова всички сили на пар-
тията и на работническата класа да разгърнат самокри-
тика „отгоре додолу и отдолу догоре“ „без оглед на
лицата“. Като отхвърли троцкистката „критика“, която
идеше от другата страна на барикадата и имаше за цел
да дискредитира и да отслаби Съветската власт, партията
обяви за задача на самокритиката да разкрива безо-
щадно недостатъците на нашата работа за *подобряване*
на нашето строителство, за *укрепване* на Съветската
власт. Известно е, че призивът на партията извика най-
жив отзвук сред масите на работническата класа и се-
ляните.

Партията организира по-нататък широка кампания
за борба против *бюрократизма*, като даде лозунг за
провеждане *чистка* на партийните, профсъюзните, коо-
перативните и съветските организации от чужди и бюро-
кратизирали се елементи. Продължение на тази кампания
е известното постановление на ЦК и ЦКК от 16 март
1930 г. за издигане на работници в държавния апарат
и за масов работнически контрол над съветския апарат
(шефството на завода).⁵⁰ Известно е, че тази кампания
породи величав подем и активност сред работническите
маси. Резултат от тази кампания е грамадното издигане

авторитета на партията сред трудещите се маси, засилване доверието към нея от страна на работническата класа, навлизането в партията на нови стотици хиляди работници, резолюциите на работници за желанието им да влязат в партията на цели цехове и заводи. Най-сетне, резултат от тази кампания е освобождаването на нашите организации от редица неподвижни и бюрократически елементи, освобождаването на ВЦСПС от старото опортюнистическо ръководство.

Партията организира по-нататък широко социалистическо *съревнование* и масов *трудов подем* във фабриките и заводите. Възванието на XVI партийна конференция за съревнование постави тази работа върху здрави основи. Ударните бригади я движат по-нататък. Ленинският комсомол и ръководената от него работническа младеж увенчават делото на съревнованието и ударничеството с решаващи успехи. Трябва да се признае, че нашата революционна младеж изигра в това дело изключителна роля. Сега вече не може да има съмнение, че един от най-важните факти, ако не и най-важният факт на нашето строителство в настоящия момент, е социалистическото съревнование във фабриките и заводите, взаимните призови на стотици хиляди работници за постигнати резултати в съревнованието, широкото развитие на *ударничеството*.

Само слепците не виждат, че в психологията на масите и в тяхното отношение към труда се е извършил колосален прелом, който коренно измени облика на нашите заводи и фабрики. До неотдавна у нас още се чуваха гласове за „изкуствеността“ и „несъстоятелността“ на съревнованието и ударничеството. Сега тези „мъдри“ хора не се удостояват дори и с насмешка — тях ги смятат просто за отживели времето си „мъдреци“. Сега делото на съревнование и ударничество е завоювано и закрепено дело. Факт е, че от социалистическо съревнование са обхванати у нас не по-малко от два милиона работници, а в ударните бригади са въвлечени повече от един милион работници.

Най-забележителното в съревнованието се състои в това, че то извършва коренен преврат във възгледите

на хората относно труда, тъй като то превръща труда от позорно и тежко бремe, за каквото той бе смятан по-преди, в дело на *чест*, в дело на *слава*, в дело на *доблест* и *геройство*. Нищо подобно няма и не може да има в капиталистическите страни. Там, при тях, при капиталистите, най-желаното нещо, заслужаващо обществено одобрение, е да имаш рента, да живееш от лихви, да бъдеш свободен от труд, който се смята за презряно занятие. У нас, в СССР, напротив, най-желаното нещо, заслужаващо обществено одобрение, става възможността да бъдеш герой на труда, възможността да бъдеш герой на ударничеството, обкръжен от ореола на почит сред милионите трудещи се.

Не по малко забележителен в съревнованието трябва да се счита фактът, че то започва да се разпространява и в селото, като обхвана вече нашите совхози и колхози. На всички са известни многобройни факти на истински трудов ентузиазъм сред милионните маси на совхозниците и колхозниците.

Кой можеше да мечтае преди две години за такива успехи на съревнованието и ударничеството?

Партията мобилизира по-нататък финансовите ресурси на страната за развиване работата на совхозите и колхозите, снабди совхозите с най-добри организатори, даде в помощ на колхозите 25 хиляди челни работници, издигна най-добрите хора измежду колхозните селяни за ръководство на колхозите, организира мрежа от курсове за колхозници, като положи по този начин основи за създаване на устойчиви и изпитани кадри на колхозното движение.

Най-сетне, партията преустрои своите собствени редици върху бойни релси, превъоръжи печата, организира борба на два фронта, разгроми остатъците на троцкизма, разби напълно десните уклоници, изолира примиренците, осигури по този начин единството на своите редици върху базата на ленинската линия, необходимо за успешно настъпление, и проведе правилно ръководство на настъплението, като дръпна и постави на място както постепенниците от лагера на десните, така и „левите“ запалняковци в областта на колхозното движение.

Такива са основните мероприятия на партията, проведени от нея за осъществяване на настъплението по целия фронт.

На всички е известно, че това настъпление се увенча с успех във всички области на нашата работа.

Ето где е причината на това, че ние успяхме да преодолеем цяла редица трудности на периода на реконструкцията на нашето народно стопанство.

Ето где е причината на това, че на нас ни се удава да преодоляваме успешно най-голямата трудност на нашето строителство, трудността за поврата на основните маси на селяните към социализма.

Чужденците питат понякога за вътрешното положение на СССР. Та нима може да има съмнение в това, че вътрешното положение на СССР е стабилно и непоколебимо? Вижте капиталистическите страни, разрастването на кризата и безработицата в тези страни, стачките и локаутите, антиправителствените демонстрации — за какво сравнение може да става дума между вътрешното положение на тези страни и вътрешното положение на СССР.

Трябва да се признае, че Съветската власт сега е най-стабилната власт от всички съществуващи власти в света (Аплодисменти).

8. КАПИТАЛИСТИЧЕСКАТА ИЛИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКАТА СТОПАНСКА СИСТЕМА

Ние имаме по този начин картината на вътрешното положение на СССР.

Ние имаме същевременно картината на вътрешното положение на най-главните капиталистически страни.

Неволно възниква въпросът: а какви са резултатите, ако се поставят една до друга и се сравнят тези две картини?

Този въпрос е още по-интересен поради това, че буржоазните дейци от всички страни, буржоазният печат от всички степени и рангове, от ярко капиталистическите до меншевишко-троцкистките, в един глас крещат за

„процъфтяване“ на капиталистическите страни, за „гибел“ на СССР, за „финансов и стопански крах“ на СССР и т. н.

И така, какви са резултатите от анализа на положението у нас, в СССР, и у тях, в капиталистическите страни?

Ще отбележим главните, общоизвестните факти.

У тях, у капиталистите — икономическа *криза* и *упадък* на производството както в областта на промишлеността, така и в областта на селското стопанство.

У нас в СССР — икономически *подем* и *растеж* на производството във всички отрасли на народното стопанство.

У тях, у капиталистите — *влошаване* материалното положение на трудещите се, *намаление* работната заплата на работниците и *увеличение* на безработицата.

У нас, в СССР — *подем* на материалното положение на трудещите се, *увеличение* на работната заплата на работниците и *намаление* на безработицата.

У тях, у капиталистите — *увеличение* броя на стачките и демонстрациите, което води до *загуба* на милиони работни дни.

У нас, в СССР — липса на стачки и *засилване* на трудовия подем на работниците и селяните, което *дава* на нашия строй милиони добавъчни работни дни.

У тях, у капиталистите — *изостряне* на вътрешното положение и *засилване* на революционното движение на работническата класа против капиталистическия режим.

У нас в СССР — *укрепване* на вътрешното положение и *сплотяване* на милионните маси на работническата класа около Съветската власт.

У тях, у капиталистите — *изостряне* на националния въпрос и *засилване* на националноосвободителното движение в Индия, в Индокитай, в Индонезия, на Филипинските острови и т. н., което преминава в *национална война*.

У нас, в СССР — *укрепване* основите на националното братство, осигурен национален *мир* и *сплотяване* на милионните маси на народите на СССР около Съветската власт.

У тях, у капиталистите — смущение и перспектива на по-нататъшно *влошаване* на положението.

У нас, в СССР — *вяра в своите сили* и перспектива за по-нататъшно *подобряване* на положението.

Дрънкат за „гибел“ на СССР, за „процъфтяване“ на капиталистическите страни и т. н. Не ще ли бъде по-вярно да се говори за неизбежната гибел на онези, които изпаднаха тъй „неочаквано“ във водовъртежа на икономическата криза и все още не могат да се измъкнат из тресавището на упадъка?

Къде се крият причините за тъй сериозния *прозал* у тях, у капиталистите, и за сериозните *успехи* у нас, в СССР?

Говорят, че състоянието на народното стопанство зависи в много отношения от изобилието или недостига на капитали. Това, разбира се, е вярно. Не се ли обяснява кризата в капиталистическите страни и подемът в СССР с изобилието на капитали у нас и с недостига на капитали у тях? Не, разбира се, не. На всекиго е известно, че капитали в СССР има много по-малко отколкото в капиталистическите страни. Ако в дадения случай работата се *решаваше* от състоянието на натрупването, ние бихме имали криза, а капиталистическите страни — подем.

Говорят, че състоянието на стопанството зависи в много отношения от техническата и организационната подкованост на стопанските кадри. Това, разбира се, е вярно. Не се ли обяснява кризата в капиталистическите страни и подемът в СССР с недостига на технически кадри у тях и с изобилието на такива у нас? Не, разбира се, не. На всекиго е известно, че технически изпитани кадри в капиталистическите страни има много повече отколкото у нас, в СССР. Ние никога не сме крили и не възнамеряваме да крием, че в областта на техниката ние сме ученици на немците, англичаните, французите, италианците и, преди всичко и главно, на американците. Не, работата тук не се решава от изобилието или недостига на технически кадри, макар и проблемата за кадрите да има сериозно значение в развитието на народното стопанство.

Може би разгадката на въпроса се състои в това, че нивото на културното състояние у нас е по-високо отколкото в капиталистическите страни? Пак не. На всекиго е известно, че общокултурното ниво на масите у нас е по-ниско отколкото в САЩ, в Англия, в Германия и т. н. Не, работата не е в културността на масите, макар тя и да има грамадно значение за развитието на народното стопанство.

Може би причината се състои тук в личните качества на ръководителите на капиталистическите страни? Пак не. Кризите са се родили заедно с настъпването на господството на капитализма. Ето вече повече от столетие избухват периодични икономически кризи на капитализма, повтаряйки се през всеки 12—10—8 и по-малко години. Всички партии на капитализма, всички шо-годе видни дейци на капитализма, от най-„гениалните“ до най-посредствените, са изпробвали своите сили в делото за „предотвратяване“ или „премахване“ на кризата. Но всички те търпяха поражения. И какво чудно има тук в това, че Хувър със своята група също така претърпя поражение? Не, работата тук не е в ръководителите или партиите на капитализма, макар и ръководителите и партиите на капитализма да имат тук немалко значение.

Тогава в какво се състои работата?

В какво се състои причината, че СССР, въпреки своята културна изостаналост, въпреки недостига на капитали, въпреки недостига на технически подковани стопански кадри, се намира в състояние на растящ икономически *подем* и има на фронта на икономическото строителство решаващи *успехи*, а напредналите капиталистически страни, въпреки изобилието на капитали, изобилието на технически кадри и по-високо ниво на културност, се намират в състояние на засилваща се икономическа *криза* и търпят в областта на стопанското развитие *поражение след поражение*?

Причината е в *различието* на икономическите *системи* на стопанството у нас и у капиталистите.

Причината е в *несъстоятелността* на капиталистическата стопанска система.

Причината е в *предимствата* на съветската стопанска система пред капиталистическата система.

Какво представлява съветската стопанска система?

Съветската стопанска система означава, че:

1) властта на класата на капиталистите е съборена и е заменена с властта на работническата класа и трудещите се селяни;

2) оръдията и средствата за производство, земята, фабриките, заводите и т. н. са отнети от капиталистите и са предадени в собственост на работническата класа и на трудещите се маси на селяните;

3) развитието на производството е подчинено не на принципа на конкуренцията и на осигуряване капиталистическа печалба, а на принципа на планово ръководство и на системно повдигане материалното и културното ниво на трудещите се;

4) разпределението на народния доход се извършва не в интерес на обогатяването на експлоататорските класи и на тяхната многобройна паразитна челяд, а в интерес на системното повдигане материалното положение на работниците и селяните и на разширяването на социалистическото производство в града и в селото;

5) системното подобряване материалното положение на трудещите се и непрекъснатото нарастване на техните потребности (на покупателната им способност), бидейки постоянно растящ източник за разширяване на производството, гарантира работническата класа срещу кризи от свръхпроизводство, от увеличаване на безработицата и мизерията;

6) работническата класа и трудещите се селяни са господари на страната, работещи не за капиталистите, а за своя трудещ се народ.

Какво представлява капиталистическата стопанска система?

Капиталистическата стопанска система означава, че:

1) властта в страната принадлежи на капиталистите;

2) оръдията и средствата за производство са съсредоточени в ръцете на експлоататорите;

3) производството е подчинено не на принципа за подобряване материалното положение на трудещите се

маси, а на принципа за осигуряване висока капиталистическа печалба;

4) разпределението на народния доход се извършва не в интерес на подобрене материалното положение на трудещите се, а в интерес на осигуряване максимум печалби на експлоататорите;

5) капиталистическата рационализация и бързият *растеж* на производството, имащи за цел да осигурят високи печалби на капиталистите, се натъкват като на преграда на мизерното положение и *снижаването* материалната осигуреност на милионните маси на трудещите се, които не винаги имат възможност да задоволят своите потребности, дори и в пределите на краен минимум, което неизбежно създава почва за неминуеми кризи на свръхпроизводство, увеличаване на безработицата, мизерията на масите.

6) работническата класа и трудещите се селяни са експлоатирани, работещи не за себе си, а за чужда класа, за класата на експлоататорите.

Такива са предимствата на *съветската* стопанска система пред *капиталистическата* система.

Такива са предимствата на *социалистическата* организация на стопанството пред *капиталистическата* организация.

Ето где е причината за това, че у нас, в СССР, има засилващ се икономически подем, а у тях, у капиталистите, засилваща се икономическа криза.

Ето где е причината за това, че у нас, в СССР, увеличаването на потреблението (покупателната способност) на масите непрестанно изпреварва увеличаването на производството, като го тласка напред, а у тях, у капиталистите, напротив, увеличаването на потреблението на масите (покупателната способност) никога не успява да настигне производството и постоянно изостава от него, обричайки от време-навреме производството на кризи.

Ето где е причината за това, че там, у капиталистите, се смята за напълно нормално да унищожават през време на кризи „излишъците“ от стоки и да изгарят „излишъците“ от селскостопански продукти, за да запазят високи цени и да осигурят високи печалби, докато у нас,

в СССР, виновните за такива престъпления биха ги изпратили в лудница (А плодисменти).

Ето где е причината за това, че там, при капиталистите, работниците стачкуват и демонстрират, организират револуционна борба против съществуващата капиталистическа власт, докато у нас, в СССР, ние имаме картината на великото трудово съревнование на милионите работници и селяни, готови да защитят с гърдите си Съветската власт.

Ето где е причината за устойчивостта и здравината на вътрешното положение на СССР, за неустойчивостта и шаткавостта на вътрешното положение на капиталистическите страни.

Трябва да се признае, че стопанска система, която не знае къде да даява „излишъците“ на своето производство и е принудена да ги изгаря в момент, когато сред масите царява нужда и безработица, глад и разорение — такава стопанска система сама произнася над себе си смъртна присъда.

Последните години бяха период на изпитване на практика, период на экзамен на двете противоположни стопански страни, на съветската и капиталистическата.

През тези години пророчества за „гибел“ и „крах“ на съветската система имаше повече от достатъчно. Приказки и песнопения за „процъфтяване“ на капитализма — още повече. И какво? Тези години показаха за лишен път, че капиталистическата стопанска система е *несъстоятелна* система, че съветската стопанска система притежава такива *предимства*, за които не смее да мечтае нито една буржоазна държава, па била тя и най-„демократична“, „общонародна“ и т. н.

В своята реч на конференцията на ВКП(б) през м. май 1921 г. Ленин казваше:

„Сега главното свое въздействие върху международната революция ние оказваме чрез своята стопанска политика. Всички са отправили поглед към Съветската руска република — всички трудещи се във всички страни на света, без всякакво изключение и без всякакво преувеличение. Това е постигнато. Капиталистите нищо не могат да замълчат, да скрият, ето защо те най-вече се хващат за нашите стопански грешки и нашата слабост. Върху това по-

прище борбата е пренесена в световен мащаб. Решим ли тази задача — тогава ние сме победили в международен мащаб сигурно и завинаги“ (т. XXVI, стр. 410—411).

Трябва да се признае, че задачата, поставена от Ленин, нашата партия изпълнява с успех.

9. ПРЕДСТОЯЩИ ЗАДАЧИ

а) Общи

1) Преди всичко проблемата за *правилно размятане на промишлеността из СССР*. Както и да развиваме народното стопанство, не можем да минем без въпроса — как правилно да се размести промишлеността като основен отрасъл на народното стопанство. Сега работата стои тъй, че нашата промишленост, както и нашето народно стопанство, се опира главно на каменновъглено-металургическата база в Украйна. Ясно е, че без такава база е немислима индустриализацията на страната. И ето такава база у нас е украинската топливно-металургическа база.

Но може ли занаяд само една тази база да задоволява и Юг, и централната част на СССР, и Север и Североизток, и Далечния изток и Туркестан? Всички данни ни казват, че не може. Новото в развитието на нашето народно стопанство се състои между другото в това, че тази база стана вече за нас недостатъчна. Новото се състои в това, щото, развивайки тази база всеотстранно и занаяд, да започнем същевременно незабавно да създаваме втора каменновъглено-металургическа база. Тази база трябва да бъде Урало-кузнецкият комбинат, съединяването на кузнецките коксуващи се въглища с уралската руда (Аплодисменти). Построяването на автомобилния завод в Нижни, на тракторния завод в Челябинск, на машиностроителния завод в Свердловск, на комбайновия завод в Саратов и Новосибирск; наличието на развиващата се цветна металургия в Сибир и Казахстан, изискваща създаване на мрежа ремонтни работилници, и на редицата основни металургически заводи на Изток; най-сетне, решението за строеж на текстилни

фабрики в Новосибирск и в Туркестан — всичко това изисква повелително да се пристъпи незабавно към образуване на втора въглищно-металургическа база на Урал.

Вие знаете, че ЦК на нашата партия се изказа именно в този дух в своята резолюция за Уралмет.⁵¹

2) Сетне, проблемата за *правилно разместване на основните отрасли на селското стопанство из СССР*, проблемата за *специализиране на нашите области по селскостопански култури и отрасли*. Ясно е, че при дребно селско стопанство сериозно провеждане на специализацията е невъзможно. Невъзможно е, тъй като дребното стопанство като неустойчиво, лишено от необходимите резерви стопанство, е принудено да развъжда всевъзможни култури, та в случай на компрометирана на едни култури да може да свърже двата края с помощта на други. Ясно е също така, че без осигуряване в ръцете на държавата известни зърнени резерви е невъзможно да се организира работата по специализирането. Сега, когато ние преминахме към едрото стопанство и осигурихме в ръцете на държавата зърнени резерви, можем и трябва да си поставим задачата за *правилно организиране на специализацията по култури и отрасли*. При това изходна точка на това дело е окончателното разрешаване на зърнената проблема. Аз казвам „изходна точка“, тъй като без разрешаване на зърнената проблема, без организирането на богата мрежа от складове на зърнени храни в животновъдските, памукодобивните, цвеклопроизводителните, ленодобивните, тютюневите райони е невъзможно да се придвижат напред животновъдството и техническите култури, невъзможно е да се осигури организирането на специализацията на нашите области по култури и отрасли.

Задачата се състои в това, да се използват откритите се възможности и да се придвижи тази работа напред.

3) По-нататък иде проблемата за *кадрите* както в областта на промишлеността, така и в областта на селското стопанство. На всички е известна слабата техническа подкованост на нашите стопански кадри, на нашите специалисти, техници и стопански дейци. Работата се услож-

нява с това, че една част от специалистите, свързана с бившите собственици и стимулирвана от чужбина, се оказа начело на вредителската дейност. Работата още повече се усложнява от обстоятелството, че цяла редица наши стопански дейци-комунисти не проявиха при това революционна бдителност и често пъти се оказваха в духовен плен на вредителските елементи. А между това пред нас стоят колосални задачи за преустройство на цялото народно стопанство, които изискват голямо количество нови кадри, способни да овладеят новата техника. Във връзка с това проблемата за кадрите се превърна у нас в най-стина животрептяща проблема.

Разрешението на тази проблема върви у нас по линията на следните мероприятия:

- 1) решителна борба срещу вредителите;
- 2) максимум грижи и отзивчивост по отношение на грамадното мнозинство специалисти и техници, които са се отказали от вредителите (аз имам предвид не дърдорковците и фокусниците от типа на Устрялов, а действително научни дейци, работещи заедно с работническата класа без да мъдруват лукаво);
- 3) организиране на техническа помощ от чужбина;
- 4) изпращане на наши стопански дейци в чужбина, за да се учат и изобщо да придобият опит в областта на техниката;
- 5) предаване техническите учебни заведения на съответните стопански организации с цел за най-бързо подготвяне на достатъчен брой техници и специалисти из средата на работническата класа и селяните.

Задачата се състои в това, да се разгърне работа за осъществяване на тези мероприятия.

4) Проблемата за *борба срещу бюрократизма*. Опасността от бюрократизма се състои преди всичко в това, че той държи скрити колосалните резерви, намиращи се в недрата на нашия строй, като не дава те да бъдат използвани, стареае се да сведе до нула творческата инициатива на масите, сковавайки я с канцеларщината, и довежда работата дотам, че всяко ново начинание на партията да превърне в дребнава и ненужна формалистика. Опасността от бюрократизма се състои, второ, в

това, че той не търпи *проверка на изпълнението* и се опитва да превърне основните указания на ръководните организации в празна хартия, откъсната от живия живот. Опасност представляват не само и не толкова старите бюрократи, загнездили се в нашите учреждения, но и — особено — новите бюрократи, съветските бюрократи, сред които „комунистите“-бюрократи играят далеч не последна роля. Аз имам предвид онези „комунисти“, които чрез канцеларски разпореждания и „декрети“, в силата на които те вярват като във фетиш, се стараят да подменят творческата инициатива и самодейност на милионите маси на работническата класа и селяните.

Задачата се състои в това, да се разбие бюрократизмът в нашите учреждения и организации, да се ликвидират бюрократическите „нарави“ и „обичаи“ и да се разчисти пътят за използване резервите на нашия строй, за разгъване творческата инициатива и самодейност на масите.

Тази задача не е лесна. Нея не можеш да я разрешиш „с един замах“. Но трябва да я разрешим на всяка цена, ако искаме наистина да преустроим нашата страна върху началата на социализма.

В борбата с бюрократизма работата на партията върви по четири линии: по линията на разгръщане на *самокритиката*, по линията на организиране работата по *проверката на изпълнението*, по линията на *почистването* на апарата и, най-сетне, по линията на *издигане* отдолу в апарата предани дейци от хора измежду работническата класа.

Задачата се състои в това, да се положат всички сили за изпълнението на всички тези мероприятия.

5) Проблемата за увеличаване на *производителността на труда*. Без системно увеличаване на производителността на труда както в областта на промишлеността, така и в областта на селското стопанство ние не можем да разрешим задачите на реконструкцията, не можем не само да догоним и да надминем напредналите капиталистически страни, но дори и да защитим своето самостоятелно съществуване. Ето защо проблемата за

увеличаване на производителността на труда има за нас първостепенно значение.

Мероприятията на партията по разрешаването на тази проблема вървят по три линии: по линията на системно *подобряване материалното положение* на трудещите се, по линията на насаждане на *задружна трудова дисциплина* в предприятията на промишлеността и на селското стопанство, най-сетне, по линията на организиране *социалистическо съревнование и ударничество*. Всичко това — върху базата на подобрена техника и рационална организация на труда.

Задачата се състои в това, да се разгърне по-нататък масова кампания за осъществяването на тези мероприятия.

б) Проблемата за *снабдяването*. Тук спада въпросът за *достатъчно снабдяване* на трудещите се от града и селото с необходимите продукти, въпросът за приспособяване на *кооперативния апарат* към нуждите на работниците и селяните, въпросът за системно увеличаване *реалната работна заплата* на работниците, въпросът за *намаляване цените* на промишлените стоки и на селскостопанските произведения. Относно недостатъците на потребителната кооперация аз вече говорих. Необходимо е да се ликвидират тези недостатъци и да се постигне провеждане *политиката за намаляване на цените*. Що се отнася до недостига на стоки (стоковия глед) — сега ние имаме възможност да развием суровинната база на леката промишленост и да усилим производството на градски стоки за масово потребление. Снабдяването с хляб може да се смята вече за осигурено. По-трудно стои работата по снабдяването с месо, млечни произведения и зеленчук. Тази трудност, за съжаление, не може да бъде ликвидирана в течение на няколко месеца. За преодоляване на тази трудност е необходимо поне една година. След една година ние ще имаме възможност, благодарение преди всичко на организираните за тази цел совхози и колхози, да осигурим напълно снабдяването с месо, млечни произведения и зеленчук. А какво значи да овладеем снабдяването с тези продукти, когато ние вече имаме в свои ръце зърнени резерви, манифактура, засилено жилищно строителство за работниците и евтини комунални

услуги? Това значи да овладеем всички онези основни фактори, които определят бюджета на работника и неговата реална работна заплата. Това значи да осигурим делото по бързото увеличаване реалната заплата на работниците напълно и окончателно.

Задачата се състои в това, да разгърнем работата на всички наши организации в тази насока.

7) Проблемата за *кредита и паричното обращение*. Рационалното организиране на кредитното дело и правилното маневриране с паричните резерви имат сериозно значение за развитието на народното стопанство. Мероприятията на партията за разрешаване на тази проблема вървят по две линии: по линията на съсредоточаване на цялото дело на краткосрочния кредит в Госбанк и по линията на организиране на безкасово плащане в обобществения сектор. По този начин, първо, Госбанк се превръща в общодържавен апарат за отчитане на производството и разпределението на продуктите, второ, от обращение се освобождават големи маси пари. Не може да има никакво съмнение, че тези мероприятия ще доведат (те вече доведат) до уреждане на цялото кредитно дело и до укрепване на нашия червонец.

8) Проблемата за *резервите*. Вече споменах на няколко пъти и не е необходимо да се повтаря, че държавата изобщо, нашата държава особено, не може да мине без резерви. Ние разполагаме с известни резерви от зърнени храни, стоки, валута. Нашите другари имаха възможност да почувствуват през това време благотворното действие на тези резерви. Но „известни“ резерви *не са достатъчни* за нас. Ние се нуждаем от по-солидни резерви по всички линии.

Оттук задачата — да натрупваме резерви.

б) По промишлеността

1) Главната проблема е форсираното развитие на *чърната металургия*. Имайте предвид, че ние сме достигнали предвоенната норма производство на чугун и я преизпълняваме едва през текущата 1929/30 година. Това е голяма заплаха за цялото наше народно стопан-

ство. За да ликвидираме тази заплаха, трябва да организираме форсирано развитие на черната металургия. Нужно е да имаме към края на петилетката не 10 милиона тона чугун, както изисква това петгодишният план, а 15—17 милиона тона. Тази задача ние трябва да я изпълним на всяка цена, ако искаме да развием истинска индустриализация на нашата страна.

Болшевиките трябва да покажат, че те ще съумеят да се справят с тази задача.

Това не значи, разбира се, че ние трябва да изоставим *леката* индустрия. Не, не значи. Досега ние икономисвахме от всичко, включително и от *леката* индустрия, за да възстановим тежката индустрия. Но тежката индустрия ние вече я възстановихме. Нужно е само да я развием по-нататък. Сега ние можем да се върнем към *леката* индустрия и да я придвижим напред с ускорен темп. Новото в развитието на нашата промишленост се състои между другото в това, че ние имаме сега възможност да развиваме с ускорен темп и тежката, и *леката* индустрия. Преизпълнението на плановете за памучните, ленените и цвекловите посеви през тази година, успешното разрешаване на проблемата за влакнодайните растения и за изкуствената коприна — всичко това показва, че ние имаме възможност действително да придвижим напред *леката* промишленост.

2) Проблемата за *рационализация, намаляване себестойността и подобряване качеството* на продукцията. Не бива повече да се търпят недостатъците в областта на рационализацията, неизпълнението плана по намаляване себестойността и безобразното качество на продукцията на редица наши предприятия. Тези слабости и недостатъци душат цялото наше народно стопанство и му пречат да се движи напред. Време е, отдавна е време да се ликвидира това позорно петно.

Болшевиките трябва да покажат, че те ще съумеят да се справят с тази задача.

3) Проблемата за *единоначалство*. Нетърпими стават също така нарушенията в областта на провеждането на единоначалието в предприятията. Работниците постоянно се оплакват: „няма стопанин в завода“, „няма ред в рабо-

тата“. Не бива повече да се търпи, щото нашите предприятия да се превръщат от производствени организми в парламенти. Трябва, най-сетне, нашите партийни и профсъюзни организации да разберат, че без осигуряване на единоначалие и установяване на строга отговорност за хода на работата ние не можем да разрешим задачите за реконструкцията на промишлеността.

в) По селското стопанство

1) Проблемата за *животновъдството* и за *техническите култури*. Сега, когато вече разрешихме в основни линии зърнената проблема, ние можем да пристъпим към едновременно разрешаване и на проблемата за животновъдството, която представлява в дадения момент животрептяща проблема, и на проблемата за техническите култури. При разрешаването на тези проблеми ние трябва да се движим по същия път, по който вървахме в областта на разрешаването на зърнената проблема. Т. е. чрез организиране на колхози и совхози, които представляват опорни пунктове на нашата политика, постепенно да преобразуваме техническата и икономическата основа на сегашното дребноселско животновъдство и на техническите култури. „Скотовъд“, „Овцевъд“, „Свиневъд“, „Масляномолочный трест“ плюс колхозите в областта на животновъдството; съществуващите совхози и колхози в областта на техническите култури — такива са изходните точки за разрешаване на стоящите пред нас проблеми.

2) Проблемата за *по-нататъшното развиване на совхозното и колхозното строителство*. Едва ли е необходимо да се разпростираме относно това, че тази проблема за нас е *първостепенна* проблема на цялото наше строителство в селото. Сега дори и слепците виждат, че е направен огромен, коренен поврат на селяните от старото към новото, от кулашката робия към свободния колхозен живот. Няма вече връщане към старото. Кулаството е обречено и ще бъде ликвидирано. Остава само един път — пътят на колхозите. А пътят на колхозите не е вече неизвестен и неизследван път. Той е изследван и

проверен по хиляди начини от самите селски маси. Изследван е и е оценен като нещо ново, което дава на селяните освобождение от кулашката робия, от нуждата, от невежеството. В това е основата на нашите постижения.

Как ще се развива по-нататък новото движение в селото? Напред ще вървят совхозите като гръбначен стълб за преустройство на стария строй в селото. След тях ще тръгнат многобройните колхози като опорни пунктове на новото движение в селото. Съединената работа на тези две системи създава условията за пълна колективизация на всички области на СССР.

Едно от най-забележителните завоевания на колхозното движение се състои в това, че то вече успя да изтъкне хиляди *организатори* и десетки хиляди *агитатори* на колхозното дело измежду *самите селяни*. Сега вече не само ние, квалифицираните болшевики, а самите селяни от колхозите, десетките хиляди селяни-организатори и агитатори на колхозното дело ще носят напред знамето на колективизацията. А селяните-агитатори са забележителни агитатори на колхозното движение, понеже те ще намерят такива аргументи в полза на колхозите, понятни и приемливи за останалата маса на селяните, за които ние, квалифицираните болшевики, не можем дори и да мечтаем.

Тук-таме се чуват гласове, че е необходимо да се откажем от политиката на повсеместната колективизация. Има сведения, че дори и в нашата партия има привърженици на тази „идея“. Но така могат да говорят само хора, сдружили се, волно или неволно, с враговете на комунизма. Методът на повсеместната колективизация е онзи необходим метод, без който е невъзможно изпълнението на петгодишния план за колективизацията на всички области на СССР. Как можем да се отказваме от него, без да извършваме предателство към комунизма, без да извършваме предателство спрямо интересите на работническата класа и селяните?

Това не значи, разбира се, че в областта на колхозното движение всичко ще мине у нас „гладко“ и „нормално“. Колебания вътре в колхозите ще има още. При-

ливи и отливи ще има още. Но това не може и не трябва да смуцава строителите на колхозното движение. Това още повече не може да служи като сериозно препятствие за мощното развитие на колхозното движение. Такова здраво движение, каквото, безспорно, е колхозното движение, все едно, ще постигне своето въпреки всичко, въпреки отделни препятствия и трудности.

Задачата се състои в това, да подготвим силите и да организираме делото за по-нататъшно развитие на колхозното движение.

3) Проблемата за най-голямо *приближаване на апарата до районите и селата*. Не може да има съмнение, че ние не бихме успели да отпочнем грамадната работа за преустройването на селското стопанство и за развитието на колхозното движение, ако не проведохме *районирането*. Уедряването на околиците и преобразуването им в райони, премахването на губерниите и преобразуването им в по-малко крупни единици (окръзите), най-сетне, създаването на областите като преки опорни пунктове на ЦК — такъв е общият вид на районирането. Целта на районирането е да приближим партийно-съветския и стопанско-кооперативния апарат до района и селото, за да се получи възможност да се разрешават своевременно наболелите въпроси на селското стопанство, на неговия подем, на неговата реконструкция. В този смисъл, повтарям, районирането даде грамаден плюс на цялото наше строителство.

Но сторено ли е всичко, за да се приближи действително и да се приближи както трябва апаратът към районите и селата? Не, не всичко е сторено. Сега центърът на тежестта на колхозното строителство е преместен в районните организации. Тук се съсредоточават нишките на колхозното строителство и на всяка друга стопанска работа в селото — и по линията на кооперацията, и по линията на Съветите, и по линията на кредита, и по линията на зърнените доставки. Снабдени ли са достатъчно с нужните и необходими дейци районните организации, за да подемат цялата тази разнообразна работа? Не може да има съмнение, че са снабдени с дейци крайно недостатъчно. Где е изходът? Какво трябва

да се извърши, за да се поправи този недостатък и да се осигурят районните организации по всички отрасли на нашата работа с достатъчен брой нужни дейци? За целта е нужно да се извършат поне две неща:

1) да се премахнат окръзите (Аплодисменти), които се превръщат в ненужна преградна стена между областта и районите, и за сметка на освободилите се окръжни дейци да се подсилят районните организации;

2) да се свържат районните организации непосредствено с областта (с краевия комитет, с националния ЦК).

Това ще бъде именно довеждане докрай делото на районирането, довеждане докрай делото на приближаване апарата до районите и селата.

Тук аплодираха по повод перспективата за премахване на окръзите. Разбира се, окръзите трябва да се ликвидират. Но би било погрешно да се мисли, че това обстоятелство ни дава права да хулим окръзите, както допускат това някои другари върху страниците на „Правда“. Не трябва да забравяме, че окръзите изнесоха на плещите си грамадна работа и изиграха на времето голяма историческа роля (Аплодисменти).

Аз мисля също така, че би било погрешно да се появява прекомерна прибързаност в работата по премахване на окръзите. ЦК взе решение за премахване на окръзите⁵². Но той съвсем не мисли, че тази работа трябва да се проведе незабавно. Очевидно е, че ще трябва да се извърши необходима подготвителна работа преди да се премахнат окръзите.

г) По транспорта

Накрая, проблемата за *транспорта*. Не е необходимо да говорим нашироко за грамадното значение на транспорта за цялото народно стопанство. И не само за народното стопанство. Както се знае, транспортът има извънредно голямо значение и за отбраната на страната. И ето, въпреки грамадното значение на транспорта, транспортното стопанство, реконструкцията на това стопанство все още изостава от общия темп на развитието. Нужно ли е още да доказваме, че при такова положение

ние рискуваме да превърнем транспорта в „слабо място“ на народното стопанство, което може да забави нашето придвижване напред? Не е ли време да сложим край на това положение?

Особено в лошо положение се намира речният транспорт. Факт е, че Волжкото корабоплаване едва е достигнало 60⁰/₀, а Днепровското — 40⁰/₀ на довоенното ниво. 60 и 40⁰/₀ от довоенното ниво — това е всичко, което речният транспорт може да впише в списъка на своите „постижения“. Няма какво да се каже — голямо постижение! Не е ли време да се сложи край на този позор? (Гласове: „Време е“.)

Задачата се състои в това, да се заловим, най-сетне, по болшевишки с транспортното дело и да го тикнем напред.

* * *

Такива са предстоящите задачи на партията.

Какво е нужно, за да се осъществят тези задачи?

За това е нужно преди всичко и главно *продължаване* на развърнатото настъпление срещу капиталистическите елементи по целия фронт и *довеждането му докрай*.

В това е центърът и основата на нашата политика в настоящия момент (А плодисменти).

III

ПАРТИЯТА

Преминавам към въпроса за партията.

По-горе говорих за предимствата на съветската стопанска система пред капиталистическата система. Говорих за колосалните възможности, които ни дава нашият строй в делото на борбата за пълната победа на социализма. Говорих относно това, че без тези възможности, без използването на тези възможности ние не можехме да постигнем онези успехи, които са извоювани от нас през изтеклия период.

Но ето един въпрос: съумя ли партията правилно да използва възможностите, дадени ни от Съветския

строй; не държа ли тя известно време тези възможности неизползвани, попречвайки по този начин на работническата класа да разгъне докрай цялата своя революционна мощ; съумя ли тя да изстиска от тези възможности всичко онова, което можеше да се изстиска, за да разгърне по целия фронт социалистическото строителство?

Съветският строй дава колосални *възможности* за пълната победа на социализма. Но *възможността* още не е *действителност*. За да се превърне възможността в действителност, необходими са цяла редица условия, в числото на които линията на партията и правилното провеждане на тази линия играят далеч не последна роля.

Няколко примера.

Десните опортюнисти твърдят, че непът ни осигурява победата на социализма — следователно можем да не се безпокоим за темпа на индустриализацията, за развитието на совхозите и колхозите и т. н., тъй като настъпването на победата все пак е осигурено, тъй да се каже, по линията на самотека. Това, разбира се, е невярно и глупаво. Да се говори така — значи да се отрича ролята на партията в строителството на социализма, да се отрича отговорността на партията за това строителство. Ленин съвсем не е казал, че непът ни осигурява победата на социализма. Ленин говореше само за това, че „икономически и политически непът напълно ни осигурява *възможността* за построяване фундамента на социалистическата икономика“⁵³. Но *възможността* още не е *действителност*. За да превърнем възможността в действителност, трябва преди всичко да отхвърлим опортюнистическата теория за самотека, трябва да преустроим (да реконструираме) народното стопанство и да започнем решително настъпление срещу капиталистическите елементи от града и селото.

Десните опортюнисти твърдят освен това, че в нашия строй не са заложени основания за разцепление между работническата класа и селяните — следователно можем да не се безпокоим за установяването на правилна политика по отношение на социалните групи в селото, тъй като кулакът, все едно, ще врасне в социализма, а съюзът на работниците и селяните ще бъде осигурен, така да

се каже, по линията на самотека. Това е също така невярно и глупаво. Така могат да говорят само хора, които не разбират това, че политиката на партията, и то на такава партия, която е на власт, представлява тук основен момент, определящ съдбата на съюза на работниците и селяните. Ленин съвсем не считаше за изключена опасността от разцепление между работническата класа и селяните. Ленин говореше, че „в нашия социален строй не са заложени с необходимост основания за такова разцепление“, но „ако възникнат сериозни класови разногласия между тези класи, тогава разцеплението ще бъде неизбежно“.

Във връзка с това Ленин считаше, че:

„Главната задача на нашия ЦК и на ЦКК, както и на нашата партия в нейната цялост, се състои в това, да следят внимателно обстоятелствата, от които може да възникне разцепление, и да ги предотвратят, тъй като в последна сметка съдбата на нашата република ще зависи от това — ще тръгне ли селската маса с работническата класа, оставайки върна на съюза с нея, или тя ще допусне „непманите“, т. е. новата буржоазия, да я отделят от работниците, да я отцепят от тях“⁵⁴.

Следователно разцепление между работническата класа и селячеството не е изключено, но то съвсем не е задължително, тъй като в нашия строй е налице възможността да се предотврати това разцепление и да се заздравят съюзът на работническата класа и селяните. А какво е нужно, за да се превърне тази възможност в действителност? За да може възможността за *преотвратяване* на разцеплението да се превърне в действителност, нужно е преди всичко да се погребат теорията за самотека, нужно е да се изтръгнат корените на капитализма, като се организират колхози и совхози, и да се премине от политиката на ограничаване експлоататорските тенденции на кулачеството към политиката на ликвидиране на кулачеството като класа.

Излиза по този начин, че е нужно да се прави строга разлика между *възможностите*, които съществуват в нашата страна, и *използуването* на тези възможности, превръщането на тези възможности в *действителност*.

Излиза, че са напълно допустими случаи, когато възможности за победа съществуват, а партията не вижда

тези възможности или не умее правилно да ги използва, поради което вместо победа може да се получи поражение.

И ето, все същия въпрос: съумя ли партията да използва правилно *възможностите и предимствата*, които ни се дават от съветския строй; правеше ли тя всичко, за да *превърне тези възможности в действителност* и да осигури по този начин на нашето строителство максимум успехи?

С други думи: правилно ли партията и нейният ЦК ръководеха строителството на социализма през изтеклия период?

Какво е нужно за правилното партийно ръководство в нашите, съвременните условия?

За правилното ръководство на партията е необходимо, освен всичко друго, линията на партията да бъде правилна, масите да разбират правилността на партийната линия и да я подкрепят активно, партията да не се ограничава с изработване на генерална линия, а да ръководи от ден на ден провеждането ѝ в живота, партията да води решителна борба срещу уклоните от генералната линия и срещу примиренството с тях, в борбата с тези уклони партията да кове единството на своите редове и желязна дисциплина.

Какво е направено от партията и от нейния ЦК за осъществяването на тези условия?

1. ВЪПРОСИТЕ ПО РЪКОВОДСТВОТО НА СОЦИАЛИСТИЧЕСКОТО СТРОИТЕЛСТВО

а) Основната политическа задача на партията в настоящия момент се състои в *преминаването* от настъпление на социализма в *отделни участъци* на стопанския фронт към настъпление *по целия фронт*, и в областта на промишлеността, и в областта на селското стопанство.

XIV конгрес бе предимно конгрес на *индустриализацията*.

XV конгрес бе предимно конгрес на *колективизацията*.

Това беше подготовка за *общо* настъпление.

За разлика от изминатите етепи периодът пред XVI конгрес е период на *общо* настъпление на социализма по *целия фронт*, период на засилено строителство на социализма и в областта на промишлеността, и в областта на селското стопанство.

XVI конгрес е конгрес на *широко* настъпление на социализма по *целия фронт*, на ликвидиране кулачеството като класа и на осъществяване пълна колективизация.

Ето ви в две думи същността на генералната линия на нашата партия.

Правилна ли е тази линия?

Да, правилна. Фактите говорят, че генералната линия на нашата партия е единствено правилната линия (А плодисменти).

За това свидетелствуват успехите и постиженията, които имаме на фронта на социалистическото строителство. Не е бивало и не може да бъде, щото решителната победа, спечелена от партията през изтеклия период на фронта на социалистическото строителство в града и в селото, да е резултат на неправилна политика. Само правилната генерална линия е могла да ни даде такава победа.

За това свидетелствува бесният вой против политиката на нашата партия, който нададоха през последно време нашите класови врагове, капиталистите и техният печат, папата и всевъзможните епископи, социалдемократите и „руските“ меншевики от типа на Абрамович и Дан. Капиталистите и техните лакеи хулят нашата партия — значи генералната линия на нашата партия е правилна (А плодисменти).

За това свидетелствува известната на всички сега съдба на троцкизма. Господата от лагера на троцкистите бръщолевеха за „прераждане“ на Съветската власт, за „термидор“, за „неизбежна победа“ на троцкизма и т. н. А какво се получи всъщност? Получи се разложение, край на троцкизма. Една част от троцкистите, както се знае, скъса с троцкизма и в многобройни заявления на своите представители призна правотата на партията, като

потвърди контрареволуционността на троцкизма. Друга част от троцкистите наистина се преродиха в типични дребнобуржоазни контрареволуционери, като се превърнаха на практика в осведомително бюро на капиталистическия печат по работите на ВКП(б). А Съветската власт, която трябваше да се „прероди“ (или „вече се прероди“), продължава да живее и да строи социализма, чупейки успешно гръбнака на капиталистическите елементи в нашата страна и на техните дребнобуржоазни подгласници.

За това свидетелствува на всички известната сега съдба на десните уклонисти. Те дрънкаха и крещяха за „гибелност“ на партийната линия, за „вероятна катастрофа“ в СССР, за необходимостта да се „спаси“ страната от партията и от нейното ръководство и т. н. А какво се получи всъщност? Получи се всъщност това, че партията постигна извънредно големи успехи по всички фронтове на строителството на социализма, а групата на десните уклонисти, която желаше да „спаси“ страната, но която отсетне призна погрешността на своите възгледи, остана на пясъка.

За това свидетелствуват нарастващата революционна активност на работническата класа и селяните, активната подкрепа на политиката на партията от страна на милионните маси на трудещите се и, най-сетне, небивалият трудов ентузиазъм на работниците и на селяните-колхозници, който поразява със своята грандиозност и враговете, и приятелите на нашата страна. Аз не говоря за такива признаци за нарастване доверието към партията като заявленията на работници за влизане в партията на цели цехове и заводи, увеличаване броя на партийните членове в промеждутъка от XV конгрес до XVI конгрес с повече от 600 хиляди души, влизането в партията само през първото тримесечие на тази година на 200 хиляди нови членове. За какво говори всичко това, ако не за факта, че милионните маси на трудещите се съзнават правилността на политиката на нашата партия и са готови да я подкрепят?

Трябва да се признае, че такива факти не би имало, ако генералната линия на нашата партия не бе единствено правилната линия.

б) Но партията не може да се ограничава с изработването на генерална линия. Тя трябва още да проверява всеки ден провеждането на генералната линия на практика. Тя трябва да ръководи провеждането на генералната линия, подобрявайки и усъвършенствувайки в хода на работата приетите планове за стопанско строителство, поправяйки и предотвратявайки грешките.

Как ЦК на нашата партия изпълняваше тази работа?

Работата на ЦК в тази област вървеше главно по линията на поправяне и уточняване на петгодишния план в смисъл на увеличаване темповете и намаляване сроковете, по линията на проверяване изпълнението на поставените задачи от стопанските организации.

Ето няколко основни постановления на ЦК, поправящи петгодишния план в смисъл на повишаване темповете на строителството и на намаляване сроковете за изпълнение.

За черната мет:лургия: петгодишният план предвижда довеждане на производството на чугун през последната година на петилетката до 10 милиона тона; а решението на ЦК намира тази норма за недостатъчна и смята, че производството на чугун през последната година на петилетката трябва да бъде повдигнато до 17 милиона тона.

За тракторостроенето: петгодишният план предвижда довеждане на производството на трактори през последната година на петилетката до 55 хиляди броя; а решението на ЦК намира тази задача за недостатъчна и смята, че производството на трактори през последната година на петилетката трябва да бъде повдигнато до 170 хиляди броя.

Същото трябва да се каже за *автомобилното производство*, където вместо произвеждане на 100 хиляди броя автомобили (товарни и леки) през последната година на петилетката, предвидени от петгодишния план, е решено да се повдигне производството на автомобили до 200 хиляди броя.

Същото е и по отношение на *цветната металургия*, където порвоначалните цифри на петгодишния план са

увеличени с повече от 100⁰/₀, и на *селскостопанското машиностроене*, където първоначалните цифри на петгодишния план също така са увеличени с повече от 100⁰/₀.

Аз и не говоря за строенето на *комбайни*, което съвсем не бе предвидено в петгодишния план и производството на които трябва да бъде доведено през последната година на петилетката минимум до 40 хиляди броя.

За совхозното строителство: петгодишният план предвижда разширяване на посевните площи към края на петилетката до 5 милиона хектара; а решението на ЦК намира тази норма за недостатъчна и смята, че посевните площи на совхозите към края на петилетката трябва да бъдат доведени до 18 милиона хектара.

За колхозното строителство: петгодишният план предвижда разширяване на посевните площи към края на петилетката до 20 милиона хектара; а решението на ЦК намира тази норма за явно недостатъчна (тя е вече изпълнена през тази година) и смята, че към края на петилетката колективизацията в СССР трябва да бъде в основни линии завършена и посевните площи на колхозите към този срок трябва да покрият девет десети от цялата посевна територия на СССР, обработвана сега от индивидуални стопани (А п л о д и с м е н т и).

И така нататък, и така нататък.

Такава е общо взето картината на ръководството на ЦК в делото за провеждане на генералната линия на партията, в делото за планиране на социалистическото строителство.

Някои могат да възразят, че изменяйки тъй основно първоначалните предвиждания на петгодишния план, ЦК нарушава принципа на планирането и подронва авторитета на планиращите органи. Но така могат да говорят само безнадеждни бюрократи.

За нас, за болшевиките, петгодишният план не е нещо завършено и веднаж завинаги дадено. За нас петгодишният план, както и всеки план, е само план, приет като първо приближение, който трябва да бъде уточняван, изменяван и усъвършенствуван въз основа на опита

по места, въз основа на опита от изпълнението на плана. Никой петгодишен план не може да отчете всички възможности, които се крият в недрата на нашия строй и които се откриват само в хода на работата, в хода на осъществяването на плана във фабриката, в завода, в колхоза, в совхоза, в района и т. н. Само бюрократи могат да мислят, че плановата работа *се завършва* със съставянето на плана. Съставянето на плана е само *началото на планирането*. Истинското планово ръководство се развива едва след съставянето на плана, след проверката по места, в хода на осъществяването, поправянето и уточняването на плана.

Ето защо ЦК и ЦКК заедно с плановите органи на републиката счетоха за необходимо да поправят и да подобрят петгодишния план въз основа на данните на опита в смисъл на повишаване темповете на строителството и намаляване сроковете за изпълнение.

Ето какво казваше Ленин относно принципа на планирането и на плановото ръководство пред VIII конгрес на Съветите при обсъждането на десетгодишния план ГОЕЛРО⁵⁵:

„Нашата партийна програма не може да остава само програма на партията. Тя трябва да се превърне в програма на нашето стопанско строителство, иначе тя е негодна и като програма на партията. Тя трябва да се допълни с втора програма на партията, с план за работите по възстановяване на цялото народно стопанство и довеждането му до съвременната техника. . . Ние трябва да стигнем до това, че да приемем известен план. Разбира се, това ще бъде план, приет само като първо приближение. Тази програма на партията не ще бъде тъй неизменна, както нашата сегашна програма, която подлежи на изменение само на конгресите на партията. Не, тази програма всеки ден, във всяка работилница, във всяка община ще се подобрява, ще се разработва, ще се усъвършенствува и ще се видоизменя. . . Следейки опита на науката и практиката по места, трябва да се стремим неотклонно към това, щото планът да се изпълнява по-бързо, отколкото той е определен, та масите да виждат, че дългия период, който ни отделя от пълното възстановяване на промишлеността, опитът може да го намали. Това зависи от нас. Нека във всяка работилница, във всяко депо, във всяка област да подобряваме стопанството, и тогава ние ще намалим срока. И ние го намаляваме“ (т. XXVI, стр. 45, 46, 43).

Вие виждате, че ЦК е вървял по пътя, посочен от Ленин, изменяйки и подобрявайки петгодишния план,

намалявайки сроковете и повишавайки темповете на строителството.

На какви възможности се опираше ЦК, повишавайки темповете на строителството и намалявайки сроковете за изпълнение на петгодишния план? На резервите, скрити в недрата на нашия строй и откриващи се само в хода на работата, на възможностите, които ни се дават от реконструктивния период. ЦК смята, че преустройството на техническата база на промишлеността и на селското стопанство *при социалистическата организация на производството* открива такива възможности за ускоряване на темпото, за които не може да мечтае нито една капиталистическа страна.

Само с тези обстоятелства може да се обясни фактът, че нашата социалистическа промишленост през последните три години увеличи своята продукция повече от два пъти, а прирастът на продукцията на тази промишленост за 1930/31 г. трябва да се повиши в сравнение с текущата година с 47%, при което само при този *прираст* по своя обем ще се равнява на обема на продукцията на *цялата* едра промишленост отпреди войната.

Само с тези обстоятелства може да се обясни фактът, че совхозното строителство преизпълнява петгодишния план в три години, а колхозното строителство вече преизпълни петгодишния план в две години.

Съществува теория, според която високите темпове на развитие са допустими само през възстановителния период, а с преминаването към реконструктивния период темповете на строителството трябва да се снижават рязко от година на година. Тази теория се нарича теория на „падащата крива“. Тази теория е теория на оправдаване нашата изостаналост. Тя няма нищо общо с марксизма, с ленинизма. Тя е буржоазна теория, имаща за цел да закрепим изостаналостта на нашата страна. Измежду хората, които са имали или имат отношение към нашата партия, тази теория я отстояват и я проповядват само троцкистите и десните уклонисти.

За троцкистите съществува мнение като за свръхиндустриалисти. Но това мнение е правилно само отчасти. То е правилно само дотолкова, доколкото става дума за

края на *възстановителния* период, когато троцкистите действително развиха свръхиндустриалистически фантазии. Що се отнася до *реконструктивния* период, то *троцкистите, от гледна точка на темповете, са най-крайни минималисти и най-гадни капитуланти* (Смях. Аплодисменти).

В своите платформи и декларации троцкистите не даваха цифрови данни относно темповете, ограничавайки се само с общо бръщолеване за темпове. Но има един документ, в който троцкистите са изобразили в цифри своето разбиране за темповете на развитието на държавната промишленост. Аз имам предвид докладната записка на „Особеното съвещание по възстановяване на основния капитал“ на държавната промишленост (ОСВОК), построена върху принципите на троцкизма. Интересно е да анализираме с две думи този документ, отнасящ се към 1925/26 година. Интересно е, тъй като той отразява напълно троцкистката схема на падащата крива.

Според този документ се предлагаше да се *вложат* в държавната промишленост през 1926/27 г. 1,543 милиона рубли; през 1927/28 г. — 1,490 милиона рубли; през 1928/29 г. — 1,320 милиона рубли; през 1929/30 г. — 1,060 милиона рубли (по цени от 1926/27 г.).

Такава е картината на *падащата* троцкистка крива.

А колко вложихме ние в действителност? В действителност ние вложихме в държавната промишленост през 1926/27 г. — 1,065 милиона рубли; през 1927/28 г. — 1,304 милиона рубли; през 1928/29 г. — 1,819 милиона рубли; през 1929/30 г. — 4,775 милиона рубли (по цени от 1926/27 г.).

Такава е картината на *повдигащата* се болшевишка крива.

Според този документ *продукцията* на държавната промишленост трябваше да се увеличи през 1926/27 г. с 31·6⁰/₀; през 1927/28 г. — с 22·9⁰/₀; през 1928/29 г. — с 15·5⁰/₀; през 1929/30 г. — с 15⁰/₀.

Такава е картината на *падащата* троцкистка крива.

А какво излезе при нас в действителност? В действителност прирастът на продукцията на държавната промишленост съставляваше през 1926/27 г. — 19·7⁰/₀;

през 1927/28 г. — 26·3⁰/₀; през 1928/29 г. — 24·3⁰/₀; през 1929/30 г. — 32⁰/₀; а през 1930/31 г. ще възлезе на 47⁰/₀.

Такава е картината на *повдигащата се* болшевишка крива.

Известно е, че Троцки специално защитава тази капитулантска теория за падащата крива в своята книжка „Към социализъм или капитализъм“. Той открито казва там, че тъй като „преди войната разширението на промишлеността в основата си се състоеше в строеж на нови заводи“, а „в наше време разширението в много по-голяма степен се състои в използване на старите заводи и на капацитета на старото оборудване“, то „е естествено следователно, ако *със завършването на възстановителния процес* коефициентът на прираста да се *намали значително*“, при което той предлага „през следващите години да се повдигне коефициентът на промишления прираст не само 2, но и 3 пъти повече от предвоенните 6⁰/₀, а може би и повече от това“.

И така, три пъти по шест процента от годишния прираст на промишлеността. И колко ще състави това? Всичко 18⁰/₀ от прираста за една година. Следователно 18⁰/₀ годишен прираст на продукцията на промишлеността съставлява, според троцкистите, онзи най-висок предел на планирането на ускорен темп на развитие през *периода на реконструкцията*, към който трябва да се стремим като към идеал. Сравнете сега тази скъперническа мъдрост на троцкистите с оня действителен прираст на продукцията, който имаме през последните три години (през 1927/28 г. — 26·3⁰/₀, през 1928/29 г. — 24·3⁰/₀, през 1929/30 г. — 32⁰/₀), сравнете тази капитулантска философия на троцкистите с предварително набелязаните контролни цифри на Госплан за 1930/31 г. — 47⁰/₀ прираст, който надминава *най-високите* темпове на прираст на продукцията през *възстановителния* период — и вие ще разберете цялата реакционност на троцкистката теория за „падащата крива“, цялата дълбочина на неверието на троцкистите във възможностите на *реконструктивния* период.

Ето къде е причината на това, че троцкистите пеят сега за „прекомерност“ на болшевишките темпове на

развитието на промишлеността и на колхозното строителство.

Ето къде е причината на това, че *не можеш да различиш сега троцкистите от нашите десни уклонисти.*

Ясно е, че ако не бяхме разгромили троцкистко-десно-уклонистката теория за „падаща крива“, ние нямаше да можем да развием нито действително планиране, нито повишаване на темповете и намаляване сроковете на строителството. За да ръководим провеждането на генералната линия на партията в живота, за да поправяме и одобряваме петгодишния план на строителството, за да повишаваме темповете и да предотвратяваме грешките в строителството, трябваше преди всичко да разбием и да ликвидираме реакционната теория за „падащата крива“.

ЦК така и постъпи, както вече говорих по-горе.

2. ВЪПРОСИТЕ ЗА РЪКОВОДСТВОТО НА ВЪТРЕШНО-ПАРТИЙНИТЕ РАБОТИ

Може да се помисли, че работата по ръководството на социалистическото строителство, работата по провеждането в живота генералната линия на партията е протичала у нас в партията спокойно и глѣдко, без борба и напъгане на волята. Но това е невярно, другари. В действителност тази работа се извършваше в борба с вътрешно-партийните трудности, в борба с всякакъв род отклонения от ленинизма както в областта на общата политика, така и в областта на националния въпрос. Нашата партия живее и се подвизава не в безвъздушно пространство. Тя живее и се подвизава сред самия живот, като се излага на влиянието на околната среда. А средата у нас се състои, както се знае, от различни класи и социални групи. Ние предприехме разгърнато настъпление против капиталистическите елементи, ние придвижихме далеч напред нашата социалистическа индустрия, ние разгърнахме строителство на совхози и колхози. Но такива явления не могат да минат даром за експлоаторските класи. Тези явления обикновено се придружават с разорение на отживяващите класи, с разорение на кулачеството в село, със стесняване полето на дей-

ност на дребнобуржоазните слоеве в града. Ясно е, че всичко това не може да не изостри борбата на класите, съпротивата на отживяващите класи срещу политиката на Съветската власт. Смешно би било да се мисли, че съпротивата на тези класи не ще намери едно или друго отражение в редовете на нашата партия. И то действително намира своето отражение в партията. Именно като отражение на съпротивата на отживяващите класи се явяват всички и всякакви отклонения от ленинската линия, които съществуват в редовете на нашата партия.

Можем ли да водим успешна борба с класовите врагове, без да се борим едновременно с отклоненията в нашата партия, без да преодоляваме тези отклонения? Не, не можем. Не можем, тъй като не е възможно да се разгърне истинска борба срещу класовите врагове, когато имаме в тила тяхната агентура, когато оставяме в тила хора, които не вярват в нашето дело и които всякак се стараят да спънат нашето движение напред.

Оттук и непримиримата борба с уклоните от ленинската линия като най-близка задача на партията.

Защо десният уклон представлява сега главната опасност в партията? Защото той огрязва кулашката опасност, а кулашката опасност в дадения момент, в мсента на разгърнато настъпление и изкореняване корените на капитализма, е основната опасност в страната.

Какво трябваше да направи ЦК, за да преодолее десния уклон, да ликвидира напълно „левия“ уклон и да разчисти пътя за максимално сплотяване на партията около ленинската линия?

а) Трябваше преди всичко да ликвидира остатъците на троцкизма в партията, отживелиците на троцкистката теория. Троцкистката група като опозиция ние отдавна я разгромихме и я изхвърлихме навън. Сега троцкистката група представлява антипролетарска и антисъветска контрареволуционна група, която старателно осведомява буржоазията за работите на нашата партия. Но остатъците от троцкистката теория, отживелиците на троцкизма още не са изчезнали от партията напълно. Ето защо трябваше преди всичко да се ликвидират тези отживелици.

В какво се състои същността на троцкизма?

Същността на троцкизма се състои преди всичко в отричане възможността да се построи социализъм в СССР със силите на работническата класа и селяните в нашата страна. Какво значи това? Това значи, че ако в най-близко време не получим помощ от победоносната световна революция, ние ще трябва да капитулираме пред буржоазията и да разчистим пътя за буржоазнодемократическа република. Следователно ние имаме тук буржоазно отричане възможността да се построи социализмът в нашата страна, прикривано с „революционна“ фраза за победа на световната революция.

Може ли при такива възгледи да се повдигнат милионните маси на работническата класа към трудов ентузиазъм, към социалистическо съревнование, към масово ударничество, към разгърнато настъпление против капиталистическите елементи? Ясно е, че не може. Би било глупаво да се мисли, че нашата работническа класа, която извърши три революции, ще се отдаде на трудов ентузиазъм и масово ударничество, за да натори почвата за капитализма. Нашата работническа класа се отдава на трудов подем не заради капитализма, а за да погребее окончателно капитализма и да построи в СССР социализма. Отнемете ѝ увереността във възможността за построяване на социализма — и вие ще унищожите всяка почва за съревнование, за трудов подем, за ударничество.

Оттук — изводът: за да се подбуди работническата класа към трудов подем и съревнование и за да се организира разгърнато настъпление, трябваше преди всичко да се погребее буржоазната теория на троцкизма за невъзможността да се построи социализмът в нашата страна.

Същността на троцкизма се състои, второ, в отричането на възможността да се привлекат основните маси на селяните в делото на социалистическото строителство в село. Какво значи това? Това значи, че работническата класа не е в състояние да поведе след себе си селяните в делото за привеждане на индивидуалните селски стопанства върху колективни релси, че ако в най-близко време работническата класа не получи помощ от победата на световната революция, селяните ще възстановят

стария буржоазен ред. Следователно ние имаме тук буржоазно отричане на силите и възможностите на пролетарската диктатура да поведе селяните към социализма, прикривано с маската на „революционни“ фрази за победа на световната революция.

Може ли при такива възгледи да се повдигнат селските маси към колхозното движение, да се организира масово колхозно движение, да се организира ликвидацията на кулачеството като класа? Ясно е, че не може.

Оттук — изводът: за да се организира масово колхозно движение на селячеството и за да се ликвидира кулачеството трябваше преди всичко да се погребее буржоазната теория на троцкизма за невъзможността да се приобщят трудещите се маси на селяните към социализма.

Същността на троцкизма се състои, най-сетне, в отричане необходимостта от желязна дисциплина в партията, в признаване свобода за фракционни групировки в партията, в признаване на необходимостта от образуване на троцкистка партия. Според троцкизма ВКП(б) трябва да бъде не единна и сплотена бойна партия, а събрание от групи и фракции със свои центрове, със свой печат и т. н. А какво значи това? Това значи провъзгласяване свобода за политически фракции в партията. Това значи, че след свободата за политически групировки в партията трябва да настъпи свобода за политически партии в страната, т. е. буржоазна демокрация. Следователно ние имаме тук признаване свобода за фракционни групировки в партията, включително до допускане политически партии в страната на диктатурата на пролетариата, прикривано с фразата за „вътрешно-партийна демокрация“, за „подобрене на режима“ в партията. Че свободата за фракционни интриги на интелигентски групи не е още вътрешно-партийна демокрация, че провежданата от партията разгърнатата самокритика и колосалната активност на партийните маси са проява на действителна и истинска вътрешно-партийна демокрация — това не е дадено на троцкизма да го разбере.

Може ли при такива възгледи за партията да се осигури желязна дисциплина в партията, да се осигури

желязното единство на партията, необходимо за успешна борба с класовите врагове? Ясно е, че не може.

Оттук — изводът: за да се осигури желязно единство на партията и пролетарска дисциплина в нея, трябваше преди всичко да се погребее организационната теория на троцкизма.

Капитулантство на дело, като *съдържание*, „леви“ фрази и „революционно“-авантюристични маниери, като *форма*, прикриваща и рекламираща капитулантското съдържание — такава е същността на троцкизма.

Тази двойственост на троцкизма отразява двойственото положение на разоряващата се градска дребна буржоазия, която не търпи „режима“ на диктатурата на пролетариата и която се старее или да прескочи „изведнаж“ към социализма, за да се избави от разорение, (оттук *авантюризм* и *истерика* в политиката), или ако това е невъзможно, да се направят всякакви отстъпки на капитализма (оттук *капитулантство* в политиката).

С тази двойственост на троцкизма се обяснява фактът, че своите уж „ярошни“ атаки против десните уклонисти троцкизмът обикновено завършва с *блок* с тях като с капитуланти без маска.

А какво представляват от себе си „левите“ изкривявания, които имахме в партията в областта на колхозното движение? Те представляват известен, наистина несъзнателен, опит да се възродят у нас традициите на троцкизма на практика, да се възроди троцкисткото отношение към средното селячество. Те са резултат на онази грешка в политиката, която Ленин нарича „прекаляване в администрирането“. Това значи, че някои наши другари, увлечени от успехите на колхозното движение, са започнали да пристъпват към проблемата на колхозното строителство не като строители, а предимно като администратори, като допуснаха вследствие на това редица много груби грешки.

В нашата партия съществуват хора, които мислят, че не бивало да се дръпнат „левите“ запалянковци. Те смятат, че не бивало да обиждаме нашите дейци и да противодействуваме тяхното увлечение, дори и ако това увлечение е довело до грешки. Това е глупост, другари.

Така могат да говорят само такива хора, които искат непременно да плуват по течението. Това са същите онези хора, които никога не ще могат да усвоят ленинската линия — да се върви против течението, когато това се изисква от обстановката, когато това изискват интересите на партията. Това са опашкари, а не ленинци. Именно затова партията успя да възвърне цели отреди наши другари на правилен път, именно затова партията успя да изправи грешките и да постигне успехи, защото тя тръгна решително против течението в името на провеждането на генералната линия. Това е именно ленинизъм на практика, ленинизъм в ръководството.

Ето защо аз мисля, че ако не бяхме преодолели „левите“ изкривявания, ние не бихме могли да постигнем онези успехи в колхозното движение, които имаме сега.

Така стои работата относно борбата с остатъците от троцкизма и с техните прояви на практика.

Малко по-иначе стои работата с десния опортюнизъм, начело на който стояха или стоят Бухарин, Риков и Томски.

За десните уклонисти не може да се каже, че те не признават възможността да се построи социализъм в СССР. Не, те я признават и по това те се различават от троцкистите. Но бедата на десните уклонисти се състои в това, че като признават формално възможността да се построи социализъм в една страна, те не искат да признават онези пътища и средства на борба, без които е невъзможно да се построи социализъм. Те не искат да признават, че всестранното развитие на индустрията е ключът за преобразуване на цялото народно стопанство върху принципите на социализма. Те не искат да признават непримиримата класова борба с капиталистическите елементи и разгърнатото настъпление на социализма против капитализма. Те не разбират, че всички тези пътища и средства са онази система от мероприятия, без които е невъзможно да се задържи диктатурата на пролетариата и да се построи социализмът в нашата страна. Те мислят, че социализмът може да се построи тихичката, по пътя на самотека, без класова борба, без настъпление против капиталистическите елементи. Те мислят, че капиталистическите елементи или сами ще

отмрат незабелязано, или ще се вравстват в социализма. А тъй като такива чудеса в историята не стават, то излиза, че *десните уклонисти изпадат на дело до гледището на отричане възможността да се построи социализмът в нашата страна.*

За десните уклонисти не може също така да се каже, че те отричат възможността да се привлекат основните маси на селяните в делото за построяване на социализма в селото. Не, те я признават и по това те се различават от троцкистите. Но като я признават формално, те същевременно отричат онези пътища и средства, без които е невъзможно привличането на селяните в делото за построяване на социализма. Те не искат да признават, че совхозите и колхозите са основното средство и „широкият друм“ за привличане на основните маси на селячеството в делото за построяването на социализма. Те не искат да признават, че без провеждане политиката на ликвидиране на кулачеството като класа е невъзможно да се постигне преобразуване селото върху принципите на социализма. Те мислят, че селото може да премине към социализма тихичката, по пътя на самотека, без класова борба, единствено чрез снабдителско-пласьорска кооперация, защото те са уверени, че кулакът сгм ще врасне в социализма. Те мислят, че главното сега не е във високите темпове на развитие на индустрията и не в колхозите и совхозите, а в това, да се „развърже“ пазарната стихия, да се „разкрепости“ пазарът и да се „снемат веригите“ от индивидуалните стопанства, включително до капиталистическите елементи в селото. Но тъй като кулакът не може да врасне в социализма, а „разкрепостяване“ на пазара означава въоръжаване на кулачеството и разоръжаване на работническата класа, то излиза, че *десните уклонисти изпадат на дело до гледището на отричане възможността да се привлекат основните маси на селяните в делото за построяване на социализма.*

С това собствено се и обяснява фактът, че своите петльови боеве с троцкистите десните уклонисти обикновено увенчават със задкулисни преговори с троцкистите за блок с тях.

Основното зло на десния опортюнизъм се състои в това, че той *скъсва* с ленинското разбиране на класовата борба и изпада до гледището на *дребнобуржоазния либерализъм*.

Няма съмнение, че победата на десния уклон в нашата партия би означавала пълното разоръжаване на работническата класа, въръжаването на капиталистическите елементи в селото и увеличаване на шансовете за реставрация на капитализма в СССР.

Десните уклонисти не стоят на гледището за образуване на друга партия и това е още едно, по което те се различават от троцкистите. Лидерите на десните уклонисти признаха открито своите грешки и капитулираха пред партията. Но би било глупаво въз основа на това да се мисли, че десният уклон е вече погребан. Силата на десния опортюнизъм се измерва не с това обстоятелство. Силата на десния опортюнизъм се състои в силата на дребнобуржоазната стихия, в силата на напора върху партията от страна на капиталистическите елементи изобщо, от страна на кулачеството — по специално. И именно защото десният уклон отразява съпротивата на основните елементи на отживяващите класи, именно затова десният уклон е основната опасност засега в партията.

Ето защо партията намери за необходимо да поведе решителна и непримирима борба с десния уклон.

Не може да има съмнение, че без решителна борба с десния уклон, без изолиране на неговите ръководни елементи ние не бихме успели да мобилизираме силите на партията и на работническата класа, да мобилизираме силите на бедните и на средни селски маси за разгънато настъпление на социализма, за организиране на совхози и колхози, за възстановяване на нашата тежка индустрия, за ликвидиране на кулачеството като класа.

Така стои работата с „левите“ и десните уклони в партията.

Задачата се състои в това, да продължаваме и за-напред непримиримата борба *на два фронта* както с „левите“, които представляват *дребнобуржоазния ради-*

кализъм, така и с десните, които представляват *дребно буржоазния либерализъм*.

Задачата се състои в това, да продължаваме и занапред *непримиримата* борба с онези *примиренчески* елементи в партията, които не разбират или се преструват, че не разбират необходимостта от решителна борба на два фронта.

б) Картината на борбата с уклоните в партията ще бъде непълна, ако ние не засегнем съществуващите в партията уклони в областта на *националния въпрос*. Аз имам предвид, първо, уклона към великоруския шовинизъм и, второ, уклона към местния национализъм. Тези уклони не са толкова забележими и напираси, колкото „левият“ или десният уклон. Тях бихме могли да наречем *пълзящи уклони*. Но това още не значи, че те не съществуват. Не, те съществуват и, главно — растат. В това не може да има никакво съмнение. Не може да има съмнение, тъй като общата атмосфера на изостряне на класовата борба не може да не води до известно изостряне на националните търкания, които намират своето отражение в партията. Поради това трябва да се разкрие и покаже на божи свят физиономията на тези уклони.

В какво се състои същността на уклона към великоруския шовинизъм при нашите съвременни условия?

Същността на уклона към великоруския шовинизъм се състои в стремежа да се заобиколят националните различия в езика, културата, бита; в стремежа да се подготви ликвидирането на националните републики и области; в стремежа да се подкопае принципът на националното равноправие и да се развенчае политиката на партията по национализирането на апарата, национализирането на печата, училището и другите държавни и обществени организации.

Уклонистите от този тип изхождат в случая от това, че тъй като при победата на социализма нациите трябва да се слоят в едно, а националните им езици трябва да се превърнат в един общ език, то настъпило е време да се ликвидират националните различия и да се откажем от политиката за поддържане развитието на националната култура на по-рано угнетените народи.

При това те се позовават на Ленин, като го цитират неправилно, а понякога направо изопачават Ленин и го клеветят.

Ленин е казал, че при социализма интересите на националностите ще се слоят в едно цяло — не следва ли от това, че е време да се тури край на националните републики и области в интереса на . . . интернационализма? През 1913 г. в полемика с бундовците Ленин каза, че лозунгът за национална култура е буржоазен лозунг — не следва ли от това, че е време да се тури край на националната култура на народите на СССР в интерес на . . . интернационализма?

Ленин е казал, че националното потисничество и националните прегради ще бъдат унищожени при социализма — не следва ли от това, че е време да се тури край на политиката, отчитаща националните особености на народите на СССР, и да се премине към политика на асимилация в интерес на . . . интернационализма?

И така нагатак и други подобни.

Не може да има съмнение, че този уклон по националния въпрос, прикриван при това с маската на интернационализма и с името на Ленин, е най-изтънчен и поради това най-опасен вид великоруски национализъм.

Първо, Ленин никога не е казал, че националните различия трябва да изчезнат, а националните езици трябва да се слоят в един общ език в пределите на една държава, *преди победата на социализма в световен мащаб*. Ленин, напротив, казваше нещо правопротивоположно, а именно, че „националните и държавните различия между народите и страните . . . ще се запазват още *твърде и твърде дълго* дори след осъществяването на диктатурата на пролетариата в *световен мащаб*“* (том XXV, стр. 227).

Как може човек да се позовава на Ленин, забравяйки това основно негово указание.

Наистина един от бившите марксисти, а сега ренегат и реформист, г. Кауцки, твърди нещо правопротивопо-

* Курсивът е мой. *И. Ст.*

ложно на онова, което ни учи Ленин. Той твърди, противно на Ленин, че победата на пролетарската революция в австро-германската обединена държава в средата на миналия век би довела до образуване на *един общ* немски език и до *понемичане* на чехите, тъй като „единствено силата на освободилата се от вериги обмяна, единствено силата на съвременната култура, която носели със себе си немците, без всяка насилствена германизация, би превърнала в немци изостаналите чешки дребни буржоа, селяни и пролетарии, на които нищо не може да даде тяхната западна националност“ (виж предговора на немското издание на „Революция и контрареволюция“).

Ясно е, че такава „концепция“ напълно хармонира със социалшовинизма на Кауцки. Именно с тези възгледи на Кауцки се борих аз през 1925 г. в своята реч в Университета на народите от Изток⁵⁶. Но нима за нас, за марксистите, желаещи да си останем докрай интернационалисти, може да има каквото и да е положително значение това антима̀рксическо бръщолеване на забравилния се немски социалшовинист? Кой има право — Кауцки или Ленин?

Ако има право Кауцки, как да се обясни тогава фактът, че такива сравнително изостанали националности като белорусите и украинците, по-близки до великорусите отколкото чехите до немците, не се порусиха в резултат на победата на пролетарската революция в СССР, а, напротив, се възродиха и се развиха като самостоятелни нации? Как да се обясни, че такива нации като туркмените, киргизите, узбеките, таджиките (без да говоря за грузинците, арменците, азербайджанците и т. н.), въпреки своята изостаналост, не само не се порусиха във връзка с победата на социализма в СССР, а, напротив, се възродиха и се развиха в самостоятелни нации? Не е ли ясно, че нашите уважаеми уклоници в стремежа си към показан интернационализъм са попаднали в лапите на кауцкианския социалшовинизъм? Не е ли ясно, че ратувайки за един общ език в пределите на *една* държава, в пределите на СССР, те се домогват всъщност към възстановяване *привилегиите* на господстващия по-рано език, а именно *великоруския език*?

Та къде е тук интернационализмът?

Второ, Ленин никога не е казвал, че премахването на националното потисничество и сливането на интересите на националностите в едно цяло е равносилно на премахване на националните различия. Ние премахнахме националното потисничество, ние премахнахме националните привилегии и установихме национално равноправие. Ние премахнахме държавните граници в стария смисъл на думата, пограничните стълбове и митническите прегради между националностите на СССР. Ние установихме единството на икономическите и политическите интереси на народите на СССР. Но значи ли това, че по този начин ние сме премахнали националните различия, националните езици, култура, бит и т. н.? Ясно е, че не значи. Но ако националните различия, език, култура, бит и т. н. си остават, не е ли ясно, че искането за премахване на националните републики и области в дадения исторически период е реакционно искане, насочено против интересите на диктатурата на пролетариата? Разбират ли нашите уклонисти, че да се премахнат сега националните републики и области — това значи да бъдат лишени милионните маси на народите на СССР от възможността да получат образование на *роден* език, да бъдат лишени те от възможността да имат училище, съд, администрация, обществени и други организации и учреждения на *роден* език, да бъдат лишени те от възможността да се приобщят към социалистическото строителство? Не е ли ясно, че в стремежа си към показан интернационализъм нашите уклонисти са попаднали в лапите на реакционните великоруски шовинисти и са забравили, напълно са забравили лозунга на културната революция през периода на диктатурата на пролетариата, която има еднаква сила за *всички* народи на СССР, и за великорусите, и за невеликорусите?

Трето, Ленин никога не е казвал, че лозунгът за развитието на националната култура в *условията на диктатурата на пролетариата* е реакционен лозунг. Напротив, Ленин винаги поддържаше, че трябва да се *помогне* на народите на СССР да развият своята национална култура. Под ръководството на Ленин, а не на

когото и да било друг, бе съставена и приета на X партиен конгрес. Резолюцията по националния въпрос, в която ясно се казва, че:

„Задачата на партията се състои в това, да се *помогне* на трудещите се маси на невеликоруските народи да догонят отишлата напред централна Русия, да им се *помогне*: а) да развият и укрепят у себе си съветската държавност във форми, които съответствуват на национално-битовите условия на тези народи; б) да развият и укрепят у себе си действащите на роден език съд, администрация, стопански органи, органи на властта, съставени от местни хора, запознати с бита и психологията на местното население; в) да развият у себе си печата, училището, театъра, клубното дело и изобщо културно-просветните учреждения на роден език; г) да създадат и развият широка мрежа от курсове и училища както от общообразователен, така и от професионално-технически характер на роден език“.⁵⁷

Не е ли ясно, че Ленин поддържаше изцяло и напълно лозунга за развитието на националната култура *в условията на диктатурата на пролетариата*.

Нима не е ясно, че отричането на лозунга за национална култура в условията на диктатурата на пролетариата означава отричане на необходимостта от културен подем на невеликоруските народи на СССР, отричане на необходимостта от общо задължително образование за тези народи, предаване на тези народи в духовното робство на реакционните националисти?

Ленин действително квалифицираше лозунга за национална култура *при господството на буржоазията* като реакционен лозунг. Но нима можеше да бъде иначе?

Какво нещо е националната култура при господството на националната буржоазия. *Буржоазна* по своето съдържание и национална по своята *форма* култура, имаща за цел да отрови масите с отровата на национализма и да укрепи господството на буржоазията.

Какво нещо е националната култура при диктатурата на пролетариата? *Социалистическа* по своето съдържание и национална по форма култура, имаща за цел да възпита масите в духа на социализма и интернационализма?

Как може да се смесват тези две принципиално различни явления, без да се скъсва с марксизма?

Нима не е ясно, че борейки се срещу лозунга за национална култура при буржоазните порядки, Ленин удряше по буржоазното *съдържание* на националната култура, а не по нейната национална форма?

Би било глупаво да се предположи, че Ленин е разглеждал социалистическата култура като *безнационална* култура, която няма една или друга национална форма. Едно време бундовците действително приписваха на Ленин тази безсмислица. Но от съчиненията на Ленин е известно, че той протестираше рязко против такава клевета, като решително отхвърляше тази безсмислица. Нима нашите уважаеми уклонисти наистина са се повлекли по стъпките на бундовците?

И какво остава след всичко казано от аргументите на нашите уклонисти?

Нищо освен жонглиране със знамето на интернационализма и клевети против Ленин.

Отклоняващите се към великоруски шовинизъм дълбоко грешат, като смятат, че периодът на изграждане на социализма в СССР е период на разпадане и ликвидиране на националните култури. Работата е точно обратна. Всъщност периодът на диктатурата на пролетариата и на изграждане на социализма в СССР е период на *разцвет* на националните култури, *социалистически* по съдържание и национални по форма, защото самите нации при съветския строй не са обикновени „съвременни“ нации, а нации *социалистически*, така както и техните национални култури по съдържанието си не са обикновени, буржоазни култури, а култури *социалистически*.

Те очевидно не разбират, че развитието на националните култури ще се разгърне с *нова сила* с въвеждането и укореняването на общо задължително първоначално образование на роден език. Те не разбират, че само при условие на развитие на националните култури ще може истински да се приобщят изостаналите националности към делото на социалистическото строителство.

Те не разбират, че именно в това се и състои основата на ленинската политика на *подпомагане* и *подкрепяне* развитието на националните култури на народите на СССР.

Може да се покаже странно, че ние, привържениците на *сливането* в бъдеще на националните култури в една обща (и по форма, и по съдържание) култура с един общ език, сме заедно с това привърженици на *разцветата* на националните култури в дадения момент, в периода на диктатурата на пролетариата. Но в това няма нищо странно. Трябва да се даде на националните култури да се развият и да се разгърнат, като проявят всички свои потенцици, за да се създадат условия за сливането им в една обща култура с един общ език в периода на победата на социализма в целия свят. Разцветът на националните по форма и социалистически по съдържание култури в условията на диктатурата на пролетариата в една страна за сливането им в една обща социалистическа (и по форма, и по съдържание) култура с един общ език, когато пролетариатът победи в целия свят и социализмът влезе в бита — в това именно се състои диалектичността на ленинската постановка на въпроса за националната култура.

Могат да кажат, че такава постановка на въпроса е „противоречива“. Но няма не също такава „противоречивост“ съществува у нас по въпроса за държавата? Ние сме за отмирането на държавата. И ние заедно с това сме за засилване диктатурата на пролетариата, която представлява най-мощната и най-могъщата власт от всички съществуващи досега държавни власти. Най-високо развитие на държавната власт с цел да се подготвят условия за отмирането на държавната власт — ето марксистическата формула. „Противоречиво“ ли е това? Да, „противоречиво“. Но това противоречие е жизнено и то отразява напълно Марксовата диалектика.

Или например ленинската постановка на въпроса за правото на нациите на самоопределение, включително до отделяне. Ленин понякога изобразяваше тезиса за националното самоопределение във вид на простата формула: „разединение за обединение“. Помислете само — разединение за обединение. Това прилича дори на парадокс. А същевременно тази „противоречива“ формула отразява онази жизнена правда на Марксовата диалектика, която дава на болшевиките възможност да завла-

дват най-непристъпните крепости в областта на националния въпрос.

Същото трябва да се каже и за формулата относно националната култура: разцвет на националните култури (и езици) през периода на диктатурата на пролетариата в една страна с цел да се подготвят условията за отмирането и сливането им в една обща социалистическа култура (и в един общ език) през периода на победата на социализма в целия свят.

Който не е разбрал това своеобразие и „противоречивостта“ на нашето преходно време, който не е разбрал тази диалектика на историческите процеси, той е загинал за марксизма.

Бедата на нашите уклонисти се състои в това, че те не разбират и не искат да разбират Марковата диалектика.

Така стои работата с уклона към великоруския шовинизъм.

Не е трудно да се разбере, че този уклон отразява стремежа на отживяващите класи на господствувалата по-рано великоруска нация да си възвърнат изгубените привилегии.

Оттук опасността от великоруски шовинизъм като главна опасност в партията в областта на националния въпрос.

В какво се състои същността на уклона към местния национализъм?

Същността на уклона към местния национализъм се състои в стремежа за обособяване и затваряне в рамките на националната си черупка, в стремежа за замазване класовите противоречия вътре в своята нация, в стремежа за защита от великоруския шовинизъм чрез отделяне от общия поток на социалистическо строителство, в стремежа да не се вижда онова, което сближава и съединява трудещите се маси на националностите в СССР, и да се вижда само онова, което може да ги отдалечи едни от други.

Уклонът към местния национализъм отразява недоволството на отживяващите класи на по-рано угнетените нации от режима на диктатурата на пролетариата, стре-

межа им да се обособят в своя национална държава и да установят там свое класово господство.

Опасността от този уклон се състои в това, че той култивира буржоазен национализъм, ослабва единството на трудещите се народи на СССР и налива вода във воденицата на интервенционистите.

Такава е същността на уклона към местния национализъм.

Задачата на партията се състои в това, да води решителна борба с този уклон и да осигури условията, необходими за интернационалното възпитание на трудещите се маси на народите в СССР.

Така стои работата с уклоните в нашата партия, с „левия“ и десния уклон в областта на общата политика, с уклоните в областта на националния въпрос.

Такова е нашето вътрешно партийно положение.

Сега, когато партията излезе победителка от борбата за генералната линия, когато ленинската линия на нашата партия тържествува по целия фронт, мнозина са склонни да забравят за онези трудности, които ни създаваха в нашата работа всички и всякакви уклонисти. Нещо повече, някои еснафски настроени другари и досега още мислят, че можело до се мине без борба с уклонистите. Няма защо и да се казва, че тези другари дълбоко се заблуждават. Стига само да погледнем назад и да си спомним хитруванията на троцкистите и десните уклонисти, стига само да си спомним историята на борбата с уклоните през изтеклия период, за да разберем цялата пустота и негодност на тази партийна еснафщина. Не може да има съмнение, че ако не бяхме обуздали уклонистите и не бяхме ги разбили в открит бой, ние не бихме могли да постигнем онези успехи, с които с право се гордее сега нашата партия.

В борба с уклоните от ленинската линия израсна и укрепна нашата партия. В борба с уклоните тя си изкова *ленинското единство* в своите редове. Никой вече не отрича сега неоспоримия факт, че никога партията не е била така сплотена около своя ЦК както сега. Всички са принудени сега да признаят, че партията сега повече отколкото когато и да било е *единна* и

сплотена, че XVI конгрес е един от малкото конгреси на нашата партия, където няма вече оформена и сплотена опозиция, способна да противопостави своя особена линия на генералната линия на партията.

На какво дължи партията това свое решаващо постижение?

Тя дължи това постижение на обстоятелството, че в своята борба с уклоните тя винаги е водила *принципиална* политика, като никога не се е принизявала до това, да си служи със задкулисни комбинации и дипломатическо гешефтарство.

Ленин казваше, че *принципиалната* политика е *единствено* правилната политика. Ние излязохме победители от борбата с уклоните, защото честно и последователно изпълнявахме този завет на Ленин (Аплодисменти).

* * *

Аз свършвам, другари.

Какъв е общият извод?

Ние имаме през изтеклия период редица решаващи успехи на всички фронтове на социалистическото строителство. Ние имаме тези успехи, защото съумяхме да държим високо великото знаме на Ленин. Ако искаме да победим, ние ще трябва и занаяпред да държим знамето на Ленин високо, като пазим неговата чистота и неопетненост (Аплодисменти).

Такъв е общият извод.

Със знамето на Ленин ние победихме в боевете за Октомврийската революция.

Със знамето на Ленин ние постигнахме решаващи успехи в борбата за победа на социалистическото строителство.

Със същото знаме ще победим в пролетарската революция в целия свят.

Да живее ленинизмът! (Силни, дълго неспиращи аплодисменти. Овации на цялата зала.)

„Правда“ брой 177,

29 юни 1930 г.

БЕЛЕЖКИ

¹ Пленумът на ЦК и ЦКК на ВКП(б) се състоял на 16—23 април 1929 г. Пленумът разглеждал следните въпроси: 1) за вътрешно-партийните работи; 2) въпросите на XVI Всесъюзна партийна конференция; 3) за чистката на партията. Пленумът одобрил резолюцията на обединеното заседание на Политбюро на ЦК и Президиума на ЦКК по вътрешно-партийните работи от 9 февруари 1929 г. и със специална резолюция осъдил десно-опортюнистическата дейност на Бухарин, Риков, Томски. Пленумът одобрил и постановил да се предадат на разглеждане от XVI Всесъюзна конференция внесените от Политбюро тезиси относно петгодишния план за развитието на народното стопанство, относно пътищата за подема на селското стопанство и данъчното облекчаване на средняка, относно резултатите и предстоящите задачи на борбата срещу бюрократизма. Пленумът постановил също така да се предадат на разглеждане от XVI партийна конференция одобрените изобщо тезиси по чистката на членовете и кандидатите на ВКП(б). И. В. Сталин произнесъл на заседанието на пленума на 22 април реч „За десния уклон във ВКП(б)“. (Резолюциите на пленума на ЦК и ЦКК на ВКП(б. виж във „ВКП(б) в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК“, ч. II, 1941, стр. 311—323.). — 1.

² Има се предвид вредителската дейност на контрареволуционната организация на буржоазните специалисти, която е действувала през 1923—1928 г. в Шахтинския и в другите райони на Донбас. — 9.

- ³ VI конгрес на Коминтерна се състоя в Москва на 17 юли — 1 септември 1928 г. Конгресът обсъди отчета за дейността на Изпълнителния комитет на Коминтерна, отчетите на Изпълнителния комитет на Комунистическия интернационал на младежта и на Интернационалната контролна комисия, мерките за борба срещу опасността от империалистически войни, програмата на Комунистическия интернационал, въпроса за революционното движение в колониалните и полуколониалните страни, икономическото положение в СССР и положението във ВКП(б), утвърди устава на Коминтерна. В своите постановления конгресът сочи растежа на вътрешните противоречия на капитализма, които неизбежно водят до разклащане на капиталистическата стабилизация и до рязко изостряне на общата криза на капитализма. Конгресът определи задачите на Комунистическия интернационал, произтичащи от новите условия на борбата на работническата класа, мобилизира комунистическите партии за засилване на борбата срещу десния уклон като главна опасност и срещу примиренството по отношение на него. Конгресът отбеляза успехите на социалистическото строителство в СССР, значението им за укрепване на революционните позиции на международния пролетариат и призова трудещите се от целия свят към защита на Съветския съюз. И. В. Сталин взе ръководно участие в работата на конгреса, бе избран за член на президиума на конгреса, за член на програмната комисия и на политическата комисия за изработване на тезиси за международното положение и задачите на Комунистическия интернационал. — 16.
- ⁴ Има се предвид пленумът на Централния комитет на ВКП(б) с участието на членовете на Централната контролна комисия и на Централната ревизионна комисия, състоял се на 16—24 ноември 1928 г. — 21.
- ⁵ Катедър социализъм — едно от теченията на буржоазната идеология, главно в буржоазната политическа икономия. Възниква през втората половина на деветнадесетия век в Германия; по-късно широко се разпространява в Англия, Америка и Франция. Представителите на това течение, либерално-буржоазни професори, произнасяли речи от университетските катедри (оттук названието „катедър социализъм“), водят борба против марксизма и развиващото се революционно работни-

ческо движение, замазват противречията на капитализма, проповядват примирение на класите Катедр-социалистите отричат класовия, експлоататорския характер на буржоазната държава и твърдят, че тя била способна чрез социални форми да усъвършенствува капитализма. Относно немските катедр-социалисти Енгелс пише: „катедр-социалистите в теоретическо отношение никога не са се издигали над равнището на склонните към филантропия вулгарни икономисти, а понастоящем те са се принизили до равнището на обикновени апологети на Бисмарковия държавен социализъм“ (К. Маркс и Ф. Енгелс. Сочинения, т. XXVII, стр. 499). В Русия буржоазно-либералните реформистически идеи на катедр-социалистите проповядваха легалните марксисти. Руските меншевики, опортюнистическите партии от II Интернационал и съвременните десни социалисти, стремейки се да подчинят работническото движение на интересите на буржоазията и проповядвайки мирно, постепенно вращане на капитализма в социализма, изпаднаха също така до позициите на катедр-социализма. — 28.

- 6 Има се предвид пленумът на Централния комитет на ВКП(б), състоял се на 4—12 юли 1928 г. — 41.
- 7 „Младежки интернационал“ („Jugend Internationale“) — списание, орган на Международния съюз на социалистическите организации на младежта; излизал в Цюрих от м. септември 1915 г. до м. май 1918 г. От 1919 г. до 1941 г. списанието излизаше като орган на Изпълнителния комитет на Комунистическия интернационал на младежта. (През 1925—1928 г. излиза под название „Комунистически интернационал на младежта“) — 58.
- 8 Виж Ленинский сборник XIV, стр. 250—259. — 63.
- 9 „Сборник Социал-Демократа“ е издаван от ЦК на РСДРП през 1916 г. под непосредственото ръководство на В. И. Ленин. Излезли два броя: през октомври и декември 1916 г. — 63.
- 10 През периода на Бресткия мир (1918 г.) Бухарин и възглавяваната от него група на „левите“ комунисти заедно с Троцки водеха вътре в партията ожесточена борба против Ленин, искайки продължаване на войната, с цел да се постави младата Съветска република — която още нямаше армия — под удара на германския империализъм. През 1938 г. при

съдебния процес на антисъветския „деснотроцкистки блок“ бе установено, че Бухарин и възглавяваната от него група на „левите“ комунисти заедно с Троцки и с левите есери са участвували в таен контрареволуционен заговор против Съветското правителство, поставяли си за цел да провалят Бресткия мирен договор, да арестуват и да убият В. И. Ленин, И. В. Сталин, Я. М. Свердлов и да сформират правителство от бухаринци, троцкисти и леви есери. — 83.

¹¹ ЕКОСО на РСФСР — Икономическият съвет при Съвета на народните комисари на РСФСР. — 85.

¹² XVI конференция на ВКП(б) се състоя в Москва на 23—29 април 1929 г. Конференцията обсъди въпросите: за петгодишния план по развитието на народното стопанство, гътищата за подема на селското стопанство и данъчното облекчаване на средняка, за резултатите и предстоящите задачи на борбата срещу бюрократизма, за чистката и проверката на членовете и кандидатите на ВКП(б). Главен въпрос на конференцията бе планът на първата петилетка. Конференцията отхвърли „минималния“ вариант на петгодишния план, защищаван от десните капитуланти, и прие „оптималния“ вариант като задължителен при всякакви условия. Конференцията осъжда десния уклон като израз на пълен отказ от ленинската политика на партията, като пряко преминаване върху позицията на кулачеството, и призова партията да даде съкрушителен отпор срещу десния уклон като главна опасност през този период, както и срещу примиренческите настроения по отношение на уклоните от ленинската линия. На конференцията бе изслушан информационен доклад от В. М. Молотов за априлския пленум на ЦК и ЦКК на ВКП(б) и за произнесената на този пленум от И. В. Сталин реч „За десния уклон във ВКП(б)“ (виж настоящия том, стр. 1—89.) и бе приета единодушно резолюция „По вътрешно партийните въпроси“. Конференцията прие обръщение до всички работници и трудещи се селяни в Съветския съюз за разгръщане на социалистическо съревнование. (Резолюциите на XVI конференция виж във „ВКП(б) в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК“, ч. II, 1941, стр. 324—358.) — 89.

¹³ В. И. Ленин. „Как да се организира съревнование?“ (виж Сочинения, изд. 3-е, т. XXII, стр. 158, 161.) — 91.

- 14 Отделната далекоизточна армия бе създадена през м. август 1929 г. по време на конфликта по Китайско-източната железопътна линия, провокиран от китайските контрареволуционни генерали и от японските империалисти. Вестник „Тревога“ — орган на Политическото управление на Особената Далекосточна армия; издава се от 1929 г. — 114.
- 15 „Комсомольская Правда“ — ежедневен вестник, орган на Централния и на Московския комитет на ВЛКСМ; издава се от 24 май 1925 г. Статията „Уводен очерк за ленинизма“ е публикувана във вестник „Комсомольская Правда“ брой 282 от 7 декември 1929 г. — 115.
- 16 Всесъюзната конференция на аграрниците-марксисти, свикана от Комунистическата академия при ЦИК на СССР, се състоя на 20—27 декември 1929 г. В конференцията взеха участие представители на научно-изследователските учреждения, на селскостопанските и икономическите вузове, на редакциите на списания и вестници. Присъствуваха всичко 302 ма делегата. С речта „Към въпросите на аграрната политика в СССР“ И. В. Сталин излезе на заключителното пленарно заседание на конференцията на 27 декември. — 118.
- 17 Виж Ленинский сборник XI, стр. 368. — 124.
- 18 Виж В. И Ленин. Сочинения, изд. 3-е, т. XXV, стр. 173.—124.
- 19 Виж В. И. Ленин. Сочинения, изд. 3-е, т. XXVI, стр. 46.—124.
- 20 Ф. Энгельс. „Крестьянский вопрос во Франции и Германии“, 1922, стр. 66 (виж също така К. Маркс и Ф. Энгельс. Сочинения, т. XVI, ч. II, 1936, стр 456). — 127.
- 21 Виж И. В. Сталин. Сочинения, т. 11, стр. 81—97. —131.
- 22 Виж В. И. Ленин. Сочинения, изд. 3-е, т. XXVII, стр. 191—194.—139.
- 23 „За рубежом“ — списание; излиза от 1930 г. под редакцията на М. Горки; през 1932 г. бе реорганизирано в списание вестник, който се издаваше до 1938 г.—146.
- 24 „Красная Звезда“ — ежедневен военнополитически вестник; издава се от м януари 1924. От м. март 1946 г. е централен орган на Министерството на въоръжените сили на Съюза на ССР. — 148.

- ²⁵ Виж „ВКП(б) в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК“, ч. II, 1941, стр. 47—53. — 149.
- ²⁶ Резолюцията на XVI конференция на ВКП(б) „За пътищата по повдигане на селското стопанство и данъчното облекчаване на средняка“ виж във „ВКП(б) в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК“, ч. II, 1941, стр. 329—338. — 149.
- ²⁷ Виж „ВКП(б) в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК“, ч. II, 1941, стр. 247—259. — 149.
- ²⁸ Резолюцията на XV конгрес на ВКП(б) „За директивите по съставянето на петгодишния план на народното стопанство“ виж „ВКП(б) в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК“, ч. II, 1941, стр. 234—247. — 150.
- ²⁹ „Виж ВКП(б) в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК“, ч. II, 1941, стр. 222—227. — 150.
- ³⁰ Свердловци — слушателите в Комунистическия университет „Я. М. Свердлов“. — 153.
- ³¹ Виж В. И. Ленин. Сочинения, изд. 3-е, т. XXVI, стр. 428—429. — 153.
- ³² В. И. Ленин. „Ценни признания на Питирим Сорокин“ (виж Сочинения, изд. 3-е, т. XXIII, стр. 294). — 153.
- ³³ „Рубинизъм“ и „механицизъм“ — антимарксистически ревизионистически тенденции в политическата икономия. Меншевикът Рубин ревизира учението на Маркс от идеалистически буржоазни позиции, изтръгва революционното съдържание на марксизма, вредителски отклонявайки вниманието на икономистите от изучаването на въпросите на съветската икономика, отвеждайки ги в областта на схоластическите спорове и абстракции. „Механицизмът“ е изопачение на марксизма във философията и в политическата икономия от вулгарно-механистически позиции, което се свеждаше до отричане на материалистическата диалектика и до подменяването ѝ с буржоазната теория за равновесието. Един от главните представители на механицизма бе идеологът на десните уклонисти Бухарин. В политическата икономия механистите отричаха вътрешните противоречия на капиталистическото общество, исторически преходния характер на законите на неговото развитие и пренасяха закономерностите на капитализма върху съветското социалистическо общество. — 158.

- 34 Указаното постановление на Централния комитет на ВКП(б) е публикувано във вестник „Правда“ брой 73 от 15 март 1930 г. (Виж също така „ВКП(б) в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК“, ч. II, 1941, стр. 813–814), — 168.
- 35 Постановлението на ЦК на ВКП(б) от 5 януари 1930 г. „За темпа на колективизацията и мерките за подпомагане на колхозното строителство от държавата“ виж също така „ВКП(б) в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК“, ч. II, 1941., стр. 389–391. — 173.
- 36 XVI конгрес на ВКП(б) се състоя в Москва на 26 юни — 13 юли 1930 г. Конгресът обсъди политическия и организационния отчети на Централния комитет на партията; отчетите на Централната ревизионна комисия на ЦКК, на делегацията на ВКП(б) в Изпълкома на Коминтерна и докладите: относно изпълнението на петгодишния план за промишлеността; относно колхозното движение и подема на селското стопанство; относно задачите на профсъюзите през реконструктивния период. Конгресът единодушно одобри политическата линия и работата на Централния комитет на партията, предложи ЦК да осигури и за в бъдеще болшевишки темпове на социалистическото строителство, да постигне изпълнение на петилетката за четири години, неотклонно да провежда широко социалистическо настъпление по целия фронт и ликвидиране на кулачеството като класа върху базата на пълна колективизация. Конгресът отбеляза световноисторическото значение на прелома в развитието на селското стопанство, в резултат на който колхозните селяни станаха истинска и здрава опора на Съветската власт. Конгресът поръча на Централния комитет на партията да провежда и занаяпред твърда политика на мир и да засилва отбранителната способност на СССР. Конгресът даде указания: за всемерното развиване на тежката промишленост и създаването на нова, мощна каменновъглено-металургическа база в източната част на страната, за преустройство работата на всички масови организации и усиляване ролята на профсъюзите в социалистическото строителство; за въвличането на всички работнически и трудещи се маси в социалистическото съревнование. Конгресът разобличи докрай десния опортюнизмъм като агентура на кулачеството вътре в партията и обяви възгледите на дясната

опозиция за несъвместими с принадлежността към ВКП(б). Конгресът предложи на партийните организации да засилят борбата срещу уклоните по националния въпрос — срещу великодържавния шовинизъм и местния национализъм и да провеждат твърдо ленинската национална политика, осигуряваща широко развитие на националните по форма, социалистически по съдържание култури на народите на СССР. XVI конгрес влезе в историята на партията като конгрес на развърнатото настъпление на социализма по целия фронт, на ликвидиране кулачеството като класа и на провеждане в живота пълна колективизация. И. В. Сталин излезе на конгреса с политически отчет на ЦК на ВКП(б) на 27 юни и със заключително слово на 2 юли. (За XVI конгрес на ВКП(б) виж „История на ВКП(б). Краткий курс“, стр. 296—298. Постановленията на конгреса виж „ВКП(б) в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК“, ч II, 1941, стр. 394—436). — 194.

- 37 Федерална резервна система — банкова организация в САЩ, създадена през 1913 г. Двандесетте федерални резервни банки, учредени в най-важните центрове на страната, обединяват и контролират цялата дейност на банките в САЩ и са оръдие на монополистическия капитал. Федералната резервна система се възглавява от Федералния резервен съвет (преименуван през 1933 г. в Съвет на управляващите ФРС), назначаван от президента на САЩ и намиращ се напълно в ръцете на финансовите магнати. Буржоазните икономисти — апологети на американския капитализъм, финансовите и правителствените кръгове в САЩ разглеждаха федералната резервна система като средство, което гарантира стопанството на страната срещу кризи. Опитите на президента Хувър да се бори с помощта на федералната резервна система срещу развихрилата се през 1928 г. криза претърпяха пълен неуспех. — 200.
- 38 Планът на Юнг — план за получаване на репарационни платежи от Германия, наречен по името на неговия автор — американския banker Юнг; приет на 7 юни 1929 г. от комитета на експертите във Франция, Великобритания, Италия, Япония, Белгия, САЩ и Германия, окончателно утвърден на Хагската конференция на 20 януари 1930 г. Общата сума на репарационните платежи на Германия е установена от този

- план на 113,9 милиарда марки (в чужда валута), подлежащи на изплащане в течение на 59 години. Всички пресмятания по репарациите се възлагаха на Банката за международни плащания, в която господствашо положение заемаха САЩ. Създаването на банката бе един от централните пунктове на плана Юнг и представляваше средство за контрол на американския монополистически капитал над търговията и паричното обращение на европейските държави. По плана Юнг германската промишленост се освобождаваше от участие в погасяването на репарациите, цялата тежест на плащанията падаше върху гърба на трудещите се. Планът Юнг създаде условия за по-бързо възстановяване на военнопромишления потенциал на Германия, към което се домогваха американските империалисти с цел за разгръщане на агресия против СССР. — 206.
- ³⁹ Имат се предвид договорите и съглашенията, сключени от империалистическите държави на конференцията в Локарно (Швейцария), състояла се на 5—16 октомври 1925 г. Локарнските съглашения, насочени към закрепяване на следвоенния ред в Европа, установен от Версайския договор, доведоха до още по-голямо изостряне на противоречията между главните империалистически страни и до подготовката на нови войни. (Относно Локарнската конференция виж И. В. Сталин, Сочинения, т. 7, стр. 271—277). — 206.
- ⁴⁰ Демонстрации и протестни стачки против подпалвачите на война на 1 август 1929 г. (в деня на петнадесетгодишнината от започването на първата световна империалистическа война) и протестни демонстрации на 6 март 1930 г. против бързо растящата безработица (във връзка със световната икономическа криза 1929 г.) станаха в много градове и промишлени центрове във Франция, Германия, Англия, САЩ, Полша и други страни в Европа и Америка. Протестното движение протичаше изцяло под ръководството на Комунистическите партии и на Комунистическия интернационал. — 208.
- ⁴¹ „Пан Европа“ — проект за създаване блок на европейските държави, насочен против Съветския съюз, бе предложен от френския министър на външните работи Бриан през м. май 1930 г. Обединената във „федерален съюз“ Европа съгласно този план трябваше да представлява единен антисъветски фронт, а изпълнителният орган на „федералния съюз“ —

„Европейският комитет“, трябваше да играе ролята на щаб за подготвяне на нападение срещу СССР. Освен това, планът Бриан си поставяше за задача да установи хегемонията на Франция в европейския континент и поради това се натъкна на съпротива от страна на Англия, Италия и САЩ. Проектът „Пан-Европа“ не бе осъществен поради противоречията между империалистическите държави, — 211.

⁴² Има се предвид пактът за отказ от война, подписан в Париж на 27 август 1928 г. от САЩ, Франция, Германия, Великобритания, Полша, Италия, Япония, Чехословакия, Белгия и британските доминиони. СССР не бе поканен да участва в преговорите за сключване на пакта Келог с цел да се изключи СССР от числото на страните, върху които се разпростираше предвиденият от пакта отказ от война в качеството на оръдие на националната политика. Прикривайки се с демагогски фрази на „всеобщ мир“, инициаторите на договора (Франция, САЩ, Англия) правеха сметка да го превърнат в оръдие за изолиране на СССР и за борба против него. В декларацията си от 5 август 1928 г. правителството на СССР разобличи истинските цели на пакта. Под натиска на общественото мнение правителствата на САЩ, Англия и Франция бяха принудени да декларират, че поканват СССР да подпише пакта. Съветското правителство се присъедини към пакта Келог, то бе едно от първите, които го ратифицираха, и то предложи на съседните държави да сключат съглашение за незабавно въвеждане в действие задълженията по пакта. На 9 февруари 1929 г. такова съглашение бе подписано в Москва от СССР, Полша, Румъния, Естония и Латвия, по късно към него се присъединиха Турция и Литва. — 211.

⁴³ „Лена-Голдфилдс“ — английско акционерно дружество, което през 1925—1930 година имаше концесия в СССР за добиването и разработването в Сибир на местонахождения на злато, мед, желязо и др. Според условията на концесионния договор дружеството „Лена-Голдфилдс“ бе задължено да извърши строеж на нови миннопромишлени предприятия и реконструкция на заводите и рудниците, предадени под аренда. Поради това, че акционерното дружество не изпълняваше своите задължения и довеждаше работата до разрушение на заводите, рудниците и други предприятия, получени в концесия, Съветското

- правителство ликвидира концесията, а сътрудниците на дружеството, които провеждаха в СССР шпионска и вредителска дейност, привлече към съдебна отговорност. — 212.
- ⁴⁴ V конгрес на Съветите на СССР се състоя в Москва на 20—28 май 1929 г. и обсъди въпросите: доклад на правителството на Съюза на ССР: петгодишния план за развитие на народното стопанство на Съюза на ССР; за подема на селското стопанство и кооперативното строителство в селото. Централен въпрос на конгреса бе обсъждането и приемането на първата сталинска петилетка. Конгресът одобри отчета на правителството на Съюза на ССР, утвърди петгодишния план за развитие на народното стопанство, набеляза пътищата за подема на селското стопанство и на кооперативното строителство в селото и избра нов състав на Централния изпълнителен комитет на Съюза на ССР. — 222
- ⁴⁵ Виж „ВКП(б) в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК“, ч. II, 1941, стр. 251. — 231.
- ⁴⁶ И. В. Сталин, Политически отчет на Централния комитет пред XV конгрес на ВКП(б) (виж Сочинения, т. 10, стр. 305—305) — 231.
- ⁴⁷ Виж „ВКП(б) в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК“, ч. II, 1941, стр. 278—279. — 235.
- ⁴⁸ Пленумът на Централния комитет на ВКП(б), състоял се на 10—17 ноември 1929 г., обсъди въпросите: за контролните цифри на народното стопанство през 1929/30 г.; за резултатите и предстоящите задачи на колхозното строителство; за селското стопанство в Украйна и работата в селото; за създаването на съюзен Наркомат на земеделието на СССР; за изпълнението на решенията на юлския пленум на ЦК (1928 г.) по въпроса за подготовката на технически кадри. Пленумът призна пропагандата на възгледите на десния опортюнизъм и на примиренството към него за несъвместима с членуването в редовете на ВКП(б) и постанови да изключи Бухарин, като инициатор и ръководител на десните капитулант, от състава на Политбюро на ЦК на ВКП(б). Пленумът отбеляза, че Съветският съюз е навлязъл в периода на широко социалистическо преустройство на селото и на изграждане на едро социалистическо земеделие и набеляза редица конкретни мероприятия, съдействащи за укрепване на колхозите и за

широко разгръщане на колхозното движение. (Резолюциите на пленума виж във „ВКП(б) в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК“, ч. II, 1941, стр. 359—388). — 235.

- ⁴⁹ Има се предвид обръщението на ЦК на ВКП(б) „Към всички членове на партията, към всички работници“ за разгръщане на самокритиката, публикувано във вестник „Правда“ брой 128 от 3 юни 1928 г. (Виж също така „ВКП(б) в резолюциях и решения съездов, конференции и пленумов ЦК“, ч. II, 1941, стр. 807—809). — 258.
- ⁵⁰ Постановлението на ЦК и ЦКК на ВКП(б) „По въпроса за издигане на работници в съветския апарат и за масов работнически контрол отдолу над съветския апарат (по въпроса за шефство на заводите)“ е публикувано във вестник „Правда“ брой 74 от 16 март 1930 г. — 258.
- ⁵¹ Има се предвид постановлението на Централния комитет на ВКП(б) от 15 март 1930 г. „За работата на Уралмет“ (тръст, обединяващ черната металургия на Урал), публикувано във вестник „Правда“ брой 135 от 18 май 1930 г. — 269.
- ⁵² Постановлението на ЦК на ВКП(б) „За ликвидирането на окръзите“ е публикувано във вестник „Правда“ брой 194 от 16 юли 1930 г. — 278.
- ⁵³ В. И. Ленин. Писмо до В. М. Молотов относно плана за политдоклад на XI конгрес на партията (виж Съчинения, изд. 3-е, т. XXVII, стр. 207). — 280.
- ⁵⁴ В. И. Ленин. „Как да реорганизираме Рабкрин“ (виж Съчинения, изд. 3-е, т. XXVII, стр. 405). — 281.
- ⁵⁵ VIII конгрес на Съветите на РСФСР се състоя на 22—29 декември 1920 г. Един от основните въпроси на конгреса бе планът за електрификация на страната, подготвен от Държавната комисия по електрификацията на Русия (ГОЕЛРО). В своето постановление конгресът оцени плана за електрификацията „като първа стъпка на великото стопанско начинание“. И. В. Сталин в писмо до В. И. Ленин през м. март 1921 г. писа относно плана за електрификацията на Русия: „През последните 3 дни аз имах възможността да прочета сборника „План за електрификация на Русия“ . . . Превъзходна, добре

съставена книга. Майсторска наброска за действително *единен* и действително *държавен* стопански план *без кавички*. Единствен в наше време марксистически опит за подлагане под съветската надстройка на стопански-изостанали Русия действително реална и единствено възможна при днешните условия технически-производствена база“ (виж И. В. Сталин. Сочинения, т. 5, стр 50). — 287.

- ⁵⁶ Има се предвид речта пред събранието на студентите от Комунистическия университет на трудещите се от Изтока, държана на 18 май 1925 г., „За политическите задачи на университета на народите от Изтока“ (виж И. В. Сталин. Сочинения, т. 7, стр. 138—140). — 301.
- ⁵⁷ Виж „ВКП(б) в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК“, ч. 1, 1941, стр. 385. — 303.

БИОГРАФИЧЕСКА ХРОНИКА

(април 1929—юни 1930)

1929

- 16—23 април И. В. Сталин ръководи работата на пленума на ЦК и ЦКК на ВКП(б).
- 22 април И. В. Сталин произнася в заседанието на пленума на ЦК и ЦКК на ВКП(б) реч „За десния уклон във ВКП(б)“.
- 23—29 април И. В. Сталин ръководи работата на XVI Всесъюзна конференция на ВКП(б).
- 27 април⁴ И. В. Сталин в заседанието на XVI Всесъюзна конференция на ВКП(б) е избран в комисията по изработване на резолюция за пътищата за псвдигане на селското стопанство и данъчното облекчаване на средняка.
- 29 април И. В. Сталин ръководи работата на пленума на ЦК на ВКП(б).
- 1 май И. В. Сталин присъства на първомайския парад на войските на московския гарнизон и на демонстрацията на трудещите се от столицата на Червения площад.
- 4 май И. В. Сталин беседва с делегация на миньорите от Донбас.
- 6 май И. В. Сталин произнася в американската комисия на Президиума на Изпълнителния комитет на Коминтерна реч относно десните фракционери в Американската компартия.

- 11 май** И. В. Сталин написва статията „Съревнованието и трудовият подем на масите“ — предговор към книжката на Микулина „Соревнование масс“ [„Съревнованието на масите“]. Статията е публикувана във вестник „Правда“ брой 114 от 22 май.
- 14 май** И. В. Сталин произнася на заседанието на Президиума на Изпълнителния комитет на Коминтерна речи за положението в американската компартия.
- 20—28 май** И. В. Сталин участва в работите на V конгрес на Съветите на Съюза на ССР.
- 28 май** И. В. Сталин бива избран на V конгрес на Съветите на Съюза на ССР за член на Съюзния съвет при ЦИК на СССР.
- 18 юни** И. В. Сталин и В. М. Молотов беседват с делегация на стопанските дейци от горската промишленост.
- 9 юли** И. В. Сталин пише писмо до др. Феликс Кон.
- 10 юли** И. В. Сталин пише приветствие до комсомола в Украйна по случай деня на неговата десетгодишнина. Приветствието е публикувано във вестник „Правда“ брой 157 от 12 юли.
- 24 юли** И. В. Сталин присъства на ученията на ескадра от Черноморската флота.
- 25 юли** И. В. Сталин посети крайцера „Червона Украйна“, присъства на червенофлотска самодейна вечеринка и написва бележка в корабния журнал на крайцера.
- 30 октомври** И. В. Сталин пише приветствие до Отделната далекоизточна армия във връзка с дванадесетата годишнина на Великата октомврийска социалистическа революция. Приветствието е публикувано във вестниците „Тревога“ брой 52 и „Правда“ брой 259 от 7 ноември.

- 3 ноември И. В. Сталин пише статията „Година на велик прелом“ Статията е публикувана във вестник „Правда“ брой 259 от 7 ноември.
- 7 ноември И. В. Сталин присъства на парада на войските от московския гарнизон и на демонстрацията на трудещите се от столицата на Червения площад в чест на дванадесетата годишнина на Великата октомврийска социалистическа революция.
- 10—17 ноември И. В. Сталин ръководи работата на пленума на ЦК на ВКП(б).
- 13 ноември И. В. Сталин произнася на заседанието на пленума на ЦК на ВКП(б) реч, в която разобличава фракционната дейност на лидерите на бухаринската опозиция.
Пленумът на ЦК на ВКП(б) избира И. В. Сталин в комисията за окончателното редактиране на резолюцията за контролните цифри на народното стопанство през 1929/30 г и за изработване на резолюция за бухаринската група на десните уклонисти.
- 15 ноември Пленумът на ЦК на ВКП(б) избира И. В. Сталин в комисията за редактиране на резолюцията по резултатите и предстоящите задачи на колхозното строителство.
- 29 ноември И. В. Сталин взима участие в работите на втората сесия на ЦИК на Съюза на ССР — V свикване.
- 18 декември Статията на И. В. Сталин „Необходима поправка“ е публикувана в брой 298 на вестник „Правда“.
- 21 декември И. В. Сталин пише отговор до всички организации и другари, които са му изпратили приветствие във връзка с 50-годишнината от деня на раждането му. Отговорът е публикуван във вестник „Правда“ брой 302 от 22 декември.

- 27 декември И. В. Сталин произнася на Всесъюзната конференция на аграрниците-марксисти реч „Към въпросите на аграрната политика в СССР“. Речта е публикувана във вестник „Правда“ брой 309 от 29 декември.

1930

- 2 януари Приветствието на И. В. Сталин до работниците от Сталинград във връзка с десетгодишнината от освобождението на града от белогвардейците е публикувано в брой 2 на вестник „Правда“.
- 5 януари По предложение на И. В. Сталин ЦК на ВКП(б) приема постановление „За темпа на колективизацията и мерките за подпомагане на колхозното строителство от държавата“. Постановлението е публикувано във вестник „Правда“ брой 6 от 6 януари.
- 17 януари И. В. Сталин пише писмо до А. М. Горки.
- 19 януари И. В. Сталин написва статията „По въпроса за политиката на ликвидиране на кулачеството като класа“. Статията е публикувана във вестниците „Правда“ брой 21 и „Красная Звезда“ брой 18 от 21 януари.
- 21 януари И. В. Сталин присъствува на траурното събрание в Большой театър, посветено на шестата годишнина от смъртта на В. И. Ленин.
- 9 февруари И. В. Сталин пише „Отговор до другарите свердловци“. Отговорът е публикуван във вестник „Правда“ брой 40 от 10 февруари.
- 13 февруари По многобройни ходатайства на редица организации, на общи събрания на работници, селяни и червеноармейци И. В. Сталин е награден — заради огромните му заслуги на фронта на социалистическото строителство — с втори

орден Червено знаме. Постановлението на Централния изпълнителен комитет на СССР за награждаването на И. В. Сталин е публикувано във вестник „Правда“ брой 53 от 23 февруари.

22 февруари

И. В. Сталин написва приветствие до Първа конна армия във връзка с празнуването на нейната 10-годишнина. Приветствието е публикувано във вестник „Правда“ брой 53 от 23 февруари.

И. В. Сталин написва отговор на писмото на работниците от Ижевския завод с пожелание за успешно изпълнение на плана, за производство на оръжие за Червената армия. Отговорът е публикуван във вестник „Ижевская Правда“ брой 51 от 2 март.

И. В. Сталин присъства на тържественото заседание на Московския съвет в Большой театър, посветено на празнуването на дванадесетгодишнината на Червената армия и на десетгодишнината на Първата конна армия.

2 март

Статията на И. В. Сталин „Главозамайване от успехите“ е публикувано в брой 60 на вестник „Правда“

Не по-късно
от 14 март

И. В. Сталин работи над постановлението на Централния комитет на ВКП(б) „По въпроса за борбата с изкривяванията на партийната линия в колхозното движение“. Постановлението е публикувано във вестник „Правда“ брой 73 от 15 март.

19 март

И. В. Сталин отговаря на писмото на др. Безименски.

3 април

Статията на И. В. Сталин „Отговор до другарите колхозници“ е публикувана в брой 92 на вестник „Правда“.

21 април

И. В. Сталин написва приветствие до работниците от ленинградския металически завод

- „Сталин“ във връзка с предсрочното пускане от завода на първата в СССР мощна турбина. Приветствието е публикувано във вестник „Ленинградская Правда“ брой 119 от 23 април.
- 25 април** И. В. Сталин написва приветствие до първия випуск на слушателите на Промислената академия. Приветствието е публикувано във вестник „Правда“ брой 115 от 26 април.
- 26 април** Приветствието на И. В. Сталин до строителите на Туркестаносибирската железопътна линия, във връзка със завършването на строежа и с откриването на непрекъснато движение, е публикувано в брой 115 на вестник „Правда“.
- 1 май** И. В. Сталин присъствува на първомайския военен парад и на демонстрацията на трудещите се от столицата на Червения площад.
- 10 май** Приветствието на И. В. Сталин до Специалната кавалерийска бригада в деня на нейната десетгодишнина е публикувано в брой 127 на вестник „Правда“.
- 27 май** Краснопресненската и Баумановската районни партийни конференции избират И. В. Сталин за делегат на Московската областна партийна конференция и на XVI конгрес на ВКП(б).
- 31 май** И. В. Сталин отговаря на писмото на др. М. Рафаил.
- 16 юни** И. В. Сталин приветствува колектива на Ростовския завод за селскостопански машини с предсрочното завършване строежа на завода. Приветствието е публикувано във вестник „Правда“ брой 161 от 17 юни.
- И. В. Сталин написва отговор на приветственото писмо на колхозниците от Каневския район, Краснодарския край. Отговорът е публикуван във вестниците „Красное Знамя“ (Краснодар)

брой 137 от 18 юни и „Правда“ брой 167 от 19 юни.

- 17 юни** И. В. Сталин приветствува работниците от Сталинградския тракторен завод с предсрочното завършване на строежа и с пускането на първия в СССР тракторен завод. Приветствието е публикувано във вестник „Правда“ брой 166 от 18 юни.
- 25 юни** И. В. Сталин ръководи работата на пленума на Централния комитет на ВКП(б). Пленумът одобрява предложените от Политбюро тезиси за XVI конгрес на партията и утвърждава И. В. Сталин за докладчик на XVI конгрес на ВКП(б) по първата точка на дневния ред (политическия отчет на Централния комитет).
- 27 юни** И. В. Сталин изнася на XVI конгрес на ВКП(б) политическия отчет на Централния комитет.

СЪДЪРЖАНИЕ

	Стр.
<i>Предговор</i>	V
ЗА ДЕСНИЯ УКЛОН ВЪВ ВКП(б). Реч пред пленума на ЦК и ЦКК на ВКП(б) през април 1929 г. (Стенограма)	1
I. Една или две линии	2
II. Класовите изменения и нашите разногласия	8
III. Разногласията по линията на Коминтерна	16
IV. Разногласията по линията на вътрешната политика	22
а) За класовата борба	23
б) За изостряне на класовата борба	28
в) За селяните	32
г) За НЕПА и пазарните отношения	35
д) За така наречената „дан“	40
е) За темпа на развитието на индустрията и за новите форми на спойката	46
ж) Бухарин като теоретик	57
з) Петилетка или двулетка	65
и) Въпросът за посевните площи	68
к) За държавните доставки на храни	71
л) За валутните резерви и вноса на зърнени храни	76
V. Въпросите на партийното ръководство	79
а) За фракционността на групата на Бухарин	80
б) За лоялността и колективното ръководство	82
в) За борбата с десния уклон	86
VI. Изводи	88
СЪРЕВНОВАНИЕТО И ТРУДОВИЯТ ПОДЕМ НА МАСИТЕ. <i>Предговор на книжката на Е. Микулина „Съревнованието на масите“</i>	90
ДО ДР. ФЕЛИКС КОН. Копие до секретаря на областното бюро на ЦК на Иванововознесенската област др. Колотилков	94

ДО КОМСОМОЛА В УКРАЙ А ПО СЛУЧАЙ ДЕНЯ НА НЕГОВАТА ДЕСЕТГОДИШНИНА	97
БЕЛЕЖКА В КОРАБНИЯ ДНЕВНИК НА КРАЙЦЕРА „ЧЕРВОНА УКРАЙНА“	98
ГОДИНА НА ВЕЛИК ПРЕЛОМ. <i>Към XII-та годишнина на Октомври</i>	99
I. В областта на производителността на труда	100
II. В областта на индустриалното строителство	101
III. В областта на селскостпанското строителство	104
Изводи	112
ДО РЕДАКЦИЯТА НА ВЕСТНИКА НА ОТДЕЛНАТА ДАЛЕКОИЗТОЧНА АРМИЯ „ТРЕВОГА“	114
НЕОБХОДИМА ПОПРАВКА	115
КЪМ ВСИЧКИ ОРГАНИЗАЦИИ И ДРУГАРИ, ИЗПРАТИЛИ ПРИВЕТСТВИЯ ПО СЛУЧАЙ 50-ГОДИШНИНАТА НА ДР. СТАЛИН	117
КЪМ ВЪПРОСИТЕ НА АГРАРНАТА ПОЛИТИКА В СССР. <i>Реч, произнесена пред конференцията на аграрниците-марксиста на 27 декември 1927 г.</i>	118
I. Теория за равновесието	120
II. Теория за „самотек“ в социалистическото съревнование	123
III. Теория за „устойчивостта“ на дребното селско стопанство	125
IV. Градът и селото	130
V. За природата на колхозите	134
VI. Класовите изменения и завоят в политиката на партията	138
VII. Изводи	142
ПИСМО ДО А. М. ГОРКИ	144
ПО ВЪПРОСА ЗА ПОЛИТИКАТА НА ЛИКВИДИРАНЕ КУЛАЧЕСТВОТО КАТО КЛАСА	148
ОТГОВОР НА ДРУГАРИТЕ СВЕРДЛОВЦИ	153
I. Въпросите на свердловци	153
II. Отговорът на другаря Сталин	154
ЗАМАЙВАНЕ ОТ УСПЕХИТЕ. <i>По въпросите на колхозното движение</i>	159
ПИСМО ДО ДР. БЕЗИМЕНСКИ	167
ОТГОВОР НА ДРУГАРИТЕ КОЛХОЗНИЦИ	168
ДО ПЪРВИЯ ВИПУСК НА ПРОМИШЛЕНАТА АКАДЕМИЯ	189

ОТГОВОР НА ДР. М. РАФАИЛ. (<i>Ленинград, Областния профсъюзен съвет</i>). <i>Копие: По секретаря на Областния комитет на ВКП (б) др. Киров</i>	190
РОСТОВ. СЕЛМАШ	192
СТАЛИНГРАД. ТРАКТОРОСТРОЙ	193
ПОЛИТИЧЕСКИ ОТЧЕТ НА ЦЕНТРАЛНИЯ КОМИТЕТ ПРЕД XVI КОНГРЕС НА ВКП(б) 27 юни 1930 г.	194
I. Растящата криза на световния капитализъм и външното положение на СССР	194
1. Световната икономическа криза	196
2. Изостряне противоречията на капитализма	204
3. Отношенията между СССР и капиталистическите държави	210
II. Растящият подем на социалистическото строителство и вътрешното положение на СССР	215
1. Растежът на народното стопанство като цяло	216
2. Успехите на индустриализацията	218
3. Командуващото положение на социалистическата промишленост и темпът на нейното нарастване	220
4. Селското стопанство и зърнената проблема	226
5. Повратът на селяните към социализма и темпът на развитието на совхозно-колхозното строителство	231
6. Подобрене на материалното и културното положение на работниците и селяните	239
7. Трудностите на растежа, борбата на класите и настъплението на социализма по целия фронт	247
8. Капиталистическата или социалистическата стопанска система	261
9. Предстоящи задачи	268
а) Общи	268
б) По промишлеността	273
в) По селското стопанство	275
г) По транспорта	278
III. Партията	279
1. Въпросите на ръководството на социалистическото стопанство	282
2. Въпросите на ръководството на вътрешно-партийните работи	291
<i>Бележки</i>	309
<i>Биографическа хроника</i> (април 1929—юни 1930)	322

Превел: Лазар Младенов
Редактор: Христо Халачев
Коректор: Сашо Бояджийски

* * *

Тираж : 25,000

Формат $1/16$ $58/84$

Печатни коли $23^{3/4}$. Авторски коли 26·10

* * *

Печатница на Бълг. комунистическа партия
С о ф и я № 1,139 1951